

BLODSARV • FÖRSTE BOK

GUÐRÍÐURS REISE

MARÍA HREFNA HJÁLMARSDÓTTIR RINGDAL

Tilegnelse

Til min mor,

Guðríður Guðbjartsdóttir

Navnet ditt la ut på reisen i 1391,
fra en øy i Boknafjorden,
og blodet kalte det hjem igjen og igjen —
til det fant deg.

Navnets fjerde tilbakekomst.
Arvens siste vokter før ringen ble sluttet.
Denne boken bærer navnet ditt
slik jeg bærer blodet ditt —
og slik alt som gror i hagen min
bærer frø som du var den første til å så.

Til barna mine,

Kolbrún Marí og Sveinn

og barnebarna mine,

Marina Ósk, Sander, Oliver og Nikolai

Dere er ikke slutten på denne fortellingen.
Dere er grunnen til at den ble skrevet.
Linjen som la ut for tusen år siden
lever videre i hendene deres —
og den har aldri vært i bedre hender.

MARÍA HREFNA HJÁLMARSDÓTTIR RINGDAL

Og til mannen min,

Nils

som så hjorten på veien og forsto,
som står ved min side der fjorden puster —
og som har vært så god mot barna mine
at blodet selv regner ham som sitt eget.

Blodet husker. Navnet finner veien hjem.

— *María Hrefna*

Guðríðurs reise
Blodsarv — Første bok

© 2026 María Hrefna Hjálmarsdóttir Ringdal
Alle rettigheter forbeholdt.

Utgitt av Falkasete forlag
Finnøy, Boknafjorden, Norge

ISBN 978-82-8496-002-9 (e-bok)

Dette er en skjønnlitterær saga bygget på dokumenterte kilder.
Ingen del av denne boken må gjengis uten skriftlig tillatelse fra forlaget.

Første utgave, 2026

Forord

Jeg skriver dette ved et kjøkkenbord på en øy i Boknafjorden, vest i Norge. Går jeg opp på haugen på eiendommen min, ser jeg fjorden, og på klare dager de lave grønne ryggene til Rennesøy og Arsvågen — og den lille som heter Talgje, fra den andre siden av øya vår. Hagen min ligger bak huset: ryllik, kvann, villtimian og hundrevis av gamle legeplanter. Jeg har dyrket dem og arbeidet med dem det meste av livet. Og lenge før meg gjorde kvinnene i slekten min det samme. Nå underviser jeg andre om plantene, på 102 språk, gjennom skolen min HerbWoman: herbwoman.com.

I Den arnamagnæanske samling i København ligger et pergament, skrevet på Talgje den andre dagen i juni i året 1366, med seglene fortsatt hengende ved. Det forteller om et bryllup — bryllupet til Hólmfríður Önundardóttir og Ingimundur Ópyrmisson, min formor og forfar atten slektsledd tilbake. Mennene som skrev det, telte alt det unge paret eide, og blant sengetøyet og sølvet telte de ni bøker — og de telte horn: to drikkehorn, ett lite og ett innfattet i sølv. Jeg har lest hvert eneste ord av den takseringen. Bøker og horn, i den slekten, på den øya. Det er ikke noe jeg har funnet på. Det er der denne fortellingen begynner.

La meg derfor være ærlig med deg om hva du holder i hendene, for denne slekten har alltid trodd at en ting med bare én egg er ødelagt. Disse bøkene står på to grunner. Den ene er dokumentert: navnene, stedene, ekteskapene, drukningene og dommene, bevart i brev og sagaer som hvem som helst kan gå og lese — en linje som løper tilbake gjennom Talgje og Stavanger til Harald Hårfagre, Norges første konge, som selv hevdet at hans ætt stammet fra guden Frøy. Den andre grunnen er drømt: hva det dokumenterte betydde, hva som ble sagt i rommene pergamentene aldri kom inn i, hva hornene var og hva kvinnene visste.

Den delen er min. De gamle sagaskriverne arbeidet nøyaktig slik — fakta med seilene spent — og jeg ber ikke om unnskyldning for å stå i deres tradisjon.

Jeg skrev denne sagaen for min mor, som var den første til å lese den. Jeg skrev den for barna mine og barnebarna mine, slik at det som kom gjennom tusen år for å nå dem, ikke skulle stanse hos meg. Og jeg skrev den for deg, hvem du enn er — for hver eneste slekt er like gammel som denne; de fleste har bare mistet pergamentene sine.

Kvinnene i disse bøkene lytter til blodet sitt. I min slekt har vi et ord for det, og jeg skal ikke forklare det — bare rekke det videre til deg slik det ble rakt til meg:

Blodet husker. Navnet finner veien hjem.

— María Hrefna

Falkasete, Finnøy

Kapittel én — Skjelvet under

De gravla Ingimundur fra Dale den siste grå oktobermorgenen i året tretten hundre og nittién, på kirkegården på Talgje, mens halve Rennesøy så på. Guðríður holdt i det ene tauet.

Det skar seg inn i håndflaten før hun husket å løsne grepet, og likevel slapp hun ikke, for gjorde hun det, måtte hun se kisten synke alene ned i den svarte, våte jorden, og en kvinne fra Dale gråt ikke for øynene på halve Rennesøy.

«La den gli,» sa presten, og mennene lot den gli, og det lyse, umalte treet sank et håndsbredt stykke om gangen ned i jorden som hadde slukt hennes mormor tjue år tidligere, og som i sin langsomme, tålmodige hunger til slutt ville sluke alle hun elsket. Noen hadde skåret tegnet dypt og sikkert inn i lokket, runen Æsir andans — åndens ånde, ilden som varmer en arne og ilden som fortærer et tak, to egger på det samme ordet, slik faren alltid hadde sagt at enhver sann ting hadde to egger. Hun hadde aldri helt trodd ham før denne morgenen, da hun så hans egen lære synke i jorden under hans eget navn.

Neven hennes var full av ryllik. Moren hadde skåret den samme grå daggry i hagen på Dale — den beste urtehagen på hele Rennesøy, sa kvinnene, og mente det både som et kompliment og en liten, urolig spøk, for ingen stolte helt på en kvinne som kunne stanse en blødning med en håndfull fjærlette blader og et mumlet ord — og hadde lagt en håndfull i hver av døtrenes hender før de forlot huset. *Vallhumall*, hadde Hólmfríður sagt og lukket Guðríðurs fingre om stilkene med sine egne urteflekke hender, *for å lukke det jorden åpner*. Guðríður hadde ikke forstått hva hun mente før akkurat nå, der hun sto ved gravens rand med rylliken knust søt og bitter mot håndflaten, og nå lot hun den falle, en neve grønne og hvite blomsterhoder som strødde seg over kistelokket.

Ved siden av henne gjorde Ragna det samme, hardere, som om hun kastet noe mot en fiende i stedet for å legge blomster på en far.

I samme åndedrag kom vinden brått og skarpt inn fra Boknafjorden, og hver måke på rullesteinsstranden nedenfor kirkegårdsmuren lettet samtidig, skrikende, kretset én gang over steintårnet på den lille kirken på Talgje — det samme tårnet moren og faren hadde stått under femogtjue år tidligere, en junimorgen da hele fremtiden, tenkte Guðríður vilt, måtte ha sett fullstendig annerledes ut enn dette — og så var fuglene borte over det grå vannet, og vinden som hadde løftet dem, falt like brått som den var kommet, og tauene ble slakke, og kisten var nede.

Først da Ragnas hånd lukket seg hardt om handleddet hennes og fikk henne til å trekke pusten igjen, forsto hun at hun hadde sluttet å puste.

«Stå,» sa Ragna lavt, strengt, men ikke uvennlig. «Alle ser på deg. Stå.»

Hun sto. Ragnas grep løsnet ikke — søsteren hadde alltid holdt for hardt fast, helt siden de var små, som om hun ikke stolte på at selve jorden ville la være å åpne seg under dem hun elsket — og sammen så de den første spaden med svart jord falle over rylliken og den hvite furukisten, mens prestens latin fløt ut i vinden. Og et sted ytterst i hørselen, tynt som et hår strøket over en fingertupp, syntes Guðríður at hun hørte en lyd som verken var vinden, måkene eller presten — én eneste lav tone, mer følt enn hørt, borte før hun kunne vite om hun hadde skapt den av sorg og av å ha stått for lenge i kulden.

Hun visste ikke, kunne ikke ha visst, der hun sto med jordflekken ryllik fremdeles hengende ved skjørtet, at gamle Sigrún i samme time hadde reist seg fra krakken hjemme på Dale, på den andre siden av sundet — for halt til å være med over, blitt igjen for å rake glørne sammen i arnen og vokte den tomme hallen — med hjertet hamrende i brystet, fordi golvplankene under høysetet hadde begynt å nynne, svært lavt.

De rodde tilbake til Rennesøy i den flate, grå timen etterpå, årene dyppet i en stillhet som bare ble brutt av knirkingen fra keipene og én gang av noens tørre hoste. Guðríður satt i baugen med vinden skjærende gjennom kappen og så steinkirken på Talgje krympe bak dem inn i tåken, og tenkte: *Han er der nå, og jeg er her, og det er hele forskjellen, og jeg forstår ikke hvordan et helt liv kan foldes sammen til noe så lite.*

Det var Ragna som først fikk øye på den fremmede da kjølen skrapte opp på rullesteinsstranden nedenfor Dale — en mann som sto for seg selv, et stykke fra de sørgende som allerede gikk opp mot hallen, kledd i god grå ull, for fin for en fisker, og holdt selv hesten i tømmene i stedet for å la en gutt ta den. Blikket hans gled over gårdsbygningene slik en mann betrakter noe han setter en pris på, ikke noe han sørger over.

«Hvem er det,» sa Ragna, ikke som et spørsmål. Hun var allerede på vei oppover stranden mot ham før Guðríður hadde fått landbein, med ryggen rett som et spydskaft og haken løftet på den måten som hadde fått voksne menn på høstmarkedet til å rygge et skritt uten helt å vite hvorfor.

Den fremmede bøyde rolig hodet. Han var ingen stygg mann, men et gammelt arr løp fra venstre kinnbein til kjeven, og når han smilte, trakk arret smilet skjevt, slik at selv høfligheten hans kom forkledd som noe annet. «Bárður Loðinsson,» sa han. «Jeg tjener herr Erlend Filippsson av Losna.» Han lot navnet ligge et øyeblikk i den kalde luften, slik en mann lar en mynt ligge på bordet så verdien kan bli sett. «Min herre sender sin sorg over deres fars bortgang, og dessuten dette.» Han trakk et brev frem fra kappen — dobbelt forseglet med mørk voks, merket i den en springende hjort med skarpe gevirtagger, umiskjennelig selv på avstand — og rakte det ikke til Ragna, som allerede hadde løftet hånden halvt for å ta imot, men forbi henne, til moren. Hun var kommet oppover

stranden bak dem med urtekurven fremdeles over armen og var blitt helt stille da hun så seglet.

«Hva er det?» sa Ragna. «Hva vil Losna den dagen vi gravlegger faren vår?»

«Det er ikke min sak å si, bare å bære,» svarte Bárður, vennlig nok, og det var noe i vennligheten som fikk hårene til å reise seg på Guðríðurs armer. «Herr Erlend glemmer ikke en gjeld bare fordi skyldneren legges i jorden. Han ba meg si det med nettopp disse ordene, så det ikke skulle oppstå noen misforståelse mellom hus som alltid har handlet redelig med hverandre.»

Hólmfríður tok brevet. De urteflekke fingrene lukket seg om seglet, og i ett ubevoktet øyeblikk var ansiktet hennes ikke ansiktet til en enke gjennom seks timer, men til en langt yngre kvinne, kanskje stående på den samme stranden et kvart århundre tidligere, mens hun hørte et annet løfte bli gitt og ennå ikke visste hva det ville koste. Så var uttrykket borte, glattet over slik hun glattet et teppe over en sykeseng, og hun sa bare: «Takk, Bárður Loðinsson. Si til din herre at sorgen hans er mottatt.» Så snudde hun og gikk opp mot hallen med brevet holdt mot urtekurven som om det var enda en ting som kunne renne ut.

Ragna møtte Guðríðurs blikk over stranden, og i det leste Guðríður det samme spørsmålet som steg i hennes eget bryst, ubesvart og allerede begynt å verke: *Hvilken gjeld?*

Hallen fyltes gjennom ettermiddagen slik en hall fylles etter en gravferd — langsomt, så plutselig på én gang, med naboer og frender som kom med brød og tørrfisk og lave stemmer, med lukten av vedrøyk og våt ull og, under den, den skarpere grønne duften av urtene Hólmfríður hadde hengt til tørk langs takbjelkene for mange år siden og aldri tatt ned. Guðríður beveget seg gjennom alt sammen et halvt skritt bak seg selv, tok imot hver mumlet

kondolanse med et lite nikk og holdt hele tiden øye med morens hender, for de var den eneste delen av dagen som ikke hadde forandret seg: raske, sikre, uten nøling. De knuste en klype tørket *baldursbrá* — kamille, liten og lys som en prestekrage selv i tørket tilstand, med blomsterhoder ikke større enn en negl — ned i en kopp varmt vann til gamle Ásta, som hadde grått seg inn i et av sine svimeanfall, og presset en dott *blóðberg*, villtimian, kjølig og skarptduftende, mot Ragnas knoker der hun hadde skrappt dem da båten ble trukket opp.

«Du kommer til å trenge det på overfarten,» sa moren til Guðríður uten å se opp fra Ástas kopp, og et øyeblikk trodde Guðríður at hun mente overfarten de nettopp hadde gjort, tilbake fra Talgje. Så forsto hun, med en liten, kald dråpe i magen, at moren mente den andre overfarten — den som hadde ligget fast og ventet i utkanten av hver samtale i dette huset siden brevet kom fra Island to vintre tidligere, den som hadde et navn knyttet til seg som Guðríður kanskje hadde sagt høyt et dusin ganger gjennom hele sitt liv, men aldri forestilt seg et ansikt til. *Vigfús Ívarsson*. Kongens egen *hirðstjóri*, som hadde holdt Island i kongens navn siden før hun fylte femten, trolovet med en jente på en øy i Boknafjorden han aldri hadde sett, og som han heller ikke ville se, dersom vinden og skipene og prestene samtykket som avtalt, før hun steg av en båt på svart islandsk sand, en fremmed for ham i alt annet enn papiret som bandt dem sammen.

«Det er ennå tid,» sa hun, mer til seg selv enn til moren.

«Mindre enn det var.» Hólmfríður satte koppen i hendene på gamle Ásta og så endelig opp. Blikket gled over Guðríðurs ansikt slik det hadde glidd over brevet på stranden — raskt, vurderende, ømt og redd på én gang. «Skipet fra Bergen venter ikke på sorgen vår, uansett hva vi måtte ønske.»

På den andre siden av hallen hadde Ragna hørt, eller halvhørt, og kom bort til Guðríðurs skulder med en bryskhet som var like mye trøst som utfordring. «Hun har ikke engang hatt far i jorden

en hel dag, og du snakker om skip,» sa hun til moren, selv om blikket hvilte på Guðríður. «La henne få sitte i dette huset en stund til før du sender henne ut av det.»

«Jeg sender ingen noe sted. Det gjør kongen.»

«Kongen har aldri satt sin fot på Rennesøy og kommer aldri til å gjøre det.» Ragnas kjeve var stram på den måten som betydde at hun allerede hadde bestemt seg for argumentets form og aktet å holde fast ved den, uansett hva som kom. «Det er jeg som blir. Det er jeg som gifter meg med en mann fra nabogården og holder denne jorden sammen med ham mens alle andre seiler av sted for å bli noens hustru på den andre siden av verden. Det minste dere andre kan gjøre, er å la meg være den som er sint for det.»

«Du er sint for svært mye i dag,» sa Hólmfríður, ikke uvennlig, og berørte kinnet til den eldste datteren med baksiden av en urteflekket hånd. Bevegelsen var så kort og så gammel mellom dem at Guðríður, mens hun så på, kjente den særegne smerten ved å være den yngre søsteren som ennå ikke hadde lært hele språket to mennesker taler etter tjue år med hardhendt kjærlighet. «Gå og se om Jón har fått noe å spise. Han har stått ved døren i en time, for veloppdragen til å forsyne seg og for sjenert til å spørre deg.»

Ragna gikk, men ikke før hun et kort, hardt øyeblikk presset de oppskrapte knokene mot Guðríðurs arm — deres gamle tegn fra barndommen: *Jeg er her. Jeg er ikke ferdig med å være sint, men jeg er her.* Guðríður så henne krysse hallen mot Jón, som sto nøyaktig slik moren hadde beskrevet, bredskuldret og tålmodig ved døren. Noe i brystet løsnet og verket i samme bevegelse, for hele Ragnas liv lå i den vandringen over gulvet: gården hun skulle holde, mannen hun hadde valgt og ville beholde, vissheten om å bli. Guðríðurs eget liv, hva det enn skulle bli, lå et sted hun ennå ikke kunne se formen på, på den andre siden av vann som ennå ikke var seilt.

Det var gamle Sigrún som fant henne litt senere, ved tønnene langs hallveggen, og tok hånden hennes mellom begge sine tørre hender før Guðríður rakk å trekke seg unna.

«Gulvet sang,» sa Sigrún lavt, med de grumsete øynene festet et sted forbi Guðríðurs skulder. «I morges, barn, i samme time som de må ha senket ham — jeg kjente det komme opp gjennom føttene før jeg hørte det, rett under høysetet der faren din alltid satt, som en harpestreng noen grep og slapp. Jeg har vaktet denne hallen i førti år, og aldri én gang har gulvet laget en lyd jeg ikke selv frembrakte med kosten.»

«Hva betyr det?» spurte Guðríður, selv om en kald, lyttende del av henne allerede var begynt å ane det.

«Det betyr at mormoren din ikke ligger så stille i graven som presten vil ha oss til å tro,» sa Sigrún, og hun kunne ha sagt mer, for munnen åpnet seg igjen rundt formen av et nytt ord — og Guðríður, som fulgte nøye med, skulle siden ha sverget på at det begynte med en hard konsonant, en G — men da skar Hólmfríðurs stemme gjennom hallen, skarpere enn den hadde vært hele dagen.

«Sigrún. Brødet.» Da den gamle kvinnen hadde subbet bort mot ovnene og kastet ett uleselig blick tilbake over skulderen, kom Hólmfríður og stilte seg tett ved den yngste datteren. Hun sa ingenting på lenge, bare løftet hånden og strøk en løs hårlokk bort fra Guðríðurs ansikt med fingre som for én gangs skyld ikke var helt stødige.

«Hva skulle hun til å si?» spurte Guðríður.

«En gammel kones innbilning. Ingenting du trenger å bære i kveld, oppå alt det andre.» Morens øyne holdt hennes et øyeblikk for lenge, fulle av noe som nesten lignet begynnelsen på en tilståelse, før hun glattet det bort slik hun hadde glattet bort brevet og selv vendte seg mot ovnene. «Gå og hvil. Morgendagen kommer til å kreve nok av deg uten at natten legger mer til gjelden.»

Gjeld. Ordet fulgte Guðríður ut av hallen og inn i den blå skumringen som en hånd på skulderen, og først da hun var halv-

veis til hagen og kulden hadde klarnet hodet litt, kom hun på å undre seg over om moren hadde valgt det tankeløst, eller om ingen ord i dette huset ble valgt tankeløst i dag.

Hagen lå nedenfor hallen på sin egen hylle av jord, omgitt av torv og stein mot det verste av vinden fra fjorden, og selv i det svake lyset fra en døende høstdag holdt den formen bedre enn noe annet på Dale — rekker av kvann gått i frø, høye som et barn, med store skjermblomster som nikket; timian som hadde vokst seg tykk og treaktig langs solveggen; ryllik overalt, i hver åpning de andre plantene hadde etterlatt, sølvgrå og sta og, tenkte Guðríður nå mens hun betraktet den med nye øyne, akkurat den slags plante som stille ville fortsette å lukke sår lenge etter at alle hadde sluttet å legge merke til at den var der.

Moren var allerede i hagen da Guðríður kom ned stien, kne-lende i det siste lyset med kniv og kurv mens hun skar de høye, tørre stilkene av *æti hvönn* — kvann — tett ved roten.

«Til reisen,» sa Hólmfríður uten å snu seg. «Roten skal, når den er tørket og bæres nær kroppen, holde sjøsyken borte fra den reisende, og jeg har aldri funnet noen bedre grunn til å tvile på det enn til å stole på det. Mormoren din sverget til den. Fra hun var ung, bar hun en knute av den sydd inn i sin egen fald, og senere lærte hun meg å gjøre det samme.» Hun satte seg tilbake på hælene og så opp, og i det svinnende lyset hadde ansiktet hennes ingenting igjen av hallens glattede fatning; det var ganske enkelt slitent, en mors ansikt, slitt tynt av én svært lang dag lagt oppå mange andre lange dager. «Du skal også få litt sydd inn i din før Bergen-skipet kommer.»

Guðríður knelte ved siden av henne i den kalde jorden uten å bry seg om det gode begravelsesskjørtet og begynte, uten å bli bedt, å plukke de siste visne bladene av en håndfull stalker moren

allerede hadde skåret. Hendene fant den gamle rytmen i hagearbeidet nesten uten tillatelse fra tankene. «Sigrún sa at gulvet sang. Under høysetet. I den timen vi gravla ham.»

Morens kniv stanset ikke, men noe i skuldrene hennes forandret seg; en anspent stillhet falt over henne som ikke hadde noe med kulden å gjøre. «Sigrún er gammel, og sorgen får gamle ører til å høre mye.»

«Du spurte ikke hva jeg mente. Du visste allerede hva hun hadde sagt før jeg fortalte alt.»

Lenge sa moren ingenting, bare fortsatte å skrelle kvannstilken med rask, unødvendig omhu. Da hun endelig talte, var det lavt og ikke helt til Guðríður. «Det finnes ting under gulvet i denne hallen som er eldre enn selve hallen, barn, og eldre enn faren din, som bare vokter dem — og eldre enn min egen mor, som eide dem før ham.» Hun stanset. For første gang gjennom hele den fryktelige dagen ble hendene fullstendig stille i fanget. «Mormoren din het Gyrid. Min mor, barn — ikke din fars. Pesten tok henne tre vintre før du ble født, så du fikk aldri én gang se henne, og noen ganger kunne jeg bli taus en hel dag på årsdagen for hennes død uten å fortelle hvorfor. Da du var tre dager gammel og liten nok til å ligge langs begge underarmene mine, holdt jeg deg ved den samme armen og hvisket et annet navn inn i øret ditt, under det kristne navnet, slik det blir gjort i denne familien og alltid har vært gjort, så du —»

Hun stanset igjen, så brått denne gangen at Guðríður kjente stillheten som en hånd slått over en flamme.

«Så jeg hva?» sa Guðríður svært lavt, uten å våge å røre seg.

«Så du ikke skulle gå inn i livet som en fremmed for ditt eget blod.» Da Hólmfríður løftet blikket mot datteren, var øynene blanke og ulykkelige og fullstendig beslutsomme. «Det er ikke en fortelling for kvelden etter din fars gravferd, Guðríður, med halve Rennesøy fremdeles opptatt med å spise brødet vårt oppe i hallen og et brev fra Losna liggende uåpnet i forkleet mitt som et kull-

stykke jeg ikke kan legge fra meg. Spør meg igjen. Ikke i kveld. Jeg lover at jeg ikke skal nekte deg to ganger.»

Det var ikke et svar. Det var, forsto Guðríður mens hun vendte kvannroten om og om igjen mellom kalde fingre og så moren reise seg, samle kurven og ikke si mer, en dør som svært bevisst var latt stå på gløtt i stedet for å lukkes. På et vis var det verre og bedre, og hun visste ikke hvilken følelse hun skulle stole på da hun fulgte moren opp den mørknende stien mot hallen, med den søte, fremmede lukten av knust kvann på hendene.

Brevet ble åpnet i ildlyset etter at de siste naboene hadde gått ned til båthuset for å drikke til Ingimundurs minne i det røffere selskapet menn holder når kvinnene antas å ha lagt seg.

Tre av dem ble sittende ved langbordet: Hólmfríður ved enden, i setet hun aldri én eneste gang hadde tatt mens ektemannen levde; Ragna ved siden av henne med de oppskrapte knokene flettet sammen; og Guðríður overfor dem begge, mens hun så moren vende brevet to ganger, som om utsiden av en ting kunne tvinges til å tilstå før man måtte spørre innsiden.

Så brøt Hólmfríður hjorteseglet med tommelfingerneglen og leste brevet én gang i taushet. Ansiktet, som hadde holdt hele dagen, brast heller ikke nå — men det satte seg, slik jorden setter seg over noe som nylig er begravet.

«Les det høyt,» sa Ragna. «Hva det enn er, tilhører det oss like mye som deg.»

Moren leste det høyt.

Det var høflig. Det var det første Guðríður forsto ved brevet, og det hun lengst skulle huske — at et brev kunne bære høfligheten slik Bárður Loðinsson bar smilet sitt, fordreid av det som lå under. Herr Erlend Filippsson av Losna delte sorgen med enken etter Ingimundur av Dale. Herr Erlend mintes med varme den

lange forbindelsen mellom husene deres. Og herr Erlend kunn- gjorde — *kunngjorde*, ordet lå i rommet som et trukket sverd — at det mellom Losna og Dale sto en forpliktelse Ingimundur hadde inngått i sin levetid og som ved hans død fremdeles ikke var opp- fylt; at bevisene på denne forpliktelsen lå trygt bevart hos Losna; og at hans herlighet, av hensyn til familiens sorg, ville avstå fra å fremme kravet til en årstid han selv valgte. Han ønsket enken styr- ke. Han ønsket døtrene — brevet sa *døtrene*, dem begge, og noe i Guðríður ble helt stille ved å bli regnet med av en mann hun aldri hadde møtt — all den lykken fremtiden hadde i vente for dem.

«Hvilken forpliktelse?» sa Ragna inn i stillheten. «Hva skyldte far ham?»

«Ingenting,» sa Hólmfríður. «Gjennom femogtjue års ekte- skap nevnte faren deres aldri én eneste gang noen gjeld til Losna. Ikke sølv, ikke jord, ikke last, ingenting under pant.» Hendene lå flatt på bordet på hver side av brevet og holdt det nede som om det ellers kunne bevege seg. «Det er det som skremmer meg. En pengegjeld kan telles, betales og avsluttes. Et krav som nekter å si sitt eget navn, vil ha noe sølv ikke kan gjøre opp.»

Guðríður var på beina før hun hadde rukket å bestemme seg for å reise seg. Hun gikk bort til den utskårne kisten ved veggen, der faren hadde oppbevart det han brukte til regnskapet — hun hadde sett ham sitte med det hundre vinterkvelder, mens han telte ull, huder og båtparter i sivlyset, en av de få bøndene på Rennesøy som kunne skrive mer enn sitt eget navn og som, til naboenes mil- de forargelse, hadde insistert på at begge døtrene også skulle lære kunsten — og kom tilbake med blekkhornet, en fjærpenn og et pent halvt ark vellum som var skrappt rent for å brukes på nytt.

«Hva gjør du?» sa Ragna.

«Kopierer det.»

«Hvorfor i all verden? Det elendige brevet ligger her på bor- det.»

«I kveld gjør det det.» Guðríður glattet vellumet flatt og dypet fjærpenneren. Hun merket at hendene, som hadde skjelve rundt gravtauet den morgenen, ikke skalv nå. «Men et brev som bare finnes i én manns hånd, kan senere fås til å si hva som helst. Hvis Losna en dag reiser seg for loven og leser dette høyt med ett ord vokst og et annet borte, har vi tvillingen å legge ved siden av, skrevet samme kveld som brevet kom, med oss alle tre som vitner på at det ble gjort. Papir er som vitnemål, Ragna. Alene kan det bøyes. Med vitner holder det.»

Moren betraktet henne lenge over sivlyset — et blikk Guðríður ikke helt kunne lese, med stolthet og sorg og noe eldre enn begge deler som beveget seg sammen i det, som strømmer under én overflate.

«Faren din pleide å si nesten det samme,» sa Hólmfríður til slutt, stille. «Over regnskapsboken. *Én opptelling er en påstand. To opptellinger er et faktum.*» Hun skjov brevet over bordet. «Kopier det, da. Hvert ord, også de vennlige. De vennlige fremfor alt.»

Guðríður kopierte det — langsomt og omhyggelig. Bokstavene hennes var enklere enn Losna-skriverens øvede hånd, men hvert ord var en trofast tvilling, helt ned til formen på snirkelen under Erlends navn. Da kopien var ferdig, bestrødd med sand og tørr, la moren den ikke sammen med originalen. Hun gikk bort til arnen, løftet den løse steinen i venstre hjørne som Guðríður hele livet hadde trodd bare var løs, og la kopien flatt i det tørre mørket under den.

«Det første jeg noen gang så mormoren din gjøre i denne hallen,» sa hun mens hun la steinen tilbake, «var å løfte den steinen. Jeg var en brud på sytten år og trodde hun gjemte sølv.» Hun rettet seg opp, og et øyeblikk fant ildlyset noe i ansiktet som nesten var et smil, det første gjennom hele den lange dagen og det tristeste. «Det var papir. Det var alltid papir. Sølv kjøper en årstid, barn. Papir holder i hundre år. Gå og legg dere nå, begge to. Huset har

enda én ting å sørge over i natt, og det gjør det bedre når døtrene sover.»

Men søvnen kom ikke til Guðríður. Derfor var hun den eneste som fremdeles var våken, sittende oppe på loftet med kappen rundt skuldrene og dagen rullende om og om igjen gjennom henne som en stein i en bekk, da det banket på.

Det banket litt før midnatt: tre slag, langsomme og jevne, tålmodige som et tidevann med alle verdens tidsaldre til rådighet for å komme inn.

Ragna hadde fulgt Jón ned til båten og var ennå ikke kommet tilbake, og døren til morens rom var lukket, så det ble Guðríður alene som måtte krysse det kalde hallgulvet — gulvet som den morgenen hadde sunget under en død kvinnes navn, selv om hun ennå ikke visste det på noen måte hun kunne ha sagt høyt — løfte jernkroken og åpne døren mot den svarte hesten og den svartkledde mannen som sto i lyset fra det eneste talglyset hennes.

«Guðríður Ingimundardóttir,» sa han, og stemmen var jern, og den var også regn. «Jeg er Þórólfur — sønn av din fars bror, fra den andre siden av Bokn, der fjorden vider seg ut. For lenge siden la han et oppdrag på meg og fikk meg til å sverge det foran vitner: at jeg skulle komme til deg den dagen pusten forlot ham. Jeg kjente det på veien for to dager siden, slik en mann kjenner en storm to dalfører unna før den første skyen viser seg, og siden har jeg ridd nesten uten stans for å være sikker på å nå frem før jorden hadde lukket seg ordentlig.»

Hun burde ha vært redd for ham, en fremmed skikkelse ut av mørket på den verste natten i hennes liv, men i stedet kjente hun at noe i brystet gjenkjente ham slik en hånd i mørket kjenner et redskap den har brukt tusen ganger uten én eneste gang å måtte se på det.

«Kom inn før noen ser deg,» sa hun, overrasket over hvor stadig stemmen var. Først idet hun uttalte ordene, forsto hun hva som hadde fremkalt dem — at en mann i fin grå ull samme ettermiddag hadde stått og telt takbjelkene på gården hennes, og at hun ikke ville at Losnas forvalter skulle høre om det Þórólfur bar, før hun selv hadde gjort det.

Han knelte på terskelen i stedet for å krysse den, tok en bylt svøpt i oljet lær ned fra ryggen og la den foran henne like varsomt som en annen mann ville ha lagt fra seg et sovende barn. Så brettet han læret til side.

Hornet innenfor var lyst — lyst som gammelt ben, lyst som margen i en rot som aldri hadde drukket annet enn månelys og mørkt jordvann — og der talglyset hennes berørte det, løp fine linjer gjennom stoffet som årer under huden på et håndledd, svake, blå og umiskjennelig levende.

«Aurbjartur,» sa Þórólfur. «Det lyse. Ditt, kusine, selv om du først i natt er gammel nok til å få høre det rett ut. Faren din sendte det til meg for oppbevaring for tre vintre siden, da Losnas menn begynte å ri på denne siden av fjorden og spørre etter arvefølgen på Dale langt oftere enn god skikk tilsa. Han mente det var tryggere under mitt tak enn under sitt eget gulv, der det hadde ligget skjult siden hans fars tid — og jeg tror han hadde rett, for jeg tviler på at Erlends gråkleddet forvalter noen gang har tenkt på å lete etter noe verdifullt på gården til en fattig frende tre dalfører inne i landet.»

Guðríður knelte også, knærne fant den kalde steinen gjennom skjørtene, men ennå våget hun ikke å røre hornet. «Det var to,» sa hun. «Jeg vet ikke hvordan jeg vet det. Jeg bare vet det, slik jeg kjenner mitt eget navn.»

Noe beveget seg bak Þórólfurs øyne — respekt eller varsomhet, eller begge deler på én gang. «Det var det,» sa han. «Det er det fremdeles, et sted i verden, men ikke under dette taket og ikke i denne slektsgrenens varetekt, ikke på fire generasjoner.

På terskelen på Dale overlot Þórólfur Aurbjartur til Guðríðurs varetekt.

Hrímskáld, det mørke, forsvant ut av familien i din oldemors tid, byttet bort eller mistet eller gitt fra seg i en hard vinter — tre gamle kvinner forteller historien på tre ulike måter, og jeg har aldri fått de tre til å stemme overens. Noen sier at det dro nordover. Noen sier at det gikk i havet, og at havet ennå ikke er ferdig med det. Dette alene vet jeg sikkert: De ble skapt sammen, rot og ben, som to egger av den samme sannheten. De var aldri ment å lyde langt fra hverandre særlig lenge, og for hvert år de tilbringer adskilt, et sted i verden, blir noe i verdens eget vær litt mindre stødig.» Han så rett på henne. «Hvis dagen noensinne kommer da det mørke igjen finner veien innenfor hørevidda av dette, kusine, kommer du til å vite det før noen forteller deg det. Blod som ditt trenger ikke å bli fortalt to ganger.»

Han dreide det lyse hornet en kvart omgang i svøpet, slik at talglyset gled langs de utskårne linjene, og nevnte det ved sitt rette navn, slik en betydningsfull ting fortjener å bli nevnt. «Aurbjartur heter dette — den daggrylyse, skåret av en rot fra selve Verdenstreet, om den eldste fortellingen er til å stole på, og gjennom et langt liv har jeg ikke funnet noen grunn til å tvile på den. Den tapte broren heter Hrímskáld, frostdikteren, skåret av havets ben. Hør formen i det, kusine, for alt annet jeg kan lære deg, henger fra den: Det lyse kaller opp — pust, varme, liv fra kald jord. Det mørke legger ned — storm, feber, en årstid som har løpt forbi sin rette slutt. Ingen av dem er den gode, og ingen av dem er den grusomme. De er to egger av ett blad, og et blad med én egg er ikke et halvt redskap. Det er et brukket redskap.»

«Og loven under dem er eldre enn begge.» Stemmen sank til det leiet menn bruker for eder. «Alt som blir gitt, blir betalt for. Alt som blir tatt, blir skyldt. Bruk dem i likevekt — påkallelsen og nedleggelsen i jevne vendinger — og prisen for hver handling forblir din å velge og din å bære. La dem falle ut av balanse, bruk det ene lenge uten svaret, og verden vil selv skaffe den manglende eggen fra det som står nærmest for hånden — og verden, kusine,

har ikke én eneste gang i hele sin dreining spurt først hvilket liv den låner for å gjøre opp en bærers regnskap. Faren din hamret denne loven inn i meg gjennom tjue år slik andre menn hamrer inn skriften. Jeg har sverget å hamre den inn i deg, og det skal jeg gjøre til du kan si den i søvne. Alt som blir gitt, blir betalt for. Alt som blir tatt, blir skyldt.»

De satt sammen ved ilden mens resten av natten mørknet over Dale, og hun bygde flammen høyere enn hun hadde latt den brenne gjennom hele den lange sørgedagen, for kulden som var kommet inn med hornet, krevde mer varme enn en vanlig høstkveld.

Han fortalte det han visste om slekten, lenger tilbake enn faren hennes: at Gyrid, morens egen mor, hadde hørt Aurbjartur synge i søvne gjennom en hel hard vinter, til søvn og våkenhet var slitt like tynt som gammelt vadmél mellom dem. I dypet av vinteren, halvt fra forstanden av sangen og uten noen levende som kunne lære henne å bære den, hadde hun forsøkt å gjøre slutt på det — slått hornet hardt mot arnesteinen for å knuse det og for alltid bli kvitt stemmen i det. Det hadde ikke gått i stykker. Det gikk aldri i stykker. «En ting kan rammes,» sa Þórólfur mens han så inn i flammene i stedet for på henne. «Selve arven kan ikke. Den skifter bare hånden den legges i, før eller senere enn noen ønsket.»

«Og hva er det meningen at jeg skal bli?» spurte hun og hørte en spinkelhet i sin egen stemme som hun ikke likte.

Han vendte seg og så på henne med en tyngde i blikket hun ennå ikke hadde styrke til å løfte. «Den første på fire generasjoner som kanskje kan holde det og beholde forstanden mens hun gjør det. Faren din trodde han kunne holde døren lukket litt lenger — for din skyld, og jeg tror også på grunn av Losna-saken, fordi en jente som drømmer underlige drømmer og våkner med merker på hendene, er en jente en hard kreditor kan finne bruk for som

ikke har noe med godhet å gjøre. Men ånden bevarer ingen manns fortrolighet, uansett hvor høyt han elsket datteren han forsøkte å beskytte mot den. Du drømmer,» sa han, uten å spørre. «Du har i våken tilstand sett ansikter du aldri har møtt. Du har våknet med fine linjer tegnet i håndflatene uten å huske at de ble skrevet.»

Hun vendte hendene opp i ildlyset uten helt å mene det. Bare den siste uken hadde hun fem morgener våknet med svake merker over håndflatene, tynne som frostbregner på en vindusrute, borte ved middagstid. Hun hadde ikke fortalt det til noen, bare skrubbet hendene hardt hver gang og sagt til seg selv at det var den tørre kulden som sprakk huden.

«Hvem skriver dem,» hvasket hun, «om det ikke er en hånd jeg aldri har sett?»

«Det gjør du,» sa Þórólfur. «Når slektslinjen våkner i en kvinne, taler den først gjennom kroppen, før den noensinne finner tungen eller forståelsen. I natt puster du for svært mange som kom før deg, alle på én gang, gjennom den ene trange passasjen i ditt eget bryst — mormoren din blant dem, selv om hennes navn ikke er mitt å gi deg. Det tilhører moren din å fortelle når hun mener du er rede til å bære det.»

Han ville ikke si mer om det, uansett hvor mye hun presset ham. Til slutt, for utslitt til å fortsette diskusjonen, foldet han seg sammen i hjørnet av hallen med hodet på skjoldet og sov den dype, brå søvnen til en mann som har ridd i to døgn uten stans.

Guðríður forsøkte ikke særlig hardt å sove selv. I stedet satt hun med ilden brent ned til et lavt, rødt landskap av glør, med Aurbjartur foran seg på de slitte bordplankene, og betraktet det slik man betrakter noe man er redd for å slutte å se på, til betraktningen ble til noe annet.

Da hun omsider la én finger mot det, var det varmt — varmt som en strupe er varm, og svakt, umiskjennelig i bevegelse, som om det pustet i en langsam samklang med hennes egen pust. Hun trakk hånden til seg én gang, forskrekket, og så, skamfull over forskrekkelsen, la hun hele håndflaten mot det og kjente at det falt til ro, slik et nervøst dyr faller til ro under en hånd det mot alle instinkter har bestemt seg for å stole på.

Hun lukket øynene, bare for å hvile dem.

Under hallens alminnelige stillhet begynte hun å høre et hjer-teslag som ikke var hennes eget, svært svakt — langsommere enn hennes og eldre, tellende et langt større spenn av år enn ett enkelt liv kunne romme. Ilden sluknet uten en tråd av røyk til å markere at den forsvant, og stillheten som senket seg etterpå, var så fullkommen at hennes egne ører begynte å verke under trykket, slik ører verker dypt under kaldt vann.

En kvinne sto i den mørke hallen der ingen kvinne hadde stått et øyeblikk tidligere. Hun var høy og lys på en måte intet talglys er lyst, håret var det bleke gullet i dugg som fanger en sol som ennå ikke har stått opp, og øynene var Guðríðurs egne — samme form, samme grågrønne dybde — og likevel slett ikke hennes: eldre enn noe levende ansikt hadde rett til å være, våte ikke av tårer som falt nå, men av minnet om tårer, som om hun hadde grått svært lenge og skapt noe varig av gråten i stedet for å la den drukne seg.

«Du bærer slektens ånde,» sa kvinnen.

«Hvem er du?» klarte Guðríður å spørre, med en stemme knapt høyere enn hviskingen fra et tilbakeholdt åndedrag.

«Jeg er hun som gråt de aller første tårene og nektet å la verden gå ustemt inn i sultne hender fordi den manglet et våpen som kunne holde den stødig. Mot den dagen ga jeg en gave, skåret av en rot fra Verdenstreet, lys og tålmodig, og dessuten dens svarende egg, selv om den eggen ikke er din å holde i natt. Du kjenner meg ved et navn folket ditt ennå sier lavt ved ilden når de tror barna sover. Du kjenner meg som Freyja.»

Hun krysset den mørke hallen uten helt å gå, slik en tanke krysser et sinn, og la hånden på det lyse hornet. Under håndflaten hennes begynte det å gløde med et lavt, stødig lys, som et kull det var pustet varsomt liv i igjen.

«Dette er åndens ene vinge,» sa Freyja. «Det kaller livet opp av den kalde jorden. Den svarende eggen, når den kommer til deg — og den kommer, barn, tidligere enn den bekvemme delen av deg håper — legger livet varsomt ned igjen når påkallelsen er fullført og årstiden er over. Lær det lyse først. Foreløpig er det nok å gå videre med.» Det lyse hodet bøyde seg, og et øyeblikk formet munnen hennes en lyd som nesten, nesten var et navn — gjenferdet av en hard konsonant, borte før den kunne gripes, slik slutten av et ord løser seg opp fra tungen i kulden. Hun så ut til å stanse seg selv slik Guðríðurs egen mor hadde stanset seg i hagen, og fullførte det ikke. I stedet la hun den kjølige hånden mot Guðríðurs panne og sa svært lavt, med stemmen en mor bruker til det siste som blir sagt før et barn får lov til å sove:

«Husk. All ånde begynner i blod, og blodet husker lenger tilbake enn noe sinn kan følge. Arven er til slutt bare ånde, og skjebnen er ikke annet enn vinden som omsider har samtykket i å ta imot den.»

Et lys blinket én gang, som et øye som lukket og åpnet seg, og synet var borte. Ilden i arnen brant stødig, alminnelig og rød, som om den ikke et eneste øyeblikk hadde sviktet.

Hun vekket Þórólfur nær daggry, bare lenge nok til å sende ham tilbake langs veien han var kommet. Han skulle vente bortenfor innmarken til gården våknet, og så vende åpent tilbake i dagslys som en gammel frende kommet for å sørge — bedre, ble de enige om uten særlig diskusjon, at ingen på Rennesøy visste at han hadde ridd gjennom natten til et hus i sorg, særlig ikke

med Losnas forvalter mindre enn tre timer borte fra stranden. Da Þórólfur var forsvunnet bak åsryggen, klarte hun ikke å ligge stille og ville ikke vente på verdens tillatelse til å forsøke det hun allerede halvt visste at hun måtte forsøke.

Det var mens hun sto ved loftsvinduet og veide avreisen, at raven kom. Den falt ut av det fargeløse halvmørket og landet på karmen en armlengde fra ansiktet hennes — helt svart, bortsett fra én hvit fjær i vingen, som en feil intet øye kunne ta for en tilfeldighet — og den skvatt ikke da hun lente seg nærmere, flyttet seg ikke da pusten hennes dugget hornruten mellom dem. Den bare så på henne, først med det ene øyet, så det andre, med den tålmodige, vurderende oppmerksomheten til et sendebud som forsikrer seg om en dør før det overlater budskapet til den. Så hakket den én gang mot karmen, et enkelt, overlagt bank, åpnet vingene og fløy mot nordvest, ut over det grå vannet, med den hvite fjæren blinkende som et sting av rim mot mørket — i retning av Island, selv om hun den morgenen ikke ville la seg selv fullføre tanken. Uten å undersøke hvorfor tok hun det som tillatelse til å gå.

Hun gikk ut alene mens himmelen over Boknafjorden ennå hadde den tynne, fargeløse gråtonen som kommer før det første sanne lyset, med Aurbjartur svøpt mot kroppen under kappen, forbi den sovende hallen, forbi hagen der de avkledd kvannstilkene sto som en rekke små, nakne master, ned til den flate steinen øverst på innmarken, der frosten lå tykk og ubrutt. Hun lot seg ikke tenke på om Ragna kunne våkne og komme for å lete, eller om moren ville tilgi at hun gjorde dette alene i stedet for å vente på å bli undervist. Hun løftet bare hornet til leppene, slik man løfter et kullstykke til munnen for å vekke det, og blåste.

Ingen tone kom, ikke først — bare den gamle, skjelvende stillheten, og vinden som reiste seg av ingenting slik den hadde reist seg over graven dagen før. Den dreide én langsom ring rundt henne og løftet de siste døde bladene fra den frosne jorden til dans.

Hun dreide med dem, kappen buet seg ut omkring henne, og noe i brystet løsnet som hun ikke hadde visst var strammet.

Og under føttene — hun kjente det gjennom skosålene, gjennom frosten, gjennom selve den sovende jorden — skalv noe dypt under innmarken én gang, langsomt og veldig, slik en sovende rører seg under et teppe ved lyden av en kjent stemme. Den frosne jorden på Dale, som hadde ligget stille under føttene til førti slektsledd, svarte.

Og så, så lavt at hun nesten gikk glipp av det under vinden og sitt eget hjerteslag og det fjerne ropet fra en enslig, urolig måke, talte hornet.

Ikke en tone. Et ord — bare ett, lavt og sikkert, følt i kjevebenet før det nådde ørene, den samme harde konsonanten moren hadde svelget i hagen og Freyja hadde svelget ved ilden, nå endelig gitt hel og usåret av den ene stemmen i dette huset som ikke skyldte henne forklaringer eller behagelige halvsannheter.

Ask.

Hun sto urørlig på den frosthvite steinen mens ordet fremdeles beveget seg gjennom henne som vann som finner den siste åpne renna i en vinterbekk. Et sted bak henne, nede på den mørke stien fra hallen, hørte hun den umiskjennelige lyden av en dør som langsomt gled opp på lærhengslene, og raske skritt som satte av sted ned mot henne over innmarken — Ragnas skritt, umiskjennelig Ragnas, skarpe og raske og allerede rasende med det særlige raseriet til en som nettopp har oppdaget at hun ikke ble fortalt noe hun sårt trengte å vite.

Guðríður hadde ingen anelse om hvordan hun, stående der med hornet fremdeles varmt mot håndflatene og det ene brennende ordet ennå ikke ferdig med å vandre langs ryggraden, skulle klare å forklare noe av dette for søsteren før solen engang var ordentlig oppe.

Kapittel to — Asks merke

Ragna lot seg ikke sinke av kulden. Hun kom nedover innmarken med skjortene samlet høyt i den ene neven og pusten revet hvit foran seg. Selv på avstand kunne Guðríður lese hele søsterens ansikt: ikke frykt, enda det burde ha vært frykt der, ved synet av et horn som glødet blekt i søsterens hender på årets kaldeste morgen — bare raseri, rent og helt, raseriet hos en som nettopp har oppdaget at hun er blitt stengt ute fra et rom i sitt eget hus.

«Hva,» sa Ragna og stanset en armlengde unna, mens brystet hevet seg, «er det der?»

«Mitt.»

Ordet overrasket Guðríður med sin visshet — nylig og fullstendig sant, og fremmed i hennes egen munn. «Vårt, antar jeg. Far vaktet det før det ble mitt. Men Þórólfur sier at det aldri tilhørte hans blod i det hele tatt — at det kom til dette huset med mor, fra hennes mor Gyrid før henne.»

«Þórólfur.» Ragna hadde allerede føyd bitene sammen, raskt og nådeløst, slik hun føyde sammen alt. «Far dør. Losnas mann står på stranden vår og takserer takbjelkene. En fremmed rir inn ved midnatt, og nå finner jeg deg ute i frosten før daggry med noe som er —» Først nå gikk blikket ordentlig til hornet: den bleke benhviten, de fine blå linjene som løp gjennom det som årer under huden. «— levende. Var det noen i denne familien som overveide å fortelle den eldste datteren hva som foregår under hennes eget tak? Jeg satte meg rett opp med hjertet som en tromme under slag og fant sengen din tom. Det er jeg som blir, Guðríður. Det sa jeg til mor i går. Det ene løftet denne familien virkelig har holdt overfor meg, er at jeg skulle vite hva som hendte under dette taket.»

«Jeg ville ha fortalt deg det i morges. Jeg prøvde bare å forstå det først.»

«Når du hadde fått historien så ryddig at jeg ikke kunne protestere? Det er nøyaktig hva mor ville ha sagt.» Men blikket forlot ikke hornet. Etter et øyeblikk strakte hun hånden frem og berørte den lyse buen med én finger, og trakk den straks til seg igjen som om hornet hadde svart med et lite, privat støt. «Det er varmt.»

«Det talte,» sa Guðríður før hun rakk å tenke seg om. «Ett ord, like før du kom. Ask.»

Ragna ble helt stille. «Ask,» gjentok hun langsomt, som om hun smakte på en mynt for å prøve sølvet. «Treet. Far pleide å si det navnet under pusten når han trodde ingen var nær nok til å høre.» Hun så opp, og raseriet i ansiktet hadde utvidet seg for å gi plass til noe annet — ikke helt frykt, men dens årvåkne slektning. «Hva er det som skjer med deg, lillesøster?»

«Jeg vet det ikke fullt ut. Þórólfur sier at det er en arv som har sovet i blodet vårt gjennom slektsledd, og at den nå har valgt å våkne i meg.»

«Og mor visste det. Hele tiden.»

«Jeg tror mor har visst svært mye og har valgt med stor omhu hvilken morgen hun skulle gi hver av oss det enkelte.»

De satte seg sammen på den frosne steinen mens morgenen samlet seg omkring dem, og Guðríður fortalte alt — Þórólfur i døråpningen, det oljede læret som ble brettet til side, loven uttalt to ganger som skriftord, merkene som kom og gikk i håndflatene. Hun fortalte alt, og mens hun fortalte, hørte hun selv hvor lite noe av det forklarte.

Da hun var ferdig, var Ragna taus lenge. Så presset hun de oppskrapte knokene hardt mot Guðríðurs arm — *jeg er her* — og lot dem bli der.

«Ingen flere lukkede dører mellom oss.»

«Ingen flere.»

Det var et løfte de begge skulle bryte før de lærte å holde det. Men det visste ingen av dem ennå, der de satt på den frosthvite

steinen med hornet kjølende mellom seg, og denne ene morgenen var løftet nok.

«Du bør komme opp og spise før du forteller mor hva du har gjort,» sa Ragna til slutt og reiste seg, brysk igjen fordi det var i bryskheten hun oppbevarte ømheten. «Ragna Ingimundardóttir fryser ikke i hjel for noens arv, holdt skjult for henne én natt lenger enn nødvendig.» Hun snudde opp stien uten å vente for å se om Guðríður fulgte — Ragnas egen form for tilgivelse, hele kjærlighetsspråket hennes gikk alltid den veien, fremover, uten noensinne å stanse for å bli takket.

Stormen kom den fjerde natten hennes.

Den steg opp av ingenting — det ene åndedraget var alt stille, i det neste hylte det så stein ristet i fundamentene. Vinden slo mot gården hardt nok til å knuse østvinduet; regnet krysset hallen sidelengs; tjenere dro benker foran lemmene mens barn skrek under bordet og ilden la seg flat i arnen som en slått hund.

Under alt — under vinden og skrikene og sitt eget hamrende hjerte — kjente Guðríður Aurbjartur kalle, påtrengende som en hånd lukket om handleddet.

Hun gikk for å hente det. Þórólfur møtte henne i gangen, med skuldrene allerede gjennomvåte av regnet fra det knuste vinduet, og leste ansiktet i lampelyset. «Bare det lyse,» sa han. «Spør. Ikke befal. Du har ikke fortjent retten til å befale, og denne stormen ville fortære forsøket.»

Hrímskáld ble liggende svøpt i kisten. Hun bar det lyse hornet ut i le av døråpningen, med Þórólfurs arm støttet over skuldrene mot vinden, og hun befalte ikke stormen å stanse — hun eide ingen slik kunnskap og visste det, og et instinkt eldre enn stoltheten fortalte at denne erkjennelsen var det eneste som holdt henne i live i døråpningen. Hun satte hornet til leppene og blåste én tone, ustø

og tynn mot den veldige natten, og ba — ba bare — om rom. Én åpning i vinden der husholdningen kunne puste.

Tonen fikk feste.

I tre hjerteslag delte vinden seg rundt Bessastaðir slik en elv deler seg rundt en stående stein — hun kjente huset inne i en stillhet med vegger av luft i bevegelse, kjente den veldige tyngden i det som ble bedt om å tre til side, kjente det overveie.

Så vendte vinden tilbake — men svakere, med ryggen brukket, allerede på vei østover. Regnet falt rett. Huset sto.

Guðríður kom til seg selv på kne på den våte steinen. De fine merkene i håndflatene hadde revnet, blod løp mellom fingrene; Þórólfurs hender var under armene hennes, og det fantes ingen kraft noe sted i kroppen, som om tonen var blitt spilt på knoklene hennes i stedet for på hornet.

Inne fant de Margrét liggende ved arnen.

Hjertet hennes hadde sviktet i løpet av de samme tre åndedragene. Hun bar ingen merke; ingenting hadde rammet henne; tjenerne sa at hun ganske enkelt hadde lagt hånden på armlenet til høysetet, satt seg og ikke reist seg igjen. Hun var ikke død — ikke ennå — men ansiktet var blitt grått som gammel aske, og pulsen under Guðríðurs fingre flagret tynt som en nattsvermer mot glass.

«Hent helbrederen!» Vigfús lå på kne ved morens side, og den sindige lagmannen var ikke å finne i ham. «Mor. Bli hos meg —»

«Helbrederen er her,» sa Margrét svakt, og øynene fant Guðríðurs. Det var ingen anklage i dem — det var dette Guðríður skulle bære lengst — ingen anklage overhodet, bare en veldig oppmerksomhet uten hastverk. «Stormen stanset for deg. På grunn av deg. Gjorde den ikke, barn?»

Guðríður svarte ikke. Kunne ikke.

«Jeg visste det fra første øyeblikk jeg så hendene dine.» Pusten var grunn, men stemmen beholdt myndigheten til siste tråd. «Kraft krever likevekt. Alltid. Min mors mor sa det, volven sa det, hver klok kvinne jeg noen gang kjente sa det, og de hadde rett.»

Hånden fant Guðríður og lukket seg om den, svakere enn samme morgen, fremdeles sterkere enn den hadde noen rett til å være. «Men hør resten, jente, for resten er den delen sorgen vil forsøke å ta fra deg. *Gjør ikke én død til en lov.* Sorgen liker lover. De gir den noen å straffe.»

«Var det jeg?» Ordene kom knapt formet ut av Guðríður. «Gjorde jeg dette?»

«Jeg vet ikke. Det gjør ikke du heller. Hjertet mitt har vært en tvilsom tjener gjennom to vintre — spør sønnen min hvor ofte han har funnet meg sittende når jeg påsto at jeg telte lintøy. Kanskje stormen ville ha tatt meg uten at noe horn lød. Kanskje dine tre åndedrag med stillhet ble kjøpt med mine siste. *Ingen av oss vet.* Bevar den sannheten hel, og skjær den ikke ned til noe som er lettere å bære.»

«Det hvite hornet,» sa Guðríður. «La meg — jeg kan kalle pusten tilbake, jeg vet at det kan —»

«Nei.» Grepet om hånden strammet seg, ubetinget. «Hvis du gir meg pust, må den komme fra et sted. Det er din egen lov; jeg hørte den da jeg gikk forbi døren din, og det er en ærlig lov, hvilket er mer enn de fleste er. Hvem vil du ta den fra for å holde en gammel kvinne gående noen vintre til? Gutten som gråt under bordet i natt?» Noe som nesten var et smil, beveget seg over de grå leppene. «Ingenting i denne verden blir skapt på nytt av ingenting, eller tapt inn i ingenting — bare forandret, hånd til hånd, ånde til ånde. Min ånde går inn i landet nå, og i sin egen tid vil landet puste den tilbake inn i noe som trenger den mer enn jeg gjør. Det er ingen forbannelse, barn. Det er bare verdens sannhet, enkel som stein — og det er en gave, om du vil la det være en, å få forlate et hus der en helbreder står.»

Guðríður ville argumentere, ville rase til arnesteinene sprakk. Men Margréts øyne holdt hennes med en slik urokkelig visshet at ordene døde usagt, og derfor gjorde hun det andre, det morens hender hadde lært henne før noe horn noensinne talte: Hun ble.

Hun holdt den kjølnende hånden, holdt ilden ved like og fuktet de grå leppene med vann og honning. Da åndedragene begynte å bli lengre og få større mellomrom, kjempet hun ikke mot dem, og det gjorde heller ikke Margrét.

Nær slutten gled den gamle kvinnens blikk forbi henne, til Vigfús, som knelte grå i ansiktet og taus, og så tilbake. Fingrene beveget seg én gang mot Guðríðurs håndflate — over stedet der merkene kom og gikk — med overlegg, som en kvinne som setter seglet sitt på et dokument.

«Hagen valgte deg først,» hvisket hun. «Husk at jeg sa det.»

Hun døde før daggry, mens stormen for lengst var borte i øst og himmelen vasket ren bak den, slik et talglys er borte i øyeblikket etter at voksen tar slutt.

De gravla henne tre dager senere i åssiden over bukten, med steinene stablet høyt mot telehiv og halve distriktet stående i vinden for å følge henne ned — for det viste seg, slik slikt gjerne gjør, at det knapt fantes en husholdning innenfor en dagsritt der Margrét ikke hadde dratt noen gjennom feber i løpet av førti år uten noensinne å trenge et embete for å ha myndighet.

Huset hadde stått. Stormen var over. Ingen kalte overlevelsen en seier.

Vigfús trakk seg inn i arbeidet med gravferden slik enkelte menn trekker seg inn i drikken — nøyaktig, gjennomført, uten å etterlate noen sprekke sorgen kunne få tak i — og talte til Guðríður med en høflighet så omhyggelig at den var en egen mur. Hun presset ikke mot den. Hun kjente murverket; selv hadde hun bygd noe av det den høsten.

Men hun så ham bli stående ved varden etter at de andre hadde gått ned, med én hånd flatt mot den øverste steinen, hodet bøyd, vinden gjennom det sølvstripede håret — og hun tenkte på

sin egen fars kiste som sank under rylliken, en måned og en verden borte, og forsto at uansett hva annet hun og denne fremmede hun skulle gifte seg med ennå delte eller ikke delte, var de begge nå barn som hadde gravlagt en forelder før jorden hadde rukket å legge seg over graven.

Det var ikke ingenting å dele. Kanskje var det et dårligere fundament enn kjærlighet og et bedre enn papir.

Den natten, alene i det smale rommet med de to hornene svøpt ved sengen, fikk hun ikke sove og kunne ikke ha sagt hva som holdt henne våken — ingen storm denne gangen, ingen kallelse, bare en stillhet så fullkommen at den presset mørket ned til hun satte seg opp med hjertet allerede i løp.

Under den alminnelige stillheten var det noe som lyttet tilbake.

Siden Dale var hun blitt vant til den ene stemmen — hornets ene ord, vindens ene advarsel, én strupe som talte og stilnet. Dette var ikke det. Det kom fra alle steder på én gang og langt nedenfra: hundre lydtråder som flettet seg sammen under gulvet, under bukten, under selve øyas sovende svarte knokler — ennå ikke ord, men den umiskjennelige formen av mange struper som åpnet seg sammen, slik en forsamling trekker ett langt åndedrag før den første tonen i en hymne ingen har lært, men alle på et vis allerede kjenner.

Hun presset håndflaten flatt mot den kalde steinveggen, og merkene på den flammet straks opp og ordnet seg i en form hun aldri hadde båret før — mange små linjer foldet inn i én stor bue. Formen av mange stemmer, skrevet som om de bare var én.

Guðríður satt helt stille i mørket den fjerde natten på Island, lyttet til det veldige, tålmodige koret som stemte seg et sted under husets røtter, og forsto to ting med den samme kalde klarheten.

Det første var at det ikke var kommet for husholdningen, bukten eller øya som helhet. Det hadde samlet seg under dette taket den natten hornet hennes først hadde lydt på islandsk jord, og alle de hundre strupene var stemt til henne.

Det andre var at hun før eller siden — og koret, i motsetning til alt annet i hennes opprykkede liv, syntes helt villig til å vente — måtte svare.

Dagene som fulgte, ble fylt av sorg forkledd som arbeid.

Reisekisten sto åpen på hallgulvet det meste av en uke og fyltes med ull kardet finere enn noe Guðríður hadde båret siden barndommen, og, hver for seg innpakket i oljet klede, urtene: ryllik, bundet med rød tråd mot både infeksjon og vond vilje, for Hólmfríður trodde ikke fullt og fast at de to var ulike lidelser; kamille mot feber og den søvnløsheten en overfart med sikkerhet ville føre med seg; timian, tvunnet inn i tøy mot sårverk og hostesyken skip førte med seg som en ubuden passasjer; og kvann, rot og stengel, sydd inn i falden på det nest beste skjørtet hennes med små, sikre sting fra urteflekkefinger, uten at moren én eneste gang så ned for å finne hvor nålen skulle gå.

«Du har sydd det stinget tusen ganger,» sa Guðríður en av de kveldene.

«Jeg lærte det av mormoren din.» Hólmfríður så ikke opp. «Hun sydde kvann inn i falden min da jeg var jente, og lærte meg siden å sy de samme små, sikre stingene. Gyrid.» Denne gangen sa hun navnet rett ut, uten bruddet det hadde båret i hagen. Så flyttet noe seg bak øynene hennes, en dør som åpnet seg litt lenger enn hun hadde ment. «Det finnes et annet navn jeg kanskje —»

Hun stanset. Nålen stanset med henne.

«Mor.»

«Ikke i kveld. Det er ikke tid nok til en historie som krever en hel kveld og et rolig hjerte.» Hun bøyde seg igjen over sømmen, men hendene var ikke fullt så stødige som før. «Det er spørsmålet jeg må slutte å bruke for å utsette svaret — jeg vet det like godt som du. Når du har funnet deg til rette, sender jeg det til deg helt, med mine egne ord, skrevet med min egen hånd. Noen ting skylder man å fortelle ordentlig.»

Det var, tenkte Guðríður, andre gang på fire dager at en dør i dette huset med vilje var blitt stående på gløtt i stedet for å lukkes. Også dette var en egen arv — nok sannhet til å reise videre på, resten betrodd til å komme senere.

Þórólfur ble værende på Dale gjennom disse dagene, foldet inn i husholdningen som en gammel frende kommet for å sørge, hvilket var sant så langt sannheten gikk. Han lærte henne å svøpe Aurbjartur slik at ben ikke slo mot jern i en kiste i bevegelse, og å bære det mot kroppen slik at varmen kunne tas for hennes egen. Han lærte henne ikke å blåse i det.

«Hornet gjenkjente deg,» sa han da hun presset på.
«Gjenkjennelse er ikke mestring.»

«Hvordan ville mestring se ut?»

«Å vite når man ikke skal spørre.»

Bárður Loðinsson kom tilbake én gang, fire dager før skipet. Ragna møtte ham på tunet med Jón ved skulderen og seks naboer som brått fant grunner til å reparere gjerder og kløyve ved innenfor hørevidde. Uansett hvilket budskap Losnas forvalter hadde med seg, veide han tilhørerne, bøyde hodet og dro uten å gå inn i hallen. Ragna fulgte ham med blikket hele veien ned til båten, med armene i kors.

«Han kommer tilbake,» sa hun. «Den typen kommer alltid tilbake. De drar bare for å hente papir.»

Den siste kvelden, da pakkingen var ferdig, hallen feid og det siste av gravferdsbrødet spist eller gitt bort, la Hólmfríður den lille røde boken i Guðríðurs hender. Rauðskinna kalte kvinnene i slekten den — legemidler skrevet tett på begge sider av hvert blad, noen av sidene myke som tøy etter all berøring.

«Faren din har skrevet i enkelte av margene. Jeg i resten. Min mor skrev de eldste sidene, selv om du vil oppdage at rettskrivningen hennes krever overbærenhet. De første bladene kom fra kilden til Freyjas kunnskap, eller slik lærte min mor meg. Deres eldste lov er enkel: Naturen helbreder, men kunnskap og mål skiller lege-

middelet fra skaden. Hver vokter tilføyer det hun selv har prøvd — hva som helbreder, hva som skader og hva som ikke virker. Slik vokser boken med hver generasjon.» Hun lukket Guðríðurs fingre om den slik hun hadde lukket dem om rylliken ved graven. «Hornene er din mormors sak, og jeg har forsonet meg med det jeg ikke kan hindre i å finne deg. Men dette er mitt, og det har holdt flere mennesker i live enn noe horn noensinne har gjort. Bær begge, så vil du bedre enn de fleste vite hvilket du skal gripe etter først.»

Senere, på loftet de hadde delt siden de var små nok til å trenge én seng mellom seg, lå Ragna og stirret på taket.

«Du skal skrive,» sa hun. Det var ikke et spørsmål. «Jeg tenker stadig på Bárður Loðinsson med seglet i hånden som en trussel i høflighetens klær. Losna glemmer ikke en gjeld av hensyn til sorg. Du vil være på den andre siden av verden når den forfaller, og jeg blir den som står i hallen og svarer for den.»

«Hva tror du gjelden er?»

«Jeg tror far aldri fortalte hele sannheten, ikke engang til mor, og at før dette er over, vil det han lot være å fortelle, koste dette huset noe.» I det dempede ildlyset var ingenting igjen av morgens raseri i Ragnas ansikt, bare noe eldre og mer trett. «Men jeg holder denne jorden. Uansett hva som kommer fra Losna, uansett hva som følger av hornet ditt og merkene dine, skal jeg fremdeles stå på Dales jord når det når frem. Det er hele det jeg er til for.»

«Det er ikke ingenting,» sa Guðríður lavt og fant søsterens hånd i mørket, med de oppskrapte knokkene og alt, og holdt den slik hun hadde gjort som barn når loftsskyggene skremte henne. Ingen av dem sa mer.

Skipet til Bergen la ut med morgenens ebbe, og husholdningen fulgte ned til stranden i en kulde med fargen av upolert

tinn. Hólmfríður presset en siste vri tørket kvannrot inn i datte-rens hånd, holdt ansiktet hennes mellom begge de urteflekke-
hendene, slik hun hadde holdt det da datteren var tre dager gam-
mel, og kysset henne én gang, hardt, på pannen.

Det var Ragna som fulgte henne ned til vannkanten, med kje-
ven stram mot vinden og alt annet.

«Hold Dale,» sa Guðríður, halvt som en spøk, og oppdaget
idet ordene forlot henne at det ikke var det.

«Det har jeg tenkt. Noen i denne familien må være der de sier
at de skal være. Du holder deg selv.» Ragnas armer kom rundt
henne, brått, voldsomt og kort, og slapp før noen av dem kunne
begynne å forhandle med avskjeden. «Far varsomt, lillesøster. Blås
i hornet ditt om havet blir stygt, og tenk på meg på fast grunn
mens jeg ler av deg for det.» Et siste hardt trykk fra oppskrapte
knoker mot armen — *jeg er her, jeg er ikke ferdig med å være sint,
men jeg er her* — og så trådte Ragna tilbake og vinket ikke. Hun sto
bare med haken løftet og vek ikke med blikket én eneste gang, ikke
før Dale hadde krympet til en flekk av torv og røyk mot åsene, den
siste virkelige tingen Guðríður kunne sette navn på på den siden
av vannet.

Pórólfur kom til henne ved rekken den første kvelden uten
land i sikte, etter at lysene fra Bergen hadde sunket bak dem og
mannskapet hadde falt inn i nattevaktens stillhet, den som får et
dekk til å kjennes som en kirke. Han bar en ny bylt svøpt i oljet lær
— tvillingen til den han hadde lagt på terskelen hennes fem netter
tidligere, ned til hver fold og knute.

Hun visste hva det var før han brettet læret til side. Aurbjartur
visste det først, våknet under kappen og vendte seg mot bylten slik
en sovende vender seg mot en stemme kjent før fødselen.

Hrímskáld lå mørkt mot den svarte ullen — mørkt som havben, mørkt som vann ingen line har funnet bunnen i, skåret av den samme tålmodige hånden som sin lyse bror og fullstendig ulikt det, slik natten skjæres av den samme dreiningen som skjærer dagen. Selv avdekket så det ut til å drikke lyset fra lykten hennes i stedet for å gi det tilbake. En lav, dobbel summing steg mellom hornene, spørsmål og svar, varme og kulde, til plankerekken under hendene hennes bar lyden som en anslått streng.

«Du sa at det var tapt,» sa hun.

«Jeg sa at det var tapt for din slektslinje. Vitnet bar det adskilt.»

Hun vendte seg mot ham, og dekket syntes å helle mer enn dønningen kunne forklare. «Det er en forsiktig manns løgn.»

«Ja.»

«Hvorfor?»

«Faren din ga et klart oppdrag: Hun skal ikke holde det andre før hun er blitt besvart av det første. Hvis det lyse hornet ikke hadde nevnt deg, ville du aldri ha fått vite at det mørke fremdeles vandret i verden, og jeg ville ha båret det til en annen vokter og latt de tre gamle kvinnenenes fortellinger stå. Nordover, sa den ene. I havet, sa en annen. Byttet bort i en hard vinter, sa den tredje. Hvert ord var sant så langt det gikk, kusine. Jeg gikk bare ikke med deg helt til veiens ende.»

«Og om det ikke hadde nevnt meg? Om jeg hadde vært alminnelig?»

«Da ville du ha fått være alminnelig og blitt regnet som heldig av alle som visste bedre.»

Forræderiet var for nytt til å måle — hun skulle måle det, uten å vite det ennå, gjennom mange år. Hun tok Hrímskáld fra hendene hans, for å la det bli hos ham ville ikke gjøre løgnen ugjort, og kulden gikk gjennom håndflatene — ikke grusom, bare absolutt, som kulden i dypt vann som holder sitt eget råd.

«Det blodslinjen mister, bevarer Vitnet,» sa Þórólfur lavt. «Det er hele hensikten med et Vitne. Hele mitt liv har jeg bevart

denne ene tingen for denne ene kvelden, og jeg skal ikke late som om bevaringen føltes ren.»

«Ingen flere halvsannheter,» sa hun. «Uansett hva annet du bærer som er ment for meg — veien skal gås til enden. Alt sammen. Det er mitt oppdrag nå, og det er jeg som lever og setter det.»

Þórólfur bøyde hodet. Han mente samtykket fullt og helt. Det gjorde ham ennå ikke i stand til å holde det — men det visste ingen av dem, der de sto ved rekken med de to hornene summende sin lave dobbelttone mellom seg mens de første stjernene viste seg over kjølvannet.

«Hør nå loven igjen,» sa han til slutt, «og denne gangen skal du høre den som en bærer, ikke som en sørgende jente i en døråpning. Det lyse kaller opp. Det mørke legger ned. Du skal bruke dem jevnt, vekselvis, eller ikke bruke dem i det hele tatt — for alt som blir gitt, blir betalt for, alt som blir tatt, blir skyldt, og i samme øyeblikk som du lar dem falle ut av balanse, velger verden selv hva oppgjøret koster, og den velger fra det som står nærmest.»

«Alt som blir gitt, blir betalt for,» gjentok hun, med hornene summende mellom hendene. «Alt som blir tatt, blir skyldt.»

«Så. Nå er du bevæpnet, kusine — hvilket slett ikke er det samme som å være trygg.»

Seks uker på havet reduserte verden til vått tømmer, grått vann og utholdenhet.

Guðríður lærte skipet slik hun en gang hadde lært hagen — gjennom det som feilte det. Hun lærte mannskapets sykdommer og fartøyets lyder, hvilket tau som stønnet i hvilken vind, og hvilken mann som hostet verst i den fuktige morgenen. Hun brukte ingefær som var kjøpt dyrt i Bergen, kvann fra Dales egen hage og jevnt trykk under håndleddet mot kvalme. Før den første fjorten dagen var over, hadde mannskapet på Hafsvala sluttet å kalle hen-

ne *hirðstjórís brud* seg imellom og begynt å kalle henne *helbrederen*, noe hun oppdaget at hun foretrakk.

En dekksgutt skar opp underarmen på en splintret rå; hun lukket såret med ren tråd og ryllik og snakket hele tiden om ullprisen på høstmarkedet til skuldrene hans senket seg fra ørene. Kokkens gutt fikk feber og kom seg under kamille, pilebark og hennes bestemte nektelse av å la ham vende for tidlig tilbake til arbeidet. Hver alminnelig behandling fikk hornene til å virke mer fremmede for henne, ikke mindre. De lå svøpt i køyen hennes med en kraft eldre enn alle navn — og morens lille bok reddet flere liv på overfarten enn noen av dem.

Hun blåste ikke i dem. Ikke én eneste gang på hele ferden, selv om de summet sterkest hver gang været vendte, som hunder som løfter hodet ved et fottrinn for langt borte for menneskene å høre.

Om natten, liggende mellom de to svøpte hornene mens deket over henne falt inn i sin lange, svarte knirking, drømte hun om steder hun aldri hadde sett.

I én drøm red en kvinne på en grå ulv under stjerner nær nok til å fanges i håret. Kappen strømmet ikke bak henne, men fremover, pekte mot vest, som om selv vinden fra hennes eget ritt adlød en eldre befaling. Over ryggen bar hun det lyse hornet. Det mørke hvilte i hendene på en annen kvinne som sto til livet i et kaldt, klart hav, og mellom kvinnene lå en sorg så vid at drømmen ikke kunne romme kantene. Ingen av ansiktene ble igjen da Guðríður våknet. Sorgen mellom dem gjorde det.

I en annen drøm sto hun i en steinhall mens en mann leste ved ilden. Hun kunne ikke se ansiktet hans — bare en lang hånd som vendte en side, en embetsmanns sølvring ved siden av seglet på benken og den særlige stillheten som var full i stedet for tom. Synet fylte henne med hjemlengsel etter et sted hun aldri hadde vært.

«Hornene gir deg minner,» sa Þórólfur da hun fortalte ham den første drømmen. «Tidligere bærere. Slektslinjen glemmer ikke

sine egne; den venter bare på en sovende som sover dypt nok til å huske dem.»

«Og den andre drømmen?»

«Kanskje en ung kvinne som krysser havet mot en fremmed, er i stand til å lage sine egne vanskeligheter uten overnaturlig hjelp.»

Hun kastet en kveil tau mot ham. Han grep den og lo, og én saltgrå morgen løsnet løgnen mellom dem nok til å slippe hengivenheten gjennom.

Den trettiandre natten fant en sjømann ved navn Leif henne alene ved rekken. Han var ung, bred over brystet og vakker på den ukompliserte måten til menn som forventer at skjønnheten åpner dører før karakteren må nå dem.

«De sier at mannen din eier halve Island.»

«Da blir den andre halvdelen lettet over å høre at jeg kommer.»

«De sier han er gammel.»

«Eldre enn meg. Det er du også.»

Leif gliste og tok pareringen som oppmuntring, slik slike menn gjorde. «Hvis du ikke liker det som venter på land,» sa han og lente seg nærmere, «går det skip fra Island også.»

Under kappen hennes ble Hrímskáld brått, brutalt kaldt.

Leifs smil forsvant. Rim dannet seg langs jernrekken under hånden hans, hvitt og voksende, selv om natten ikke var i nærheten av frost. Han rev hånden til seg og stirret på det hvitnede jernet, så på henne, med all den lette sjarmen rent ut av ansiktet som vann fra en sprukken kopp.

Guðríður trådte bort fra rekken. «Det var ikke jeg som gjorde det.»

«Nei,» sa han, allerede på vei bort. «Men kanskje noe tror det eier deg allerede.»

Ordene plaget henne lenge etter at han var gått — plaget henne mer, om hun skulle være ærlig, enn det at han hadde lent seg inn på henne. Den natten la hun de to svøpte hornene i hver sin ende av køyen og lå mellom dem som en våpenhvile. Hun sov dårlig.

Island reiste seg den førtitredje morgenen, og horisonten rev seg åpen for å gi landet plass.

Daggryet blødde over østhimmelen i fargen til et gammelt blåmerke, og mot det røde sto klippene svarte og tannløst brukne, med damp som steg blek fra sprekkene der jordens ild møtte havets kulde. Under saltet lå lukten av flint og begravd jern, en lukt hun ikke kjente noe navn på. Landet luktet uferdig — en verden som fremdeles ble skapt og ennå ikke hadde bestemt seg for hva den skulle være.

Guðríður sto i baugen med én hånd på rekken og den andre presset mot vesken der hornene lå bundet slik de hadde ligget gjennom hele overfarten, lyst mot mørkt, rot mot ben.

«Der.» Þórólfur pekte mot en mørk skulder av land som dampet i det nye lyset. «Reykjanes. Vi går i land før solen står høyst.»

Vinden, som hadde stått jevnt fra nord hele morgenen, valgte akkurat da å skifte mening fullstendig — øst, så sør, så vest, så raskt at riggen skrek. «Hva slags trolldom er dette?» brølte kapteinen til ingen. Guðríður kjente hornene bli varme gjennom læret mot ribbeina, kjente dem våkne til noe som lignet gjenkjennelse. Så brått som den hadde snudd, falt vinden til ro, og Hafsvala seilte videre i en stillhet som utelukkende besto av lettelse.

«Et illevillig land,» mumlet en sjømann og gjorde det gamle tegnet mot ulykke.

«Eller et land som vender ansiktet mot oss,» sa Þórólfur og så på henne i stedet for sjømannen. «På sin egen måte å ønske velkommen.»

Et skrik rev luften over masten — en ravn, helt svart bortsett fra én hvit fjær satt inn i vingen som en feil intet øye kunne ta for en tilfeldighet. Den samme fuglen. Hun visste det slik hun hadde visst at hornet var hennes, hinsides enhver diskusjon. Den kretset tre ganger rundt masten og vendte så innover land, sikker på veien.

«Bessastaðir,» sa Þórólfur. «Den kjenner veien vår bedre enn kapteinen.»

«Hva er dette for et sted,» sa hun, ikke helt som et spørsmål, «der vinden strides om hvem som får gå i land?»

Ansiktet hans var blitt alvorlig. «Et terskelland. Dette landet pustet lenge før noe skip fant det, og det glemmer ikke hva det var før det ble bedt om å glemme. Trå varsomt.» Og der, mens neset nærmet seg og dampen sto opp fra den svarte stranden som pusten fra en hardt ridd hest, fortalte han den fyldigere formen av slektslinjen hun bar — den delen faren aldri hadde levd lenge nok til å fullføre.

«Freyja gråt de første tårene som noensinne ble grått i de ni verdener og nektet å la sorgen gå til spille. Av en rot fra Verdenstreet lot hun skjære det lyse hornet, av havets ben det mørke, og ga dem i hendene på en dødelig kvinne, en völva ved navn Hyndla. Fra Hyndlas hender løper linjen ned, mor til datter, skjult hele veien — til Gyrid, til din mor, som av egne grunner lot faren din stå som vokter over den — og nå til deg. Og legg merke til den andre tråden også, kusine, for du bærer begge. Gjennom din morfar Önundur løper konger skaldene gjorde seg den umaken å skrive ned — konger som satte Freyr, Freyjas egen bror, først i slekten, fordi skaldene skrev ned broren og overlot søsteren til kvinnene. Brorens tråd og søsterens tråd, adskilt like lenge som de to hornene har vært adskilt, ble til slutt viet sammen da din mor ble unnfanget. Derfor våkner det i deg etter fire tause generasjoner: I blodet ditt synger de to til hverandre igjen.»

Steingården til Vigfús Ívarsson sto på en høyde over en mørk bukt, bygd av den samme svarte steinen som klippene, som om den hadde vokst fra landet i stedet for å bli reist på det. Den så ut som verdens ytterste beboelige rand.

Folk strømmet ut for å se skipet komme inn. Og midt blant dem sto en mann som ikke strømmet noe sted, som sto slik en mast står i uvær — og Guðríður, som hadde brukt seks uker på å lære å holde føttene på et bevegelig dekk, kjente likevel verden bevege seg under seg.

Han var høy, et halvt hode høyere enn noen annen mann på stranden, bred over skuldrene slik menn blir når de har fortjent styrken i stedet for bare å arve den. Han var ikke ung — nesten dobbelt så gammel som henne, visste hun fra trolovelsespapirene, og kunnskapen hadde ikke betydd noe før dette øyeblikket, da hun så hva disse årene faktisk hadde bygd. Lyst hår, med de første sølvstrimene ved tinningene, langt nok til å bevege seg i vinden. Et kortklipt gyllent skjegg, i en stil hun bare hadde sett hos hanseatiske kjøpmenn, fulgte en kjeve som så besluttet ut snarere enn vokst. Været hadde bearbeidet ansiktet slik havet bearbeider god eik — ikke slitt det ned, men hentet frem årringene, de sterke linjene ved øyekrokene, den dype stillheten rundt munnen. Han var både rikt og nøkternt kledd, i mørk ull og grårev, en mann som ikke trengte klærne til å tale på sine vegne. Og da øynene fant hennes gjennom hele støyen og trengselen under landingen, var de grå som vinterhavet en time før snø — og i løpet av ett tilbakeholdt åndedrag sprakk den omhyggelige nøytraliteten i ansiktet fullstendig opp, og det som så ut gjennom sprekken, var slett ikke nøytralt.

Noe fór gjennom henne, fra brystben til knær, raskt, varmt og fullstendig lovløst — følelsen av en anslått tone som finner en streng stemt til å svare. Under kappen, mot ribbeina, summet begge hornene én gang sammen, lavt som en hemmelighet. Plutselig var hun smertelig bevisst på den saltstive fletten, de reiseflekkede skjørtene, ruheten overfarten hadde lagt i hendene — og i samme hjerteslag bevisst på at blikket hans hadde tatt inn alt og ikke gått videre, at det hvilte på det vindbrente ansiktet slik en mann hviler øynene på en arne etter en lang, kald vei. Vigfús Ívarsson, trolovet med henne siden barndommen. Ingen hadde fortalt henne — ikke

moren, ikke papirene, ikke ni års forestillinger — at han skulle være vakker slik et nes er vakkert, og at det enkle faktum av ham skulle lande i kroppen før det nådde tankene.

«Guðríður Ingimundardóttir.» Han bukket, nøyaktig så formelt som skikken krevde og ikke lenger — men stemmen var lav og uten hastverk, og den landet et sted under brystbenet og ble der. «Velkommen til Bessastaðir. Overfarten var trygg, håper jeg.»

«Trygg nok, herre.» Så sviktet sjøbeina henne på den faste steinen, en snubling hun kjente helt til knærne.

Han beveget seg før noen yngre mann på stranden hadde rukket å oppfatte at hun svaiet — hånden grep albuen, fast og med overlegg upersonlig, bortsett fra at tommelen kom til å hvile mot den smale stripen bar hud mellom hanske og erme, og varmen gikk opp armen som en slurk krydret vin. Han slapp ikke straks. Hun ønsket heller ikke straks at han skulle gjøre det. «Man må venne seg til landet,» sa han, og nå lå noe under høfligheten, en strøm som løp feil vei under den formelle overflaten, som en understrøm under ordnede dønninger. «Det beveger seg annerledes under føttene enn havet.»

«Gjør det?» Hun holdt de vintergrå øynene, selv om det kostet henne noe — i sannhet langt mer enn hele overfarten hadde kostet. «Jeg tror det beveger seg likt, herre. Vi merker det bare tydeligere her, der det er mindre vann til å mildne fortellingen.»

Noe fór over ansiktet hans for raskt til å få navn — overraskelse, og under den et glimt av ærlig, ubeskyttet fryd, uttrykket til en mann som hadde stålsatt seg for en pike og fått svar av et sinn. Munnviken beveget seg. I ett farlig øyeblikk trodde hun han skulle smile for alvor, og forsto, med en visshet som ikke hadde noe med arv å gjøre, at hun inderlig ønsket å se det.

En eldre kvinne banet seg vei gjennom husholdningen før han rakk å svare, med den rolige myndigheten til en som aldri hadde behovd å skynde seg for å bli adlydt.

«Nok av å stå der og beundre hverandre. Jenta er halvt druknet etter reisen og trenger mat og ild. Jeg er Margrét, Vigfús' mor, og i saker som gjelder dette huset, svarer du til meg før du svarer til ham.»

Margrét var over åtti, fremdeles bredskuldret, det jerngrå håret bundet tykt som et skipstau, med øyne som ikke gikk glipp av noe på hele stranden og heller ikke lot som noe annet. Da Guðríður gikk forbi, falt den eldre kvinnens blikk til hendene hennes — til de svake merkene som kom og gikk over håndflatene som rim som tegnet seg selv på glass — og leppene ble hvite mens hun grep håndleddet.

«Hvor har du fått dette merket?»

«Jeg vet ikke — de kommer av seg selv. For det meste når jeg våkner.»

«Jeg har sett det før. En volve kom til dette huset da jeg var en jente, ikke eldre enn deg, og bar det samme merket. Hun døde i barselseng mens hun skrek at luften spiste henne innenfra.»

Hele landingsstedet var blitt stille. Tjenere trakk seg tilbake; et barn begynte å gråte og ble tysset på.

«Mor.» Vigfús' stemme var lav, advarende. «Du skremmer gjesten vår før hun har fått av seg støvlene.»

«Frykten kan holde henne i live lenger enn velkomsten gjør.» Skarp som et trukket blad — og så mildere, mens tommelen strøk én gang over Guðríðurs håndflate, nesten som en unnskyldning: «Tilgi en gammel kvinnes direkte tale, barn. Men hva du enn bærer, far varsomt her. Island lar ikke gamle ting forbli begravet.»

I flere åndedrag sto Guðríður fanget mellom dem — Vigfús' hånd fremdeles ved albuen, Margréts fingre rundt håndleddet. Den ene holdt henne som om hun kunne falle. Den andre som om hun kunne revne.

«Mat først,» erklærte Margrét til slutt og slapp henne. «Profetier etterpå. En sulten jente sier ja til enhver skjebne om den serveres med kjøttsuppe.»

Vigfús førte henne opp den svarte stranden mot hallen. Hånden ble ved armen lenger enn den ujevne grunnen krevde, og varmen gikk gjennom ull og inn i hud som var blitt kald etter seks uker på havet.

«Jeg beklager min mor.»

«Hun ser ikke ut til å trenge noens unnskyldning.»

Da kom smilet — det hun hadde ønsket — fullt og helt, og det forandret ham. Myndigheten forlot munnen; varmen gikk inn i øynene; ti år falt av ham mellom ett skritt og det neste. Guðríður mistet fotfestet på steinene og håpet han skyldte på dem.

«Nei,» sa han. «Hun regner som regel unnskyldninger som forsøk på å stjele fornøyselsene hennes.»

Under Guðríðurs kappe ga begge hornene fra seg en lav, svarende summing. Hun kunne ikke vite om de gjenkjente Island eller ham.

Det første måltidet på Bessastaðir forløp under oppmerksomheten til tjue fremmede som lot som om de ikke studerte sin fremtidige husfrue.

Hun satt ved Vigfús' høyre hånd. Margrét satt i høysetet og ga ikke avkall på noe av myndigheten bare fordi eiendommen formelt tilhørte sønnen. Þórólfur spiste nedenfor saltet sammen med de reisende, tilsynelatende tilfreds med å bli en gammel frende uten betydning hver gang iakttakelse tjente ham bedre enn ære. To ganger tok Guðríður blikket hans i å bevege seg over hallen og takserer dens lojaliteter slik Bárður Loðinsson hadde taksert takbjelkene hennes, og arkivere det han fant.

Vigfús spurte om Dale, om Ragna, om hvilke planter som overlevde salt vind på Rennesøy. Han spurte ikke om hun likte ham. Hun oppdaget at hun ønsket han ville, og var takknemlig for

at han lot være, og urolig over at begge deler kunne være sant over bredden av ett fat.

«Du ventet deg en yngre mann,» sa han da tjenerne hadde vendt seg mot neste rett, lavt nok til at ordene bare tilhørte dem.

Varmen steg oppover halsen. «Jeg ventet meg en flatere mann.»

«Flatere?»

«Frem til i morges var du laget av pergament, herre. Et navn, et segl, en linje i en trolovelse. Papir har ikke —» hun gjorde en liten bevegelse som ikke lyktes i å bety noe bestemt «— vær.»

«Og nå?»

Hun lot blikket vandre, med overlegg, slik han hadde latt sitt vandre over henne under landingen — de værbitte hendene, det gylne skjegget, de første sølvstrimene ved tinningene — og så en farlig åpenhet tre inn i uttrykket hans da han forsto hva hun gjorde, og at hun visste at han forsto.

«Mindre flat,» sa hun.

Under bordet kom kneet hans til å hvile mot hennes. Ingen av dem flyttet seg. Ingen av dem så på den andre. Rundt dem fortsatte hallen å spise, ilden knaket, og ingen i hele det fulle rommet kunne ha sverget på at en eneste ting hendte mellom *hirðstjóri* og hans trolovede — og alt hendte, alt sammen, gjennom ett punkt av varme på størrelse med et kne, slik en hel vinterelv løper under én håndsbredde is.

Overfor dem skjulte Margrét et smil i ølet.

Senere, da bordene var ryddet, viste hun Guðríður helbrederrommet: vegger av torv, varmt, fullt fra gulv til sperrer med krukker og hengende røtter, mens duftene av timian, tørket mose, einer og gammel røyk foldet seg rundt Guðríður som et språk nær nok hennes eget til å bli forstått.

«Uansett hva annet du er,» sa Margrét og fulgte ansiktet hennes, «kjenner du disse.»

«Moren min lærte meg. Og hennes mor lærte henne.»

«Bra. Guder og konger er upålitelige. Kvann er bare vanskelig.» Hun tok ned en tørket rot, la den i Guðríður's hånd og bandt et linnetbånd over øynene hennes med den raske nøysomheten til en kvinne som hadde bestemt seg. «Nevn den.»

Guðríður vendte roten mellom fingrene, førte den til nesen og brakk spissen med tommelfingerne. Söt harpiks, jord, en bitter kant under, som et ord holdt tilbake. «Ætíhvönn. Kvann. To år gammel rot, gravd opp etter frost — sødmen stiger frem i kulden.»

Det ble stille. Så ble bindet trukket bort, og Margrét så på henne med jerngrå tilfredshet.

«Så,» sa hun. «Hornene kan ha valgt deg, jente, eller gudene, eller ingenting annet enn tilfeldighet og rykter. Men hagen valgte deg først, og hagen er den beste menneskekjenneren. I morgen begynner vi på ordentlig.»

Slik begynte den første leksjonen — selv om Guðríður ennå ikke visste at hun skulle telle dem.

Kapittel tre — Stemmene i koret

Guðríður burde ha blitt i sengen.

I stedet sto hun barbent midt i det lille steinrommet på Bessastaðir, i den svarte timen etter midnatt, og lyttet til det som lå under vinden.

Gulvet var så kaldt at det gjorde vondt. Hun merket kulden slik man merker regn gjennom et tak — fjernt, som et faktum som tilhørte en annen, mer fornuftig kvinne, hun som fremdeles lå varmt under teppene tre skritt bak henne. Pusten viste seg svakt i mørket. Utenfor gjorde vinden sitt alminnelige vinterarbeid mot lemmene, tålmodig og tankeløs, og under den — under gulvet, under den frosne jorden gulvet sto på, under havet der jorden løp ut — sang koret.

Det hadde vært der siden stormnatten, hver natt gjennom fjorten dager nå, en forsamling av stemmer under verden. Vanligvis holdt det seg like utenfor hørevidde, ikke mer enn trykket fra en sang i et annet rom, og hun hadde lært å leve rundt det slik man lærer å leve rundt støy fra en nabo. I natt hadde det trukket nær nok til at hun kunne kjenne hundre struper trekke det samme langsomme åndedraget — kjenne det i de bare fotsålene, i de små knoklene i kjeven, i merkene som lå stille i håndflatene som skrift som ventet på lys.

Den fornuftige delen av henne visste nøyaktig hva Þórólfur ville si, for han hadde sagt det mer enn én gang med den flate stemmen han sparte til de få tingene han mente lå hinsides diskusjon. *Sett føttene. Lukk munnen. Svar aldri det som ikke først har nevnt seg selv.*

Men hun var sytten år gammel. Hun hadde gravlagt en far i oktober og hjulpet til med å gravlegge en kvinne hun knapt hadde rukket å begynne å elske i november. Hun var nyankommet i et

land som syntes å vite mer om henne enn hun visste om seg selv, trolovet med en mann hun ikke kunne lese, merket på hendene av noe ingen ville forklare fullt ut, og hun var trett — trett forbi varsomhet, trett forbi visdom — av å være den siste som fikk vite sannheten om sitt eget liv.

Nede under gulvet holdt de hundre stemmene den ene lange tonen og ventet, og den var et spørsmål.

Hun svarte.

Bare en halv tone. Ikke høyere enn pusten som forlater en sovende — en nynning bak lukkede lepper, lagt til tonen nedenfor henne slik én stemme glir inn ved siden av en annen i utkanten av en hymne.

Koret stanset.

Ikke svant. *Stanset* — på én gang, fullstendig, slik en full hall stanser når en fremmed taler fra døråpningen.

Så vendte hver eneste stemme seg mot henne.

Merkene i håndflatene gikk fra varme til brennende raskere enn en hånd kan lukke seg. Rommet ble tynt rundt henne — det var det eneste ordet tankene fant mens det skjedde, *tynt*, steinen ble først grå og så på et vis mulig å forhandle med — og i ett fryktelig øyeblikk kunne Guðríður se gjennom veggen. Gjennom veggen, gjennom det sovende huset, gjennom fjøset og den frosne innmarken bortenfor, alt lå åpent for henne på én gang som en bok med ryggen brukket flat.

Og gjennom alt, mellom alt, løp linjer av blekt lys.

De løp fra hvert levende vesen til hvert levende vesen det berørte: fra tjenestekvinnene som sov i hallen til barna som pustet ved siden av dem; fra søyen i fjøset til det ufødte lammet som lå lite og tett sammenkrøllet inne i henne; fra vinterrøttene i Margréts hage ned i den svarte jorden som holdt dem; fra en måke som satt sammensunket på taket til båthuset, ut over det mørke vannet til skapninger som beveget seg under det og som hun ikke kjente navnene på. Linjene krysset hverandre, slo knuter og løp videre,

fine som edderkoppsilke og hinsides all telling. Hele verden var fanget i nettet, og nettet levde, og det var én ting.

Hun løftet den ene hånden — hun kunne ikke ha sagt hvorfor, annet enn at en hånd løfter seg mot det som fyller den med undring — og de nærmeste linjene løftet seg mykt med den, slik harpestrenger rører seg når en dør åpnes mot vinden.

Noe langt ute i mørket kjente strengene bevege seg.

Og trakk.

Det var ikke voldsomt. Det var gruen ved det, senere, hver gang hun tvang seg til å huske ærlig: Det var mildt, interessert, fiskerens trekk når han prøver om berøringen i linen har tyngde — og hun kjente seg begynne å løsne i kantene, slik et speilbilde løsner fra en bolle med vann når bollen helles. Og en del av henne, en hemmelig og sulten del hun aldri hadde møtt før den natten, *lente seg inn i trekket for å se hvor det førte.*

Døren slo mot veggen.

Þórólfur krysset rommet i to skritt og lukket hånden hardt om håndleddet hennes. Smerten fra grepet løp opp til skulderen som et tau kastet til en svømmer. De lyse linjene sluknet — alle, overalt, borte mellom ett hjerteslag og det neste. Stein ble stein igjen. Kulde ble kulde. Hun falt mot ham, og han holdt henne oppe ved håndleddet og skulderen mens hun dro luft inn i lunger som tydeligvis hadde glemt arbeidet sitt, ett åndedrag, enda ett, med gulvet under de bare føttene som et dekk i sjøgang.

«Tåpelige barn.» Stemmen hans skalv mer enn hånden. «Lærte jeg deg ingenting?»

«Du har lært meg advarsler.» Hennes egen stemme kom i filer, men den kom. «Det er ikke det samme som å lære meg hva jeg skal gjøre.»

Raseriet flammet i ansiktet hans — og sluknet så brått, som ilden i hallen den natten stormen kom. Det som sto igjen, var frykt, naken og utildekket, og det skremte henne mer enn trekket hadde

gjort, for hun hadde sett denne mannen rekke henne to horn fra sagnet over fem uker med hav uten én eneste gang å se redd ut.

«Hva så du?»

Hun så ned på håndflatene. Merkene var allerede i ferd med å falme, sank tilbake under huden slik frostbregner synker inn i glass når rommet blir varmt. Bare to røde halvmåner sto igjen der hennes egne negler hadde skåret henne.

«Alt bundet til alt annet,» sa hun.

Þórólfur slapp handleddet langsomt, én finger om gangen, som om han var usikker på om rommet ville fortsette å holde henne uten ham. «Husk da synet. Husk det nøyaktig. En knute kan ikke flyttes uten at noe strammes et annet sted. Det er ikke en forbannelse lagt over gaven, jente — det er det gaven *er*. Alle som noen gang har båret det du bærer, har måttet lære det, og de som lærte sent, lærte som enker og sørgende.»

«Hva var koret?»

«Jeg vet ikke.»

Hun stirret på ham. Det var første gang — den første gjennom alle nettene med undervisning, hele overfarten, hele veien siden farens grav — at hun hadde hørt Þórólfur, sønn av ingen hun noen gang hadde møtt, si disse ordene uten omsvøp.

«Men nå kjenner det deg,» fortsatte han stille. «Det har hørt stemmen din, og for slike ting er en stemme en lukt. Det vil kjenne lyden av deg om du svarer igjen.»

«Det er ikke nok. Å vite så lite — det er ikke *nok*, Þórólfur.»

«Det er det jeg har.» Og så, med den klossete omsorgen til en mann langt mer øvet med bisset enn med skremte jenter, bøyde han seg, hentet teppet hun hadde sparket til side da hun reiste seg, og la det rundt skuldrene hennes. Med en stor, arret tommel stakk han det ene hjørnet under. «Noen ganger kommer sannheten til oss ett beger om gangen, kusine, fordi et helt hav av den ville drukne oss. Faren din trodde det til sin siste dag. Jeg begynner å tro at

han tok feil — men jeg kjenner ennå ingen tryggere måte å helle på.»

Han ble til pusten hennes var jevn, og forlot henne før daggry.

Søvnen kom ikke tilbake etter ham. Hun lå og så mørket tynnes mot morgen mens hun lyttet. Koret vendte ikke tilbake. Men stillheten under gulvet hadde skiftet karakter, slik stillheten i et tomt rom skiller seg fra stillheten i et rom der noen står fullstendig urørlig — og hun visste, uten noen gave overhodet, at det ikke var borte.

Det lyttet etter henne.

Vinteren la seg over Bessastaðir til hver dag syntes laget av den samme håndfullen ting: jernhimmel, svart stein, gammel snø og en sol for svak til å varme fargen den la over dem.

Guðríður arbeidet der arbeidet var mest alminnelig.

Hun skar den siste rylliken fra den lune sørveggen i Margréts hage — hennes nå, hadde husholdningen stille begynt å si, *fruens hage*, og hun hadde ikke rettet dem — og bandt den i fingertykke knipper med rød tråd, slik moren hadde lært, mot både infeksjon og vond vilje. Hun sorterte kvannhøsten rot for rot, presset hver av dem på midten og la til side dem som var blitt myke, med den særlige hensynsløsheten moren sparte til denne ene oppgaven: *En myk rot i krukken surner krukken*. Hun hengte timian på kjøkkenet mot hostesyken som beveget seg gjennom hvert lukket vinterhus like lett som sladder, og trakk kamille om kvelden for dem mørkemånedene holdt våkne, og tok ingen selv, og undersøkte ikke hvorfor.

Morens kunnskap gjorde henne stødig fordi den ikke krevde noe mysterium. En plante ble høstet i sin årstid eller ikke. En feber brøt eller gjorde det ikke. Hender ble vasket; kniver ble rengjort; vann ble kokt. Ingen stemme under jorden kalte henne Bærer.

Ingen død gudinne rakte ut av en drøm med duften av en annen verden på slep. Det fantes bare kroppen, og det godhet, dyktighet og tid fremdeles kunne gjøre for den, og den lille boken fra Dale som langsomt fyltes med hennes egne margnotater ved siden av morens og farens og — hun fant dem den første kvelden og satt svært stille en stund — de kantete, overbærenhetskrevende bokstavene til en mormor hun aldri hadde møtt.

Likevel fulgte det gale henne selv inn i disse små visshetene.

I den blanke skålen på en skje så hun en tjenestekvinne miste en gryte — så den falle, så spruten stå opp — et helt åndedrag før kvinnens fingre slapp håndtaket. Guðríður strakte seg for å gripe den, men slo den i stedet hardere ut av hendene hennes, og varm kraft fløt over halve kjøkkengulvet. Alle lo, også kvinnen, og Guðríður lo med dem, litt for høyt, og holdt blikket borte fra skjeene resten av dagen.

I fjøsdøren så hun en søye vende hodet mot en tom bås med ørene rettet frem, lyttende. Ett hjerteslag senere kom et lams breking fra tomheten — tynt, nytt, umiskjennelig — selv om søyen ikke skulle lemme før om en måned, og båsen, da Guðríður tvang seg til å se igjen, bare rommet nedtråkket halm og lampens lange skygger.

Speilbilder var verst. Stille vann og blankt metall fanget øyeblikk verden ennå ikke hadde valgt — en hånd ved en dørklinke en time før den besøkende kom, et bind rundt en arm som fremdeles var hel, én gang en vid, hvit tomhet som tåke, og som skremte henne mer enn noe bilde kunne ha gjort. Hun begynte å sette kopene med munningen ned på bordet. Hun så ikke ned i vaskefatet før hun hadde brutt overflaten med begge hender, og gjorde det til en vane så glatt at ingen oppdaget henne.

Hun fortalte ingen om det. Hva kunne hun fortelle? *Jeg ser et øyeblikk før det tilhører verden. Noen ganger kanskje et øyeblikk som aldri kommer til å gjøre det.* Uttalt høyt var det enten vanvidd

eller trolldom, og hun hadde allerede lært nok om Island til å vite at det andre ordet reiste fortære.

Vigfús oppdaget det likevel.

«Du har begynt å se bort fra ting før de skjer,» sa han en kveld.

De var alene ved langbordet. Husholdningen var gått til soveplassene sine, hallen sunket ned til ildlys og de små lydene et stort rom lager når det tror det er tomt. Han hadde lest brev under kongens segl, en liten bunke av dem, og skrevet merknader i margene med en svart, nøyaktig hånd. Hun hadde ribbet tørket timian ned i en bolle, med den skarpe grønne duften stigende mellom dem. Ildlyset fant det første sølvvet ved tinningene og gjorde ingen hemmelighet av det. I ukene siden ankomsten hadde hun lært dette om ham før nesten alt annet: Når han var bekymret, ble han stille i stedet for høylytt, slik dypt vann blir stille over det som uroer det.

«Det høres ut som visdom,» sa hun.

«Ikke når du ser redd ut for en tom kopp.»

Fingrene arbeidet for hardt. En treaktig stilk splintret under tommelfingerneglen og drev en flis inn i negleroten. Hun lot seg ikke rykke til og visste, av måten øynene hans gikk til hånden på, at han hadde sett begge deler — flisen og det at hun ikke rykket til.

«Jeg ser stykker,» sa hun til slutt, til timianbollen i stedet for til ham. «Et øyeblikk før det tilhører verden. Noen ganger kanskje et øyeblikk som aldri kommer til å gjøre det.»

«Siden stormen?»

«Siden jeg svarte noe jeg ikke burde ha svart.»

Han ventet. Han spurte ikke hva. Han satt bare med hånden flatt på kongens brev og ventet, og tålmodigheten var vanskeligere å motstå enn noe spørsmål ville ha vært, for et spørsmål kunne avvises, mens ventingen bare sto der og holdt døren åpen.

«Jeg er ikke rede til å fortelle det godt,» sa hun.

«Fortell det dårlig, da.»

Mot sin vilje, på tross av alt, smilte hun — og så det forandre ansiktet hans som svar: ikke helt hans eget smil, men tanken på ett, kommet til et sted bak de vintergrå øynene og varmet dem innenfra.

Hun fortalte om koret. Ikke alt. Ikke hvordan de levende linjene hadde beveget seg da hun løftet hånden, og ikke — dette begravde hun dypest — hvordan en hemmelig, sulten del av henne hadde lent seg inn i trekket for å se hvor det førte. Men stemmene under gulvet, svaret, Þórólfurs frykt, synet som siden hadde fulgt henne som en hund hun én gang hadde matet og nå ikke kunne sende hjem. Nok. Mer enn hun hadde fortalt noen.

Da hun var ferdig, var han taus en stund. Så lukket han brevet han for lengst hadde sluttet å lese og la håndflaten flatt over det, og hun skulle senere huske at de første ordene hans ikke handlet om Kirken, husholdningen eller hva tjenerne ikke måtte få høre.

«Moren min ville ha sagt at du skulle frykte enhver gave som får deg til å føle deg utvalgt.»

Omtalen av Margrét la en stillhet mellom dem, men det var en felles stillhet, de to sto ved den samme varden fra hver sin side. Døden var ennå for nær — stormen som hadde stanset, og pusten som hadde stanset sammen med den, i likevekt på hver sin side av én natt som lodd på en vekt ingen kunne lese.

«Hun hadde rett,» sa Guðríður.

«Det hadde hun ofte. Det gjorde det utmattende å bo sammen med henne.» Denne gangen nådde smilet ham — kort, skjevt, smertelig kjært — og forsvant. «Hør meg i én sak, Guðríður. Hvis du ser noe som angår dette huset — noen under dette taket — skal du fortelle meg det. Du behøver ikke først å avgjøre om jeg vil tro deg. Å avgjøre hva man skal tro, er mitt arbeid, ikke ditt, og jeg har utført det profesjonelt i tjue år med langt verre vitner.»

«Og om det å fortelle deg får det til å skje?»

«Da har vi lært noe sammen, hvilket er mer enn noen av oss vil lære alene.»

Så strakte han hånden over bordet og tok hennes uten å spørre — første gang siden landingen han hadde rørt henne — og med spissen av sin egen tommelfingernegl løftet han timianflisen ut fra under hennes, langsomt og nøyaktig. Den store, værbitte hånden støttet hennes mot bordet som om det var det mest alminnelige arbeid i verden. Berøringen varte ikke lenger enn oppgaven krevde. Ikke ett hjerteslag lenger; der var han varsom, og hun forsto at selve varsomheten var en form for tale.

Hun kjente den lenge etter at hånden hans var trukket tilbake — gjenferdet av tommelen mot fingrene, varm som merket et beger krydret vin etterlater en kald morgen. Hun ribbet resten av timianen svært langsomt, og ingen av dem sa mer, og ilden knaket to ganger inn i stillheten som noen som lo lavt av dem begge.

Brevet fra Dale kom med det siste skipet før havnen stengte for vinteren.

Ragnas hånd løp hardt og skrått over siden, bokstavene laget slik hun gjorde alt, som om ordene var blitt pålagt å holde følge med henne eller bli etterlatt.

Dale står. Jeg står på det. Bárður Loðinsson kom igjen, smilende slik en kniv smiler, og spurte når vi aktet å hedre fars gjeld. Mor lot meg ikke slå ham, hvilket beviser at sorgen ikke fullstendig har ødelagt dømmekraften hennes. Han nevnte ingen sum og viste ikke noe papir. Da jeg spurte hva som var skyldt, sa han at hans herre foretrakk å drøfte det når husholdningen hadde «gjenvunnet sin fornuft». Han kommer tilbake til våren. Jeg ber deg ikke bære dette over havet, bare vite det, fordi viten var det ene denne familien skyldte hverandre og så sjelden ga.

Under, klemt inn i margin etter at Ragna tydeligvis hadde bestemt seg for å være ferdig og deretter ombestemt seg, kom en linje til:

Mor spør etter hendene dine. Jeg spør om din store herre har lært å smile ennå.

Guðríður foldet brevet før noen rakk å se ansiktet og bar det mot ribbeina hele dagen, under overkjolen, der det knitret svakt når hun bøyd seg — over vasken, over tørkestativene, over kvel-dens stopping — som en liten ild som nektet å slukne.

Den natten drømte hun om Dale, ikke Island. Ragna sto i urte-hagen med svart vann stigende rundt anklene, uten bølger og uten lyd slik vann stiger i drømmer, og hun ropte ikke om hjelp; hun sto på sitt, med kjeven stram og skjørtene i nevene, som om hun aktet å holde hagen med ren stahet. Bárður Loðinsson betraktet henne fra toppen av torvveggen, tørr som gammelt ben, tålmodig som sin herres segl. Da Guðríður forsøkte å rope, åpnet koret de hundre munnene og brukte stemmen hennes først — sang advarselen på hennes vegne, i hundre struper, på intet språk Ragna noensinne ville høre.

Hun våknet mens hun bet seg i hånden for ikke å skrike, med merkene i håndflatene brennende som et tau trukket gjennom dem.

Gutten var Ari — smedens yngste, syv vintre gammel, bare albuer og ubesindig fart, alltid i kamp mot fiender ingen andre kunne se, med et tresverd den eldre broren hadde skåret til ham. Guðríður kjente ham slik hun begynte å kjenne alle barna i hus-holdningen: etter plage og lyd. Den første uken hadde han kommet til henne med en blødende tommel, den tredje med en død stær, med nøyaktig de samme forventningene til begge.

Hun krysset tunet med en kurv lintøy mot hoften da verden delte seg.

I det ene laget løp Ari forbi henne mot brønnen, ropte seier over en hund som var for gammel til å bry seg, med pusten som et

hvitt banner bak seg. I det andre — lagt over det første like nøyaktig som én hornrute over en annen — lå han halvt under brønnkantens falne steiner, helt stille, med den ene lille hånden åpen mot snøen, håndflaten opp, tresverdet et skritt bortenfor der det hadde snurret.

Begge øyeblikk sto på den samme jorden. Begge var sanne. Hele synet varte ett hjerteslag og kostet henne resten av livets uskyld, selv om hun først senere skulle forstå den delen.

Synet sluknet som en gnist.

Ari fortsatte å løpe.

«Stans.»

Han hørte henne ikke — en frues ord over et støyende tun, én lyd blant mange. Brønnkanten sto åtte skritt fra ham. Syv.

Kurven traff bakken. Guðríður krysset tunet raskere enn hun hadde beveget seg siden barndommen, grep ryggen på tunikaen hans med begge never og kastet seg sidelengs med hele guttens lette vekt svingende mot seg. De landet sammen i den opptråkkede sølen ved fjøsveggen, hardt nok til å slå pusten ut av henne, og Ari hylte — mer forurettelse enn smerte, den fullstrupe raseriet til en kriger frarøvet sitt angrep.

Bak dem ga brønnkanten etter.

Lyden fikk tunet til å tie: gammel mørtel som knuste med et malende rykk, så tre steiner på størrelse med nyfødte lam som falt sammen på stedet der det neste skrittet ville ha ført ham. Den ene sprakk mot den frosne brolegningen med et smell som vinterved, og halvdelene lå og vippt i den brå stillheten, hvite i bruddflatene.

Ari sluttet å hyle. Han så på steinene. Han så på henne. Underleppen begynte å skjelve, og plutselig var han ingen kriger i det hele tatt, bare en syv år gammel gutt som satt i sølen, kald og redd.

«Jeg så at den beveget seg,» sa Guðríður før noen rakk å spørre — høyt nok for tunet, stødig nok, håpet hun, til å bli trodd. «Mørtelen hadde sprukket. Jeg så den lene seg.»

Det var en dårlig løgn, og hun visste nøyaktig hvor dårlig. Bruddkantene var hvite og nye, rene som kløyvd ved; enhver mann som brydde seg om å gå bort og se, ville forstå at ingen sprekke hadde vist seg før fallet. Hun så to menn bry seg. Hun så dem se, se på hverandre og ikke si noe.

Vigfús sto i hallåpningen. Hun hadde ikke sett ham komme. Han så først på Ari, så på brønnen, så på den sprukne steinen — og deretter på henne: skjørtet tilsølt av leire, de tomme hendene, lintøyet spredt hvitt over tunet bak henne som levningene etter en annen ulykke. Han sa ikke ett ord foran husholdningen.

Den godheten skremte henne mer enn en anklage ville ha gjort. En anklage kunne besvares.

Resten av dagen berørte folk Ari når de gikk forbi — en håndflate kort mot håret, en hånd på skulderen, den gamle ordløse opptellingen i et hus som teller det det nesten mistet. Den eldre broren Ketill, en bred, latterglad ung mann på atten år som arbeidet i smien med faren og ertet alt han elsket, lo høyest av alle over redningen, svingte gutten opp på ryggen og bar ham to ganger rundt tunet som en hjemvendt konge.

«Du skylder fru Guðríður et liv,» sa Ketill til ham mens han jogget forbi henne, og gliste farens brede glis.

Ordene gikk gjennom henne med slik kraft at hun måtte legge hånden på bordet.

Den kvelden gikk hun ut til ilden ved stallen, der Þórólfur satt og reparerte en lærrem, og ble stående over ham til han så opp.

«Jeg forandret det,» sa hun.

Han spurte ikke hva hun mente. Han trakk den voksede tråden gjennom to ganger før han svarte. «Kanskje.»

«Jeg reddet ham.»

«Kanskje.»

«Må du svare på alt som om du legger vadesteiner i tåke?»

«Bare når grunnen bortenfor den neste steinen kanskje ikke er grunn.»

Da satte hun seg på benken overfor ham, nærmere bønnfallende enn hun hadde ment, og fortalte alt — den doble verden, den åpne hånden mot snøen, løgnen om mørtelen. Han lyttet med hodet bøyd over remmen, sydde langsomt og avbrøt ikke én eneste gang, og det fortalte i seg selv at han lyttet slik han lyttet til været.

«Var det galt av meg å gripe inn?»

«Ville du ha stått stille om det skjedde igjen?»

Hun så for seg den lille hånden åpen mot snøen, med håndflaten opp. «Nei.»

«Da er spørsmålet lite verdt, og du bør slutte å betale for det.» Han bet av tråden. «Spør i stedet hva som flyttet seg *sammen med* ham. En knute kan ikke flyttes uten at noe strammes et annet sted, kusine. Se nå etter hvor nettet trekker seg sammen.»

Under stallgulvet rørte koret på seg, så lavt at hun en gang kunne ha tatt det for hester som flyttet seg i båsene.

De fant Ketill før daggry.

Han hadde gått ned til havnen i det siste lyset, etter at en hammer falt mellom bryggen og en fortøyd båt — hans egen beste hammer, den med farens merke brent inn i skaftet, ikke noe en smedsønn lar havet beholde. Vannet sto ham ikke høyere enn til livet. Men et lag ny is hadde dannet seg ved pælene, tynt nok til å briste under en manns støvel og tykt nok til å skjule steinen under. Han hadde glidd, slått hodet mot pælen idet han falt og druknet i livdypt vann innenfor ropeavstand fra et sovende hus. Ingen storm. Intet horn lød. Ingen fiende noe sted i det. Havet hadde ikke engang gjort seg bryet med å være dramatisk.

Guðríður visste det før hun så kroppen. Hun våknet i mørket med vissheten allerede sittende i brystet som en stein svelget i søvne, og var påkledd og sto ved halldøren da ropene begynte nede ved vannet.

Husholdningen samlet seg på stranden i det grå halvlyset mens to menn bar ham opp mellom seg, vannet rant av ham og frøs mellom steinene, og faren, smeden, sto med hendene hengende som om de aldri hadde visst hva de skulle gjøre. Ari fulgte kroppen opp fra vannlinjen uten kappe eller sko og ga ikke fra seg en lyd — det var det fryktelige, en gutt som ikke én gang i sine syv år hadde vært taus, gikk lydløst over frosne steiner — og da han så Guðríður, kom han rett bort, som om hun var det eneste faste punktet som fremdeles sto i verden.

«Du reddet meg,» sa han.

Hun kunne ikke svare. Det fantes intet svar noe sted i henne.

Han la armene rundt livet hennes og holdt fast. Hun sto med begge hender løftet unyttig over hodet hans, ute av stand til å røre ham og ute av stand til å skyve ham bort — for å holde ham føltes som å kreve redningen, og prisen på redningen lå på stranden ti skritt unna med håret frosset mot pannen — til guttens skjelving til slutt bestemte for henne, og hun la armene rundt ham og holdt fast også, og skyldfølelsen fikk krangle med seg selv.

De bar Ketill til vaskerommet, der vannet kunne varmes. Guðríður ba om å gjøre ham i stand. Noen av kvinnene så skjevt på det — herrens utenlandske trolovede, til albuene i døden til en smedsønn — men moren hans hadde ligget tolv år i sin egen grav, faren var ute av stand til noe, og arbeid var den eneste barmhjertheten Guðríður visste hvordan hun skulle ta imot. Derfor ba hun, og ingen avslo.

Hun varmet vannet og knuste timian i det, slik man gjorde på Dale, så de siste hendene som ble lagt på ham, skulle lukte av en levende hage og ikke av havet. Hun vasket havnen av huden. Hun rensket blodet fra håret, førte kammen langsomt og varsomt rundt stedet der pælen hadde åpnet hodebunnen, like forsiktig som om uvørenhet fremdeles kunne skade ham. Ansiktet bar ingenting av volden i døden. Han så bare trett ut — eldre enn dagen før, da han

hadde ledd på tunet med broren på ryggen, og yngre enn noen død mann hadde rett til å se ut.

Vigfús kom og stilte seg i døråpningen. Hun snudde seg ikke. Likevel hørte hun ham — hun hørte ham alltid nå, en ny sans holdt plasseringen hans i et rom slik et kompass holder nord, og den morgenen var hun forbi all forstillelse og orket ikke bekymre seg over hva det betydde.

«Det tok ham i stedet,» sa hun.

«Det kan du ikke vite.»

«Jeg så Ari død. Jeg flyttet ham. Og før dagen var omme, mistet det samme huset en sønn til stille vann.» Hun vred kluten, hengte den rett og tvang hendene til å holde orden. «Én for én, herre. Nettet trakk seg sammen nøyaktig der den gamle mannen ba meg se etter.»

«Ulykker er ikke regnskapsbøker.»

«Det er hornene. Det var stormen. Moren din sa det selv med den siste pusten hun kunne avse til det.»

Han rykket til. Hun hadde ikke ment ordene som et våpen — hun hørte eggen først etter at de hadde forlatt henne, slik man hører en mistet kniv først når den treffer stein — og hun ville ha trukket dem tilbake om verden tillot noe slikt.

«Hva ville du da ha ønsket at jeg gjorde?» spurte hun, og stemmen var ikke sint; den var verre enn sint, den spurte av oppriktighet. «Stå ved det vinduet og se steinene falle over en syv år gammel gutt?»

«Jeg vet ikke.»

Det var hele sannheten, og den sto i det lille, dampende rommet mellom dem som en tredje kropp.

Til slutt forsto hun — fullt og helt, forståelsen kom ikke som en tanke, men som en vekt som tok varig bolig — gavens presise grusomhet. Den ville ikke la henne forbli uskyldig. Å handle etter at hun hadde sett, var et valg; å nekte å handle etter at hun hadde sett, var like fullt et valg; og det fantes ingen tredje vei, ingen vei tilbake

til den alminnelige blindheten der ting bare *hendte* mennesker og ingen på forhånd ble spurt om de burde. Prisen begynte ikke når hun brukte en kraft. Den begynte i samme øyeblikk kunnskapen gikk inn i henne og gjorde uvitenhet umulig for alltid.

Hun bøyde seg over Ketill og fortsatte å vaske ham. Denne gangen skalv hendene.

Vigfús sa ikke at de ikke behøvde det. Uten et ord krysset han rommet, knelte på steinen på den andre siden av vaskefatet og holdt bollen stødig med begge hender mens hun arbeidet — kongens *hirðstjóri*, som holdt et vaskefat vannrett i et uthus av torv så lenge arbeidet tok — og det var alt, og det var alt sammen, og ingen av dem nevnte det noen gang siden.

I syv dager så Guðríður ikke ned i stille vann.

Hun svøpte hornene hver for seg, det lyse og det mørke i hvert sitt oljede klede, bar dem til Vigfús' arbeidsrom og ba ham låse dem i den jernbeslåtte kisten der kongens dokumenter lå. Da hornene var lagt inn, senket Vigfús kisten tilbake i den grunne, steinkledde fordypningen under golvplankene og la plankene på plass igjen. Han spurte bare om hun ville beholde nøkkelen selv. Det ville hun ikke. «Da skal den henge der du alltid kan se den,» sa han og hengte den på stolpen ved døren til arbeidsrommet, i fullt syn, verken skjult for henne eller presset på henne — og hun tenkte, ikke for første gang, at denne mannens særlige gave var den nøyaktige plasseringen av ting.

Þórólfur protesterte én gang av prinsipp, stående på tunet med stram kjeve.

«Tilbakeholdenhet er ikke avvisning,» sa hun.

Han studerte henne lenge — og bøyde så hodet. Det var noe i bukket hun ikke hadde sett hos ham før, noe som i en mindre mann ville ha vært begynnelsen på respekt og i Þórólfur nesten

kunne ha vært begynnelsen på håp. «Nei,» sa han. «Det er det ikke. Mormoren din lærte aldri forskjellen. Kanskje slekten forbedrer seg.»

Koret forlot dem ikke. Det ble værende under huset, langt nede, tålmodig som selve vinteren — men det presset ikke, og hun svarte ikke, og mellom disse to avholdenhetene holdt en slags våpenhvile som ikke var fred, men som foreløpig kunne gjøre freddens arbeid.

Ari begynte å komme til kjøkkenhagen om ettermiddagene. Han talte aldri om brønnen eller broren. Han bar avskårne stilk fra karmene til tørkerommet og ordnet dem dårlig, stilkene på kryss, blomsterhodene knust, alt hengt baklengs — og Guðríður lot ham gjøre det, hengte alt stille på nytt etter at han hadde gått til kveldsmaten, og sa ingenting. Enkelte sorger krever arbeid som ikke betyr noe. Hun hadde en hel hage av det å gi ham, og det var den eneste lønnen hun kunne betale på en gjeld uten papir.

Den åttende morgenen lød hovslag på den frosne veien.

To ryttere kom ned mot Bessastaðir under en hvit himmel. Fader Jón red først — ung, oppriktig, kjent av husholdningen fra dåp og gravferder, med hånden løftet mot mennene ved porten. Ved siden av ham, på en bedre hest, satt en fremmed i en lærd brors svarte ull: smalt ansikt, fargeløs, satt i salen som en mann for hvem ridning var en form for skrift, med en flat lærmappe spent bak seg der andre reisende bar mat.

Vigfús kom og stilte seg ved Guðríðurs side i halldøren. Han bar sitt ansikt for retten, det forsiktig nøytrale fra landingen. Under det hadde noe i stemmen blitt svært stille.

«Fra Skálholt,» sa han.

Hun trengte ikke Synet for å vite hvorfor de kom.

Men Synet fortalte henne det likevel. Da rytterne kom inn på tunet, fanget hver speiling i huset bak henne — skjeene i rekken, vannet i bollen, den lille hornruten, den mørke buen på kjelen

over ilden — den samme umulige avbildningen samtidig, gjennom ett åndedrag: Ikke to menn på hesteryggen.

En dør som lukket seg.

Under gulvet, under frosten, under Islands svarte knokler, trakk koret ett langt åndedrag.

Denne gangen tidde Guðríður.

Kapittel fire — Det Kirken ser

Fader Jón steg av hesten på tunet på Bessastaðir som om han kom til en dåp.

Han smilte til gutten som tok tømmene og kalte ham ved navn. Han velsignet gamle Ásdís da hun krysset tunet med vannspannene, og ventet mens hun satte dem ned for å ta ordentlig imot den. To ganger ba han om unnskyldning for å føre veisøle over Vigfús' terskel, med den muntre stemmen til en mann som alltid hadde funnet alle terskler åpne. Bare øynene røpet ham. De beveget seg over taklinjen, det reparerte østvinduet, ansiktene samlet ved hall-døren — beveget seg og talte, slik en forvalter teller, tok mål av hver lille nøling i husholdningens velkomst og la dem alle på et trygt sted til senere.

Mannen ved siden av ham smilte ikke i det hele tatt.

«Broder Matthías,» sa fader Jón da den andre rytteren var kommet ned fra hesten med den stive nøysomheten til en mann for hvem kroppen var en kjerre sinnet var nødt til å reise i. «En lærd i kirkerett, fra Skálholt. Han er blitt bedt om å hjelpe oss med å legge enkelte rykter til hvile.»

Hvem som hadde bedt ham, forble høflig usagt, og likevel fylte det usagte navnet tunet slik røyklukt fyller et hus før noen ser ilden.

Broder Matthías bukket korrekt for Vigfús og deretter for Guðríður, ga henne nøyaktig det mindre mål av høflighet skikken tillot og ikke ett hårstrå mer. Han var smal i ansiktet, kanskje førti, fargeløs som en plante vokst i en kjeller, kledd i ull så svart at den syntes å samle det svake dagslyset i stedet for å kaste det tilbake. Den flate lærmappen fra salen bar han nå under den ene armen, tett inntil seg, og av måten fingrene krummet seg rundt kanten,

forsto Guðríður at uansett hva annet mannen elsket i verden, var mappen blant det.

«Rykter hviler sjelden fordi de blir bedt om det,» sa Vigfús.
«Men du er velkommen til ilden min.»

«Og til sannheten din, håper jeg.»

«Den delen av den som tilhører Kirken.»

De to mennene betraktet hverandre et øyeblikk. Ingenting uhøflig gikk mellom dem. Ingenting mildt gjorde det heller. Det var, tenkte Guðríður, som å se to erfarne sverdmenn håndhilse — selve høfligheten var en måte å måle rekkevidde på.

Hun førte dem inn og kjente Matthías' blick på ryggen hele veien, lett og tørt som støv som la seg.

De første spørsmålene gjaldt Margrét.

De tok plass ved langbordet i hallen, ryddet for formålet, med ilden bygd opp mot veiskulden de besøkende bar, og husholdningen sendt andre steder i ærender oppfunnet for anledningen. Broder Matthías åpnet mappen og tok frem tre ark fint vellum, et blekkhorn, en kniv og en fjærpenn skåret til en spiss finere enn noen Guðríður hadde arbeidet med, og ordnet dem i en nøyaktig rekke på bordet, hver ting rettet inn etter den neste — slik, tenkte hun med en liten, kald sammentrekning under ribbeina, en helbreder ordner kniver.

«Var fru Margrét ved god helse før stormen?»

«Moren min var over åtti,» sa Vigfús. «Hun hadde arbeidet hardere enn de fleste menn i dette distriktet siden hun var gammel nok til å løfte et vannspann. Helse er ikke en port man står helt innenfor eller utenfor.»

«Hun var ikke sengeliggende.»

«Nei.»

«Hun satt i høysetet. Hun styrte denne husholdningen.»

«Hun gjorde begge deler den dagen hun døde og ville ha styrt denne samtalen om hun hadde levd fjorten dager lenger.»

«Likevel døde hun,» sa Matthías uten den minste forandring i stemmen, «samme natt som vitner forteller at vinden stanset på unaturlig vis.»

«Østveggen ga etter. To tjenere ble skåret av glass. Halve husholdningen trodde taket ville følge veggen. Frykt kan stanse et gammelt hjerte like lett som sykdom — spør enhver mann som har vært i krig, eller enhver kvinne som har sittet gjennom én av vintrene langs disse kystene med barn under taket.»

Pennen beveget seg.

Guðríður satt med hendene foldet og så ordene vise seg opp ned over bordet, og mens hun så, lærte hun noe hun skulle bære resten av livet: hvor lite en skriftlig opptegnelse behøvde for å bli en annen sannhet. *Gammelt hjerte. Frykt. Storm.* Hvert ord var riktig. Ingen av dem var tilstrekkelig. Vellumet løy ikke, og det fortalte heller ikke sannheten; det valgte ut, og hånden som valgte, holdt pennen, og pennen tilhørte Skálholt. Hun tenkte på sin egen kopi av Losna-brevet i mørket under arnesteinen på Dale, laget mot nettopp dette — én hånd som holdt den eneste opptegnelsen — og forsto sitt eget instinkt den natten bedre enn hun hadde gjort mens hun fulgte det.

Fader Jón satt ved ilden gjennom alt sammen, med hendene lukket rundt et beger øl han ikke løftet én eneste gang, og så ut som en mann som overvar en rettssak han hadde håpet skulle bli et kveldsmåltid.

«Og fru Guðríður var hos henne ved slutten?» spurte Matthías.

«Det var jeg.»

Blikket flyttet seg til henne — første gang han hadde tiltalt henne direkte siden tunet. Øynene var bleke, verken grå eller brune, fargen av svakt blekk. «Forsøkte du en kur?»

«Jeg holdt hånden hennes.»

«Bare det?»

«Ved slutten var det det eneste nyttige som sto igjen. Enhver helbreder ville ha fortalt deg det samme, og enhver prest som har sittet der jeg satt.»

«Det finnes beretninger om merker på huden hennes. Om frost inne i hallen til tross for ilden. Øynene hennes, sies det —»

«Øynene hennes var lukket,» sa Guðríður.

Synet rørte seg før hun kunne stanse det.

Det kom slik det alltid kom nå — ikke tilkalt, ikke tillatt, ganske enkelt *ankommet*, slik været ankommer. Hallen ble tynn. Fine sølvlinjer flammet opp over synet, løp fra Matthías' penn til mappen, fra mappen bort gjennom veggen mot et låst kammer hun aldri hadde gått inn i og med Synets flate visshet visste lå i Skálholt — og fra kammeret videre ned i et mørke linjene gikk inn i og ikke forlot.

Og på bordet, under Matthías' tørre, hvite hånd, viste en annen hånd seg. En jentehånd — liten, kanskje åtte år gammel, forslått over knokene, neglene brukket tett mot negleroten. Vann rant over begge hendene, hans og hennes sammen, kaldt og uopphørlig, som om det ble helt fra et sted over verdens ramme. Et sted slo en klokke tre slag og stanset.

Guðríðurs munn fyltes med smak av jern.

Spør ham om jenta, hvisket noe — lavt, med mange stemmer, under gulvet eller under hennes eget brystben, hun kunne ikke vite hva, og heller ikke om det var koret som talte, eller bare hennes eget raseri i korets stemme. *Spør hva som hendte ved døpefonten.*

Matthías så opp og så at hun så ham. Pennen stanset over velumet.

Og der var det, fór over det tørre, beherskede ansiktet raskere enn et blunk og forsvant igjen: frykt. Rask, privat og gammel — frykten hos en mann som har holdt én dør låst så lenge at han nesten har glemt at det er en dør, når han plutselig kjenner en fremmeds hånd på klinken.

Hun kunne avsløre ham. Hun visste det med den samme visheten som hun hadde visst at brønnsteinene skulle falle. Hun visste ikke hva vannet og den lille forslåtte hånden *betydde* — men det gjorde han, og én setning uttalt ved dette bordet ville ha kløvd fatningen som et nytt brudd i gammel stein. To setninger kunne ha drevet ham fullstendig ut av huset. Den sultne delen av henne — den delen som hadde lent seg inn i trekket, den hun begynte å bli kjent med — steg mot muligheten som en fisk mot en flue.

Og så?

Ketills døde ansikt steg i tankene i stedet, vann blankt i håret. Én tråd trukket, og nettet som strammet seg et sted hun ikke kunne se, rundt noen som aldri var blitt spurt.

En knute kan ikke flyttes uten at noe strammes et annet sted.

Guðríður senket blikket til de foldede hendene.

«Øynene hennes var lukket,» gjentok hun jevnt. «Jeg vasket henne selv til graven. Hvis noen har fortalt deg noe annet, skriv da ned at de ikke så henne etter døden — og skriv ned hvem de var, så opptegnelsen kan veie hva de kunne og ikke kunne vite.»

For første gang den ettermiddagen sølte broder Matthías blekk på siden.

Deretter spurte de om stormen, og til det tok de husholdningen én for én.

Hver tjener ble kalt alene inn i hallen og utspurt med døren lukket, og hver kom ut med et annet ansikt — noen røde, noen grå, én fnisende på den rotløse måten til et menneske som nettopp har oppdaget at ord ikke kan kalles tilbake når de først er uttalt. Utspørringen varte gjennom hele den korte vinterdagen, og ved slutten hadde Guðríður lært enda én ting om opptegnelser som hun skulle beholde resten av livet: Sannheten brister ulikt i hver munn.

Kokken hadde hørt en lyd som to okser som ropte til hverandre over vann. En gårdsgutt sverget for Gud at regnet hadde stanset i luften og hengt der, hver dråpe som en perle på en usynlig tråd — mens tjenestekvinnen som hadde stått ved det samme vinduet, bare husket at regnet hadde kommet så tett gjennom den knuste rammen at det så fast ut, som en rull grått tøy viklet ut i rommet. Et barn sa at en høy mann av is hadde stått på klippen og snakket med himmelen. Den eldre og hånlige søsteren hevdet at han hadde gjemt seg under bordet fra første vindkast til det siste og ikke kunne ha sett noen klippe, ingen mann og svært lite annet enn bordbein.

Þórólfur ga dem mindre enn noen annen.

«Jeg gikk ut,» sa han. «Jenta fulgte. Vinden stilnet. Vi gikk inn igjen.»

«Bar hun en gjenstand?» spurte Matthías.

«Kappen sin.»

«En gjenstand av ben, kanskje. Formet som et horn.»

«De fleste kvinner foretrekker ull i slikt vær.»

Fader Jón skjulte en hoste bak neven. Den kan ha dekket over en latter; det var ingen særlig grundig hoste.

Matthías gjorde seg ikke den uleiligheten å skjule irritasjonen, noe Guðríður — som lyttet fra gangen med døren på gløtt fordi løftet *ingen flere lukkede dører mellom oss* hadde gjort henne mindre respektfull overfor andres — fant var det mest menneskelige han ennå hadde gjort. «Er du hennes frende?»

«Þórólfur Einarsson.»

«Og læreren hennes.»

«Jeg har lært henne flere ting. Ingen med stor nok suksess til å kreve tittelen.»

«Hvilke ting?»

«Når et seil skal reves. Hvordan man skiller trygg is fra råttten ved å slå mot den med asketre. At en redd hest biter før den spar-

ker.» En pause, nøyaktig lang nok til å være høflig. «Den siste har videst anvendelse.»

«Og hedenske skikker?»

Pórólfur så ut til å overveie spørsmålet med fullstendig alvor. «Moren min lærte meg aldri å la melk stå utildekket i tordenvær. Hvis det setter sjelen i fare, har jeg båret faren i åtti år uten å merke tyngden.»

Pennen, la Guðríður merke til da vellumarkene ble stablet ved dagens slutt, hadde skrevet svært lite i løpet av den timen.

Ved kveldsmaten la broder Matthías fellen der alle kunne se den — noe hun senere forsto var hele mannens kunst: Han skjulte ikke fellene. Han la dem åpent og så hva det å gå rundt dem tilsto.

«Vi har hørt at det finnes to horn i dette huset,» sa han mens han brøt brødet med omhyggelige fingre i overraskende små stykker, som om selv brød måtte tolkes. «Gamle gjenstander. Norske. Muligens av stor verdi. En undersøkelse av dem ville vel avlive mye tåpelighet med ett slag.»

Ingen ved langbordet rørte seg.

Guðríður kjente den jernbeslåtte kisten i Vigfús' arbeidsrom som om en snor løp mellom den og brystbenet — kjente den slik man kjenner en person som stirrer fra den andre siden av et fullt rom. Under låst tre og to lag oljet klede ble det lyse hornet varmt. Det mørke svarte med en kulde så ren at den gjorde vondt, en vintertråd trukket rett gjennom midten av brystet, og hun grep begeret og drakk slik at ansiktet skulle ha noe alminnelig å gjøre.

«Husholdningen min inneholder drikkehorn, signalhorn, krutthorn og et stygt sprukket bukkehorn en gutt i stallen hevder er en krigstrompet,» sa Vigfús. «Hvilket trenger du?»

«Dem fru Guðríður hadde med seg fra Norge.»

«Medgiften hennes?»

Ordet forandret rommet. Guðríður kjente det — kjente bordets oppmerksomhet svinge mot det slik en båt svinger mot et kastet anker. *Eiendom*. Ikke rariteter, ikke relikvier, ikke instrumenter. Eiendom, med loven stående rundt ordet som et gjerde.

Matthías la fra seg brødet. «Hvis gjenstandene er redskaper for forbudt virksomhet, beskytter eierskapet dem ikke.»

«Mistanken oppløser heller ikke eierskapet. Du har ingen kjennelse som tillater ransaking — jeg har lest alt i mappen din som bærer segl, broder, fordi du selv viste meg det på korrekt vis ved terskelen. En innkalling til samtale. Anbefalingsbrev. Ingen ransakingsordre.»

«En lojal kongens embetsmann burde ikke behøve en.»

«En lojal kongens embetsmann trenger loven mer enn noen,» sa Vigfús, «når en gjest foreslår at han setter den til side av bekvemmelighet. Det er hele det en embetsmann er, broder — mannen som ikke finner loven ubekvem. Den dagen jeg ransaker min egen kones eiendom på grunnlag av rykter, kan du skrive til Bergen at kongens lov på Island er blitt vær, og jeg vil fortjene brevet.»

Ordsiftet forble fullstendig høflig hele veien. Aldri hadde Guðríður hørt høflighet slipt til en så fin egg; det var en samtale som en brynestein, og begge blad forlot den skarpere.

I stedet vendte Matthías seg mot henne, og hun kjente fellens andre kjeve. «Vil du vise dem frivillig, frue? Av egen vilje — siden din herre står så omhyggelig på spørsmålet om hvem sin vilje som styrer hva?»

Hvert ansikt ved bordet syntes å trekke seg litt tilbake, slik tilskuere trer bort fra en sirkel som er tegnet opp, og lot henne stå alene inne i spørsmålet. Hun kunne avslå bak Vigfús' myndighet og bli skrevet ned som en kvinne med noe å skjule bak en mann. Hun kunne vise frem hornene og risikere hva de kunne gjøre i det rommet, under det blekkbleke blikket, med koret lyttende under gulvet — bare tanken fikk snoren til kisten til å dirre. Hun kunne lyve.

I stedet satte hun ned begeret, så på ham og sa: «Ikke i kveld.»
«Hvorfor?»

«Fordi en ung mann ligger ubegravet i dette huset. Fordi broren hans er syv år gammel og ikke har talt siden i går morges. Fordi du har brukt hele dagen på å gjøre min fru Margréts død om til blekk, hvilket kanskje er ditt embete, men den har vært vår sorg fjorten dager lenger enn den har vært ditt embete.» Hun holdt blikket hans, stemmen lav og jevn, lot den ikke stige én eneste gang. «Uansett hvilket svar du forventer av meg, broder, har sorgen rett til én kveld da den ikke gjøres til bevis. Selv i Skálholt må de unne de døde så mye, ellers er stedet fattigere enn tiendene sine.»

Fader Jón så ned på hendene.

Matthías holdt blikket hennes gjennom flere åndedrag — hun talte dem, slik hun den vinteren hadde lært å telle alt — og det som beveget seg bak de blekkbleke øynene, var ikke sinne. Det var en vurdering som reviderte seg selv. «I morgen, da.»

«I morgen kan du spørre igjen.»

Det var ikke et samtykke. Han visste at det ikke var et samtykke. Noe ved munnviken anerkjente i det minste kvaliteten på spillet, og måltidet begynte igjen omkring dem slik vann lukker seg over en stein som er falt.

Fader Jón fant henne etter midnatt i helbrederrommet.

Ketill lå på langbordet under ren ull, med lys ved hodet og føttene, den siste natten han skulle tilbringe under noe tak. Guðríður satt ved siden av og flettet den smale gravsnoren som skulle binde håndleddene — tre tråder av ufarget garn som gikk over og under hverandre, over og under, det eldste arbeid som fantes, arbeid hendene kunne gjøre mens resten av henne satt hos den døde, hvilket var hele hensikten og alltid hadde vært det.

«Kan jeg komme inn?» spurte presten fra døren.

«Du er presten.»

«Det har aldri gjort alle dører til mine.» Han sa det enkelt, og det overrasket henne — det var den slags setning hun den lange dagen hadde bestemt at ingen fra Skálholt var i stand til å uttale.

Hun nikket mot krakken på den andre siden av bordet. Han kom inn, velsignet kroppen stille og satte seg. En stund beveget ingenting i rommet seg bortsett fra snoren.

«Broder Matthías mener du truet ham i dag,» sa fader Jón til slutt.

Fingrene stanset. «Det gjorde jeg ikke.»

«Nei. Det er det som uroer ham.» Han dreide én gang på begeret i hendene — han hadde hatt det med inn, fremdeles fullt; hun mistenkte at det var det samme urørte ølet fra ettermiddagen. «Menn som er vant til å høre skriftemål, liker ikke å oppdage at et annet menneske kanskje holder deres. Det snur møblene i hele livet deres.»

Hun så på ham over den døde gutten. I lyset fra talglysene så presten ung, trett og ærlig ut, og hun bestemte seg — visste at det var en risiko, tok den likevel, fordi noen i løpet av den lange dagen måtte være den første — for å åpne en dør én håndsbredde.

«Vil du vite hva jeg så?»

Fader Jóns ansikt forandret seg. Nysgjerrighet og frykt kom samtidig, i like deler, iført hverandres klær — og hun så ham kikke ned på Ketill mellom dem, på det vaskede ansiktet og den bundne kjeven, på hva vann hadde gjort innenfor ropeavstand fra et sovende hus.

«Nei,» sa han til slutt. «Å ønske er ikke det samme som å ha rett.»

Det var det første fullstendig kloke hun hadde hørt ham si, og hun satte det bort på samme sted som morens og Margréts ord, den voksende hyllen av andre menneskers dyrkjøpte setninger som den vinteren var i ferd med å bli en slags annen urtehage.

«Hvorfor kom du tilbake?» spurte hun. «Vigfús sier du så dette huset ved dåpstiden for to år siden, og aldri siden. Hvorfor nå, og hvorfor med ham?»

«Fordi biskopen mottok beretninger om stormen. Fordi Margrét Özurardóttir, som biskopen kjente og satte høyt, døde i den — eller ved siden av den; forskjellen er hele Matthías' arbeid. Fordi mennesker langs hele kysten sier at den nye kvinnen på Bessastaðir taler til vinden, og utsagnet vokser i fortellingen, slik utsagn gjør.» Han gned begge hendene over ansiktet og var med ett enda yngre. «Og fordi dersom Kirken ikke stiller spørsmålene sine, svarer redde mennesker på dem selv — og svarene deres, frue, er eldre og grusommere enn noe i Matthías' mappe. Jeg har sett hva en dal gjør med en dårlig vinter og en kvinne å skylde på. Jeg kommer heller med pennen enn høygaffelen, og jeg beklager at du i dag ikke alltid kunne se forskjell.»

«Tror du jeg drepte henne?»

Han svarte ikke raskt, og hun æret ham for det.

«Jeg tror du elsket henne, selv om du bare kjente henne i noen få dager — jeg så deg ved varden, og så ung sorg er ikke falsk. Jeg tror hun valgte å holde hånden din da hun døde, og Margrét Özurardóttir gjorde ingenting i livet hun ikke hadde valgt. Jeg tror noe hendte i stormen som jeg ikke kan forklare, og som skremmer meg.» Han kastet et blikk på Ketills stille ansikt. «Og jeg tror at det å ikke forstå noe er et dårlig bevis på at Djevelen skapte det. Hvis Guds verden bare var så stor som min forståelse, ville den i sannhet vært liten, og jeg har stått på denne øyas jord i for mange slags vær til å tro at den er liten.»

«Vil du fortelle Matthías det?»

«Jeg vil fortelle biskopen det. Matthías hører sjelden ord som ikke begynner i hans egen munn.» Han reiste seg, gjorde tegnet over Ketill enda én gang og stanset ved døren. «Snoren er godt laget,» sa han og nikket mot fanget hennes. «Min mor flettet dem

slik. Tre tråder. Hun sa at én er sorg, én er kjærlighet og én er å gi slipp, og at ingen av dem holder alene.»

Så var han borte, og Guðríður satt med den siste tråden uferdig i fanget og oppdaget at øynene var fylt, stille og uten tillatelse, for første gang siden stranden.

Hun hadde tenkt å holde vakt hele natten.

I stedet våknet hun i den dype timen før hanegal, fremdeles på den lave benken langs veggen i helbrederrommet der hun bare hadde tenkt å sitte et øyeblikk — våknet uten å røre seg, slik overfarten hadde lært henne å våkne, og visste tre ting før hun åpnet øynene: at talglysene var fornyet, at ilden i den lille torvarnen var bygd opp og gjemt med en håndverkers omhu, og at hun var varm.

Hun var varm fordi en kappe som ikke var hennes, lå over henne.

Den var av mørk ull, foret med grårev, og luktet av kald luft og einerrøyk og noe under som kroppen gjenkjente før tankene fikk stemmerett — og den rakk fra haken og forbi føttene, fordi den var skåret til en mann som var et halvt hode høyere enn noen annen mann på denne stranden.

Hun åpnet øynene en hårsbredde.

Vigfús satt på krakken på den andre siden av rommet, ved bordet der Ketill lå, og holdt vakten hun hadde sviktet. Han hadde ikke hentet en annen kappe; han satt bare i ullklærne, med underarmene på knærne og hodet svakt bøyd, lyset fant sølvet ved tinningene og den dype stillheten ved munnen. Han satt så stille som hun noen gang hadde sett en levende mann sitte — en kongens herre som holdt en smedsønn med selskap gjennom den siste delen av mørket, fordi kvinnen som hadde bedt om vakten, var sytten og sørget og hadde sovnet sittende, og han hadde på sin

nøyaktige måte besluttet at begge ting skulle æres: hennes søvn og hennes løfte.

Han måtte ha båret kappen over rommet og lagt den på henne. Hun hadde ikke våknet. Hun — som våknet ved et skifte i vinden, som hadde hørt et kor under verdens gulv — hadde ikke våknet; og noe ved det, ved tanken på at han sto over henne i lyset og la den revefôrede tyngden til rette helt opp mot haken med de store, nøyaktige hendene, varsom som en mann som gjemmer en ild, sendte en langsam varme opp gjennom henne som ikke hadde noe som helst med ullen å gjøre.

Hun rørte seg ikke. Hun lå bak sine egne øyevipper som en spion i sitt eget liv, så ham holde vakt og lot følelsen eie seg nøyaktig så lenge som det tok lyset ved Ketills hode å brenne én fingerbredde ned. Ingen så det. Ingen ville noen gang få vite — ikke han, ikke Ragna, ingen sjel på noen side av havet. Den timen var hennes alene, den første tingen gjennom hele den snudde vinteren som helt og holdent bare var hennes: tyngden av kappen hans, synet av ham ubevoktet og oppdagelsen — som kom ikke som en tanke, men som en forandring i hele blodets vær — av at papirekteskapet kongen hadde laget, sto i den alvorligste fare for å bli noe ingen papirer noe sted hadde ord for.

Da hun til slutt rørte seg — ærlig denne gangen, lot oppvåkningen vise seg — så han bort, smilte ikke og behøvde det heller ikke.

«Søvnen tok deg redelig,» sa han lavt før hun rakk å forme unnskyldningen. «Den tar vaktmenn dobbelt så store som deg. Jeg skal våke hos ham til huset våkner. Det er —» her stanset han, så på guttens stille ansikt, og hun så ham velge sannheten fremfor den enklere setningen «— det siste jeg kan gjøre for moren min, som ville ha vært her, og jeg oppdager at jeg er glad for å slippe å gjøre det alene.»

Hun gikk ikke tilbake til benken etter det. Hun trakk krakken til den andre siden av bordet, fremdeles med den revefôrede kap-

pen rundt skuldrene fordi han ikke ba om den tilbake og hun ikke tilbød den, og sammen holdt de den siste delen av natten over den vaskede kroppen til en gutt ingen av dem hadde kunnet redde. Og dersom håndryggene deres én gang hvilte nær nok på bordkanten til at varmen fra hans krysset den lille avstanden til hennes slik varmen fra et kull krysser en arne, flyttet ingen av dem seg, og ingen av dem nevnte det, og talglysene brant fullstendig stødig, etter å ha sett alt før.

Om morgenen forble hornene innelåst, og broder Matthías ba ikke igjen om å få se dem.

I stedet tok han ved halldøren, med mappen under armen og hestene pustende og klare, frem et foldet dokument med biskoppens segl og leste det høyt med en skrifters flate stemme mens husholdningen sto i kulden og hørte.

«Herre Vigfús Ívarsson og fru Guðríður Ingimundardóttir anmodes om å fremstille seg i Skálholt når veiene tillater det, slik at sakene det her er spurt om, kan behandles med den verdighet både Kirke og Krone tilkommer.»

«Anmodes?» sa Vigfús.

«Pålegges.»

«Da burde dokumentet si hva det mener. Det samme skal jeg lære skriverne mine den dagen noen av dem lager en innkalling iført en invitasjons klær.»

Matthías' munn ble smalere. Han rakte over innkallingen uten flere kommentarer og trakk på hanskene. Ved selve døren stanset han foran Guðríður — nær nok til at hun kunne se reisetrettheten i de bleke øynene, og det bak trettheten som ikke hadde hvilt én gang under hele besøket, og kanskje, tenkte hun, ikke hadde hvilt på mange år.

«Barmhjertighet er en kristen dyd,» sa han lavt, bare for henne. «Men taushet er ikke alltid barmhjertighet, frue.»

Synet åpnet seg mellom dem én siste gang, uten å være kalt: sølvlinjene, det låste kammeret, den lille forslåtte hånden under hans i det rennende vannet, klokken. Det hang der gjennom ett åndedrag og spurte — og hun kjente den sultne delen av seg ta på tråden én siste gang, kjente hvor lett den ville la seg trekke, og la den ned.

«Nei,» samtykket hun. «Noen ganger er taushet selvbehersekelse. Du burde lære forskjellen, broder. Jeg hører Skálholt har et bibliotek.»

Noe gikk gjennom ansiktet hans uten noensinne å nå overflaten — traff under vannlinjen og løp dypt. Han snudde, steg til hest og dro uten å velsigne huset. Husholdningen la merke til det, og det kostet ham mer hos dem enn noen anklage ville ha gjort.

De to rytterne krympet på den frosne veien og forsvant i den hvite avstanden før noen på terskelen talte.

Vigfús foldet ut innkallingen og leste den én gang til, stående i lyset fra døråpningen. «'Når veiene tillater det,» sa han. «Det kjøper oss kanskje to måneder. Fjellveiene åpner ikke før, og Skálholt vet det — formuleringen er ikke barmhjertighet, men planlegging.»

«Tid til hva?»

«Til å finne ut nøyaktig hva de kan bevise. Nøyaktig hva loven tillater — både kirkeretten og kongens lov, og der de to er uenige, hvilken som styrer en *hirðstjóri*s hustru på islandsk jord. Det er for øvrig et virkelig interessant spørsmål; det finnes kanskje fire levende menn som kan føre begge sider, og jeg er to av dem.» Det tørre glimtet av et smil kom og gikk. «Og tid til å lære nøyaktig hva det er du bærer. Alt sammen, Guðríður. Hvis jeg skal reise meg i Skálholt ved siden av deg, gjør jeg det ikke bare halvt orientert. Ikke én eneste gang på tjue år har jeg gått inn i en forhandling og

visst mindre enn mannen over bordet, og jeg har ikke tenkt å begynne med den saken som betyr mest.»

Hun så på ham — vinterlyset over ham, innkallingen i hånden allerede på vei til å bli ikke en trussel, men en sak — og stilte spørsmålet under alt, det hun hadde båret siden måltidet.

«Du mener fremdeles å stå ved siden av meg.»

Han så nesten fornærmet ut. «Hvor ellers skulle jeg stå?»

Bak dem på tunet begynte Ari omsider å gråte.

Det kom på én gang, slik stormen hadde kommet — store, rivende hulk som bøyde den lille kroppen dobbelt rundt fraværet av broren, gråten til et barn som har holdt hele havet tilbake i tre dager og ikke lenger kan holde noe. Guðríður gikk til ham. Hun tenkte ikke på at husholdningen så, på den frosne sølen eller på hvem hun var trolovet med; hun strakte seg ikke etter hornene, koret eller noe under noe gulv. Hun satte seg rett ned i den frosne sølen på tunet, samlet gutten inntil seg og holdt fast mens sorgen gikk gjennom ham bølge etter bølge, og gjorde det eneste arbeidet som noen gang har vært til nytte i dette landet: Hun ble.

Under gulvet i Vigfús' arbeidsrom, i det jernbeslåtte mørket, ventet arven.

For én gangs skyld — gjennom en hel morgen, med et gråtende barn i armene, en innkalling på hallbordet og to måneder vinter mellom henne og det Kirken aktet å gjøre — lot Guðríður den vente.

Kapittel fem — Helbrederens mål

Hornene forble låst under gulvet i Vigfús' arbeidsrom, og verden gikk ikke under.

Det overrasket Guðríður mer enn hun ville innrømme.

I åtte morgener etter at rytterne fra Skálholt forsvant opp den hvite veien, våknet hun i vintermørket og ventet kallet under ribb-beina — stålsatte seg før øynene var åpne, slik man stålsatte seg for et trinn man visste manglet. Og det kom hver morgen, trofast som sult: den lyse varmen på den ene siden av brystet, den mørke kulden på den andre, begge bevisst henne, begge bevisst den andre, pustet sitt langsomme, parvise åndedrag gjennom jern og eik og to etasjer av et sovende hus. Men det befalte ikke. Det trakk ikke. Det ventet — og den niende morgenen, mens hun lå stille i det grå lyset før hun sto opp, forsto hun endelig at venting ikke var det samme som sult.

Sulten hadde vært hennes. Hennes hele tiden: etter visshet, etter en stemme gammel og sikker nok til å fortelle hvilket valg som ikke ville etterlate blod på hendene, etter at noen — Þórólfur, hennes døde far, en gudinne i et syn, hvem som helst — skulle løfte veiingen av liv fra henne og bære den selv.

Ingen slik stemme fantes. Det fantes bare dem som fortalte halvsannheter og gjorde sin kjærlige skade, koret som ikke ville nevne seg selv, og hennes egne to merkede hender.

Derfor sto hun opp, kledde seg i mørket, gikk til helbrederrommet og begynte med det som kunne vites.

Margrét hadde ikke etterlatt noen ordnet bok. Hun hadde etterlatt et liv.

Fra sperrene hang bunter bundet med tråder i ulike farger, i ingen orden Guðríður kunne finne. På vokstavler sto riper, halvt slitt glatte, i en hånd som fuglespor. Navn var skrevet i margene på husholdningsregnskaper — *til Hallas gutt, halvannen dose igjen til våren* — som åpenbart gjaldt medisin, men nektet å si hvilken. Det fantes tre oppskrifter mot lungefeber som direkte motsa hverandre, og et skap ordnet etter en logikk så personlig at de tørkede røttene syntes sortert verken etter plante, årstid eller bruk, men etter formen på én kvinnes minner — kanskje denne krukken ved siden av den fordi pasientene hadde vært naboer, eller fordi begge legemidlene hadde sviktet i det samme dårlige året og sonet straffen på samme hylle.

Guðríður brukte en uke på å lære den døde kvinnens hender gjennom det de hadde lagt fra seg.

Hun tok hele rommet fra hverandre og la alt ut på langbordet — hver bunt, hver krukke, hver tavle — og satt blant vrakgodset fra en annen helbreders sinn som en kvinne som sorterte lasten fra et skipsforlis. Hun luktet, smakte der hun våget, brakk røtter og holdt bladstøv mot lyset. Langsomt, slik en kystlinje kommer ut av tåke, viste logikken seg.

Blå tråd betydde feber. Rød betydde blod eller fødsel — de to var i Margréts regnskap det samme landet. Ufarget ull betydde et middel trygt nok for barn — med mindre to knuter lukket bindingen, for da var dosen tilmålt en voksen mann og ville legge et barn farlig dypt. Et kors risset i leiren på en krukke betydde ikke kristen velsignelse, men *må ikke svelges* — for salvene, sårvaskene, ulvebanesalven som lindret en gammel manns knær og ville stanse hjertet om han tok den for hjertestyrkende drikk. En sirkel betydde at innholdet allerede var kokt én gang og bare skulle varmes. En krukke satt med lokket ned hadde mistet kraften, men var beholdt til frø.

Det var et helt språk, og ingen som talte det, var blitt etterlatt i live — før nå, møysommelig, henne selv: den fremmede bruden

ved langbordet, som mumlet fargeord i lampelyset som et barn ved en abc-tavle.

Hver oppdagelse gjorde vondt. *Hun får aldri vite at jeg fant dette. Hun får aldri rette det jeg tar feil av.* Hver oppdagelse var også selskap — det nærmeste verden fremdeles hadde å selge av enda en time i Margréts nærvær — og noen kvelder, alene med krukkene, tok Guðríður seg i å snakke til henne: *To knuter, altså, din skremmende gamle kvinne; og hva skal jeg gjøre med einer blant fødselstråden?* — og ilden knaket, sperrene tikket, og det var ikke et svar, men heller ikke helt ingenting.

På de siste blanke bladene i morens lille bok fra Dale begynte hun å skrive det ned. Fargene, knutene, korsene og sirklene — ført inn tydelig med hennes egen hånd ved siden av morens og mormorens sider, slik at språket aldri igjen skulle leve i bare én skalle. *Én opptelling er en påstand, sa faren i minnet hennes over regnskapsboken. To opptellinger er et faktum.*

Hun begynte å forstå at hun kom fra en familie der hele svaret på døden var å lage kopier.

Koden beviste seg før uken var omme, på gamle Ásdís.

Vannbæreren kom til døren til helbrederrommet den kaldeste morgenen i måneden, oppreist bare av stahet, med den dype, våte hosten hvert vinterhus lærte å frykte — den som begynte som en plage hos den sterke og hos gamle ble en åpen dør mot mars. I fjorten dager hadde hun dosert seg selv med sitt eget legemiddel, varmt øl og misbilligelse, og hadde omsider bare kommet fordi spennene var blitt tunge på en måte hun erklærte var spannenes feil.

Guðríður satte henne ved arnen, lyttet på ryggen slik Hólmfríður hadde lært — øret flatt mot skulderbladet, *pust for meg, en gang til, langsommere* — og hørte tidevannet bevege seg

der intet tidevann skulle være. Så gikk hun til skapet hun hadde brukt en uke på å lære på nytt, stilte seg foran det og lot den døde kvinnens språk tale.

Blå tråd: feberarbeid. Hun fant den tredje krukken fra veggen — hestehov og islandslav bundet sammen med blått, en sirkel risset i leiren. *Kokt én gang allerede; skal bare varmes.* Ved siden av sto en mindre krukke, igjen blå tråd, men bindingen lukket med to knuter. Hun veide den lille krukken lenge i hånden. To knuter: dose til en voksen mann, farlig for alt mindre — og hva var en gammel kvinne slitt ned til fugleknokler i Margréts regnestykke, om ikke noe mindre?

Hun halverte dosen. Så halverte hun den igjen, for morens og Margréts stemmer hadde den uken begynt å tale i kor: *Du kan alltid gi mer; du kan aldri gi mindre.*

Drikken gikk ned under protest. Protesten var et godt tegn. Hun holdt Ásdís ved ilden hele dagen mot høylytte innvendinger, svøpt i den reveførede tyngden av en kappe Guðríður ikke eide og likevel lånte bort. Hun dampet det lille rommet med timianvann til sperrene dryppet, og den tredje dagen snudde tidevannet i brystet til den gamle kvinnen, og den sjette bar hun halve spann og hele klager, gjeninnsatt i sitt eget rike.

«Margrét ga meg den samme dosen den vinteren kirketaket falt,» sa Ásdís den sjette morgenen, med smale øyne, som om hun hadde grepet husholdningen i en sammensvergelse. «Samme smak. Hvordan fant du den?»

«Hun etterlot den skriftlig.»

«Hun skrev aldri.»

«Ikke med bokstaver,» sa Guðríður og viste henne: krukken, den blå tråden, sirkelen, de to knutene hun hadde halvert. Den gamle kvinnen betraktet de små fargede bindingene lenge, og ansiktet gjorde noe innviklet som endte nærmere sorg enn undring.

«Alle disse årene trodde jeg trådene var orden,» sa hun til slutt. «Hun snakket hele tiden.»

«Hun snakker fremdeles,» sa Guðríður. «Det trengtes bare noen som lærte å lytte.»

Budskapet gikk gjennom husholdningen på én dag, slik alle ting gjorde — og forandret stille måten Bessastaðir så henne på. Stormen hadde fått dem til å frykte henne; besøket fra Skálholt hadde fått dem til å være varsomme. Men dette — den utenlandske bruden bøyde over den døde husfruens krukker, lærte trådene hennes, helbredet vannbæreren med husets egen arv — dette hadde de en plass for. *Helbreder* var et gammelt og æret ord her, og det passet gjennom dører *Bærer* aldri ville komme gjennom.

Ari kom hver ettermiddag.

Han bar vann. Han feide aske fra den lille arnen med en grunndighet ingen arne krevde. Han ribbet tørkede blader fra stilkene med en konsentrasjon for alvorlig for det lille ansiktet, tungespissen låst i munnviken, hele kroppen bøyde over arbeidet som om det var en mur han bygde mellom seg og noe på den andre siden. Han hadde ikke uttalt Ketills navn siden gravferden. Husholdningen hadde sluttet å vente på det.

En ettermiddag så Guðríður opp fra krukken og fant ham malende ryllik — malende lenge etter at den var ferdig, støteren gikk rundt og rundt, bladene gått fra skåret til knust til en grønn masse intet legemiddel i verden krevde.

«Det er nok,» sa hun.

Han fortsatte å male.

«Ari.»

«Hvis du hadde reddet ham i stedet,» sa gutten til morteren, med en fullstendig flat stemme, «ville jeg ha vært død da?»

Støteren gjorde enda én langsom sirkel og stanset.

Guðríður satte fra seg krukken og kom og satte seg på den lave krakken overfor ham, slik at øynene var på høyde med hans. Hver

enkel løgn tilbød seg, trengtes om å komme først: *Nei. Det var en ulykke. Gud valgte. Skjebnen valgte. Ingenting du gjorde betydde noe, ingenting noen gjorde.* Behagelige ord, slitt glatte av generasjoner redde voksne — og den vinteren var hun blitt trett helt inn i knoklene av sannheter gjort behagelige ved at sannheten ble fjernet.

«Jeg vet ikke,» sa hun.

Øynene løftet seg. Ingen voksen hadde gitt ham dette svaret, så hun. Alle voksne hadde gitt bedre svar, og han hadde trodd ingen av dem og var blitt helt alene med regnestykket.

«Du så meg,» sa han. «Før steinene falt. Halla sier du så det.»

«Ja.»

«Så du ham?»

«Nei.» Stemmen holdt seg jevn, og det kostet. «Jeg så ham aldri, Ari. Hvis jeg hadde sett ham, ville jeg ha gått til havnen i stedet for til sengen, og jeg tenker på det hver natt og regner med at jeg vil gjøre det lenge.»

Munnen foldet seg innover, i kamp. «Da valgte det feil.»

«Det fantes ikke noe riktig barn å miste.»

«Ketill var bedre enn meg.» Nå strømmet ordene ut av ham, muren var brutt. «Han kunne svømme og lage ting, og far ler — lo — når han — alle likte ham best. Det burde ha —»

«Han var eldre enn deg,» sa Guðríður. «Det ga ham mer tid til å bli flink til ting, og flinkere til å skjule når han ikke var det. Da han var på din alder, mistet han farens nest beste tang ned i brønnen — Halla fortalte meg det, du kan spørre henne — og skyldte på en omreisende kjeleflikker, og de trodde ham i et helt år.» En våt lyd slapp ut av gutten, halvt latter, overfalt ut av ham, og ble straks til gråt — virkelig gråt uten lyd, ansiktet hardt vendt bort, neven fremdeles lukket om støteren.

Hun strakte hånden over bordet, la den over neven og lot den bli der.

«Hør meg om regnestykket, for du regner i mørket og får feil svar,» sa hun stille. «Du tok ikke hans plass. Det finnes ingen regnskapsbok med begge navnene deres — og hvis det finnes en, var det ikke du som skrev i den, og en gjeld ført inn av en annen hånd er ikke din å betale. Du tilbakebetaler ikke hans død ved å gjøre livet som fremdeles finnes i deg, mindre. Du tilbakebetaler det — dersom sorgen må ha regnestykkene sine — ved å gjøre det større.»

Hun sa ikke at luften tilga. Hun sa ikke at avslutninger ryddet jord, at broren var i et bedre land, eller noen av de skinnende setningene mennesker gir sorgen når de vil at den skal få mening før den er rede. Hun holdt hånden over hans og lot gråten bruke den tiden den trengte, mens ilden brant og krukken sto som vitner i de nylærte rekkene.

Da den var over, tok hun den ødelagte massen fra ham, ga ham ny ryllik og lærte ham det rette trykket — fast til det første knuset, deretter lett, lyttende gjennom støteren etter øyeblikket da bladet gir fra seg kraften og før det gir fra seg bitterheten.

Han kom tilbake neste ettermiddag. Og den neste. Og dersom det han bygde ved bordet hennes var en mur, hadde hun bestemt noe om murer den vinteren: Enkelte sorger trenger en, og barmhjertigheten ligger ikke i å rive den ned, men i å sørge for at den som bygger, ikke murer seg inne alene.

Prøven kom i skikkelse av en kvinne ved navn Sólveig, båret inn gjennom halldørene etter midnatt av en ektemann vill av hjelpeløshet, med fire andre menn bak seg og vinteren strømmende inn rundt dem alle.

Hun var tung med sitt fjerde barn, nær tiden, men ikke ved den, og blødde for tidlig. To fødsler hadde gått godt, sa kvinnene i husholdningen, alle talte samtidig; den tredje hadde gitt henne fe-

ber i en måned, og distriktet hadde ikke ventet at hun skulle komme til kirkegangen. Og barnet lå feil — Guðríður hender visste det innen ti tellinger etter at de nådde sengen, leste den stramme magen slik moren hadde lært henne: En skulder lå der hodet skulle ha presset, den lille kroppen lå på tvers og stengte sin egen vei.

«Hent hornene,» sa Þórólfur fra døråpningen.

Guðríður så ikke opp. «Hent Rannveig.»

«Jordmoren bor to gårder borte. Snøen —»

«Ri fort, da.»

Han dro. Ektemannen grep etter ermet hennes — en stor mann, en bonde med hender som gravheller, skalvende. «De sier du stanset en storm.»

«I natt må jeg snu et barn. Det er ikke det samme arbeidet.» Hun hadde allerede barlagt underarmene. «Kokende vann — Halla, den store kjelen er varm, bruk den. Rent lintøy fra den andre kisten, den med blå tråd rundt bindingene. Du —» til ektemannen «— skal gjøre nøyaktig det jeg sier, og det første er dette: Hun trenger at pusten din går langsomt. Hun lytter til pusten din enten noen av dere vet det eller ikke, og akkurat nå forteller du henne at hun skal få panikk.»

«Bruk alt du har,» bønnfalt han. «Uansett hva det er. Jeg bryr meg ikke om hva det er.»

Fra sengen kom en lav dyrelyd fra Sólveig.

Guðríður vasket hendene i så varmt vann hun kunne tåle, skrubbet dem med timian til det lille rommet luktet av en sommervegg, og gjorde verden mindre. Det var det første moren noen gang hadde lært henne ved en fødsel, før all urtekunnskap: *Gjør rommet lite*. Ild. Lintøy. Kvinnens pust. Formen under huden. Alt annet — koret, Kirken, Losna, den låste kisten mindre enn ti skritt bortenfor veggen — satte hun utenfor sirkelen av lampelys, og der ble det, fordi hun krevde det.

Hun satte ektemannen bak kona, slik at han støttet henne halvt sittende, og lærte ham med ti ord å holde uten å tvinge. Hun ga

kamille i varmt øl — nok til å løsne fryktens grep, ikke nok til å tåkelegge arbeidet; Sólveig ville trenge hver fiber av seg selv før daggry, og å sløve en fødende kvinne var feigingens godhet som drepte. Så oljet hun høyre hånd og arbeidet tålmodig og langsomt inn til der barnet lå, med venstre hånd bredt og fast på magens ytre vegg, og begynte å lytte med begge.

Koret rørte seg under gulvet.

Og med det kom Synet, uten innbydelse. Sølvstiene åpnet seg over det indre synet som sprekker i is: Sólveig med tomme øyne under ren ull, lys ved hodet og føttene. Et spedbarn, blått og stille i et fat. Og en tredje vei, like tynn som de andre: en jente på kanskje seks somre som løp langs en lys strand, sparket i vannet, skrek av latter, med en rød tråd bundet om handleddet. Hver fremtid sto der hel, tålmodig, like virkelig som rommet — og hver ba om å bli tatt for visshet, og hun kjente den sultne delen av seg vende seg mot dem, ville *vite*, ville få svaret utlevert før arbeidet.

Guðríður lukket øynene.

«Nei,» hvisket hun.

«Hva?» sa ektemannen, livredd.

«Ikke du.»

Hun avviste synene — satte alle tre utenfor lampelyset sammen med alt annet, de to fryktelige og det skinnende på like fot, for en helbreder som arbeidet mot et bilde, ville bøye arbeidet til å passe bildet, og arbeidet var ikke et bilde. Arbeidet lå under hendene. Der lyttet hun i stedet: den spente veggen, den gale buen som viste seg. Der — en skulder. En arm fanget høyt. Og der, på den andre siden, under den ytre hånden, den lille harde rundingen av skallen, ventende ved feil dør.

Hun ventet gjennom den neste veen — red den med hendene stille, gjorde ingenting, den vanskeligste ferdigheten i all fødsels-hjelp og den som ikke kunne læres bort, bare overlevs — og i slakket etter den vendte hun barnet én fingerbredde. Sólveig skrek.

Blod mørknet lintøyet, mer enn hun ønsket, mindre enn hun fryktet.

«Igjen,» sa Guðríður da neste ve hadde nådd toppen og sluppet. Enda en fingerbredde. Ektemannen var begynt å be inn i håret til kona, en formløs mumling av hvert hellig navn han kjente, og hun lot ham; det senket pusten hans, og pusten hans senket konas.

Barnet flyttet seg.

Hun kjente det bevege seg av seg selv — øyeblikket da den lille kroppen, endelig tilbudt riktig vei, valgte den: et langsomt levende glid under begge hendene som en sel som vender seg i mørkt vann. Skallen kom rundt til døren den var skapt for, og noe i hele den arbeidende mors kroppen syntes å sukke og ordne seg på nytt rundt rettelsen, slik en kjøll finner linjen når seilet endelig er trimmet riktig.

Da Rannveig kom — rød i ansiktet etter rittet, snø til knærne, på forhånd rasende på hver mann i huset for ikke å ha sendt bud en dag tidligere, en bred, grå grevling av en kvinne som fylte døren som vær — hadde hodet funnet riktig vei. Det sto ikke annet igjen for jordmoren enn det jordmødre gjorde best, hvilket var alt annet.

Barnet kom litt før daggry: en jente, blåhvit gjennom fem fryktelige hjerteslag, deretter rasende, med et skrik som fikk krukke-
ne til å klirre og begge små never lukket tett som sjøanemoner. Rannveig, som hadde grepet flere av distriktets barn enn døpefonten hadde, erklærte henne hel i begge ender og høyest i midten.

Sólveig levde. Blødningen avtok under ryllik og trykk og stan-
set under tiden. Ingen andre i huset hostet engang.

Ingen andre døde.

Guðríður kom seg til bakveggen i helbrederrommet før beina sviktet. Hun satte seg på gulvet med ryggen mot den kjølige torven, med blod opp til begge albuer, og skalv — ikke av arbeidet, selv om arbeidet hadde tømt henne, men av kunnskapen som kom på én gang, veldig og stille: *Dyktighet kunne også forandre en slutt.*

Dyktighet, arbeid og tid kunne rekke inn i verden og vende en død til side — og kreve intet lik i bytte, ingen tråd trukket, intet oppgjør, ingen regnskapsbok. Barnet løp på en lys strand et sted langs en sølvsti, med rød tråd rundt handleddet, og det eneste noen noe sted skyldte for det, var svette.

Dette var arven moren hadde sydd inn i falden ved siden av kvannen, og hun hadde båret den over havet uten én gang å veie den.

Rannveig senket seg ned på gulvet ved siden av henne med gryntet til en kvinne på god fot med sine egne knær, og en stund satt de sammen i vennskapelig ruin og lyttet til Islands nyeste stemme utøve sine rettigheter gjennom veggen.

«Hvem lærte deg opp?» sa jordmoren til slutt.

«Moren min. Faren min, på sitt vis — han lærte meg å skrive, og skrift er halve hukommelsen. Hver kvinne på Rennesøy som lot meg stå nær nok til å se.»

Rannveig nikket langsomt. Så tippet hun hodet mot veggen — bortenfor den, forbi hallen, sto det låste arbeidsrommet. Alle på Bessastaðir visste nå hvor de forbudte gjenstandene sov, selv om ingen nevnte dem; kunnskapen beveget seg gjennom husholdningen slik trekk beveger seg, kjent av alle og utpekt av ingen.

«Og ingen av dem?» sa hun. «I natt?»

«Ikke i natt.»

«Bra.» Rannveig tørket hendene i forkleet som om saken var avsluttet. «Den som først griper etter et mirakel, har som regel ikke lært arbeidet.»

Det var ros av høyeste slag, fra den eneste dommeren i distriktet hvis domstol betydde noe, og Guðríður bar det stille i flere dager, slik hun en gang hadde båret Ragnas brev mot ribbeina.

Ragnas neste brev kom tre uker senere, båret over land med kløvhest fra et skip været hadde tvunget inn i en nordlig havn. Seglet bar et tommelavtrykk der voksen var blitt presset før den kjølnet helt — søsteren forseglete brev slik hun gjorde alt, raskere enn verdens materialer foretrakk.

Dale står. Jeg står på det. Jeg skriver det først fordi jeg nå vet hvordan tankene dine arbeider.

Bárður kom igjen, med to menn og en skriver. Losna taler ikke lenger bare om fars gjeld. De sier at forpliktelsen binder selve jorden, og at din avreise — din, søster, ved navn — fratok herr Erlend et oppgjør han var lovet. Mor spurte hvilket oppgjør. De la ikke frem noe skrift hun kjente igjen. Skriveren smilte hele tiden slik en mann smiler når han får betaling for å huske alt og innrømme ingenting.

Jón og jeg har flyttet fars papirer ut av hallen. Ikke bli sint fordi jeg ikke forteller hvor, og ikke fortell meg hvor du ellers ville ha lagt dem. Et brev kan åpnes av andre hender enn den det er adressert til, og det jeg ikke skriver, kan ingen som bryter seglet lese.

Morens hoste er verre i fuktigheten. Hun sier det er ingenting. Det beviser bare at hun fremdeles er seg selv.

Ikke kom hjem. Jeg mener det, Guðríður. Jeg vet hvordan tanken vil komme til deg iført pliktens klær. Hvis du vender tilbake nå, gjør de nærværet ditt til svaret på et spørsmål vi fremdeles ikke forstår — den lovede tingen som kommer av egen vilje og leverer seg selv. Bli, og finn ut hva far lovet. Du sover under taket til kongens egen lagmann. Gjør den storslåtte tittelen nyttig.

Så, under underskriften, klemte inn i margen:

Fortell ham at jeg fremdeles vil vite om han smiler.

Guðríður leste brevet tre ganger og tok det med til Vigfús.

Han leste det to ganger. Under den andre gjennomlesningen så hun uttrykket forandre seg ved én bestemt setning — hun kunne se ordene nå ham, *et oppgjør han var lovet*, og stanse ham slik et fottrinn stanser en mann som vet at rommet over skulle være tomt.

«Du vet hva det betyr,» sa hun.

«Jeg vet hva det kan bety.»

«Det er ikke et svar.»

«Nei. Det er forskjellen mellom mistanke og bevis, og jeg har brukt livet på å nekte å overlate det ene til mennesker forkledd som det andre.» Han sto en stund og veide noe — så gikk han til det låste skapet der den norske korrespondansen lå, tok ut en pakke bundet med falmet grønn snor, og hun forsto at uansett hva veiingen gjaldt, hadde hun vunnet. «Trolovelsen din ble forhandlet gjennom kongelige embetsmenn — jeg var selv i Norge bare én gang under prosessen og handlet ellers gjennom brev. Losna la inn en innsigelse. Jeg fikk vite at den gjaldt arveskikken i morslinjen din — gammel landrett, den slags en herre fremfører for å heve prisen på samtykket — og at den var avgjort før faren din døde.»

«Avgjort hvordan?»

«Det,» sa han, «ble aldri ført inn i kopien som ble sendt meg.»

Raseriet kom kaldt, slik hennes verste raseri alltid gjorde. «Da har alle beskyttet meg med et tomrom der sannheten skulle ha stått. Faren min. Moren min. Þórólfur, med veiene sine gått halvveis. Og nå kongens egne papirer, som opprettholder familieskikken.»

«Jeg visste ikke at det fantes et tomrom,» sa Vigfús. «Hør forskjellen, for det betyr noe for meg at du hører den: Jeg tilbyr den ikke som unnskyldning, men som faktum. Frem til søsterens brev trodde jeg innsigelsen var avgjort fordi en kongelig skriver skrev *avgjort*, og jeg hadde ennå ikke møtt familien hvis saker skulle lære meg hva det ordet kan fås til å dekke.»

I ett bittert hjerteslag ønsket hun å ikke tro ham. Det ville ha vært enklere: enda en forteller av halvsannheter, mønsteret ubrutt, raseriet fritt til å omfatte hele verden. Synet tilbød ingenting — ingen sølvlinje, intet dobbelt bilde, ingen dom — og der i lampelyset forsto hun at dette kanskje var den første godheten gaven noen sinne hadde vist: Den lot henne bedømme denne ene mannen slik

alle må bedømme hverandre, etter ord, etter øyne, etter opptegnelsen av hans handlinger, etter tillit gitt som et valg og ikke som skjebne.

«Vis meg alt,» sa hun.

Han la hele pakken foran henne. «Ja.»

Ingen nøling. Ingen advarsel om at kunnskapen kunne bli en byrde, intet *er du sikker*, ingen av den kjærlige portvoktingen hun hele livet hadde fått servert som en mat hun aldri hadde bedt om.

Bare ja.

De arbeidet til ilden brant lavt — kongens lagmann og helbrederen, side ved side langs én benk, den grønne snoren løsnet, papirene lagt i rekker og sortert på nytt to ganger: først etter dato, så etter segl. Hun leste raskere enn han ventet; hun så ham oppdage det, registrere det og deretter føre tommelen nedover margene i hennes tempo i stedet for sitt eget. Datoer, vitner, embetsmennenes navn — to døde nå, én steget høyt i Bergen. Selve innsigelsen, på en skrifters latin: *angående gammel rett krevet av herren til Losna i saken om arvefølgen på Dale og enkelte flyttbare gjenstander i morslinjen*.

Flyttbare gjenstander i morslinjen. Guðríður leste setningen fire ganger og kjente snoren til den jernbeslåtte kisten summe én gang lavt gjennom veggen i arbeidsrommet.

«Han visste om dem,» sa hun stille. «Losna. Før jeg ble født, visste noen på Losna hva morslinjen bar.»

«Eller visste at det fantes noe,» sa Vigfús, «som en forsiktig mann ikke behøver å nevne for å kreve. Jurister har utformet tekst rundt formen av unavngitte ting siden lovens begynnelse; jo vager substantiv, desto videre nett.» Han gjorde en merknad med den svarte, nøyaktige hånden. «Vi trenger det faren din aldri skrev ned. Det betyr at vi trenger moren din — eller hva det enn er søsteren din nå står vakt over.»

Én gang, da begge rakte etter det samme papiret, møttes hendene — hans dekket hele håndryggen hennes, varm, og begge

stanset ett hjerteslag lenger enn ulykken krevde. Ingen trakk seg straks. Ilden tikket. Et sted i det sovende huset satte en bjelke seg. Til slutt var det hun som skjøv papiret bort og lot hånden vende hjem, og ingen av dem sa noe, og arbeidet fortsatte — men rommet hadde skiftet temperatur med en grad ingen arne styrte, og begge arbeidet bedre ved å late som noe annet.

Utenfor kom en hest hardt inn på tunet.

Ikke de alminnelige nattlydene på en gård — en hest ridd forbi pusten, jern som skled på frossen stein, så en neve mot halldøren og stemmer, inntrengende, stigende. Begge var på beina før døren til arbeidsrommet åpnet seg.

Rytteren sto og svaiet i hallen med aske på kappen og blod tørket svart under det ene øret, en mann på omkring tretti med øyenbrynene halvveis svidd bort, og han fortalte i den utmatte brutte rekkefølge: En sprekk hadde åpnet seg i jorden nær Þórshöfn, to dager mot øst. Først damp, så ild i natten. To hus var brent. Sauer lå døde på innmarkene uten sår eller merke på seg, hele flokker, som om søvnen hadde tatt dem midt i beitingen. Mennesker som gikk nær søkket under den nye sprekken, kom tilbake hostende svart — eller kom slett ikke tilbake. Hans egen bror hadde gått ned i skumringen for å lete etter en nabogutt. Han var ikke kommet opp.

«Vi trenger helbredere,» sa mannen, til Vigfús, til rommet, til hvem som helst. «Ikke prester. Ikke i morgen. Nå.»

Hallen fyltes med bevegelse — ordrer, lamper, husholdningen som våknet rundt ordet *ild* slik alle hus av torv og tømmer våkner til det. Guðríður sto midt i det og talte allerede krukker i hodet: hestehov, islandslav, honning, rent lintøy til brannså, bindingene med to knuter —

— og så én gang mot gulvet i arbeidsrommet.

For første gang siden hun låste dem inn, svarte begge hornene sammen — lyst og mørkt i én dobbel tone, varme og kulde flettet

til én kallelse gjennom tre, jern og stein, og under det, langt nede,
steg koret mot stillhetens overflate som en hval fra et dypt dykk.

Nå, sa alt hun bar. Dette. Dette er det du er til for.

Guðríður gikk for å hente Vigfús' nøkkel.

Kapittel seks — Ild fra jorden

Himmelen over veien mot øst ble rød lenge før Þórshöfn kom til syne.

Det var ikke solnedgang. Det var knapt over middag, den andre dagen med hard ridning, og solen sto skjult bak et lavt tak av aske som hadde tyknet siden morgenen. Under dette taket glødet hele den nordlige horisonten med fargen av jern i en esse — et lys som ikke flamret som ild, men pustet, langsomt og umåtelig, lysere og svakere i en rytme ingen menneskeskapt ild noensinne holdt. Hver gang bakken skalv — og den skalv nå slik fjern torden lyder, merkbar gjennom beina på ponniene før noen rytter oppfattet den — kortet dyrene inn stegene og rullet med øynene mot noe de kunne kjenne bevege seg under torven.

Guðríður red med en våt klut bundet over munnen og telte følget sitt for tiende gang. Bak henne kom Rannveig, som hadde besvart budet med et fnys og en ferdigpakket veske før budbringeren var ferdig med å snakke; Þórólfur, som ikke var blitt spurt og heller ikke hadde tatt opp spørsmålet om å bli det; og to gårdskaarer fra Bessastaðir, unge menn valgt for sterke rygger og stødig lynne. Kløvhesten bar lin, vannsekker, eddik, honning, tørket lunghurt, kvannrot, pilebark og hver eneste krukke i Margréts skap som var merket for brannsar — krukkene med rød tråd og salvene med innrisset kors, pakket i ull mot veien. Hornene lå hver for seg i hennes egne sadeltasker, ett på hver side av ponnien, svøpt slik at de ikke kunne berøre hverandre — det lyse ved høyre kne, det mørke ved venstre — og gjennom de to dagene på hesteryggen hadde hun kjent dem som to hender hvilende på skuldrene.

Vigfús hadde villet bli med. Ordsiftet hadde vart tvers over gårdsplassen i mørket før avreise, mens husstanden lesset rundt dem.

«Din plass er her», hadde hun sagt.

«Ikke bruk mine egne argumenter mot meg.»

«Da får du slutte å komme med gode argumenter. Hvis biskopens menn ankommer mens du er borte, trenger Bessastaðir husbonden stående på sin egen terskel, ikke to dagsreiser østover med støvlene fulle av aske. Hvis det kommer bud fra Ragna, trenger jeg noen her som forstår loven. Og hvis denne sprekken er slik rytteren forteller, vil distriktet trenge korn og tak og dommer før våren — det er ditt arbeid, og ingenting av det får plass i en sadeltaske.»

Han hadde stått et øyeblikk i fakkellyset, slått og klar over det, og sett ned på henne med et uttrykk hun ennå lærte seg å lese. Så hadde han, i stedet for å svare, tatt kantene av kappen hennes i begge hender og festet den selv.

Han gjorde det langsomt. Spennen ved halsen var ingenting, et øyeblikks arbeid for et barn, og han fikk det til å vare: baksiden av fingrene hans varm mot kulden langs kjeven hennes, de små, nøyaktige bevegelsene til en mann som sikret noe av betydning, hodet bøyd nær nok til at hun kjente pusten hans røre det løse håret ved tinningen, og hver minste del av oppmerksomheten hennes samlet seg i tre tommer hud, som om hele verden var blitt innsnevret til rommet mellom knokene hans og pulsen hennes. Ingen på den travle gårdsplassen så annet enn høflighet. Det var hele kunsten i det, begynte hun å forstå — både hans og hennes: en hel samtale ført gjennom festingen av en spenne, uten ett ord tilgjengelig for vitner.

«Og hva trenger du der?» hadde han spurt lavt da spennen var lukket og hendene hans ennå ikke hadde bestemt seg for å forlate skuldrene hennes.

Hun hadde tenkt på Sólveigs barn som vendte seg under håndflatene hennes, valgte den rette veien fordi en hånd hadde vist det en.

«Dømmekraft», sa hun.

Nå, idet veien steg over den siste høyden og det sårede landet åpnet seg nedenfor dem, virket dømmekraft som et svært lite redskap å ha tatt med.

Jorden hadde revnet langs skråningen ovenfor bosetningen — et sår kanskje tre hundre skritt langt, på tvers av åssiden som en dårlig lukket søm — og inne i såret beveget ilden seg i langsomme, røde folder, veltet over seg selv slik glør vender seg i et raket ildsted, bortsett fra at intet ildsted var hundre fot langt og ingen glo på størrelse med en båt. Ett hus var ganske enkelt borte: et svart avtrykk og en skorsteinsstump. Et annet brant langs taklinjen mens menn svermet rundt veggene og kastet jord i stedet for vann — den nærmeste bekken, hadde en av rytterne sagt, var blitt nesten kokende varm i leiet. Og utover den nedre hjemmevollen lå sauene spredt der de hadde falt, dusinvis av dem, ubrente, umerkede, ullen i bevegelse i vinden, munnen mørk av skum.

Det var dette synet som stanset pusten hennes — ikke ilden. Ild var en gammel fiende; hvert torvhus i nord kjente ansiktet dens. Men jordet med døde dyr uten et sår på noen av dem var noe annet: en død som ganske enkelt hadde *satt seg* over landet, usynlig, og tatt alt som pustet for nær bakken.

En mann kom løpende opp veien mot dem og viftet med begge armene over hodet.

«Ikke ta den lave veien!» Stemmen hans var ødelagt av røyk og rop. «Luften blir liggende der! I søkkene — dere kan ikke se den — den ligger der!»

En av gårdskarene gjorde korsets tegn. Guðríður steg av på toppen av høyden, og selv der, høyt oppe og på vindsiden, nådde lukten gjennom den våte kluten: først svovel, så het stein, og under begge noe metallisk som la seg på tungen som en mynt — smaken, tenkte hun med kald klarhet, av verdens egen esse, av hva det nå enn var landet smidde der nede i den åpne sømmen.

Hun så på skråningen, bosetningen, søkkene imellom — leste det slik hun den vinteren hadde lært å lese en fødende kropp, *hvor*

presser det, hvor samler det seg — og begynte å gi ordrer før frykten rakk å organisere seg til en avstemning.

«Få alle oppover — alle, skadde eller friske, opp på denne høyden der vinden går. Ingen går ned i et søkk alene, uansett grunn, ikke for et barn, ikke for et dyr. Bind tau mellom hver to som bærer de skadde. Hvis den første faller, følger ikke den andre etter — han *trekker*. Det er hele loven på dette stedet til vinden sier noe annet: den andre mannen trekker.»

Løperen stirret på henne — en utenlandsk ung kvinne på en Bessastaðir-ponni som utstedte lov.

«Rør på deg», bjeffet Rannveig, og han rørte på seg.

I seks timer var det ingen magi.

Det var arbeid.

De la de skadde i rekker under oppspente seilduker på det høyeste punktet, på vindsiden av røyken, og Guðríður gikk én gang raskt gjennom rekkene og sorterte — helbrederens grusomste ferdighet, lært ved morens side etter et skipsforlis da hun var fjorten: *denne nå, den kan vente, den er hinsides all venting*. Brannsår ble avkjølt med rent vann, aldri snø — snø flådde det den berørte — og der tøy hadde smeltet fast i kjøttet, skar hun rundt det og lot øya av ull bli liggende, for å trekke tok hud, og huden var muren kroppen holdt mot verden. Honning ble lagt over det som kunne dekkes, sparsomt; krukkene ble forvaltet som sølv. En gutt som hadde fått håret brent bort, skrek mens hodebunnen ble forbundet, helt til stemmen sviktet, og klamret seg så til Þórólfurs tommel — den gamle mannen knelte urørlig i asken det meste av en time, skjoldhånden fullstendig overgitt til et grep på størrelse med en fuglefot — mens Guðríður arbeidet seg nedover guttens hals og skulder med talg, honning og lin, lag på lag, og hele tiden talte

med den rolige, halvt syngende stemmen moren hadde brukt, ord som ikke betydde noe, et tau av lyd gutten kunne holde fast i.

De forbrente var fryktelige, og hun kjente landet deres.

De som hadde pustet den lave luften, var verre, for dem kjente hun ikke.

Noen hostet opp svart grus og kom seg. Noen lå stille og pustet grunt og altfor raskt, med lepper i feil farge — en gråfiolett tone hun aldri før hadde sett i et levende ansikt — og så reiste noen av dem seg, erklærte seg friske, gikk tre skritt og falt sammen som sluppet tøy. I løpet av den første timen lærte hun ikke å stole på noe de forgiftede sa om seg selv; luftens skade løp foran følelsen av den. Hun tvang hver eneste en av dem til å ligge på vindsiden av skråningen, enten de samtykket eller ikke, med hode og skuldre hevet på kløvsekker, ga dem varmt kvannvann i små munnfuller og satte de to gårdskarene til å gå langs rekken med den ene beskjeden som betydde noe: *Se på pusten, ikke på talen, og hent meg når et bryst blir stille.*

Hun kunne ikke trekke gift ut av lunger. Ingen urt i noen krukke kunne gjøre det; ingen urt ville noensinne kunne det. Hun kunne bare holde lungene i arbeid — varme, stilling, små slurker, vilje — mens kroppen i sine egne mørke kamre avgjorde om den ville bli værende. Det var den hardeste formen for helbredelse som fantes, den som nesten utelukkende besto i å nekte å gå.

Synet forsøkte gjentatte ganger å åpne seg.

Hun kjente det presse i utkanten av hver gjenspeiling — vannbøtten, guttens feberblanke øyne, eggen på hennes egen kniv — sølvgrenene som ville vise henne hvilke av de gråfiolette ansiktene som ville være i live ved daggry. Hun nektet, og det å nekte kostet henne slik det koster å holde en dør mot vinden. Det var for mange mennesker. For mange avslutninger. Hvis hun først begynte å se hvem som allerede var fortapt, ville hun begynne å bruke kreftene sine deretter, og Synet hadde tatt feil før — *et øyeblikk som aldri skal bli* — og ingen i denne åssiden skulle sorteres etter spøkel-

seslys så lenge hendene hennes ennå kunne gjøre alminnelig arbeid. Hun trengte ansikter, pulsslag, fargen under neglene. Nået, som var stedet de levende holdt seg.

Mot skumringen grep en kvinne armen hennes hardt nok til å etterlate blåmerker.

«Døtrene mine er i det nederste huset.»

Hun pekte. Huset sto for seg selv, bortenfor et grunt søkk i beitemarken der gresset hadde fått en underlig, sykelig gul farge, alt sammen, jevnt, som om høsten var blitt helt ned i skålen og ingen andre steder. Selve huset så urørt ut — taket helt, veggene uskadde, ingen ild på hundre skritts avstand.

«Hvor gamle?»

«Seks og ni. De gjemte seg da jorden åpnet seg — de lekte ved bekken, de løp feil vei, inn i huset i stedet for opp bakken. Faren deres gikk etter dem.» Kvinnens blikk flyttet seg, med en forferdelig ro, til rekken av døde ved enden av skjulestedet. «Han kom ikke tilbake.»

Guðríður fulgte blikket. En mann lå der blant de døde etter brannen, uten et merke noe sted på kroppen, ansiktet nesten fredelig, den ene armen fremdeles bøyd som om den bar noe. Han hadde krysset det gule søkket. Luften som lå i det, hadde ganske enkelt tatt ham et sted mellom hans egen dør og døtrenes.

«Hvor lenge har jentene vært der inne?»

«Siden i morges.»

For lenge, sa fornuften. Fornuften hadde sett sauer dø på jor-det med ullen usvidd.

Så lød et rop nedover skråningen — en av mennene fra Þórshöfn pekte: Han hadde sett bevegelse, sverget han ved hver helgen han kunne samle, bak hornruten i det nederste huset. En liten hånd. Ruten tørket av fra innsiden.

Leiren våknet til liv rundt håpet som tørt gress rundt en gnist. Tau ble knyttet. To menn meldte seg — unge, raske, med de sterkeste lungene i bosetningen — og løp ned langs kanten av søkket

mens tauene løp ut bak dem. Begge begynte å vakle før de nådde midten. De som så på, halte dem opp skråningen med rå makt, og de lå på torven og kastet opp, hele og ødelagte, førti skritt fra døren.

Den usynlige luften var blitt dypere. Søkket var en dødens skål med et uskadd hus midt i, og inne i huset pustet to barn inn det som ennå var igjen av luften rommet hadde holdt forseglet mot morgenen.

Guðríður kjente Aurbjartur bli varm i sadeltasken mot kneet — varm som en hals, varm som beredskap.

«Nei», sa Þórólfur.

«Du vet ikke hva jeg har tenkt å gjøre.»

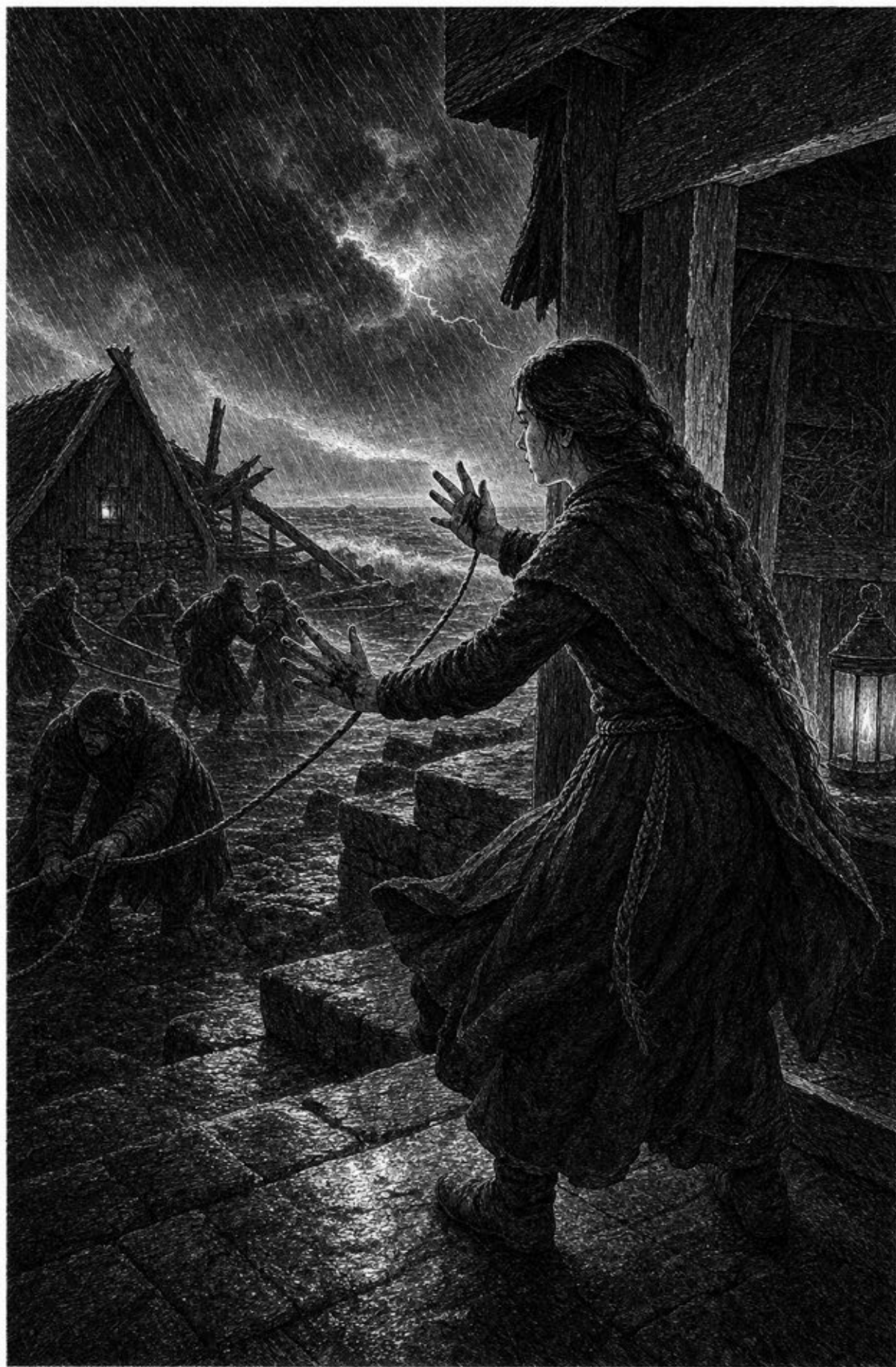
«Jeg kjenner retningen hånden din beveger seg i.»

Moren hadde sunket ned på knærne i asken. Hun ba ikke — det var det verste ved det; hun knelte taus med blikket på huset, en kvinne som allerede den dagen hadde lært hva bønn kjøpte — og bak henne sto hele bosetningen og så på den fremmede helbrederen, den gamle mannen og formen som var halvt synlig i sadeltasken, og ingen sa ordet alle hadde båret opp bakken sammen med ryktene fra Bessastaðir.

Guðríður tvang seg til å se på problemet slik Vigfús ville ha sett på det — slik hun hadde sett ham ta innkallingen fra hverandre, ledd for ledd. Den forgiftede luften var ingen fiende. Den hadde ingen vilje, ingen sult, intet navn som kunne befales. Den var en *tyngde* — tyngre enn sunn luft, samlet der landet ga den plass, liggende i steinskålen nøyaktig slik vann ville ligge. Og førti fot over den hadde vinden hele dagen, likegyldig, fortsatt å kjemme åsryggen — luft i bevegelse, ren luft, en hel elv av legedom som rant like over kanten av skålen uten én eneste gang å synke ned i den.

Skålen trengte ikke et mirakel. Den trengte en dør.

Hun spente opp sadeltasken på høyre side og tok bare det lyse hornet ut. Det mørke lot hun ligge innsvøpt der det var.

Ved Þórshöfn valgte Guðríður tauet før vinden — og betalte prisen med sine egne hender.

«De to er ment å skape balanse», sa Þórólfur, og det var noe under stemmen hans hun aldri hadde hørt i den — ikke en befaling. Frykt, iført befalingens kappe.

«Da skal jeg veie det jeg ber om, mot det jeg gir.»

«De ordene betyr ingenting før prisen har fått et navn.»

«Pusten min», sa hun. «Ikke deres.»

Og før han rakk å veie om han skulle stanse henne — før hun selv rakk å veie det — viklet hun redningstauet to ganger rundt livet, strammet det, la enden i hendene hans og gikk ned over kanten.

Det første åndedraget inne i søkket smakte søtt. Det var stedets svik — det smakte ikke av noe, bare svakt søtt, lettere enn den røykfylte luften ovenfor; det andre åndedraget syntes ikke å nå frem noe sted; knærne ble myke som om senene stille var heftet løs, og en grå rand steg opp langs ytterkanten av synet.

Hun plantet føttene. *Gjør rommet lite*. Hornet. Vinden på åsryggen. Ingenting annet.

Aurbjartur var varm som en levende hals mellom hendene hennes. Hun blåste ingen befaling — så mye hadde hun lært på Bessastaðir, i stormen, da merkene i håndflatene sprakk og blod falt på terskelsteinene: Ingenting hun eide kunne befale, og forsøket ville fortære henne. Hun satte hornet mot leppene og ga det én tone, lav og jevn, ikke sterkere enn et kulokk over et jorde i skumringen — og med tonen holdt hun bare ett bilde, lite og nøyaktig og slett intet mirakel: vinden som allerede var der, allerede i bevegelse, allerede villig — *på vei ned fra åsryggen*. Kald, ren luft som gled inn i skålen slik vann glir inn i en øst båt. Den urene tyngden som løftet seg, rant over den andre kanten og dro dit landet var tomt. Et lukket rom, gitt en dør.

Ingenting skjedde.

Lungene hennes krampet. Tonen brast i hoste, og det var blod i hosten, hun kjente smaken av sitt eget jern, og oppe på kanten

hørte hun Þórólfur brøle til mennene at de måtte *trekke, trekk nå* — kjente tauet bite rundt livet —

Guðríður grep hornet med begge hender og satte seg imot tauet som en hest som nekter.

Pusten min, lovet hun igjen — til hornet, til loven under hornet, til hva det nå enn var som førte verdens regnskaper, selv om ingen av dem noensinne hadde vist tegn til å godta avtaler med henne. *Ta betalingen fra meg. Ikke fra dem. Ikke én av dem.*

Hun blåste i det en gang til.

Svarvinden kom ned fra åsryggen hardt nok til å legge gresset flatt.

Den kom som en vegg — hun så den nå frem over søkket slik en skur kommer over vann, en løpende søm i verden, aske som steg foran den i et grått forheng, røyk som ble revet opp og flerret i stykker — og den gule luften i skålen hadde ingen egen farge, ingen form, og likevel så hun at den forsvant gjennom alt dens ferd avdekket: en dirring av små insekter som steg fra det syke gresset; en hund som dro seg frem fra under en veltet kjerre der den hadde ligget flat siden morgenen; og på den andre siden av søkket, i veggen på det nederste huset, hornruten som klarnet innenfra idet rommet bak den pustet ut giften og drakk den kalde, rene elven fra åsryggen.

To små ansikter viste seg bak ruten.

Mennene fór ned skråningen som et snøskred. Guðríður sto midt i den strømmende skålen og holdt tonen — holdt døren åpen — mens de brøt husdøren av hengslene; mens det ene barnet ble båret ut, slapt, og det andre snublet mellom to menn, med bein som knapt virket og lunger som virket, virket, hørbart, velsignet virket; mens tauene strammet seg og tilskuerne oppe på kanten hylte og moren kom ned over kanten uten tau i det hele tatt og ingen levende kunne ha stanset henne.

Smerte åpnet seg bak Guðríðurs brystbein.

Den kom stille, nesten høflig, og så var den alt. Hornet ville ha mer luft enn én kropp eide — tonen trakk på henne slik dyp-havet trekker på en dykker, forbi bunnen i lungene, forbi bunnen i henne selv, og hun ga den, åndedrag etter åndedrag fra en kjeller i kroppen hun aldri før hadde hatt grunn til å åpne, helt til synet mørknet langs kantene, helt til varme rant fritt fra nesen over leppene og dryppet fra haken, helt til en indre søm et sted dypt i brystet *revnet* — en fornemmelse så lys, så nøyaktig lik lyden av tøy som revner, at hun hørte den like mye som hun kjente den og ikke kunne få frem en lyd omkring den.

Hun senket hornet.

Vinden fortsatte uten henne.

Det var det siste hun forsto før bakken kom opp mot henne, og hun holdt fast ved forståelsen hele veien ned som ved en planke i et forlis: Vinden fortsatte. Hun hadde ikke skapt den; hun hadde *invitert* den, og den hadde kommet av sine egne grunner og ville bli av sine egne grunner, og ingen — tanken kom med torven mot kinnet, endelig og underlig fredfylt — ingen ville falle død om i en fjern åker som betaling for luft som bare var blitt vist en dør den allerede ønsket seg gjennom.

Hun våknet under seilduken av at Rannveig slo mot fotsålen hennes med to fingre, metodisk, som en kvinne som prøver en tromme.

«Igjen», sa jordmoren.

Guðríður forsøkte å trekke foten unna.

«Bra. Kan du protestere, kan du puste.»

Å puste kjentes som å trekke en knyttet ståltråd opp gjennom brystet. Hun red det første åndedraget, og det andre, og det tredje ble til hoste, og Rannveig holdt kluten under munnen hennes før

hosten tok slutt — øvet, uten hastverk — og kluten kom bort med svarte og røde flekker.

«Jentene?»

Rannveig nikket med haken mot den andre siden av skjulestedet. To barn sov under ett teppe i lampelyset, ett mørkt hode og ett lyst, og moren satt mellom dem med en hånd hvilende på hver — hun strøk ikke, grep ikke, lot dem bare hvile slik man hviler hånden på en brøddeig for å kjenne at den lever.

«Den lille — hun heter Líf, og under omstendighetene stoler jeg på at ikke engang du vil gjøre det til et varsel — pustet den dårlige luften lengst. Hun kommer til å hoste i en måned og må passes på hele vinteren, og hun sparker i søvne som et føll om våren; søsteren har blåmerkene som bevis. Den eldste, Helga, er uskadd. Skremt til forstand, noe som går over.» Rannveig satte seg tilbake på hælene. «Håndverket ditt får duge.»

«Døde ingen?»

«Ikke etter dumdristigheten din. Før den, sju. Kanskje en åttende før morgenen — gamle Snorris bryst svikter, og det sviktet før fjellet åpnet seg, så fjellet får kanskje ikke hele æren.» Jordmorens øyne senket seg mot henne, skarpe og rolige. «Si det som er sant, jente. Du ligger der og teller, venter på at verden skal sende regningen sin for de to barna. Verden har ikke skaffet et nytt lik for å straffe deg fordi du hjalp. Jeg har telt. To ganger.»

Guðríður lukket øynene. Lettelsen fór så hardt gjennom henne at den nesten var en egen skade.

«Ikke gjør lettelsen til teologi heller», sa Rannveig, og leste henne med lettheten til en kvinne som hadde tilbrakt førti år ved senger der mennesker fortalte sannheten. «Hør hva som skjedde, for jeg så alt sammen. Du pustet gift, og du rev noe i brystet da du ba en vind gjøre det vinder gjør. Det er kostnad nok for én natts regnskap — betalt av deg, fra deg, nøyaktig slik du lovet den gamle mannen. Om verden alltid fører regnskapet sitt så ryddig, kan jeg

ikke si. I natt gjorde den det. Ta imot nattens svar og la det større spørsmålet sove.»

Þórólfur satt bortenfor henne, like innenfor lampelyset, med albuene på knærne og skjoldet på ryggen selv her. Han hadde ikke sagt et ord siden hun våknet.

«Du er sint», sa Guðríður.

«Jeg avgjør om sinne er til nytte.»

«Og?»

«Spør meg når du kan stå.»

Men da hun neste gang fløt opp, en gang i de små timer, var skjulestedet mørkt og Rannveig snorket som beskjeden brenning. Over teppene hennes lå en tyngde som ikke hadde vært der før — en gammel reisekappe som luktet av hest, oljet lær og åtti år med vær — og eieren satt vakt ved åpningen med ryggen mot henne, mellom søvnen hennes og det brennende fjellet, nøyaktig slik han en gang hadde sittet i en døråpning i hallen på Dale.

De ble i fem dager.

Den første kunne Guðríður ikke gjøre stort annet enn å gi anvisninger fra teppene, støttet opp på kløvsekker, stemmen redusert til en hes hvissen som Rannveig rasjonerte som en krukke med to knuter på — *seks ord, så hvile*. Den andre dagen satt hun oppreist og rullet bandasjer. Den tredje stelte hun et brannsår med egne hender, langsomt, og kom seg gjennom det. Den femte kunne hun krysse leiren uten å stanse, selv om hvert åndedrag forbi en viss dybde endte i en hoste hun lærte å skjule bak ermet, og noe i bryttet hennes hadde fått en ny stemme når nettene var kalde — en fin, plystrende tråd, høy og fjern, som vind i et skorsteinsløp langt borte. Hun sa ingenting til Rannveig. Rannveig visste det likevel.

Mirakelet — hvis noen absolutt ville bruke ordet, og hun skulle komme til å avvise det i årevis — hadde vart i mindre enn ett minutt.

Arbeidet varte gjennom hver time etterpå.

De gravde graver i den tinte jorden nærmest sprekken, der den nye varmen i bakken gjorde spadearbeidet mulig — landet som hadde drept sju, gravde sengene deres for dem, noe ingen bemerket høyt og alle bemerket i stillhet. De slaktet de forgiftede husdyrene og brente skrottene i le av vinden, en søyle av fet røyk som bøyde av over det tomme havet. De skrapte den falne asken fra hvert tak som ennå sto, før regnet kunne gjøre tyngden av den til sammenbrudd — asken lå på torven som grå snø, ankeldyp på tunene, og barna ble satt til å feie den fra dørsteinene hver morgen som om fjellet var en uordentlig nabo. De tok opp fortegnelse over bosetningens korn mot vinteren, fordelte tepper og reparerte det skjelveene hadde ristet ned. Vigfús' lovede kløvhester kom den tredje dagen med mel, saltfisk og jern — og med et brev, forsegle med hans eget segl i stedet for embetets, som på seks linjer sa det som måtte sies om korn og ikke noe annet; men i voksen var svakt og med hensikt presset et tommelavtrykk mens den kjølnet — hennes egen families vane, hennes og Ragnas, som han bare kunne ha lært ved å se henne forsegle brevene hjem — og hun sto med kald aske blåsende rundt støvlene og varme stigende oppover halsen og holdt seks linjer om bygg som om de rimet.

De fant tre husstander som var villige til å ta til seg barna fjellet hadde gjort foreldreløse. Guðríður satt selv sammen med hvert par og så hvordan barnet sto i den fremmede døråpningen, og oppløste én ordning uten bevis hun kunne ha ført inn i noe register — bare måten gårdskonens munn hadde strammet seg på da hun telte vinterens munn — og inngikk en annen, og sov bedre av det.

Den tredje natten, da den plystrende tråden i hennes eget bryst hindret henne i å sove, satt hun sent ved ilden under seilduken

med en gryte islandslav på småkok — den grå laven det nye landet hennes ga i stedet for halvparten av urtene det gamle hadde gitt, bitter som anger til honningen snakket den rundt, og det mildeste hun kjente for svidde lunger, hennes egne medregnet. Hun øste den opp for å kjøle da en liten skikkelse løsnet fra de sovende rekene og kom bort til albuen hennes med et teppe slepende etter seg.

Líf. Seks år gammel, med vilt hår og en svak knitring i pusten som Rannveig hadde lært henne å lytte etter.

«Er fjellet sint?» spurte barnet, på den direkte måten de svært unge og de svært gamle spør, de som ikke har tid til å nærme seg ting langsomt.

Guðríður overveide svarene voksne ga — *nei, vesle venn; gå og legg deg igjen; Gud våker* — og la dem til side. Jenta hadde sittet sammenkrøpet en hel morgen i et forseglet hus og sett gul luft drepe gresset gjennom en hornrute. Hun hadde fortjent bedre mynt enn det.

«Nei», sa hun. «Fjellet er ikke sint. Fjellet er som en overfylt gryte som skvalper over når den koker. Det hater ikke hånden det skålder. Men du må likevel ha respekt for en kokende gryte og aldri leke i søkkene igjen — ikke fordi landet vil deg vondt, men fordi det ikke tenker på deg i det hele tatt når det vender seg. Det er derfor vi har tauene. Det er derfor vi har naboer. Vi tenker på hverandre, fordi fjellet ikke gjør det.»

Líf veide dette med enormt alvor. Tilsynelatende tilfreds med en ærlighet hun kunne bruke, drakk hun lavdrikken til bunns, skar en grimase som lovet godt for bedringen hennes og lot seg føre tilbake til søsterens side — der hun sparket i løpet av et kvarter, hørbart, og søsterens søvnige protest var den beste lyden leiren hadde frembrakt på tre dager.

Den fjerde kvelden la hun merke til presten som sto bortenfor ildlyset.

Det var ikke fader Jón. Denne mannen var eldre, bred over kroppen som en dør, reisekorset svartnet av aske — han hadde vært i bosetningen siden før følget hennes kom, innså hun og satte dagene sammen baklengs: en kraftig skikkelse i rekken av gravere, en stemme i gravsalmene, en rygg bøyd under de samme takbjelkene som alle andre rygger. Han hadde hjulpet til med å bære de døde og ikke sagt et ord til henne på fem dager.

Nå hvilte blikket hans rolig på det lyse hornet, som lå innsvøpt, men umiskjennelig, ved kneet til Þórólfur.

«Du så hva som skjedde», sa Guðríður. Hun var for trett til å fektes, og et flatt instinkt fortalte henne at mannen var for gammel til det.

«Jeg så vinden snu.»

«Og hva vil du kalle det?»

«Det kommer an på hvem som spør.»

«Jeg spør.»

Han trådte et skritt inn i lyset og betraktet henne — ikke hornet, henne — med øyne i samme farge som stillestående vann i et torvsnitt, øyne som, gjettet hun, hadde sett denne kysten begrave sine egne i førti år.

«Jeg så en kvinne gå inn i luft som hadde drept en sterk mann samme morgen, etter at to yngre og sterkere menn ikke hadde klart å krysse», sa han. «Jeg så en gammel gjenstand i hendene hennes, av et slag min bestemors generasjon hadde visst bedre enn å navngi nær en kirke. Jeg hørte en lyd jeg ikke kan forklare, og så så jeg vinden stige ned fra åsryggen som en hund som var blitt kalt, og jeg har levd femti år i dette landet og aldri én gang sett vinden oppføre seg som om den hadde hørt noe.» Tommelen hans beveget seg langsomt over den slitte forsiden av korset, en gammel vane med å polere det, treet blitt silkeglatt etter et helt liv med nøyaktig den bevegelsen. «Og jeg så to barn puste ved ilden i kveld som ellers ikke ville ha gjort det. Nå — menn foretrekker den forklaringen som gir dem noen å hylle eller noen å straffe; det

sparer dem arbeidet med å forbli usikre. Begge forklaringene på deg vil nå Skálholt, frue. Jeg har ikke bestemt hvilken appetitt mitt eget brev skal gi næring til. Jeg sier deg dette ansikt til ansikt fordi du gikk ned bakken i et tau, og mot har krav på høflighet; det er en gjeld jeg ennå betaler.»

«Og hva ville din bestemors generasjon ha kalt det?» spurte hun stille.

Noe beveget seg i de torvvannsfargede øynene, nesten et smil, og forsvant.

«Hjelp», sa han.

Ved daggry red han sørover alene, en bred, svart skikkelse som krympet inn i det grå, og Guðríður sto ved utkanten av leiren og så etter ham til den fallende asken slukte både hest og rytter.

Vinden hun hadde kalt ned i ett søkk, bar allerede fortellingen om seg selv mot et annet sted — mot Skálholt, mot biskopens bord, mot den smale mannen med den finskårne pennen som på denne tiden befant seg et sted sør for askelinjen og skrev. Hun hostet i ermet, foldet hosten bort og vendte tilbake til gravene, korn-tellingen og de levende.

To måneder, hadde Vigfús sagt, til veiene tillot det.

Veiene, tenkte hun, tillot allerede litt av hvert.

Kapittel sju — Kostnaden som gjenstår

De vendte tilbake til Bessastaðir den sjette dagen, under et regn så fint at det kunne tas for tåke, og Vigfús så på måten Guðríður steg av hesten at noe inne i henne ikke var kommet helt hjem.

Han hadde vært på tunet siden vaktgutten ropte at rytterne kom — hun så ham fra den siste svingen på veien, en høy, urørlig skikkelse ved porten uten kappe mot væten, og noe snudde seg i brystet hennes som ikke hadde noe med revnede sømmer å gjøre. Hun hadde tenkt å komme seg ned fra ponnien slik hun hadde øvd på gjennom to dager på hesteryggen: langsomt, i etapper, som en kvinne som bare var stiv etter salen. Men støvelen traff bakken, og bakken krevde mer av lungene enn hundre skritts gange hadde krevd hele morgenen, og verden krenget langs kantene, og knærne tok sin egen beslutning.

Han krysset tunet før stallgutten nådde tømmene hennes. Hendene hans lukket seg rundt livet hennes idet knærne sviktet — sluttet helt omkring henne i hele sin spennvidde og tok vekten hennes som om den ikke var noe, som om hun var en taurkveil løftet av en knagg — og i ett dypt ydmykende øyeblikk bar kongens magistrat sin forlovede tvers over sitt eget tun som et barn, foran halve husstanden.

«Sett meg ned.»

«Når du kan puste og protestere samtidig.»

Rannveig, som stivt steg av sin egen ponni bak dem, gryntet sin uforbeholdne tilslutning.

«Jeg kan puste.»

Påstanden endte i hoste. Grepet hans strammet seg — og gjennom ydmykelsen, gjennom regnet og den betraktende husstanden

og verdighetens ruin, festet kroppen hennes, uten å rådføre seg med henne, hvert punkt der armene hans holdt henne, i minnet: skulderen kinnet hennes ikke hadde fått annet valg enn å hvile mot, ullen som luktet av ham og regn, hjerteslagene under øret hennes, raskere enn ansiktet hans innrømmet.

Han bar henne inn. Hun sparte innvendingene til en dag da de ville koste mindre pust, og hvis hånden hennes grep forsiden av jakken hans hele veien over tunet, gjorde regnet det rimelig.

Tilfriskningen hadde ingenting av katastrofens storhet.

Katastrofen hadde trompeter — ild i en åsside, en vind kalt ned, barn som pustet. Tilfriskningen var å våkne med lin klebet til tørket blod på leppene. Den var å telle seks gode åndedrag og stålsette seg mot det sjuende, som hver gang hektet seg fast i samme indre brodd, som ull mot en spiker. Den var å oppdage at latter gjorde vondt og så urimelig ta det ille opp at noen fikk henne til å ønske å le, en kategori som til hennes overraskelse viste seg å bli ledet av Islands magistrat. Den var Rannveig, som kom annenhver dag for å presse et øre inn mellom ribbeina bakfra og lytte nedover hele ryggen hennes slik en fisker lytter til isen, før hun utstedte forbud med lovens flate stemme: ingen trapper, ingen kald luft, ingen horn, ingen krancling og «ingen av de private heltedådene du finner på mens oppmerksomheten min er et annet sted — jeg har oppdratt fire sønner, jeg kjenner lukten av en plan».

Riften inne i henne hadde sitt eget vær. På fuktige morgener plystret den, den fine, fjerne lydtråden hun først hadde hørt ved Þórshöfn; de verste nettene vekket den henne med en tyngde som et kne mot brystbeinet, og hun lærte å sove høyt støttet på ull, halvt sittende, slik de gamle kvinnene på Dale hadde sovet. Rannveig ville ikke, etter å ha lyttet, love at plystringen noensinne ville forsvinne helt.

«Lunger tilgir», sa hun, «slik dommere tilgir. Langsomt, på betingelser, og de beholder protokollen.»

Husstanden behandlet først Guðríður som noe som kunne gå i stykker, deretter som noe hellig. Det andre mislikte hun langt sterkere. Det som kunne gå i stykker, fikk i det minste ildene tent; det hellige betydde at samtaler døde når hun kom inn på kjøkkenet, og at Halla gjorde det gamle tegnet — raskt, skyldbetyngt, halvferdig — over kinnen etter at Guðríður hadde gått forbi den, i tilfelle velsignelse hadde lekket fra henne og over i smøret.

Ari alene var uberørt og derfor uunnværlig. Han hadde holdt styr på helbredelsesrommet i hennes fravær — alt som ville ha vann, hadde fått vann, alt som ville snus, var blitt snudd, og alt sammen var stilt opp baklengs — og ved sengekanten hennes avla han beretning om forvaltningen med alvoret til en forvalter som la frem regnskap. I samme åndedrag forlangte han å få vite om det var sant at hun hadde kjempet mot fjellet, og om fjellet nå var dødt.

«Fjellet er ikke dødt, og vi kjempet ikke. Fjellet kokte over som en gryte, og jeg åpnet en dør så dampen kunne slippe ut.»

Ari tok dette inn. «Halla sier at du befalte ilden.»

«Halla var to dagsreiser unna. Du var enda lenger borte. Hvem av oss tre så det?»

«Ingen av oss», innrømmet han, og så, med en sjuårings ubarmhjertige logikk: «Da vet Halla det samme som meg, bare høyere.»

Hun lo, og det gjorde vondt, og det var verdt det, og hun fikk ham til å hente den lille boken så hun kunne skrive setningen på siden der hun samlet slike ting: *Halla vet det samme som meg, bare høyere*. Det forekom henne å være en like god oppsummering av hele kystens tale den måneden som noen biskop noensinne ville forfatte.

Folk begynte å dukke opp ved porten.

Noen kom med gaver: ull, tørrfisk, en snor med ærfuglegg pakket i aske og — båret i to dager på en manns rygg — et utskåret drikkebeger fra moren til Helga og Líf, langs kanten utsmykket med et løpende mønster av vind og gress som sa det kvinnen ikke hadde klart å si i åssiden. Noen kom med syke barn som ikke trengte noe mirakel, bare tid, og fikk tid og urter og dro hjem helbredet for ingenting annet enn foreldrenes frykt, som ofte var hele sykdommen. Andre kom bare for å se. De drev omkring på tunet og fant på ærender, kjøpte ull de ikke ville ha, til et glimt av den utenlandske helbrederen på vei over til tørkehuset tilfredsstilte hva det nå enn var den lange vandringen hadde vært for.

Og med dem kom fortellingene, og vokste slik fortellinger gjør.

I én hadde hun gått uskadd gjennom selve flammene. I en annen hadde det lyse hornet kalt sjelen til et dødt barn ned i kroppen igjen — Líf, antakelig, forvandlet i gjenfortellingen fra en hostende jente som sparket i søvne til en liten Lasarus. En fisker fra Hafnarfjörður insisterte overfor hele kjøkkenet på at sprekken hadde lukket seg da Guðríður navnga den på jotnenes språk. En kvinne fra lenger oppe langs kysten gjorde korsets tegn da hun fikk se henne — og ba henne så, i samme bevegelse, om en kur mot vorter.

«Du er skuffet», bemerket Guðríður.

«Jeg ventet at du skulle være høyere.»

«De fleste undere blir bedre i gjenfortellingen.»

Hun ga kvinnen en liten krukke med salve laget ved å la sval-eurt trekke i smør, med nøyaktige instruksjoner om å gni den på vortene morgen og kveld, og så henne gå nedover veien, på et dunkelt vis beroliget — for det var noe ved vortekvinnens raske fall fra ærefrykt til handel som kjentes som om verden rettet seg opp, og hun ville heller være kort og nyttig enn høy og tilbedt, og hun skrev også denne preferansen i den lille boken, i tilfelle det skulle komme en hardere dag da hun glemte den.

Den hardere dagen kom før uken var omme.

En mann red inn fra to fjorder mot nord med hatten i hendene før han var gjennom porten — en velstående gårdbruker med god hest, den typen mann som ikke var vant til å be om noe to ganger — og det han ønsket, var ikke svaleurtssalve. Faren hans lå for døden. Åtti vintre, et godt liv, et bryst som langsomt fyltes slik gamle bryst fyltes ved vinterens slutt, hvert middel forsøkt og bud allerede sendt etter presten. Og han hadde hørt — hele kysten hadde hørt — hva fruen på Bessastaðir bar, og hva det hadde gjort ved Þórshöfn, og han hadde med seg sølv, og la det på bordet i helbredelsesrommet mellom dem, mer sølv enn rommet noensinne hadde rommet.

«Jeg ber deg blåse i hornet for min far», sa han rett frem, som en ærlig mann som nevner en ærlig pris.

Guðríður så lenge på sølvet, deretter på ham, og ga ham sannheten, for den hadde han ridd over to fjorder for.

«Ved Þórshöfn fantes en vind som allerede var villig, en dør å vise den og to barn på den andre siden med hele livet ubrukt», sa hun. «Din fars bryst er ikke et rom som vil luftes. Det er en årstid som tar slutt — du sa det selv med bedre ord enn mine: åtti vintre, og bud etter presten. Det jeg bærer, vender ikke årstidene, og tvang jeg det til å forsøke, ville kostnaden lande et sted ingen av oss kan se — på et barn i husstanden din, på en søye i kveen, på mine egne lunger, som allerede betaler for forrige gang jeg ba. Jeg vil ikke spille med et ukjent liv for å låne et fullført liv fjorten dager.» Hun skjøv sølvet tilbake over bordet og mildnet stemmen. «Men jeg skal komme. Ikke med hornene. Med det som letter veien — jeg har min lærers krukke nettopp til dette, og det er mye som kan gjøres for en manns siste uker som ikke er redning, og ingenting av det er ingenting.»

Han sto en stund med arbeidende kjeve. Så tok han opp sølvet, alt unntatt én mynt, som han med hensikt la tilbake.

«For krukkene, da», sa han. «Og for det tydelige svaret. Jeg ble fortalt at du ville si ja for nok sølv, og jeg merker at jeg er glad for å være ferdig med ærendet.»

Hun red dit tre dager senere, hoste og alt, mot Rannveigs protest og med Rannveig i salen ved siden av seg, protesterende hele veien, og kledde den gamle mannens siste uker i kamille og honningsøtet kvann og støttet søvn, og var i huset da han gikk bort, fredelig, med sønnene omkring seg. Intet horn forlot innsvøpnin-gen. Det var, skrev hun senere i den lille boken, vinterens viktigste verk, nettopp fordi det ikke var et.

Men under det komiske hørte hun den andre tonen, og den plystret ikke bare på fuktige morgener. Én besøkende kalte henne velsignet mens Vigfús hørte det. En annen ved porten kalte henne, mindre lavmælt, heks. Den samme vinden bar begge ordene opp til døren i hallen, og ingen av dem kunne låses i en kiste.

Sólveig kom den første klare dagen, gikk ved siden av mannens ponni med barnet bundet inntil seg i kirkegangssjalet og ville ikke la seg avvise ved porten av noe argument om helbrederens hvile.

Hun så ut, tenkte Guðríður mens hun så henne komme oppover tunet, som en annen kvinne enn den grå, skrikende skikkelsen på midnattsengen — det vil si at hun så ut som seg selv, noe som var hele hensikten med arbeidet. Hun kom inn i helbredelsesrommet, satte seg uten å bli bedt, løste opp sjalet og la barnet i armene på Guðríður med den besluttsomme mine til en kvinne som kom med sin egen innkalling.

Jenta hadde vokst slik sterke nyfødte vokser, foruroligende, som om vinteren bare var et rykte. Begge nevene var fremdeles lukket. Rannveig hadde fortalt Guðríður at denne hadde grepet jordmorens saks på den tredje dagen og vært uvillig til å gi den

fra seg, en anekdote Rannveig overbrakte med en profets dystre tilfredshet.

«Vi har gitt henne navn», sa Sólveig. «Vi ventet til kirkegangen, og den er over, og jeg kom så du skulle få høre det fra min egen munn og ikke fra veien.» Hun strøk én gang over det lille, stridbare hodet. «Margrét.»

Et øyeblikk var lukten av urter i rommet svært høylytt.

«Hun hjalp meg aldri under fødsel», fortsatte Sólveig stødig, tydeligvis etter å ha forberedt ordene på den lange vandringen. «Det var alltid Rannveig hos oss. Men min mor ble brakt til verden av Margréts hender, og hun satte armen til mannen min da båten tok den feil, og da min tid kom, var det hennes krukke som kom til sengen, båret av eleven hennes, bundet med trådene hennes. En slik kvinne tar ikke slutt fordi hjertet stanser. Hun tar slutt når den siste hun lærte opp, slutter å lære fra seg.» Hun så opp. «Rannveig sier du har skrevet trådene inn i en bok. Blå og røde og knutene.»

«Det har jeg.»

«Da har hun ikke tatt slutt», sa Sólveig med tilfredsheten til en husmor som lukker en regnskapsbok som går opp, «og navnet er ikke lånt. Det blir ført videre.» Så tok hun barnet tilbake og ble en time mens de snakket om alminnelige ting — ullpriser, sønnene hennes, våren — og etterlot seg en stillhet Guðríður satt i lenge etterpå, slik man sitter i sen sol.

Den kvelden skrev hun det i den lille boken, under urtekoden hun hadde reddet fra krukkene: *Første barn oppkalt etter henne, midtvinter. Språket blir talt igjen. — G.*

Samme uke skrev hun til Ragna, støttet opp på ull, i etapper diktert av lungene. Brevet tok tre kvelder og strøk mer enn det beholdt.

Hun fortalte hele historien om Þórshöfn uten omsvøp — sprekken, den gule luften, de to jentene, hornet, revningen, blodet — fordi Ragnas egen lov, *det å vite var det ene denne familien skyldte hverandre*, var fortjent og skulle æres, og fordi en forskjønnet beretning som ankom side om side med veiens ville versjoner, bare ville overbevise søsteren om at sannheten var verre enn begge. Hun skrev hva Vigfús hadde funnet i pakken med grønn snor: Losnas innsigelse, ordene *løsøre i morslinjen*, avgjørelsen som aldri ble ført inn. Hun skrev: *Slik blir formen klarere, søster. Losna fant ikke opp en gjeld etter at far døde. Losna reiste et krav før jeg noensinne var voksen, og noen betalte det eller lovet det eller løy om det, og papiret som vet hvilket, mangler i hver eneste pakke på begge sider av havet. Vokt fars papirer slik du ville vokte selve jorden. Jeg tror nå de kan være samme sak.*

Og så, fordi brevet hadde vært sant hele veien og fortjente å ende sant:

Du spurte om han smiler. Det gjør han. Sjelden, noe jeg har lært er en form for ærlighet — han smiler slik mor doserer krukene med to knuter, nøyaktig når det er berettiget og ikke et korn mer, slik at når det kommer, vet man presist hva det er verdt. Du får ikke denne opplysningen gratis. Som betaling krever jeg alt sognet sier om vevstuen til Jóns mor, som du nevnte én gang og siden på grusomt vis aldri mer.

Hosten du kommer til å høre om fra andre munner, er virkelig og i bedring. Ikke kom. Jeg sier det slik du sa det til meg: Jeg mener det. Mellom oss holder vi nå to kyster. Hold din. — G.

Hun forseglet det med tommelen presset i den kjølnende voksen, familiens vane, og ga det til Vigfús for vårens første skip. Da hun rakte det til ham, følte hun den særegne lettheten av en gjeld betalt med familiens egen mynt: hele sannheten, på papir, skrevet med hennes egen hånd.

Þórólfur ventet til hun kunne gå ned til stranden, før han avgjorde at sinnet hans var blitt nyttig.

«Du ga prisen et navn», sa han uten innledning og falt inn ved siden av henne på stien over tidevannet. «Før du gikk ned. *Pusten min, ikke deres*. Det var vel gjort. Jeg lærte deg det ikke, og det burde jeg ha gjort, og du fant det alene på det verste stedet, som åpenbart er der alle viktige ting blir funnet.»

«Du høres misfornøyd ut med det.»

«Jeg er misfornøyd med at det virket. Fremgang underviser raskere enn visdom og lyver mer overbevisende. En fremtidig natt når valget er verre, vil du huske Þórshöfn, og Þórshöfn vil hviske *det kan gjøres, du gjorde det én gang* — og den vil ikke nevne at vinden allerede var villig, eller at skålen var grunn, eller at du var heldig i din egen ødeleggelse. Bare at det virket.»

De sto over tidevannet, med vinden trekkende kappene mot havet. Guðríður kunne nå gå kanskje hundre skritt uten å betale for det. Hun hadde målt nøyaktig hvilke hundre og stanset ved nitti, før han kunne bli den som ba henne om det.

«Ville du ha forlatt jentene?» spurte hun.

«Nei.»

«Hvilken lærdom vil du da at jeg skal trekke?»

«At det å velge rett ikke gjør en farlig handling trygg. De to har ingenting med hverandre å gjøre, og hver generasjon i denne slekten har dødd av å anta det motsatte.» Han så ut over det grå vannet i stedet for på henne. «Og at det å betale selv ikke betyr at prisen ikke kan spre seg til dem som elsker deg. Du kjøpte jentene med din egen pust, kusine, redelig, og jeg er stoltere enn jeg evner å si. Hør nå det regnskapet du ikke førte. Vigfús har sovet i en stol utenfor døren din i ni netter — husstanden gjør knirkingen i trappebordene til en spøk, og det er ingen spøk. Rannveig har overlatt tre fødende kvinner til andre, mindre dyktige hender for å sitte og lytte ved ryggen din. Hele huset stanser arbeidet hver gang du hoster; jeg har sett smøret mislykkes på grunn av lungene dine.

Skade har flere former enn begravelse, og kjærlighet skriver under på gjelden enten den er blitt vist dokumentet eller ikke.»

Hun så lenge utover vannet.

«Du mener jeg burde angre.»

«Jeg mener at anger og riktig handling iblant deler seng. Voksne lærer å sove mellom dem.»

Det var et irriterende svar. Det gjorde det ikke usant, og hun tok det med hjem langs de nitti skrittene, vendte på det hele veien og skrev det inn i boken ved siden av Halla og vortene.

Den kvelden, før lyset svant, ba hun Vigfús om papir.

Han kom med det selv — et pent ark, sitt eget blekkhorn, en bedre penn enn noen hun hadde eid — og da hun fortalte hva hun ville bruke det til, smilte han ikke, og noe i stillheten hans fortalte henne at hun hadde sagt noe som betydde mer for ham enn et smil kunne romme.

«Jeg vil skrive ned Þórshöfn», sa hun. «Nøyaktig hva jeg gjorde. Hva jeg ba om, hva det kostet, hva jeg lovet, hva som fulgte. Mens det ennå er mitt — før Hallas versjon, fiskerens versjon og Skálholts versjon stivner, og min er den eneste som ikke finnes skriftlig noe sted.»

«Under ed?»

«I det minste bevitnet. Du var ikke der. Men du kan bevitne at jeg skrev det denne dagen, med egen hånd, uten tvang.»

«Det har verdi», sa han. «Mer enn du vet. En beretning nedtegnet nær hendelsen, med den handlendes egen hånd, enkelte steder mot hennes egen interesse —» hun så opp, og han bøyde hodet — «og enkelte steder vil den tale mot din interesse hvis du skriver ærlig; du kommer til å skrive at du bar en forbudt gjenstand og brukte den. Det er nettopp dette som vil gjøre hver annen

setning troverdig. Et dokument som smigrer forfatteren, overbeviser ingen andre enn ham.»

Så skrev hun det — langsomt, med pusten som rasjonerte setningene — alt sammen: det gule søkket, den døde mannen med armen ennå bøyd, de to mislykkede redningsmennene, tauet, tonen og bildet av en dør, løftet, vinden, revningen, blodet på Rannveigs klut. Hun skrev *jeg vet ikke om vinden ville ha kommet uten hornet*, og hun skrev *jeg vet ikke hva hornet er*, fordi begge deler var sant, og hele sannheten var den eneste rustningen som passet henne. Vigfús leste det stående, to ganger, undertegnet nedenfor som vitne til nedtegnelsen, daterte det og la det sammenfoldet i den jernbeslåtte kisten med hornene det beskrev.

«Nå finnes det to beretninger om deg i verden», sa han. «Deres og din. Uansett hva annet som kommer, skal du aldri igjen stå foran et bord fullt av penner uten å eie noe skrevet med din egen hånd.»

Én opptelling er et krav, sa faren hennes i minnet. To opptellinger er et faktum.

Hun var sin families datter, helt inn til roten.

Han kom tilbake til rommet hennes senere den kvelden med det utskårne begeret.

«Et fredsoffer», sa han. «Fra husstanden. De har gått med på å slutte å stirre hvis du går med på ikke å falle om offentlig.»

«En hard avtale.»

Han helte varmt øl i begeret og satte seg på krakken ved sen-gen — krakken som hun nå visste hadde stått der i ni netter, selv om han ikke visste at hun visste. Utmattelsen hadde tegnet skygger under øynene hans som det beherskede ansiktet ikke lenger klarte å forvalte. Lampen skapte sitt vesle vær mellom dem.

«Sov du virkelig utenfor døren min?»

«Hvem fortalte deg det?»

«Þórólfur. Mens han forklarte skadens mange former.»

«Jeg skal skade ham i en form han gjenkjenner.» Men det var ingen hete i ordene, og etter et øyeblikk dreide han begeret langsomt mellom hendene, og hun så ham bestemme seg — hun kunne se beslutningen bevege seg gjennom ham slik hun hadde sett den ved arkivbordet — for å slutte å forvalte.

«Jeg var sint da du red», sa han. «Så sint fordi jeg ikke kunne følge etter — fordi jeg hadde bygd et liv der mine egne argumenter mot å dra var umulige å svare på; du aner ikke hvor rasende man blir av å bli beseiret av seg selv med sin egen stemme. Da budbringeren siden kom med beskjed om hva du hadde gjort, ble jeg sint fordi du hadde gjort nøyaktig det jeg visste du ville gjøre fra det øyeblikket jeg så deg stige opp på ponnien. Ikke noe av dette var noen gang sinne mot deg. Det var bare der jeg fortsatte å legge det, fordi jeg ikke hadde noe bedre sted.»

«Jeg burde ha fortalt at jeg tenkte å ta med hornene.»

«Ja.»

«Jeg trodde du ville stanse meg.»

«Jeg kunne ha forsøkt.»

«Ville du ha ønsket at jentene skulle bli igjen der?»

«Nei.» Svaret kom uten et åndedrag nøyning, og hun æret det slik hun hadde æret fader Jóns. «Jeg ville ha ønsket meg en verden der det å redde dem ikke krevde at du ble satt på spill. Siden ingen slik verden ble tilbudt, har jeg tilbrakt ni dager med å lære å leve i denne, i en stol, noe jeg blir fortalt er slik voksne lærer alt.»

Lampen blafret. Et sted nedenfor sank huset bord for bord ned i kveldsstillheten.

Da satte han begeret til side, tok hånden hennes der den lå på teppet, og vendte håndflaten opp i begge sine. Merkene var svake den kvelden — ikke mer enn frost husket av glass, spøkelset av et mønster som steg og ble borte med pulsen — og han så på dem uten å vike, noe ingen annen på Island ennå hadde gjort, og tegnet

én langsom linje over midten av håndflaten med tommelen, noe ingen annen i verden hadde gjort overhodet.

«Jeg frykter ikke det du er», sa han. «Jeg har hatt en vinter til å undersøke spørsmålet, og dette er min konklusjon, avlevert under segl. Det jeg frykter, er hvor lett alle andre — Kirken, de redde, de desperate, Losna, kongen, kanskje en dag til og med du — kan beslutte at det du er, tilhører dem. Makt blir alltid utskrevet til tjeneste, Guðríður. Jeg har forvaltet et land lenge nok til å vite at selve varen aldri får ligge fri. Og gjennom en vinter har jeg sett deg gi deg selv bort stykkevis — til en storm, til en fødsel, til et fjell — og jeg finner tanken på at verden forsyner seg av resten .» Han stanset og valgte det ærlige ordet fremfor det trygge. «...uutholdelig.»

Strupen hennes snørte seg av en grunn som ikke hadde noe med aske å gjøre.

«Og hva mener du at jeg tilhører?»

«Deg selv.» Tommelen krysset håndflaten hennes igjen, én gang, langsomt som et løfte. «Helt og holdent. Uansett hva forlovelsespapirene sier, uansett hva kongen undertegnet, uansett hva jeg —» Han stanset. Begynte igjen, stillere. «Jeg håper du en dag kan *velge* å høre hjemme ved siden av noen. Ved siden av er noe annet enn å tilhøre. Jeg har tenkt mye denne vinteren på forskjellen.»

Rommet ble svært stille. Lampen brant fullstendig rolig, slik lysene en gang hadde brent gjennom en hel nattevake, etter å ha sett alt før.

Hun så på ham — skyggene under øynene kjøpt utenfor døren hennes, det vinterhavgrå blikket blitt mørkt i det lave lyset, mannen som hadde ført opp hver måte verden kunne fortære henne på, og med hensikt plassert seg selv imellom — og løftet den frie hånden og la den mot kinnet hans.

Uten hastverk vendte han hodet og presset munnen mot håndflaten hennes — gjorde berøringen mot kinnet hans til et kyss gitt midt i den merkede hånden, på stedet der frostskriften levde,

skjegget ru mot fingrene og pusten varm mot hud som ingen i alle hennes sytten år noensinne hadde behandlet som annet enn en gåte eller en advarsel — og det gikk gjennom henne slik tonen ved Þórshöfn hadde gått gjennom søkket, satte alt i bevegelse, veltet ingenting.

Hun lente seg mot ham først. Den detaljen skulle hun insistere på hele livet, overfor et publikum på nøyaktig én søster: *Jeg lente meg frem først.*

Kysset var kort og hensynsfullt mot pusten hennes, desto mer nært for alt det nektet å ta. Hånden hans kom opp og holdt kjeven hennes som om den bar noe som kunne renne ut; fingrene hennes fant forsiden av skjorten hans slik de hadde funnet den på det regnvåte tunet, og grep; og hele det enorme maskineriet i begge liv — konger, forlovelser, horn, biskoper, gjeld — sto fullstendig stille omkring dem så lenge det varte, urådspurt og uten betydning. Da han trakk seg tilbake, var det bare langt nok til å hvile pannen mot hennes, og de ble slik og pustet hverandres pust, og lungene hennes hadde for én gangs skyld ingen innvendinger.

«Du smiler», hvisket hun. Hun kunne kjenne det mot sin egen munn like ved, det sjeldne, fulle smilet som kom uten andre vitner å bruke det på enn henne.

«Ikke fortell det til søsteren din. Jeg har et omdømme å bevare.»

Denne gangen lo de begge, lavt nok til at det ikke gjorde vondt — og om hånden hans ble liggende mot kjeven hennes lenge etter at latteren stilnet, tommelen én gang strøk langs kinnbeinet som om den lærte linjen utenat mot en fremtidig hungersnød, fant ingen av dem noen grunn til å bemerke det, og lampen bevarte deres hemmelighet. Krakken utenfor døren hennes sto tom den natten for første gang på ti netter, for han gikk svært sent og svært langsomt, og gulvbordene i trappen fortalte hele huset nøyaktig hva de visste, som var ingenting, som var alt.

Innkallingen kom neste morgen.

Den bar to segl side om side: biskopens og kongens islandske råds. Vigfús brøt dem ved langbordet mens husstanden arbeidet omkring ham og Guðríður sto ved siden av, og leste den én gang i taushet og én gang høyt.

Dokumentet påla herra Vigfús Ívarsson å møte på Skálholt når fjellpassene åpnet, for der å redegjøre for urolighetene ved Þórshöfn, opprettholdelsen av offentlig orden i distriktet og meldinger om «gjenstander med uviss tilknytning til den rette tro» oppbevart i hans husstand. Guðríður ble nevnt i tre egenskaper, hver innført av skriveren på sitt rette sted: vitne og gjenstand for saken.

Og — med en annen hånd, føyd inn over linjen, lite og overlagt, som om noen hadde kjempet for ordet og vunnet det sent — *helbreder*.

«Fader Jón», sa hun.

«Sannsynligvis. Tilføyelsen er uautorisert, uformell og juridisk uten betydning.» Han så på den et øyeblikk til. «Den kan også være det viktigste ordet på siden. Domstoler består av menn, og menn leser i margene.»

Utenfor sto flere besøkende ved porten i det tynne morgenlyset. Én kalte henne velsignet da hun gikk forbi vinduet. En annen kalte henne, mindre lavmælt, heks. Den samme vinden bar begge ordene inn over karmen og la dem på innkallingen som ytterligere to segl.

Guðríður brettet dokumentet.

«Når drar vi?»

Kapittel åtte — Rikshornet

De red mot Skálholt den siste uken i april, da fjellpassene endelig samtykket, og striden om hornene varte fra arbeidsrommet til stallen og ble til slutt tapt ved oppstigningsblokken.

«La dem bli liggende under lås», hadde Guðríður sagt. «Innkallingen nevner gjenstandene. Den krever ikke at de blir fremlagt. Hvorfor frakte bevisene til retten?»

«Fordi hvis Skálholt har tenkt å lete etter dem», sa Vigfús mens han selv kontrollerte gjorden hennes, en vane han ikke hadde oppgitt siden Þórshöfn, «er det bedre at de ransaker meg, bagasjen min og myndigheten min på en åpen mark, enn at broder Matthías skaffer seg fullmakt og river Bessastaðir fra hverandre mens vi er borte — foran husstanden og uten et vitne hvis ord veier tyngre enn pennen hans. Hvis hornene reiser med meg, blir alt som gjøres i forbindelse med dem, gjort mot kongens magistrat i offentlighet. Det er det dyrest mulige stedet å gjøre noe mot noen.»

«Og hvis de tar dem?»

«Da tar de dem foran to hundre frie menn under begge segl, mens skriverne skriver, og jeg innleder anken i samme time — i stedet for at de tar dem i et lukket rom, hvorfra Matthías siden skriver hva som skjedde, til et publikum på én biskop.» Han holdt stigbøylen hennes. «Jeg kan ikke love å avverge hvert slag, Guðríður. Jeg sluttet å gi folk det løftet det året jeg tiltrådte embetet, og det er det eneste løftet jeg aldri har brutt. Det jeg kan gjøre, er å tvinge hvert slag til å treffe der det etterlater et synlig merke. Det er ikke murverkets måte å stanse været på. Det er murverkets måte å overleve det.»

Dermed red hornene, innsvøpt under kappen hennes, det lyse mot høyre side og det mørke mot venstre, langs fem dager med

tinende veier — hennes første virkelige ferd siden fjellet, lungene holdt for det meste, den plystrende tråden våknet bare de to frost-nettene — gjennom daler der vinteren ennå lå i skyggekkrokene, forbi gårder der husstandene kom til portene for å se magistratens følge passere. Og for å se henne. Ryktet hadde ridd foran dem hele vinteren, forsto hun da hun så en kvinne løfte først ett barn, så et annet opp på en mur for at de skulle se bedre. Stormbruden. Vindhelbrederen fra Þórshöfn. Uansett hva Skálholt besluttet, hadde landet holdt sitt eget ting i månedsvis, ildsted for ildsted, og dommene der bar ingen segl og ville overleve dem alle.

På den tredje kvelden slo de leir ovenfor et vadested, og etter måltidet, da mennene hadde gått til hestene og ilden var brent ned til samtalehøyde, tok Vigfús en pinne og tegnet formen på dagene som ventet, i gjørmene som en slagplan.

«De kommer ikke til å spørre deg om noe den første dagen, kanskje ikke den andre heller. Embetet skal gjøres opp først — regnskapene mine, dommene mine. Hold ut kjedsomheten; den gjør mer arbeid for oss enn noe jeg kommer til å si. Hver time retten bruker på å bekrefte at protokollen min er fullstendig, er en time som lærer dem hvilken husstand som fører protokoll.» Han tegnet en ny linje. «Når de kaller deg frem, vil Matthías ha bygd en korridor av spørsmål, hvert med to dører, begge feil. Knepet med en korridor virker bare på et vitne som løper. Gå. Svar på spørsmålet som ble stilt — ikke spørsmålet du frykter skjuler seg bak det. Hvis et spørsmål er urettferdig, er jeg på beina før du er ferdig med å høre det. Det er mitt embete. Ikke utfør mitt embete; du skal utføre ditt eget.»

«Og hva er det?»

«Å fortelle sannheten langsomt.» Ildlyset beveget seg over ansiktet hans. «Rask sannhet høres innøvd ut. Langsom sannhet høres ut som en kvinne som forvisser seg om sine egne ord, noe de ytterste ringene stoler på, for det er slik de selv snakker når noe står på spill. Du har allerede vanen — jeg har sett deg dosere den

til Rannveig og til meg. Gjør nøyaktig det samme foran to hundre, og se ikke på pennene én eneste gang.»

«Og hvis de spør hva hornene er?»

«Fortell sannheten: at du ikke vet det fullt ut. Den har den fordel at den er det eneste faktum i hele denne saken ingen på den marken kan motsi.»

Ved vadestedet neste morgen, halvveis over med vannet høylytt omkring knærne på ponniene, våknet begge hornene samtidig under kappen hennes — én puls, lys og mørk sammen, første gang de hadde talt samstemt siden sprekken — og hun så opp og så ingenting annet enn vårvann og grå himmel. Likevel tvang hun seg til å notere det i den lille boken den kvelden, sammen med sted og time, fordi hun hadde gjort sin egen journalføring strengere enn noen biskop ville ha gjort: alt skulle skrives ned, særlig det som ennå ikke ga mening.

Tingmarken på Skálholt ble langsomt fylt, og så på én gang.

Bønder kom fra daler som ennå holdt på snøen, i sitt beste kirkevadmél, mens telt og kokebål steg langs elveengen. Prester kom i svart og brunt, to og tre sammen, som gående tegnsetting. Kongens menn reiste stripete solseil ved vannet, og under dem ordnet skrivere benker, vokstavler, segl, sandstrøere og spissede penner i presise rekker — de stille redskapene, tenkte Guðríður fra salen, som gjorde én manns minne til lov og en annens til ingenting. Hun hadde lært den leksen ved sitt eget langbord da hun så Matthías trekke blekk over en side. I denne målestokken så det annerledes ut. Det så ut som forberedelsen til en innhøsting.

Midt på marken sto en utskåret stolpe, og på stolpen, holdt av jernbeslag, hvilte rikshornet — messingbeslått, mørkt av alder og hender, stort nok til at mannen som skulle blåse det, trengte begge hender og et fullt bryst. Hun så straks at det var en fullstendig alminnelig gjenstand: kuhorn, smedens messing, en skjærers fjorten dagers arbeid for et liv siden. Ingen linjer beveget seg under overflaten. Det hadde ikke utvalgt noen. Det hadde makt av bare

én grunn — fordi hver fri mann på marken hadde samtykket i at det hadde det: Når det kalte, samlet de seg; når det åpnet et ting, var dommene bindende; når et embete skiftet hender over det, adlød landet forandringen. Hele magien var samtykket.

Mot ribbeina hennes, under ull og oljet klede, rørte de skjulte hornene på seg mot det — en lav, spørrende dirring, slik hunder rører seg ved lukten av en annen hund.

«Vær stille», mumlet hun.

«Jeg har ikke sagt noe», svarte Vigfús.

«Ikke du.»

«Det var en lettelse.»

Det var Þórólfur som kom med den andre nyheten den første kvelden. Han foldet seg ned ved ilden deres med den uforstyrrede roen til en mann som meldte været.

«Det er en nordmann blant kjøpmannsteltene», sa han. «Bergenskledd, rundhåndet med sølvet, svært dårlig til å late som om tinget kjeder ham. Han har spurt tre forskjellige ullhandlere hvilken gård i Norge den trolovede til *hirðstjóri*en kommer fra, om søsteren hennes er gift, og hvem som holder Dale nå som faren er død.» Han la en pinne på ilden. «Og han bærer en brosje festet på innsiden av kappen i stedet for utsiden, en underlig beskjedenhet hos en mann som er så glad i å vise ringene sine. Jeg fant anledning til å beundre kappen. Brosjen viser en springende hjort.»

Hendene til Guðríður ble stille over den lille boken.

«Har Losna en faktor på Island?» spurte Vigfús.

«Losna har vel en faktor overalt der ull veies. Det nye er ikke at han finnes. Det er at han er *her*, ved dette tinget, og stiller disse spørsmålene i denne rekkefølgen.» Þórólfur så tvers over ilden på Guðríður. «Søsteren din flyttet papirene etter faren deres, fortalte ingen hvor og gjorde rett. Og en mann fra Losna satt i mengden i dag, kusine, og hørte to hundre vitner fastslå nøyaktig hva du er og nøyaktig hva du bærer — hørte det bli lest inn i en protokoll, under segl. Vi kom hit av frykt for Kirkens penner.» Han kastet

pinneenden inn i flammene. «Vi kan komme til å se tilbake og oppdage at de var de vennligsinnede.»

Om morgenen var Bergen-mannens telt tatt ned og borte, tre dager før tingets slutt, og ingen ullhandler på marken kunne si hvilken vei han hadde tatt. Guðríður skrev brosjen inn i den lille boken ved siden av den doble pulsen ved vadestedet, og siden begynte for henne å ligne begynnelsen på en form — slik spredte sting en morgen plutselig ligner den første tredjedelen av et mønster.

Det formelle oppgjøret av Vigfús' embete kom først og tok hele formiddagen, og Guðríður ville ikke ha byttet bort ett minutt av det, for det viste henne mannen i hans eget land slik landingen på Bessastaðir aldri kunne.

Han sto foran biskopen — en tung, sindig gammel mann med et bondeansikt over ringen og skrudene — og ved siden av biskopen sto rådets norske representant, seks edsvorne lokale vitner og hver eneste sjel på marken med nok anseelse eller nysgjerrighet til å trenge seg innenfor hørevidde. Regnskapene fra *hirðstjóriens* år ble lest høyt: innkrevde avgifter og protokollen over dem; tømmer bevilget til to kirker og en bro; dommer som var blitt håndhevet, med navnene på dem som hadde anket og utfallet av hver anke; forsyninger holdt tilbake mot hungersnød i det dårlige året, og opptellingen av hva som var blitt delt ut og til hvem. Det var tørt som skipsbrød, og det var rustning — hun så ham stå inne i opplesningen slik en mann står inne i en borg, og forsto at han hadde brukt tjue år på å bygge denne timen: en protokoll så fullstendig, så lenge og så åpent ført, at ingen anklage kunne finne ubeskyttet grunn å lande på.

Så ble rikshornet løftet fra beslagene og lagt i hendene hans, og marken falt av seg selv til ro.

Han løftet det over hodet mens skriveren leste opp myndigheten han holdt i kongens navn — holdt det åpent og til og med uten eleganse, et arbeidsredskap i hendene på en arbeidende mann — og messingen fanget det kalde aprillyset og ga det tilbake uten noe mysterium.

Før hornet ble lagt tilbake på stolpen, ble marken etter gammel skikk spurt om noen fri mann hadde klagemål mot embetsmannens utførelse av embetet. Stillheten strakte seg — og så reiste faktisk én mann seg langt bak, en knudret småbruker fra det vestlige distriktet, og skrivernes penner hevet seg, og hjertet til Guðríður steg opp i halsen.

«For ni år siden dømte han mot meg i en sak om en grensebekk», ropte mannen over marken. «Jeg anket til Norge og tapte der også. Jeg står her for å si at dommen fremdeles gnager, bekken renner fremdeles der han dømte at den rant, og i det dårlige året ga kornlageret hans mat til min husstand og til naboen som slo meg — målt med samme øse.» Han satte seg. «Det er hele klagen min. Jeg ville ha den skrevet ned.»

Denne gangen var latteren over marken varm. Biskopens diakon spurte usikkert om dette utgjorde en klage.

«Før det inn som vitneforklaring», sa biskopen tørt, «med ni års tyngde. Måtte alle embetsmenn samle seg slike fiender.»

Vigfús bøyde alvorlig hodet for småbrukeren over hele tingmarkens bredde, én håndverker til en annen, og Guðríður forsto at hun nettopp hadde sett tjue år med tørre protokoller reise seg i en levende manns skikkelse og tale.

Guðríður kjente kontrasten gå gjennom kroppen som en akkord. Dette hornet krevde ingen blodlinje. Det sang ikke i noens søvn, merket ingen håndflater, kostet ingen pusten. Det valgte ikke sin bærer; bæreren ble valgt med segl og papirer og kunne velges bort med de samme. All makten levde i andres villighet til å svare det — lånt, bevitnet, gjenkallelig, protokollført makt.

Mens hun så to hundre menn gi sitt tause samtykke til det, undret hun om det gjorde hornet tryggere enn det som lå mot ribbeina hennes — eller bare farlig på en annen måte. Et horn som levde på samtykke, kunne tas av den som tok samtykket. Det fantes ingen lås på en folkemengde.

Biskopens diakon innledet spørsmålene etter middag, da benkene var blitt omplassert og stemningen på marken hadde skiftet fra oppgjør til rettergang uten at noen kunngjorde forandringen.

Hadde *hirðstjóri*en visst at hans trolovede bar gjenstander forbundet med førkristen skikk? Var gjenstandene blitt brukt ved Þórshöfn? Var et verk blitt utført? Med hvilken myndighet?

«En bosetning var i umiddelbar fare», svarte Vigfús, hvert svar like flatt og fullstendig som en linje i en regnskapsbok. «Sju var allerede døde av luften fra jordilden. To barn var stengt inne i et hus i denne luften, og to sterke menn hadde forsøkt å krysse den, mislyktes og nesten sluttet seg til de døde. Frú Guðríður handlet som helbreder, på barnemorens bønn, med fare for eget liv og med dokumentert kostnad for egen kropp. Beretningen om det, skrevet med hennes hånd, bevitnet og datert innen måneden, ligger foran retten.»

«En helbreder», sa diakonen, «befaler ikke vinden.»

«En magistrat befaler heller ikke troskap bare ved å holde messing over hodet. Likevel har dere alle brukt denne formiddagen på å samtykke i at han gjør det.»

En mumling løp gjennom mengden — og under mumlingen, umiskjennelig, i de ytre ringene der bøndene sto, latter.

Biskopen smilte ikke. Men én kant av oppmerksomheten hans ble merkbart skarpere, slik en fiskers blir ved en bestemt bevegelse i snøret, og han skrev en liten anmerkning med egen hånd, noe han ikke hadde gjort hele dagen.

Så reiste broder Matthías seg fra skriverbenken, svart og presis, og Guðríður kjente været på marken skifte igjen.

«La kvinnen tale for seg selv.»

Hun gikk frem. Vigfús' hånd berørte korsryggen hennes idet hun gikk forbi ham — ett lett trykk, usynlig for marken, verdt langt mer enn messingen i rikshornet — og så sto hun alene på det nedtråkkede gresset med to hundre ansikter og én finskåret penn vendt mot seg.

«Brukte du et horn ved Þórshöfn?» spurte Matthías.

«Ja.»

Det enkle svaret brakte ham mer ut av likevekt enn noen benektelse kunne ha gjort; hun så det lande. Han hadde bygd dagens arkitektur, forsto hun, på forventningen om unnvikelse — vegger av spørsmål som skulle gjerde inn et flyktende vitne, og vitnet hadde gått inn i midten av innhegningen og satt seg.

«For å mane frem vind?»

«For å frembringe lyd. Vinden beveget seg allerede over søkket — hver sjel ved Þórshöfn vil fortelle at den hadde kjemmet åsryggen hele dagen. Den forgiftede luften lå i fordypningen som vann i en skål, nedenfor vindens rekkevidde. Jeg blåste én tone og holdt bildet av vinden som steg ned. Om den steg ned fordi jeg ba, eller fordi vinder av sin egen lov faller ned i søkk om kvelden, slik hver gjeter på denne marken har sett dem gjøre —» hun vendte hodet langsomt og lot blikket gå over de ytre ringene, og så hoder nikke der før eierne visste at de nikket — «kan jeg ikke bevise for dere og vil heller ikke late som.»

«Venter du at rådet skal tro at et sammentreff reddet to barn i nøyaktig samme øyeblikk som du blåste i et hedensk relikvie?»

«Jeg venter at rådet avgjør hva det kan bevise. Jeg kan fortelle rådet hva jeg hadde til hensikt, for hensikten er min å kjenne. Jeg ville at ingen flere skulle dø, og at uansett hva det kostet, skulle betalingen tas fra meg og ingen annen, og begge hensikter står i min skriftlige beretning, ført før jeg visste at noen rett ville lese den.

Det jeg ikke kan fortelle rådet, er hvilken del av utfallet som tilhørte Gud, hvilken været, hvilken redskapet og hvilken meg. Jeg var der, broder, nærmere enn noen, og jeg vet det ikke. Enhver stemme som forteller denne retten at den vet — fra den ene eller andre siden — tilbyr den en visshet ingen vitner i den åssiden eier.»

«En bekvem ydmykhet.»

«Mindre bekvem enn visshet», sa hun. «Visshet ville latt meg sove.»

Synet åpnet seg i utkanten av synsfeltet, ubudt som alltid — sølvlinjene, det låste rommet, den lille forslåtte hånden som ventet bak Matthías som en skygge ved en manns skulder. Hun lot det forbli skjult, så ham se at hun ikke brukte det, og forsto at nettopp dette var det han ikke kunne tilgi henne: ikke hornet, ikke vinden. Bekjennelsen som ble holdt tilbake. Barmhjertigheten som bevarte sin egen taushet og dermed sin makt.

Så ble vitnene kalt frem, og dagen snudde.

Løperen fra Þórshöfn fortalte om tauene og loven om den andre mannen. Moren til Helga og Líf reiste seg med den yngste datterens hånd låst i sin — hun hadde, kom det frem, gått størstedelen av veien fra øst sammen med barnet og avslått tre tilbud om hest fordi *det å gå var det hun kunne gi* — og fortalte marken med jevn stemme om det gule søkket, sin manns umerkede kropp og hornruten som klarnet fra innsiden. Hun gråt ikke før hun sa ordene *begge to pustet*, og halve den ytre ringen gråt med henne, og skriverne skrev alt sammen. Den velstående gårdbrukeren fra to fjorder nord forklarte, til Matthías' synlige forvirring, at fruen på Bessastaðir hadde avslått sølvet hans — la det frem uten omsvøp: betalingen han tilbød, verket hun nektet å utføre, det klare svaret om årstider som ender, de tre dagene med krukker og honning ved farens dødsleie. «Jeg ble fortalt at hun ville si ja for nok sølv», avsluttet han, direkte til biskopen. «Det ville hun ikke, og min far døde fredelig, og jeg er her to dagsreiser fra lammingen for å si det, noe jeg ikke ville ha gjort for en heks.»

Så ble et brev fra en prest i det østlige distriktet lest inn i protokollen — en bred gammel mann, visste Guðríður før skriveren leste navnet, med et kors svartnet av aske — og det berettet med en usmykket hånd om fem dager med begravelser og korntellinger og endte: *Jeg så en kvinne sette livet på spill etter at to menn mislyktes. Jeg hørte en lyd jeg ikke kan forklare. Jeg blir spurt hva jeg vil kalle det som fulgte. Min bestemors generasjon hadde et ord for det, og ordet var hjelp, og på femti år langs denne kysten har jeg ikke funnet noe bedre.*

Avbrytelsen kom fra mengden i den slakke timen før kjennelsen, og siden var Guðríður aldri helt sikker på om dagen kunne ha endt slik den gjorde uten den.

En ung vaktmann fra biskopens følge — med hjelm og brynje siden daggry mot aprilskinnet, på post ved kanten av solseilet — svaiet, slapp spydet og falt med ansiktet først i gresset. De nærmeste trakk seg unna som om sammenbrudd kunne smitte; noen ropte at tinget var forbannet; og all den omhyggelig demmede frykten på marken reiste seg på et øyeblikk med busten strittende.

Guðríður var i bevegelse før noen ropte på henne, og også det så hele marken.

Mannens hud brant tørr under hånden hennes. Pulsen løp rask og svak som en fugl. Hun luktet gårsdagens sure vin i pusten hans, så den hvite skorpen av tørket salt langs kragen og hadde hele historien før sersjanten nådde henne: ung, stolt, øvelse og oppstilling siden daggry i lånt ringbrynje, vin i stedet for kveldsmat, ingenting siden.

«Hvor lenge har han stått på post?»

«Siden daggry, frú.»

«Har han spist?»

Stillheten svarte for hele kompaniet.

Hun løsnet kragen, fikk ham inn i skyggen under solseilet, løftet føttene, sendte en gutt løpende etter vann og rørte en klype salt og en skje honning fra sine egne sadelkrukker i det. Da han kunne svelge, ga hun ham én munnfull om gangen, ikke raskere, med hånden støtt bak nakken — intet horn, intet hvisket ord, ingen sølvlinje, ingen vind fra tom himmel. Vann, salt, skygge og noen som fulgte med. Den eldste trolldommen som fantes.

Den unge mannens øyne åpnet seg og vandret fra ansiktet hennes til ringen av tilskuere og til biskopen selv, som hadde forlatt benken.

«Døde jeg?»

«Bare av dumhet. I din alder er det sjelden varig.»

Latteren som brøt over tingmarken, bar med seg hele dagens tilbakeholdte pust — rullet bakover gjennom ringene, nådde ildstedene og ble, kunne hun allerede høre, fortellingen som skulle ri hjem i to hundre sadeltasker. Hun hjalp vaktmannen opp i sittende stilling, reiste seg og fant biskopen seks fot borte med bondeansiktet uleselig vendt mot henne.

«Det der», sa hun til ham, for øyeblikket ville aldri komme igjen, «var helbredelse, min herre. Det krevde vann, salt, skygge og noen som var villig til å legge merke til det før stolthet fullførte det varmen hadde begynt. Ni tiendedeler av alt jeg noensinne har gjort, er nøyaktig dette, og det er den tiende delen som har fylt marken deres.»

«Og den tiende delen?» spurte biskopen. «Det andre. Hva kaller du det?»

«Jeg lærer fremdeles hva jeg skal kalle det. Hittil har jeg avvist hvert navn som kom for lett.»

Den gamle mannen betraktet henne et øyeblikk til. «Det har Kirken også gjort», sa han, «i fjorten hundre år, når det gjelder det meste som betyr noe», og vendte tilbake til benken. Guðríður slapp ut en pust hun syntes hun hadde holdt siden en dør lukket seg i hver gjenspeiling på Bessastaðir.

Den kvelden fant vaktmannen henne ved ilden deres, vasket og dødelig forlegen, for å stamme frem sin takk. Hun sendte ham bort med brød, befaling om å spise før han drakk resten av sitt naturlige liv og en krukke honning til sersjanten — «til den neste tåpen; hvert kompani har én» — og hørte latteren følge ham tilbake over den mørke marken, og visste at også denne fortellingen hadde sluttet seg til sadeltaskene.

Rådet frikjente henne ikke. Det dømte henne heller ikke.

Biskopen avsa kjennelsen ved dagens slutt, stående, med den klare, høye stemmen til en mann oppdratt til å bli hørt gjennom vær: Hornene skulle forbli i frú Guðríðurs varetekt, under herra Vigfús' juridiske ansvar som hennes trolovede herre og kongens embetsmann; intet offentlig verk skulle forsøkes med mindre tap av liv var umiddelbart forestående og alminnelige midler hadde sviktet eller ikke kunne nå frem; ingen betaling skulle noensinne tas, tilbys eller mottas for noe slikt verk, uansett navn; og hver bruk skulle protokollføres — hver bruk, med hennes egen hånd, bevitnet og datert — og holdes åpen for Kirkens innsyn.

Broder Matthías reiste seg og protesterte mot alt sammen, først på kanonisk latin, så kaldt på norrønt til nytte for marken — protesterte med sitater, veltalenhet og utholdenheten til en mann som ikke så mye tapte som samlet på klagemål — og mens Guðríður så de ytre ringene skifte og murre mot ham, forekom det henne at innsigelsene hans gjorde mer for å sikre kjennelsen enn hennes eget vitnemål hadde gjort.

«De har gitt henne tillatelse», sa han til slutt.

«Nei», svarte biskopen. «Jeg har plassert en praksis som allerede foregår, der vitner og konsekvenser kan nå den. Hun helbredet før vi satte oss, broder, og ville helbrede etter at vi reiste oss, uansett hva vi besluttet — De har brukt en vinter på å doku-

mentere nettopp det. Forbud uten makt til å håndheve det er ikke lov. Det er teater, og Kirken har overlevd så lenge ved å kjenne forskjellen.» Han samlet ringen og trettheten sin. «Protokollen svarer Dem, broder. Alt skal skrives ned. De, av alle menn, burde finne trøst i det.»

Fader Jón fant dem mens teltene ble tatt ned på marken. Han leide sin egen hest, og den prestelige alvorsminen satt på ham som en frakk lånt av en eldre bror.

«Jeg er blitt pålagt å si at biskopen ønsker dere en trygg hjemferd», sa han, «noe som er sant og samtidig hele min instruks, så alt ytterligere kommer fra meg selv.» Han så én gang over skulderen mot solseilene som ble tatt ned. «Ordet i margen var mitt. Jeg kommer ikke til å late som noe annet hvis jeg blir spurt under ed, så jeg foretrekker at De hører det fra meg stående.»

«Jeg visste det på Bessastaðir», sa Guðríður. «Hånden var Deres. Jeg har studert hender denne vinteren.»

«Da skal De vite resten. Matthías drar til Norge med det første Bergen-skipet — til erkebiskopens folk og, sies det, til skriverne hos visse stormenn som samler klager mot kongens embetsmenn slik andre samler relikvier. Han tapte ikke i dag, frú. Han utsatte møtet.» Kjeven til den unge presten strammet seg. «Jeg har bedt om å få dette distriktet. Det ble innvilget, hovedsakelig fordi ingen annen ønsket seg en kyst med en vindhelbreder. Alt som blir skrevet sørover om Dem, vil derfor bli besvart av en mann som har sett Dem arbeide, og også det vil jeg at De skal vite fra meg stående.»

Han steg opp, vendte hesten og så ned på henne ett siste øyeblikk.

«Min mors bånd — sorg, kjærlighet og å gi slipp», sa han. «Nå fletter De alle tre i offentlighet. Flett varsomt.»

Så var han borte i strømmen av ryttere som dro, og Guðríður tilføyde *Matthías — Bergen — stormennenes skrivere* på siden i den lille boken som var i ferd med å bli et mønster, rett under den springende hjorten.

Ved solnedgang ble tinget hevet, og den utpekte mannen løftet rikshornet med begge hender og blåste én gang over marken — én lang, brun messingklang, alminnelig som brød, og to hundre husstander begynte å ta ned teltene fordi de alle hadde samtykket, lenge før noen av dem ble født, i at tonen betydde nettopp det.

Under Guðríðurs kappe svarte det lyse hornet med én varm puls, som et nikk mellom håndverkere. Det mørke forble fullstendig stille, noe hun hadde lært å lese ikke som fravær, men som en mening holdt tilbake.

Ett offentlig horn som levde på samtykke. To skjulte som levde på blod. Tre slags myndighet på én mark i ferd med å mørkne, og ingen av dem enige om hvor de andre skulle slutte — og hun bar skriverens kopi av kjennelsen inne i kappen mellom de to skjulte, papir som red mellom bein og bein, noe som forekom henne å være en ordning som ærlig beskrev situasjonen.

De red nordvest fra Skálholt i den lange vårsfumringen og satte kursen mot Brautarholt på Kjalarnes, der Halli holdt hall. Han var en gammel venn av Vigfús' avdøde far. Invitasjonen hans hadde nådd dem på tinget med en anmerkning i marginen om at den *ikke utelukkende var høflighet*. Mens de red, ga Vigfús henne kjennelsen til oppbevaring.

«Du vant», sa han.

«Nei.»

«Nei?»

«Jeg fikk lov til å forbli usikker i offentlighet», sa hun. «Det er sjeldnere enn å vinne. Spør Matthías — han eier all verdens visshet og red hjem med ingenting.»

Bak dem begynte Skálholts klokker å ringe inn kveldsbønnen, tynne og sølvklare over marken som tømtes. Foran dem sank veien ned i lave skyer, og ferdens første mørke samlet seg under dem.

Og for første gang på hele den lange, høylytte, nedskrevne dagen rørte koret på seg dypt under veien og den tinende jorden

— kort, som en sovende som hører velkjente skritt utenfor døren
— og falt til ro igjen.

Det ventet, som alltid, på henne.

Kapittel ni — Natt på Brautarholt

Brautarholt lå på neset over en grå havbukt, en lang torvhall og uthusene tett inntil hverandre mot vinden som fe i uvær, og tok imot magistratens veislitte følge med varm kraft, tørre strømper og ingen spørsmål før alle hadde spist.

Det var Hallis lov, og Hallis lov gjaldt helt til grensesteinene. Forvalteren på Brautarholt var en firskåren mann over seksti, like grå som sine egne dørstolper, og gjestfriheten hans uttrykte seg utelukkende gjennom befalinger: Sitt der. Heng kappen nærmere ilden, den tørker ikke av høflighet. Drikk før du snakker. Jenta tar plassen ved ildstedet, hun ser ut som hun har et bryst som trenger varme. Han hadde kjent Vigfús' far, og Margrét siden sin egen guttetid, og Guðríður så at han sørget over henne slik gamle bygdemenn sørger — ikke ved å snakke om henne, men ved å gi sønnen hennes dobbelt så mye mat som noen mann kunne spise.

Han plasserte Vigfús nær ilden og Þórólfur nær ølet — to plasseringer som vitnet om skarpt skjønn av begge menn — og Guðríður ved enden av bordet, ved siden av en gammel kvinne som kardet ull.

Kvinnen var liten og kroket som et tornetre, hendene utførte karding med den tankeløse fullkommenheten fra seksti års vane, og hun så ikke opp da Guðríður satte seg. I stedet så hun — ett sidelengs blikk, raskt som en fugls — på hendene hennes.

«Gyrids barn», sa hun.

Kardekammen stanset halvveis gjennom ullen.

Hallen fortsatte omkring dem — Halli befalte, kraften gikk rundt, Þórólfur fortalte ølet en historie — og inne i støyen oppsto en liten lomme av stillhet ved enden av bordet, med to kvinner og et navn som hadde krysset havet.

«Min mormor var Gyrid», sa Guðríður da hun klarte det.

«Det var min også. Navn reiser lenger enn kropp.» Den gamle kvinnen fortsatte kardingene, fullstendig rolig. «Min mormors Gyrid var ikke din mormors Gyrid, barn — min spant ull på dette neset og døde tannløs som nittiåring, måtte Gud bevare hennes kjedelige og behagelige sjel. Men moren hennes kalte henne opp etter en Gyrid før det, som var oppkalt etter en annen. Det er et navn kvinnene i disse slektene legger ned og tar opp igjen som en ring som går fra hånd til hånd. Har du aldri undret deg over hvorfor? Spør heller hva ringen er til.»

«Hvem er du?»

«Unnur. Jeg brakte Vigfús inn i denne verden, selv om han er blitt for storartet til å nevne det.»

På den andre siden av bordet lukket Vigfús øynene kort. «Hun nevner det nok for oss begge.»

«Førti timer arbeidet moren hans», fortalte Unnur ullen, fredfylt nådeløs. «Han var uvillig til å tiltre embetet allerede da. Det har vært hans eneste konsekvente trekk.»

I ly av latteren rundt bordet lente Guðríður seg nærmere. «Du sa — Gyrids barn. Du så på hendene mine og sa det. Hvorfor?»

Unnur karket ett langt drag før hun svarte, og da hun svarte, var det uten dramatikk, slik hun kunne ha fastsatt kvaliteten på ull. «Ansiktet ditt er ikke hennes. Lyttingen er det.» Hun nikket én gang mot ingenting bestemt. «Det var en kvinne under dette taket for lenge siden som satt ved et bord slik du sitter ved dette — med ett øre i rommet og ett øre et sted under det. Jeg var jente. Jeg glemte aldri hvordan det så ut. Du har lyttet under dette gulvet siden du gikk over terskelen, barn, og ikke funnet noe, og det forundrer deg, for i månedsvis har det vært noe under hvert eneste gulv.»

Guðríður satt fullstendig stille. Korets land nådde overalt hvor hun hadde reist på Island — et trykk under all jord, nær eller fjern — og her på neset var det, for første gang siden stormen, stille. Virkelig stille. Hun hadde merket det slik man merker en klokke som har stanset, og ikke sagt det til noen.

«Hvorfor er det stille her?»

«Gamle kvinner overlever», sa Unnur, «delvis ved å få de unge til å spørre to ganger.»

Mer ville hun ikke si den kvelden, men kardet ullen med det lille, private smilet til en kvinne som holdt det beste kortet i et spill ingen andre visste ble spilt, og Guðríður forsto hvor Hallis anmerkning i margin var kommet fra — *ikke utelukkende høflighet* — og at invitasjonen til Brautarholt i virkeligheten var blitt gitt fra enden av bordet.

Senere, da ildene i hallen ble dempet, bekreftet Halli det på sin bryske måte, med ordene rettet til Vigfús, men stemmen lagt for hennes skyld. «Den gamle ba meg for en måned siden om å få dere under dette taket på hjemveien. Ville ikke si hvorfor. Sa bare at bruden ville ha rommet mot nord, det over den gamle grunnmuren.» Han trakk på sine enorme, uanfektete skuldre. «Jeg har adlydt Unnur siden før faren din eide en båt, gutt. Det har aldri kostet meg noe og to ganger reddet buskapen min. Rommet mot nord er gjort i stand.»

Kvelden ble lang, slik kvelder blir i en hall som sjelden får gjester og enda sjeldnere gjester med nyheter.

Halli ville høre hele tinget — kjennelsen, innsigelsene, småbrukerens klage, som han fikk Vigfús til å fortelle to ganger og lo av begge gangene mens han slo i bordet — og da ølet hadde gått ofte nok rundt til å løsne rommet, ville han ha den andre saken og nærmet seg den med all den varsomhet en okse viser under kalving.

«De sier på Skálholt at vinden kom ned en åsside for deg», sa han. «Jeg spør ikke om det er sant. Jeg spør hvordan det er.»

Guðríður så en stund inn i ilden. Oppmerksomheten i hallen samlet seg omkring henne, varm og uten frykt på en måte ingen

forsamling hadde vært siden Dale — dette var Unnurs tak på alle måter som betydde noe, forsto hun, og under Unnurs tak var de gamle tingene møbler, ikke skandale.

«Som å være en dør», sa hun til slutt, «som noe svært stort er høflig nok til å banke på.»

Halli overveide dette med samme alvor som han ga værtegn. «Og om det sluttet å banke og gikk inn?»

«Da ville dere alle kjenne meg som den første kyststrekningen det trampet over.» Hun sa det lett, og hallen lo, og bare Unnur, som kardet i kroken, lot være. Den gamle kvinnen nikket én gang, langsomt, som ved et regnskap hun fant ærlig.

Senere, da benkene ble tømt, tok Guðríður spørsmålet sitt med til denne kroken. «Stillheten under dette neset. Du svarte aldri.»

«Jeg fikk deg til å spørre to ganger. Det å spørre er svaret.» Unnur la fra seg kammene. «Min mormors mormor fikk denne jorden helliget — ikke av presten; før presten. Hun gikk omkring den med ild og jern og visse ord, slik man lukker et hus for vinteren. Det som sover under Island, er ikke én ting, barn, uansett hva ørene dine har fortalt deg. Det er mange, og de fleste er like harmløse som fukten i en kjeller, og noen få er ikke det, og denne familien lukket gulvet sitt for dem alle for lenge siden, på grunn av det som skulle oppbevares her.» Hun tok kammene opp igjen. «Et stille rom, forberedt gjennom generasjoner, for noe som måtte oppbevares. Spør deg selv hva slags papir som er verdt en stillhet av den størrelsen.»

Før hun la seg, gikk Guðríður ut for å trekke natteluft og fant Vigfús på terskelsteinen med blikket mot himmelen.

Våren hadde sprengt været åpent. Skyene var borte, og over neset sto stjernene i sine kalde tusener, og vestover over havet hang det siste dypgrønne spøkelset av vinterens lys, svakt nå, i ferd

med å løses opp i dagene som ble lengre. De sto en stund uten å snakke, med skuldrene nær hverandre, to reisende på en terskel som ikke var deres, og stillheten var av det gode slaget — den hun hadde lært ved bordet hans over urter og brev, den som var full i stedet for tom.

«Jeg fortsetter å tenke på rikshornet», sa hun til slutt. «All makten lånt gjennom samtykke. Og min — hva den nå enn er — lånt gjennom blod, uten at noen er blitt spurt om samtykke. Ikke engang jeg.»

«Og hvem av dem misunner du?»

Hun overveide det ærlig, slik han hadde lært henne at loven ville ha ting overveid. «Ingen. Jeg misunte vaktmannen litt. Å falle av ren dumhet, få saltvann, bli ertet og ikke tilhøre annet enn sitt eget neste måltid.» Hun merket snarere enn så smilet hans i mørket. «Men så tenker jeg på marken, moren med datterens hånd i sin, vinden som steg ned. Jeg ville ikke bytte. Jeg skulle bare ønske at jeg noen gang hadde fått tilbudet om å bytte.»

«Det», sa Vigfús stille, «er den mest presise beskrivelsen av hvert embete det er verdt å ha, som jeg noensinne har hørt på en terskel.»

Til slutt drev kulden henne inn. Ved gangen tok han lyset fra hyllen, tente det for henne ved lampen og rakte det over — og hendene deres gjennomførte den lille overleveringen med et alvor som ikke sto i noe forhold til lys, fingrene hans lukket hennes omkring trestaken og ble værende ett åndedrag, to, i mørket i et fremmed hus med hele husstanden sovende og ingen lov innen rekkevidde — og så sa han: «Rommet mot nord. Sov godt, Guðríður», med en stemme så lav at den nesten var berøring, og gikk til sin ende av hallen. Hun ble stående et øyeblikk med lyset han hadde tent, før hun husket at hun visste hvordan man gikk.

Lyden vekket henne etter midnatt.

Ikke koret — hun kjente korets land nå, og dette var ikke det. Bare én stemme, om det kunne kalles en stemme: en liten, ujevn rytme som banket et sted under gulvet i gjesterommet, tålmodig, tørr som knoker mot tre. Tre slag. En pause. To slag. En pause. Tre igjen.

Hun lå stille og lot den gjenta seg — fire ganger, fem — til vissheten veide tyngre enn de varme teppene. Så sto hun opp og kledde seg i mørket. Hun tente ikke noe lys; månen var kommet rundt til gavlvinduet, og skinnet lå som sølv over det hardtrampede jordgulvet. Barføtt fulgte hun lyden slik hun en gang hadde kryssset et steinrom på Bessastaðir, med kalde føtter og forbi all klokskap — bortsett fra at hun denne gangen gikk langsomt, satte navn på det hun gjorde og hadde et tau av egen tilvirkning rundt livet: *Jeg følger en lyd til dens kilde. Jeg svarer ingenting. Jeg bare ser.*

Bankingen førte henne langs den sovende hallen, forbi den dempede ildens røde land, ut gjennom den lave gangdøren til tunet som flommet av måneskinn, og rundt bak fjøset til et lavt stabbur bygd halvt inn i skråningen — gammelt, eldre enn hallen, torven steinhard av alder.

Unnur ventet der med en lampe.

«Du hørte det», sa Guðríður.

«Nei. Jeg hørte deg stå opp. I min alder sover man lett eller blir bestjålet av sine egne barnebarn.» Lampelyset skar det gamle ansiktet i åser og skygge. «I seksti år har jeg sovet mindre enn førti skritt fra dette stabburet, barn, og ikke hørt annet under det enn mus. Men min mor fortalte at hennes mor hørte banking her en natt, året etter at kvinnen kom — hun fant ikke kilden, fikk lest en messe, og det stanset. Det later til at det ikke var en messe lyden ønsket.»

Bankingen kom igjen, nå under føttene deres: tre, to, tre.

Unnur rakte henne lampen, bøyde seg med et grynt og løftet gulvluken i stabburet.

Under melsekkene og plankegulvet i den nåværende bygningen lå et eldre gulv — forkullede bord, svartnet av en brann som hadde fortært en bygning på dette stedet lenge før den stående ble reist, det brente laget etterlatt slik døde menn blir etterlatt, bygd over i stedet for fjernet. Tvers over en bred planke løp grunne knivsnitt, gamle og med hensikt skåret, tydelige i lampelyset da sekkene var trukket til side: korte linjer samlet i tre, så to, så tre.

Guðríður knelte og berørte dem.

Stabburet forsvant.

Røyk. Hete mot hele den ene siden av ansiktet. En kvinne knelte der Guðríður knelte, på dette gulvet da det var ungt, og hogg de samme merkene inn i tømmeret med spissen på en vevkniv — dype, raske, flerrende snitt, en kvinne som skar mot tiden, håret brant på den ene siden uten at hun stanset for å slå ut flammene. Hun var kanskje femti, bredhendt, norsk kledd under sotet. Bortenfor henne, ute i det brølende oransje mørket, ropte mannsstemmer at taket var tapt, at hun måtte komme nå, *nå* — og hun skjøv en innsvøpt pakke inn under den løsnede planken, presset den ned og sa et navn over den som ilden tok før det nådde Guðríðurs hørsel.

Så så hun opp.

Ikke gjennom henne slik synenes mennesker alltid så — forbi henne, omkring henne, beboere av sitt eget øyeblikk. *På* henne. Gjennom røyken, gjennom de seksti årene fant kvinnens øyne Guðríðurs og holdt dem, med den voldsomme klarheten hos en som bare har tid til én setning og endelig har en tilhører. Den sprukne munnen formet tre ord med fryktelig omhu:

Hjorten lyver.

Synet slapp henne som en hånd som åpnet seg.

Guðríður kom tilbake til seg selv på begge knær på det forkullede gulvet, lampen blafret ved siden av og Unnurs grep støttet hardt mot skulderen — den gamle kvinnen hadde holdt henne oppe, eller nede, hvor lenge det enn hadde vart.

«Hva sa hun?» spurte Unnur. Ikke *hva så du*. Hva *sa* hun — spørsmålet til en kvinne som hadde tilbrakt et liv omkring slikt syn og kjente grammatikken.

«Hjorten lyver.»

Grepet om skulderen strammet seg.

«Du kjenner det», sa Guðríður. «Du vet hva det betyr.»

«Jeg kjenner bruddstykker, som er alt slike som meg noensinne får beholde.» Unnur senket seg ned på en melsekk, plutselig med hele sin alder. «Jeg vet at hjorten var Losnas merke før din tid — et eldre segl enn den springende hjorten Bergen-mennene bærer nå; min mor kunne huske den på ullballer, stående, ikke springende. Og jeg vet at en kvinne kom til dette neset etter en brann — før jeg ble født, for seksti år og mer siden — en norsk kvinne med papirer, som sa til min mormor at det hun bar, aldri måtte føres vestover, at det måtte vente, og at en som kunne høre gulvet, ville komme etter det. Min mor fikk fortellingen fra sin mor sammen med grøten, og jeg fikk den fra min, og jeg har bevart den i sytti år slik man bevarer en nøkkel til et hus ingen kan peke på.» Øynene hennes løftet seg, svarte og klare i lampelyset. «Min mor kalte henne Ragnhild fra Dale.»

Navnet gikk gjennom Guðríður som den doble pulsen ved vadededet.

«Dale i Norge? På Rennesøy — i Boknafjorden?»

«Hun sa bare Dale. Mange steder bærer det navnet, barn, og svært få gamle kvinner er villige til å forklare seg før de dør. Det er vår eneste luksus.» Men de svarte øynene vek ikke, trodde ikke på sitt eget forbehold, og begge kvinnene visste det.

Sammen — den gamle jordmoren og den unge helbrederen, fire hender på seksti år gammelt tømmer — arbeidet de den merkede planken løs.

Ingen pakke lå under den.

Bare et grunt leie av aske der innsvøpt tøy for lenge siden hadde ligget, to håndsmidde jernnagler falt i kors. Og ved bjelken, der

et hjørne av den forsvunne pakken en gang måtte ha presset den fast, lå en flis av rød seglvoks, hard som stein av alder, med en del av et avtrykk: bakparten av en hjort. Stående, ikke springende.

Guðríður holdt den lenge opp mot lampen.

«Noen kom og hentet den», sa hun. «Eller fant den. Papirene er borte.»

«Seksti år er lang tid», sa Unnur seg enig. «Branner, rotter, tyver, arvinger. Eller den det ventet på, kom og gikk ubemerket — selv om jeg tviler, siden gulvet fremdeles banker.» Hun tok voksstykket, presset det inn i Guðríðurs håndflate og foldet de merkede fingrene over det med begge sine gamle hender, en gest som var halvt fødselshjelp og halvt arv. «Dette beviser nesten ingenting, barn.»

«Da er det bedre bevis enn de fleste familiehistorier.»

Unnur lo — en tørr, henrykt sprekk i lampelyset. «Gyrids barn», sa hun. «Hvilken Gyrid det enn er. Lyttingen og tungen.»

Bankingen hadde stanset. Stillheten under Brautarholt, la Guðríður merke til da hun gikk tilbake over det månebelyste tunet med voks i neven, var ikke lenger fraværets stillhet.

Det var stillheten etter en beskjed som var avlevert.

Hun sov ikke mer. Hun satt i gjesterommet mot nord med ryggen mot veggen og den lille boken på knærne og skrev natten ned mens den ennå var varm — rytmen, det brente gulvet, de innskårne gruppene, hele synet, Ragnhilds tre ord, asken, naglene og voksen — daterte det slik hennes egen lov krevde, og under beretningen tegnet hun merkene slik hun hadde sett dem: tre linjer, to linjer, tre.

Hun så på tegningen da mønsteret vendte seg i sinnet som en nøkkel.

Tre, to, tre. Ikke banking. En opptelling.

Ved første lys tok hun spørsmålet med til Unnur, som var våken — Guðríður begynte å tvile på at kvinnen i det hele tatt sov — og allerede satt ved kammene.

«Merkene. Bankingen. Tre, to, tre. Det teller noe.»

«Det gjør det meste.» Men de svarte øynene glitret, fornøyde.
«Si hva du tenker.»

«Ragn-hild-ur. Tre. Fra-Dale — nei.» Hun arbeidet høyt og forkastet. «Eller en dato. Eller omdreiningen på en lås. Eller —» og så kom det, enkelt som urtekoden, slik Margréts tråder var kommet: et språk som bare ventet på at noen skulle anta at det var et. «Eller hvordan papirene ble delt. Tre deler, to deler, tre deler. Åtte dokumenter oppbevart på tre steder.» *Tre steder*, sa farens stemme gjennom Þórólfurs, *ingen av de tre tilstrekkelig alene*.

Unnur karket ett langt, langsomt drag. «Min mormor sa at Ragnhild telte alt to ganger og stolte på ingenting én gang», sa hun. «Det er alt jeg har. Men jeg har levd lenge nok til å fortelle deg dette, Gyrids barn: En kvinne som skjærer opptellingen sin i et brennende gulv, mente at selve tallet var verdt et liv. Tell omhyggelig.»

Ved frokosten undersøkte Vigfús voksstykket ved vinduslyset, vendte det med knivspissen på et hvitt klede som om det var et sår han rensset.

«Losna», sa han til slutt. «Et eldre signet — den stående hjorten; jeg har sett det én gang på et førti år gammelt dokument i Bergen-arkivet. Men det samme huset, uten tvil. Gevirarbeidet er deres.»

«Hvorfor skulle et papir forseglet av Losna bli gjemt under et gulv på Island?» krevde Halli. Unnur hadde på tunet fortalt ham nattens hendelser i seks setninger, og han hadde mottatt nyheten om at stabburet hans banket på gjester med ikke annet enn en anmodning om at det ikke måtte gjøre det under lammingen.

«Handel, ekteskap, jord, tilflukt. De samme grunnene som papir reiser av overalt.» Vigfús vendte voksen igjen. «Eller den virkelige grunnen, som selve gjemmestedet taler for: fordi noen

ville at én kopi av noe skulle oppbevares utenfor rekkevidden til den som hadde en annen. Man frakter ikke et forseglet dokument over Nordsjøen og graver det ned under et gulv i en brennende bygning for å hindre at det *blir* funnet, Guðríður. Man gjør det for å styre *når* det blir funnet, og av hvem. Det er ikke skjuling. Det er deponering.»

Papir er som vitnemål, hørte hun seg selv si til Ragna et helt liv tidligere, ved et bord med faren død i ett døgn. *Alene kan det bøyes. Bevitnet holder det.*

Hun begynte å forstå at familien hennes hadde spilt dette spillet i generasjoner før henne — lagt kopier ned som ballast på begge sider av havet.

Det var da hun la merke til Þórólfur.

Han var blitt taus — ikke den årvåkne reisetausheten hun kjente, men en grå, innadvendt stillhet, ølet urørt, blikket på voksstykket med uttrykket til en mann som så en gammel gjeld gå inn døren i ny kappe.

«Du kjenner Ragnhild», sa Guðríður.

«Jeg kjente en historie.»

«Fortell den.»

«Ikke her.»

«Det svaret», sa hun, «har slitt ut sin velkomst. Du sto ved en skipsrekke og bøyde hodet for *ingen flere halve sannheter*, og gjennom en vinter, et fjell og en rett har jeg båret samtykket ditt. Bruk det.»

Han så eldre ut enn kvelden før; et øyeblikk viste han hvert eneste av sine åtti år. Hendene lå flatt på bordet, og hun så dem velge — faktisk velge, fingrene presset ned — før han talte.

«Faren din førte en bok», sa han. «Ikke regnskap over sølv. Regnskap over løfter. Han viste den aldri hel til noen — én gang så jeg omslaget, tyngden og låsen. Den siste vinteren han levde, sa han at hvis Losna presset gjelden etter hans død, lå svaret på tre steder, og ingen av de tre var tilstrekkelig alene: hos kongens em-

betsmenn, i protokollen over trolovelsen; under en død kvinnes varetekt, på den andre siden av havet; og i minnet til en mann som var for feig til å skrive ned sin del.»

Hallen var blitt svært stille. Hallis tjenere hadde sluttet å late som om de arbeidet.

«Du», sa Guðríður.

«Jeg.»

«Hva lovet han, Þórólfur? Hva lovet faren min Losna?»

Þórólfur så på Unnur, som kardet ved ilden som om ingenting under noe gulv noensinne hadde banket; på Halli, monumentalt urørlig; på tjenerne; på den åpne døren og veien utenfor, som løp i to retninger langs kysten.

«På Bessastaðir», sa han. «Med dørene lukket, hvert eneste av papirene til din trolovede lagt åpent på bordet og en penn klar — for når jeg én gang har fortalt det helt, må det skrives ned mens fortellingen er fersk, ellers dør den med den neste mannen som drukner i vann til livet. Ikke på et fremmed nes, kusine, fire dagsreiser fra dokumentene som kan prøve minnet mitt mot sannheten. Jeg er ferdig med å gi deg halvdeler. Gi meg de fire dagene til å gi deg alt.»

Guðríður ville tvinge det ut av ham der — ville det med en voldsomhet som skremte henne, og hornene våknet mot ribbeina og varmet seg mot sinnet slik de alltid gjorde, klare til å bli det hun grep etter.

Hun pustet til de stilnet. *Beherskelse er ikke avslag.*

«Én gang», samtykket hun. «Alt. Med en penn klar.»

Før de steg til hest, betalte Guðríður for taket med sin egen mynt: en time i Hallis fjøs over de tidligste lammene og en side revet fra reiseforrådet til forvalterens datter, skrevet uten omsvøp — ryllikvann til søyene som hadde revnet, kokt og avkjølt, vask

morgen og kveld; tørket kvann i den første vellingen til de svake lammene, en klype, ikke mer; og til den gamle hunden med dårlige hofter en salve fra sadelkrukkene, med et kors risset på lokket og en instruks, gitt direkte til Halli, om at den var til hundens hofter og ikke, uansett hvor lik plagen var, til hans egne. Halli tok imot krukken og frekkheten med like stor tilfredshet og sa til Vigfús at han gjerne kunne ta med seg jenta igjen.

De red fra Brautarholt under en himmel i ferd med å klarne, med Hallis befalinger jagende etter seg nedover veien — akt dere for vadestedet, spar det ytre frambeinet til den grå hoppen, send bud når lammingsurtene har bevist sin virkning — og Unnur løftet den ene hånden fra kardingene til avskjed, bare til Guðríður.

De fire dagene hjem forløp annerledes enn de fem dagene ut.

Þórólfur holdt seg bakerst i følget og øvde på livet sitt; de lot ham gjøre det. Og ved ilden den andre kvelden la Vigfús frem for henne — fordi hun spurte, og fordi han aldri én gang hadde besvart et virkelig spørsmål med et mindre svar — hva en bok over løfter betydde i loven.

«Nesten ingenting og nesten alt. Et privat notat binder ingen; Losna kunne ikke saksøke med det som grunnlag. Men det *tegner et kart*. Hvis faren din skrev hva han lovet, når og foran hvem, da navngir hver oppføring de vitnene og dokumentene som kan bevise eller knuse kravet. En mann fører en slik bok når løftene hans er blitt for tunge og for mange til å betros minnet — og han låser den når løftene er av det slaget som ødelegger anseelse.» Han la ved på ilden. «Faren din var den femte rikeste mannen i hele Norge, Guðríður, og han holdt løfteboken sin under lås og fortalte bare én taushetsvoren mann at den fantes. Hva Losna enn holder over Dale, anså faren din det som virkelig. Det er hva bokens eksistens vitner om før vi har lest én linje av den: Han mente ikke at Erlends krav var ingenting. Han mente det var noe, og brukte sine siste år på å bygge svaret i tre deler.»

«Og opptellingen fra gulvet? Tre, to, tre?»

«Den er enten et sammentreff eller den samme arkitekturen sett fra den andre enden.» Han så på henne over ilden, og juristen i ansiktet ga kort plass til noe eldre og mer personlig. «Familien din begraver sannhet slik andre familier begraver sølv. Jeg pleide å tro at min trolovede kom til meg fattig på alt annet enn rang, tilgi meg — en jordløs jente med en kiste ull og en merkelig frende. Jeg begynner å forstå at jeg har giftet meg inn i Nordsjøens rikeste arkiv, og at halvparten av det ligger i jorden.»

«Ikke gift ennå», sa hun før hun kunne stanse seg.

En vedkubbe sank sammen. Ilden fant sølvet ved tinningene hans.

«Nei», samtykket han uten hastverk, og slapp ikke blikket hennes. «Ikke ennå.»

Kort etter trakk hun seg tilbake til teppene i god orden og lå og lyttet til sin egen puls som oppførte seg skammelig, og på den andre siden av ilden hørte hun — hun var sikker, hun ville sverge det til Ragna i et brev — lyden av kongens magistrat som stille lo av ingenting papirene hans inneholdt.

Guðríður bar voksstykket i en liten tøypakke innenfor kappen, ved siden av skriverens kopi av biskopens kjennelse. Hele dagens ridning var hun bevisst de to små tyngdene som red sammen over hjertet: én protokoll som styrte hva hun kunne gjøre; ett stykke som kanskje ennå kunne avsløre hva som var blitt gjort — om henne, rundt henne, før hun var gammel nok til å velge eller nekte — av menn og kvinner som nå var utenfor enhver retts innkalling.

De døde hadde ikke gitt henne noen profeti. Ragnhilds øyne gjennom seksti år hadde ikke bedt om noe, forutsagt noe, lovet noe.

De hadde gitt henne bevis.

Det var nok til å forandre veien hjem — ikke retningen, men dens natur: De fire dagene var blitt en korridor, med en lukket dør ved enden, en penn klar og en gammel mann som red ved siden

av og øvde, hun kunne se det i måten skuldrene var satt, på sitt livs bekjennelse.

Hjorten lyver. Godt. Papir, bevitnet, holder.

På den siste høyden før Bessastaðir kom til syne, holdt hele følget inn som én for å la hestene trekke pusten, og Guðríður så ned på den svarte hallen over den mørke bukten — ikke lenger den siste beboelige kanten av verden; ganske enkelt stedet der ildene hennes brant — og kjente de to små tyngdene flytte seg sammen over hjertet, kjennelse og voks, tillatelse og spørsmål.

Et sted under det taket, i en jernbeslått kiste, lå hennes egen skriftlige beretning om Þórshöfn, hornene og en pakke med grønn snor og et tomrom i midten. Et sted bak henne red en mann som bar den siste uskrevne tredjedelen av farens svar. Og et sted foran — fire dager var blitt fire hundre skritt — sto et bord, en penn og dører som kunne lukkes.

Hun hadde tenkt å finne ut nøyaktig hva hjorten hadde løyet om.

Hun satte hælene mot ponnien og red ned for å begynne.

Kapittel ti — Den døde mannens regnskapsbok

De kom hjem til Bessastaðir i skumringen den fjerde dagen, og husstanden strømmet ut med lamper, og Ari nådde stigbøylen hennes før stallguttene nådde hestene. Uten ett avbrudd meldte han at hagen hadde overlevd ham, at en søye hadde fått tvillinger, at Halla hadde sagt tinget ville brenne henne, og Halla var en løgner, var hun ikke — og Guðríður steg ned og bekreftet offentlig at Halla var en løgner, og gutten bar dommen som en medalje hele kvelden.

Den natten sov hun drømmeløst i sin egen seng, med voksstykket og kjennelsen på hyllen ved siden av seg og begge hornene hjemme i sitt jernbeslåtte mørke nedenfor.

Og om morgenen ble dørene lukket.

Det tok det meste av formiddagen å gjøre rommet klart, og mens Guðríður la alt frem, forsto hun at forberedelsen selv var en slags rettshandling — at de i arbeidsrommet til Vigfús bygde en liten domstol med myndighet over én manns minne.

På bordet, rettet inn og ordnet: trolovelsespapirene med den grønne snoren, hvert eneste blad. Kirkens kjennelse fra Skálholt. Ragnas tre brev fra den andre siden av vinterhavet. Det røde voksstykket fra Brautarholt på sitt hvite klede. Tre brev med Losnas springende hjort — tvillingkopiene av begravellesbrevet og de to som hadde fulgt gjennom vinteren, høflige som kniver. Hennes egen skriftlige beretning om Þórshöfn. Og ved enden av bordet et åpent blekkhorn, to penner og et rent ark pergament, ventende.

Þórólfur sto ved det lukkede vinduet mens alt ble lagt frem, og betraktet bordet som en gammel soldat ser en skjoldborg ta form som han snart må storme.

«Du skal skrive det», sa Guðríður.

«Jeg sa jeg skulle fortelle.»

«Du har fortalt før og endret veien før den tok slutt.» Hun sa det uten vrede — en konklusjon, ikke et sår. «Vigfús skriver. Du taler, han skriver, du leser det han har skrevet og undertegner. Det er rekkefølgen. Jeg har brukt en vinter på å lære hva vitnemål er verdt i hver eneste form det kommer i, frende. Muntlig er det vær. Skrevet og undertegnet er det jord. Jeg krever jord.»

Et øyeblikk rommet den gamle mannens ansikt noe mellom sorg og, underlig nok, lettelse — uttrykket til en mann som endelig blir pålagt å legge ned en byrde han ikke lenger maktet å bære eller navngi.

Han nikket motvillig én gang og tok stolen.

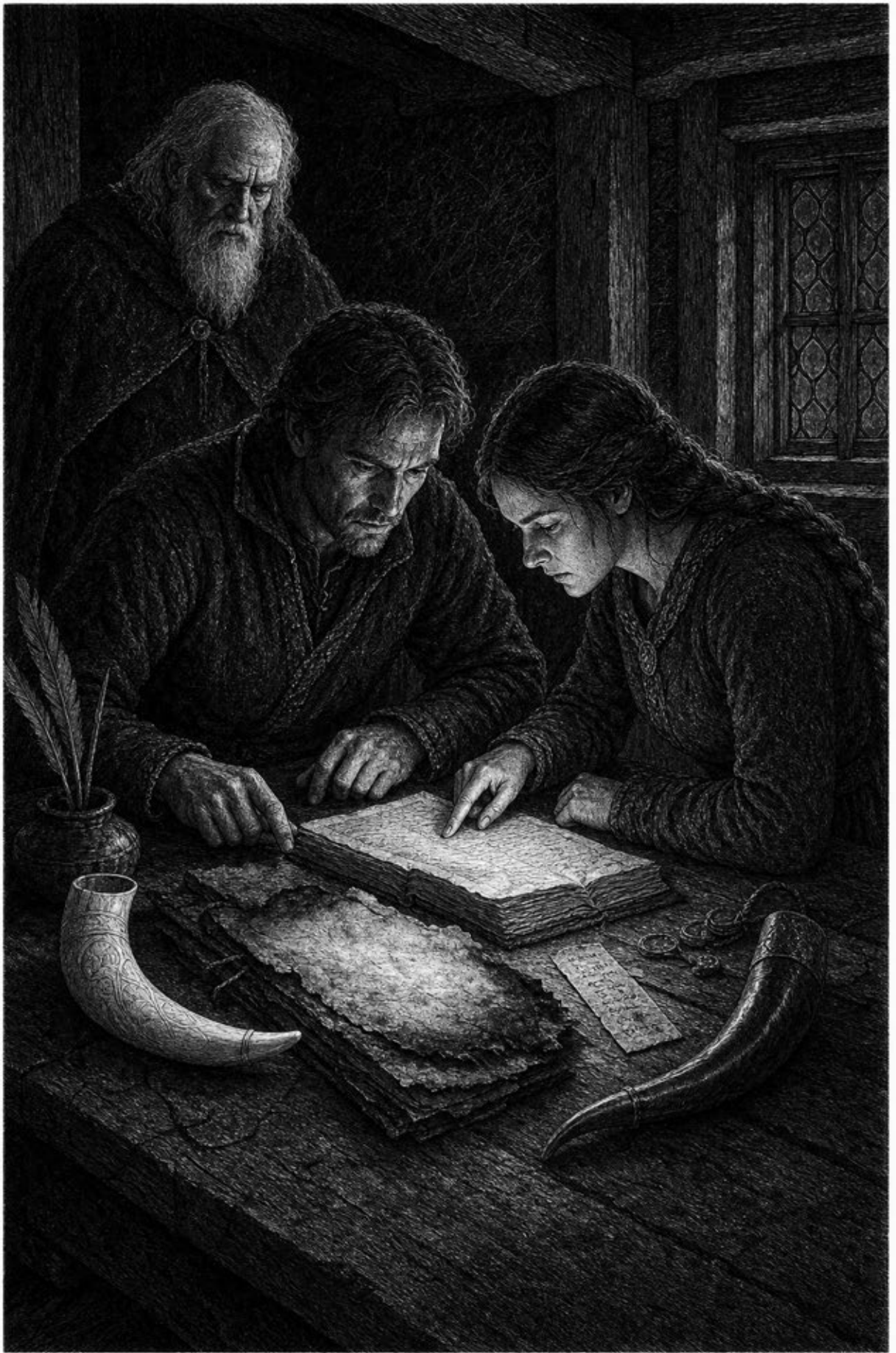
Vigfús tok opp pennen. «Begynn med Ingimundur.»

«Nei», sa Þórólfur. «Det begynner med Gyrid.»

Før pesten bodde Gyrid og mannen hennes, Anund Torsteinsson, på hans ættejord innenfor Talgje- og Ryfylkekretsen. Anund var en landeier med anseelse, og datteren deres Hólmfríður vokste opp i foreldrenes husstand, blant mennesker hvis slektskap og eiendom kunne følges gjennom brev og diplomer, uansett hvor mangelfullt senere menn kopierte dem.

Da pesten kom, bar Gyrid legemidler fra gård til gård mens Anund holdt det som var igjen av husstanden deres, stående. Begge overlevde den første ødeleggelsen. Hólmfríður vokste opp mellom dem og lærte morens håndverk og farens nøyaktige respekt for jord, vitner og skriftlig rett. Det uvanlige var hva Gyrid

I den døde mannens regnskapsbok sluttet fortiden å være en hemmelighet og ble til bevis.

kunne gjøre, og hvor raskt distriktet lærte både å oppsøke og frykte det.

«Hun helbredet gjennom det verste», sa Þórólfur. «Husstander sykdommen hadde tømt til siste tjener — hun gikk inn der prestene nektet, og noen trakk hun gjennom som ingen med rimelighet skulle ha kunnet trekke gjennom. Og kysten betalte henne med mynten slike kvinner alltid får. Først ærefrykt. Så rykter. Så, da gravene var talt og de levende lette etter grunner, ordet.» Han sa det ikke. På bordet mellom dem lå ordet likevel, det samme ordet en fisker hadde kastet etter Guðríður gjennom porten en vinterdag.

«Mindre mektige naboer begynte å bruke det. Anunds navn, jord og anseelse hindret ryktet i å bli dom så lenge han levde. Så døde han, omkring ett år før Hólmfríðurs bryllup, og faren skiftet form. Hólmfríður og den unge broren Gunnar arvet et stort bo, men arv i hendene på en ung kvinne og en gutt trenger menn, segl og vitner før loven vil innrømme at den tilhører dem. Det var der Losna kom inn.»

Erlend Filippsson sto som verge for arven. På Talgje den andre juni 1366, mens Hólmfríður giftet seg med Ingimundur Ópyrmisson, verdsatte seks menn søskenparets felles bo til fire hundre og førtiseks og en halv mark forngild — i tillegg til de atten som tilhørte henne alene, og de tretten som var guttens, blant dem et sølvbeslått horn — og Ingimundur stilte sin egen eiendom som sikkerhet for guttens andel. Gyrid levde og sto innenfor det samme familieoppgjøret; hun skulle leve i fem år etter bryllupet. Losnas medvirkning gjaldt vergeansvaret og arveretten til en dokumentert familie.

«Og myndighet», sa Þórólfur, «er aldri gratis bare fordi prisen er utelatt fra pergamentet. Det visste Gyrid bedre enn de fleste. En navngitt forpliktelse kan telles og innfris. Det var de unavngitte hun lærte Hólmfríður å vokte seg for.»

Den unavngitte kom det året Hólmfríður giftet seg.

«Gamle Filippus' far lå for døden da, og døende menn griper etter underlige sikkerheter. Han sendte bud etter Hólmfríður — i enerom, ingen forvalter, intet papir — og navnga det huset hans hele tiden hadde visst om, det beskyttelsen hans i virkeligheten var blitt kjøpt mot i alle disse årene, som en pant ingen leser høyt. Det mørke hornet. Han krevde det — som endelig betaling, sa han. Fullt oppgjør av alle forpliktelser mellom husene. Mennene hans sto på tunet mens han fremsatte kravet.»

«Og min mor nektet», sa Guðríður.

«Hólmfríður nektet.» Et tørt spøkelse av stolthet gled over det gamle ansiktet. «Beretningen om avslaget som nådde faren din, var annenhånds, men formen overlever: Hun sa til herren av Losna at han krevde noe som ikke kunne omsettes — at hornene ikke kunne betales over et bord mer enn en blodlinje kunne, at de dro dit de ville gjennom morslinjen og ville skille seg i enhver hånd som kjøpte dem, og at hvis huset hans presset kravet, ville hun bære begge hornene ut i havet før hun bar dem til Losna, og beskyttelsen hans kunne følge henne ned og beskytte fiskene.» Han stanset. «Hun kan ha trodd alt sammen. Det meste kan til og med være sant. Men hør hva dette var i loven, kusine: et avslag fra en ung arving hvis eiendom og lillebrors andel nettopp var gått gjennom vergeansvaret til huset som fremsatte kravet. Morgenens etter et slikt avslag er kald. Og inn i den kalde morgenen trådte faren din.»

Ingimundur. Nygift med Hólmfríður, nylig blitt ærgjerrig, ung og rik og — Þórólfur sa det rett frem, med den nakne hengivenheten til en gammel tjener som ikke lenger skjulte hvor høyt han hadde elsket sin herre — klokere enn årene sine og ennå ikke vis. Han dro ubedt til Losna og inngikk en ny avtale.

«Losna skulle la saken om det mørke hornet ligge. Losna skulle offentlig anerkjenne Ingimundurs krav på hele Dale — som hadde sine tvilsomme hjørner, ettersom din morfars hjemmel var yngre enn naboenes minner — og Losnas tyngde skulle én gang

for alle falle over anklagene mot kvinnene, slik at ordet aldri igjen ble sagt mot Gyrid eller Hólmfríður eller noen datter av den linjen på den kysten. Det var Losnas del, og den oppfylte Losna. Hvert år din mor levde i sikkerhet, hvert år ordet ikke ble uttalt om henne — det var det som var kjøpt. Og til gjengjeld —» hendene til den gamle mannen la seg flatt på bordet — «lovet Ingimundur dette: Hvis de to hornene noen gang svarte den samme bæreren — hvis noen i slekten noen gang ble navngitt av begge, det lyse og det mørke, slik de gamle fortellingene sa hendte én gang gjennom mange generasjoner — da skulle Losna ha første rett til å forhandle om ekteskapet til denne bæreren.»

Arbeidsrommet var svært stille. Pennen til Vigfús hadde ikke stanset, og den lave skrapingen var den eneste lyden i verden.

«Forhandle», gjentok Guðríður.

«Det var ordet.»

«Selge.»

«Det var betydningen.» Þórólfur møtte blikket hennes uten å mildne det. «En bærer som begge horn svarer, er en makt, kusine. Uansett hvem hun ble bundet til gjennom ekteskap — hans hus steg. Losna kjøpte ikke en brudepris. Losna kjøpte plasseringen av det du bærer. Faren din solgte den første retten til å plassere deg åtte år før du ble født, for å kjøpe din mors og mormors trygghet — og jeg skal si resten, for du har krav på hele regnskapet og ikke den behagelige halvparten: Det virket. Intet bål ble noensinne reist på Rennesøy. Gyrid døde fem år etter bryllupet, i 1371, i sin seng og ubrent. Din mor har levd hele livet uberørt av ordet. Avtalen faren din inngikk, var ond på den måten bare avtaler som virker, kan være onde.»

Guðríður satt med hendene flatt på bordet på hver side av Ragnas brev og lot det stå i seg — alt sammen, helt.

Trolovelsen med Vigfús hadde brutt avtalen. En kongelig forhandling, kongens embetsmenn, segl over segl: Da hornene våk-

net i henne, hadde Ingimundur allerede plassert henne — utenfor Losnas rekkevidde, i armene på selve kronen.

«Han mente løftet var ugyldig», sa Þórólfur. «Det sa han den siste vinteren, med boken åpen på knærne. Ingen far kan binde ekteskapet til en datter som ennå ikke er født — Kirkens egen lov sier det. Ingen herre kan ha krav på en hellig gjenstand — gammel og ny lov er for én gangs skyld enige om at enkelte gjenstander ikke kan omsettes. Han hadde uttalelser fra to lovkyndige, kjøpt med diskresjon, begge samstemte. Men han hadde også —» og her kom den gamle mannens stemme nærmere å briste enn Guðríður noen gang hadde hørt den — «han hadde også *tatt imot godet*. Tjuefem år av det. Han hadde mottatt Losnas beskyttelse, brukt Losnas anerkjennelse til å beholde Dale, oppdratt døtrene trygt innenfor det som var kjøpt. En mann kan ikke spise brødet i tjuefem år og så hente frem jurister som beviser at bakeren aldri hadde noe til gode. Han visste det. Det var dette de lovkyndige ikke kunne skrive bort, og det han ikke kunne si høyt til noen annen enn meg: Uansett hva en domstol ville fastslå om løftet, var *gjelden* virkelig, fordi tryggheten hadde vært virkelig. Og Erlend — som er et verre menneske enn faren sin, og et mer nøyaktig — betrakter reisen din til Island som tyveri. Tyveriet av det eneste godet huset hans brukte en generasjons beskyttelse på å sikre seg.»

«Hvorfor fortalte far meg aldri dette?» Ordene kom lavt. «Eller mor — visste hun? Alle disse årene — brevet på singelen, ansiktet hennes —»

«Din mor visste at Losna hadde stått som verge etter farens død og lagt sin myndighet bak delingen av arven ved bryllupet hennes. Ekteskapsklausulen — jeg tror ikke hun visste om den, og det trodde jeg fordi Ingimundur sa det med skam i munnen, og skam var sjelden nok hos ham til å kunne leses.» Þórólfur så ned på sine arrmerkede hender. «Hvorfor fortalte han deg det ikke? Først fordi han skammet seg. Fordi han mente den kongelige trolovelsen hadde plassert deg utenfor Erlends rekkevidde — at han

i stillhet hadde overlistet sin egen synd, og at regnskapet kunne lukkes uten at noen datter noensinne fikk vite at hun hadde vært en post i det. Og fordi menn ofte tar utsettelse for beskyttelse, kusine, når følgene først kommer etter at de er døde. Det er den vanligste feilen sterke menn gjør. De kan ikke forestille seg at verden fortsetter å sende regninger til familien når de ikke lenger står ved døren.»

Pennen fortsatte å skrape. Guðríður satt og så formen på hele livet sitt omordne seg på et bord: begravellesbrevet som ikke nevnte noen sum. Bárðurs vennlighet på singelen. *Løsøre i morslinjen*. Bergen-mannen ved tinget som spurte om søsteren var gift, hvem som holdt Dale. Ragna som sto på jorden som en soldat og vokter papirer fra en krig hvis første slag var blitt utkjempet før moren deres giftet seg.

Faren hadde elsket dem. Hun tvilte ikke på det — hadde ikke ett øyeblikk gjennom alt sammen tvilt på det. Han hadde elsket dem, beskyttet dem og betalt for beskyttelsen med et løfte skåret ut av en datter som ennå ikke fantes, fortalt det til ingen og dødd i troen på at regnskapet gikk opp. Kjærligheten og avtalen var ikke to historier. Det var dette hun kunne kjenne forandre seg inne i henne mens hun satt i det lukkede rommet, slik havet forandrer en kystlinje: De var én historie, og hun måtte bære den hel — rylliken han hadde presset inn i hånden hennes ved graven og klausulen som var solgt over et bord på Losna, de samme hendene, den samme trofastheten gjennom vinteren, den samme mannen.

«Og hornene», sa hun til slutt, for regnskapet var ennå ikke fullstendig. «Du sa på Dale at det mørke var tapt — borte fra familien i fire generasjoner, tre fortellinger, nordover, havet, en hard vinter. Så sto du ved en skipsrekke og la det i hendene mine.»

Þórólfur så direkte på henne. «Jeg løy.»

Ingen mildning. Intet *sant så langt det gikk*. Ordet ble lagt nakent på bordet sammen med alt annet, og hun merket at hun æret

ham mer for nakenheten enn for noen utsmykning han kunne ha hengt på det.

«Hvorfor?»

«Faren din ga en nøyaktig befaling, og du skal få den nøyaktig. Du skulle ikke få verken det mørke hornet eller vite hvor det befant seg før det lyse hadde gjenkjent deg. Hvis det ikke gjorde det — hvis du viste deg å være alminnelig — skulle jeg føre Hrímskáld til en annen vokter og la deg leve hele livet i troen på at det var tapt. De tre fortellingene var utformet flere år i forveien for dette formålet. Det ble til og med funnet gamle kvinner som kunne gjenta dem.»

«Var jeg i fare om jeg visste?»

«Hornet var i fare for deg.» Han sa det uten å vike. «Hvis sorg, sinne eller frykt nådde det før gjenkjennelsen gjorde deg stødig. Mormoren din — jeg fortalte deg det på Dale — forsøkte å knuse det lyse mot en ildstedstein, halvt fra forstanden etter en vinter med sangen. Det var sorg som holdt en arv. Og det fantes en annen bærer lenger tilbake i slektens minne: Hun tok det mørke hornet opp uten opplæring for å stilne feberen hos et barn — mente ikke annet enn barmhjertighet — og la feberen ned, og barnets hjerte med den. Det er hva det mørke er, kusine, i en hånd som ikke har lært balansen: Det legger ned. Det spør ikke hvor mye.»

«Så du besluttet at bedrag var tryggere enn undervisning.»

«Ja.»

«Og var det det?»

Þórólfurs blikk flyttet seg — hun så det flytte seg — til munnviken hennes, der den forgiftede luften ved Þórshöfn hadde etterlatt sitt lille lyse arr, merket etter et verk hun hadde gått inn i uten annen opplæring enn advarsler.

«Jeg vet ikke lenger», sa han.

Det var, tenkte hun, den ærligste setningen han noensinne hadde gitt henne, og Vigfús skrev den ned sammen med resten.

Vigfús la pennen ned for første gang på to timer, bøyde hånden og ga dem loven i saken slik han ga alt: ferdig oppført, bærende, uten pynt.

«Hør nå hva dokumentene sier, og hvor de tier, for tausheten er selve saken.» Han trakk trolovelsespapirene til seg. «Kongens kopi av trolovelsen inneholder en erklæring — vanlig i formen, skjebnesvanger i følgene — om at *alle tidligere private krav mot brudens person og eiendom er undersøkt og står som innfridd*. En embetsmanns segl står under. Men innfrielsen av et virkelig krav skaper en kvittering — betaling erlagt, ettergivelse gitt, noens segl som erkjenner oppgjøret. Ingen kvittering finnes. Ikke blant mine papirer, ikke på rådets fortegnelse, ikke noe sted under den grønne snoren. Altså: Enten ble Losna betalt og kvitteringen mangler — forlagt eller fjernet — eller ingen betaling ble noen gang foretatt, og en kongelig skriver utferdiget en falsk erklæring om oppgjør for å lukke en sak, og Erlend har brukt tretti år på å sitte med et krav som kronens eget papir later som er innfridd. Uansett har vi forklaringen på mannens tålmodighet. Han ventet aldri på at faren din skulle dø, Guðríður. Han ventet på at svakheten i innfrielseserklæringen skulle modnes — på at embetsmennene som beseglet den, skulle dø eller spres — før han prøvde den.»

«Ragnhild førte en kopi østover», sa Þórólfur. «Av det virkelige regnskapet — hva som faktisk ble betalt, når og for hva. Ingimundur mente hun nådde Island. Det var alt han ville si om det: *Den andre delen er under en død kvinnes varetekt.*»

«Den døde kvinnens varetekt», sa Guðríður. «Brautarholt. Og gjemmestedet er aske og to nagler.»

«Og kongens embetsmenn holder den første delen», sa Vigfús, «og den tredje er nettopp blitt undertegnet ved mitt bord. To av tre.» Han så på den gamle mannen. «Les.»

Þórólfur leste gjennom vitnemålet — langsomt, høyt, hver eneste linje, slik Guðríður hadde krevd — tok pennen og undertegnet, og Vigfús strødde sand på blekket, satte seglet sitt ved siden av underskriften og daterte det. Den tredje delen av en død manns svar fantes endelig i verden, tjuefem år etter at han begynte å bygge det.

Gjennomletingen av arkivet tok to dager, og det var Guðríður som fant det.

Vigfús' dokumentlager var kronens hukommelse på Island: et indre rom ved arbeidsrommet, med hyller fra gulv til tak, kister i kister, tretti år fra hans egen embetstid og den uordnede arven fra embetstidene før — for embetsmenn dør og skip synker, og hver *hirðstjóri* overtar sine forgjengeres papirer slik en bonde overtar steinene i en åker. De gikk metodisk gjennom det etter planen Vigfús utarbeidet: først trolovelsesårene, så korrespondanseregistrene, deretter kistene uten fortegnelse.

Den lå i den andre uregistrerte kisten den andre kvelden — og senere kunne hun aldri fullt ut forklare hva som fikk henne til å stanse ved akkurat den bunten, bortsett fra at hun hadde brukt en vinter på å lære å lese de dødes hender. En innpakket dokumentbunke, vannskadet, med den ene kanten brun av svimerker — *svimerker* — arkivert under en etikett på en skrifters latin: *Holmfridis filiae Gyridis*. Arkivert av en skriver som hadde vært død i førti år, under navnet til kvinnen dokumentene gjaldt i stedet for mannen — under morens navn, gjort latinsk, der ingen som lette etter Ingimundurs saker eller Losnas eller Dales, én eneste gang ville ha sett.

Hendene skalv da hun bar den til lampen. Omslaget hadde en falmet påskrift: *Tatt i kongens varetekt fra gården på Brautarholt, med husstandens vitende, i året* — året uleselig, blekket druknet av

gammelt vann. Og i omslagetets fold hang den andre halvdel av et rødt vokssegl, sprøtt som et dødt blad.

Hun trengte ikke hente stykket fra hyllen. Hun hentet det likevel, la de to bitene sammen på det hvite kledet, og hjorten sto hel for første gang på seksti år — stående, ikke springende — bruddlinjen møttes kant mot kant, nøyaktig som en tellestav som møter sin tvilling.

Bunten inneholdt åtte dokumenter. Hun telte dem to ganger, så en tredje, mens hun hørte stemmen til en gammel kvinne gjennom et lampelyst stabbur: *tre, to, tre*.

Og hjertet i de åtte — pergament, tettskrevet, bevitnet to ganger, skriften sterk, skrå og hastig, en kvinnehånd som på absurd og dødelig vis minnet henne om Ragnas — var en edsvoren erklæring.

Ragnhild, som kalte seg *fra Dale, Gyrids tjener og frende*, forklarte for to navngitte vitner: at beskyttelsen Losna-huset ga Gyrid og datteren, var ytt mot bestemte avgifter fra Dale — oppregnet, ull og sølv og båtsandeler, år for år, beløpene ført som en husmors regnskaper; at disse avgiftene var betalt fullt ut gjennom ni år — ni opptellinger som marsjerte nedover margen — og fullført året før Guðríður ble født; at Losnas forvalter hadde erkjent full innfrielse foran vitner på Dale da den siste avgiften ble betalt; og at ethvert senere løfte som berørte en datter av linjen eller noen gjenstand i morslinjens varetekt, var blitt krevd og presset frem *etter at den opprinnelige forpliktelsen sto som innfridd* — tvunget på Ingimundur da ingenting var skyldig, og gitt av ham under skyggen av en beskyttelse som allerede var kjøpt og betalt.

Gjelden hadde vært virkelig. Og gjelden var *betalt* — betalt helt, betalt før hun ble født, betalt i ull og sølv gjennom ni tålmodige år av faren og mormoren sammen — og alt som fulgte, ekteskapsklausulen, førsteretten, den tålmodige panteretten gjennom generasjoner på livet hennes, var blitt presset ut på toppen av et oppgjort regnskap, tvang iført en kreditors kappe.

«Hjorten lyver», sa Guðríður.

Vigfús leste erklæringen to ganger, så leste han vitnenavnene nederst, stanset og leste dem igjen.

«Dette første vitnet — familien eier fremdeles jord nær Skálholt. To generasjoner har gått, men edsvorne vitnemål går i arv; husstanden kan bevitne morfarens merke.» Han la pergamentet ned med den særegne varsomheten hun bare hadde sett ham gi ting som avgjorde saker. «Guðríður. Dette kan knuse kravet. Ikke mildne det — knuse det. En innfridd gjeld, bevitnet ettergivelse og det senere løftet bevist presset frem etter innfrielsen: Det finnes ingen domstol i Norge, verken kongens eller Kirkens, som håndhever et løfte kjøpt med en beskyttelse som allerede var betalt. Hele Erlends byggverk står på at gjelden er åpen. Den ble lukket før du ble født.»

«Kan det beskytte Ragna før kjennelsen kommer?» Hun hørte sin egen stemme komme jevnt og var stolt, for alt under jevnheten løp. «Erlend har menn på Rennesøy nå. Papir krysser havet med skipenes hastighet, og domstoler beveger seg langsommere enn begge. Søsteren min står på Dale med mors hoste som garnison.»

«Papir krysser langsomt. Myndighet enda langsommere.» Han pyntet ikke på det. «Måneder, med den beste vinden og de beste skriverne.»

Og der var det — det ankom nøyaktig slik Þórólfur hadde lovet at det ville gjøre, en fremtidig natt da valget var verre, med minnet om Þórshöfn som anbefaling. Guðríður så ned gjennom gulvet i arbeidsrommet, dit de to hornene lå sovende i sitt jernbeslåtte mørke, og tanken kom ferdigformet, uten anstrengelse, allerede beregnet: *Vind i et seil. Et skip drevet østover før sesongen. Hun kunne stå på singelen ved Dale med pergamentet i hånden før Erlends skriver fullførte sin renskrift.* Hornene våknet da tanken krysset henne — hun kjente dem vende seg mot den, lys varme og mørk kulde, villige, rede, *hennes* —

Det var lettheten som skremte henne. Ikke prisen. Lettheten.

«Nei», sa hun.

«Jeg spurte ikke», svarte Þórólfur.

«Det gjorde jeg.» Hun sa det til gulvet, til hornene, til den sultne delen av seg selv som hadde lent seg inn i et drag en vinternatt og stille hadde fortsatt å lene seg siden. «Hele Erlends hus er bygd på makt brukt som brekkstang — beskyttelse som pant, velvilje som kjøp, en redd manns løfte behandlet som odel. Hvis jeg svarer ham ved å bøye verdens vær for å løpe fra juristene hans, har jeg ikke knust kravet. Jeg har bekreftet forutsetningen — at det jeg er, er en kraft som kan *settes inn*, og det eneste spørsmålet er av hvem.» Hun så opp. «Han sier jeg tilhører Losnas regnskap. Kirken lurte på om jeg tilhørte Djevelen. Jeg vil ikke redde Dale ved å tilhøre min egen frykt i stedet og kalle resultatet frihet. Vi skal slå ham med det familien min alltid har slått vinteren med.»

«Og det er?»

«Kopier.»

Hun trakk lampen nærmere og begynte allerede å telle arke-
ne de ville trenge. «Fire renskrevne kopier til å begynne med. Én til kongens råd i Bergen. Én til Skálholt — Kirkens arkiv overlever strider som fortærer private haller, og Matthías av alle menn vil sørge for at den oppbevares trofast, siden alt må skrives ned.» Antydningen til et smil kom og forsvant. «Én til Ragna, med et brev i min hånd som forteller hva hun holder og hvordan hun skal bruke det. Én blir her i den jernbeslåtte kisten ved siden av hornene og min beretning om Þórshöfn — hele svaret i én varetekt, endelig. Og denne gangen —» hun så på Þórólfur og Vigfús, og setningen kom ut av henne med tyngden av en lov som trådte i kraft, den første loven i et hus hun ennå ikke visste at hun grunnla — «skal hvert menneske hvis liv bindes av papiret, *lese hva det sier*. Ingen flere beskyttende tausheter. Ingen flere halvdelere. Det er tausheten som har holdt oss i seksti år.»

Vigfús trakk fire rene ark til seg og skar til en ny penn.

Utenfor den lukkede døren til arbeidsrommet fortsatte husstanden kvelden: kniver mot fjøler, et barn som løp et sted med klaprende hundeklør etter seg, Halla som med sann kunst forbanet en uvillig ild. Alminnelig liv, helt og uvitende, mens en død manns tjuefem år lange taushet endelig ble tvunget til å tale ved et lampelyst bord — i fire eksemplarer, bevitnet, foran hvert menneske den bandt.

Guðríður tok opp den andre pennen.

De kopierte til lampen måtte stelles to ganger, og en gang i den tredje timen, midt i innføringen av Ragnhilds ni marsjerende opptellinger for andre gang, stanset Guðríður pennen.

«Han ville ha blitt tilgitt», sa hun. «Det er den delen jeg ikke klarer å legge fra meg. Om han hadde fortalt oss det — i det minste mor, eller meg en eller annen kveld i hele min jentetid — var avtalen stygg, men den ble inngått i ungdom, under trussel, og den kjøpte to kvinners liv. Vi ville ha tilgitt ham løftet.» Hun så på det våte blekket fra farens synder, nå skrevet med hennes egen hånd, endelig leselig. «Det er tausheten jeg må arbeide med. Han lot mor bære et brev som en glo gjennom en vinter. Han lot Ragna stå alene under et krav ingen hadde navngitt for henne. Han sendte meg over havet etter at fellen allerede var utløst og aldri —» Stemmen holdt; hun fikk den til å holde. «Løftet var én natts svakhet. Tausheten var tjuefem års valg, hver morgen, om igjen.»

«Ja», sa Vigfús. Han mildnet det ikke, og hun var takknemlig — han hadde lært nøyaktig når han ikke skulle gjøre det. «Og kanskje oppdager du med tiden at de to tilgivelsene beveger seg i forskjellig hastighet. Løftet kan du tilgi dette året. Tausheten tilgis slik jord ryddes — én stein om gangen, så lenge det tar.» Han dyppet pennen. «Men legg merke til hva du gjør i kveld, Guðríður, for det er svaret så vel som såret: fire kopier, og hvert bundet menneske leser. Du knuser ikke bare Erlend. Du gjør slutt på metoden. Intet barn i noe hus du styrer, skal noensinne stå der du sto på singelen og spørre *hvilken gjeld* over sin fars kiste.»

Hun så på ham over de oppstilte papirene — denne mannen som farens verste og beste avtale ved et tilfelle og gjennom kongens penn hadde overlevert henne til — og bøyde seg så igjen over opptellingene og skrev inn ettergivelsen for det niende året med en hånd som ikke skalv.

På den andre siden av bordet så Þórólfur dem begge skrive — Bæreren og magistraten bøyde over samme pergament i samme lampelys — og noe i ansiktet til den gamle mannen begynte svært langsomt å løsne; og noe annet i det, skulle Guðríður huske senere, gjorde ikke det. Han satt der med vitnemålet undertegnet og livsoppgaven fullført og så i ett ubeskyttet øyeblikk ut som en mann som har levert lasten og ikke kan forestille seg hva et skip ellers er til.

Hun la merke til det. Hun var for dypt inne i kopieringen til å veie det.

Om morgenen skulle hun ønske hun hadde gjort det.

Kapittel elleve — Vitnets svikt

Þórólfur forsøkte å dra før daggry.

Guðríður våknet av lyden fra stalldøren — ikke høy; han var en altfor god reisende til å være høylytt; det var nettopp hvor liten lyden var som vekket henne, hengselet lettet slik hengsler lettes av menn som ikke vil bli fulgt — og hun lå ett øyeblikk i mørket og la den sammen med det lettede, ufullendte uttrykket hun hadde unnlatt å veie kvelden før. Så var hun oppe, kledd i det hendene fant, og på vei over det svarte tunet med den hvite pusten revet i kulden.

Hun fant ham i ringen av lanternelys mens han strammet gjorden på den gamle grå hesten. Eiendelene var redusert til det de hadde vært natten etter begravelsen til faren hennes: den samme oljede bylten, det samme skamferte skjoldet festet til salen. Som om hele vinteren imellom — overfarten, stormen, fjellet, retten, bekjennelsen — kunne rulles sammen og bæres bort i liten størrelse, og hallen stå igjen slik han fant den.

«Hvor skal du?»

Han skvatt ikke. Selvfølgelig hadde han hørt henne krysse tunet; han hørte alt; det hadde alltid vært hele vanskeligheten og hele nytten ved ham.

«Det går et skip nordover om tre dager», sa han til gjorden. «Kopiene av vitnemålet bør reise med noen som kjenner deres verdi.»

«Vigfús sender to edsvorne menn.»

«En tredje skader ingenting.»

«Du flykter.»

Hendene stanset på remmen.

Hesten flyttet seg mellom dem, varm og utålmodig, pusten føyde seg til deres i lanternelyset, og et langt øyeblikk rommet stallet tre pustende skapninger og én taushet.

«Jeg har fullført oppdraget fra faren din», sa Þórólfur til slutt. «Hornene er overlevert. Gjenkjennelsen er skjedd. Fortellingen er fortalt, undertegnet og kopiert. Ikke ett punkt i eden jeg avla for ham, gjenstår å utføre. En leid mann går når arbeidet er gjort, kusine. Det kalles ikke flukt. Det kalles tjenestens slutt.»

«Nei», sa Guðríður. «Du har ikke fullført oppdraget hans. Du har bekjent at du misforsto det i tjuefem år, noe som er en helt annen sak.»

Det nådde ham. Hun så det lande et sted under reiseroen.

«Þórólfur. Hva er et Vitne til?»

«Å bevare det blodlinjen mister.»

«Det er en frase. Nå har jeg en hel bok med fraser gamle mennesker gir meg i stedet for svar, og jeg har lært å gi dem tilbake. Hva *gjør* han?»

«Han bærer gjenstandene når Bæreren ikke kan.» Ordene kom langsomt, hvert lagt ned som av en mann som krysser is han ikke lenger stoler på. «Han lærer henne loven deres. Han hindrer fiender i å få vite hvor de ligger. Han husker det skriftlig protokoll ville sette i fare. Han står mellom linjen og verdens nysgjerrighet, ett liv om gangen, fra generasjon til generasjon, til hans eget tar slutt.»

«Fortsett», sa hun. «Fullfør listen. Du mangler fire punkter, og jeg har stått i den andre enden av dem alle.»

Han så på henne over hesteryggen.

«Lyver for Bæreren når han er redd for henne», sa hun, siden han ikke ville. «Avgjør hvilke sannheter hun kan tåle, og doserer dem som en krukke med to knuter. Adlyder en død far fremfor en levende datter. Og pakker hesten sin i mørket i stedet for å bli stående i et hus der hele han endelig er kjent.»

Han tok imot hvert ledd uten forsvar, sto helt stille, en gammel soldat som tok imot en salve han selv hadde beordret.

«Ja», sa han.

Sinnet hun hadde båret over tunet, demmet og klart, fant ikke feste i den enkle enigheten — det var som å slå mot åpent vann — og det som steg i stedet, var verre og sannere.

«Jeg trengte deg», sa hun. «Ikke en port med et mannsansikt. Ikke min fars vilje gående omkring etter ham i grå kappe, som veide meg og fant vektskålens resultat for farlig til å offentliggjøre. Deg. Mannen som red i to dager uten å stanse for å nå en jente før jorden lukket seg over faren hennes. Mannen som knelte på en terskel i stedet for å dra søle inn i et sørgende hus. Mannen som i en time holdt hele grepet et brannskadet barn hadde om verden, på én tommel, uten å bevege seg. Den mannen trengte jeg hele vinteren, og hele tiden ble han avbrutt av Vitnet.»

Noe i ham brast da, stille — ingenting rørte seg i ansiktet, og alt under det gjorde, slik is gir etter når vannet flytter seg neden-
under.

«Jeg vet», sa han.

Han satte seg tungt på den lave båsveggen, og i den grå begynnelsen av dagslys gjennom døren viste han hvert eneste av sine åtti år. For første gang siden en midnattsterskel på Dale så han *på* henne mens han talte, ikke inn i den midlere avstanden der døde menn oppbevarer sine befalinger.

«Faren din var det første mennesket som noensinne betrodde meg noe større enn vinterens forråd», sa han. «Du må forstå hva jeg var da han fant meg. En frende av fattig slag, tre daler inne i landet, flink med hester, flink til å tie. Menn hadde verdsatt tausheten min før — den er det første de fattige har å selge — men de verdsatte den som en mur. Ingimundur verdsatte den som en *va-retekt*. Han la den første hemmeligheten i hendene mine slik man ville legge et barn i dem, og jeg —» de gamle hendene åpnet og lukket seg — «jeg tok lydighet for troskap, fordi lydigheten var den

delen jeg visste hvordan jeg skulle gi. Lydighet har kanter. Man kan utføre den fullkomment og hver kveld vite at den er utført. Troskap har ingen kanter. Troskap ville en eller annen gang gjennom tjuefem år ha spurt: *Tjener oppdraget fremdeles dem det ble sverget for?* Lydigheten spør aldri. Det er trøsten i den, og jeg tok imot trøsten, og hver gang jeg holdt noe tilbake for deg, sa jeg til meg selv at jeg bar byrden for din skyld. Men en skjult byrde blir ikke lettere, kusine. Den ankommer bare uten håndtak.»

Lanternen freste. Ute over tunet begynte de første fuglene.

«Jeg drar ikke fordi arbeidet er gjort», sa han endelig og rett frem, idet den siste muren falt. «Jeg drar fordi jeg ikke vet hvordan jeg skal stå foran deg nå som du har lest hele regnskapet over meg. Hver mann har én dør han aldri har åpnet i andres nærvær. Du og pennene dine har åpnet alle mine på én vinter, og jeg oppdager at jeg er —» han lette etter ordet og valgte til slutt det enkleste, slik hun hadde lært ham — «skamfull. Og en skamfull mann på hesteryggen føler mindre skam. I omtrent én dag. Jeg har prøvd det før.»

Guðríður lente seg mot den motsatte båsveggen, lot stillheten bære sin del, og gjorde så det hun hadde kommet over det kalde tunet for å gjøre.

«Hvis du blir, endres vilkårene», sa hun.

Hodet hans kom opp.

«Nevn dem.»

«Du gir råd. Du fører protokoll. Du sier meg imot når jeg tar feil — til ansiktet mitt, der og da, ikke i en bekjennelse tjuefem år senere. Du befaler meg ikke med min fars stemme; befalingene hans døde med ham, og jeg vil ære minnet hans, ikke instruksene. Du avgjør ikke hva jeg får vite. Noensinne. Om noe. Hvis en kunnskap innebærer fare, lærer du meg faren *sammen med* den, slik min mors bok skriver giftboksen ved siden av legemiddelet.» Hun holdt blikket hans. «Dette er embetets vilkår, revidert. Jeg er Bæreren. Det tilfaller meg å fastsette dem.»

«Og om jeg mener at en sannhet vil ødelegge deg?»

«Da forteller du den mens du står nær nok til å hjelpe meg å samle bitene.»

Et øyeblikk arbeidet munnen hans mot noe som var halvt et smil og halvt det motsatte.

«Det er et vanskeligere embete enn det jeg sverget.»

«Da er det kanskje endelig navnet verdig.»

Han ble sittende et øyeblikk til. Så reiste han seg, vendte seg mot den grå hesten og løsnet gjorden — de samme små, kompetente bevegelsene i omvendt retning, avreisen gjort om — og om hendene var mindre stødige ved åpningen enn de hadde vært ved strammingen, meldte hesten det ikke, og det gjorde heller ikke hun.

Ved stalldøren stanset han.

«Vilkårene», sa han. «Få magistraten din til å skrive dem. I boken, under segl, ved siden av vitnemålet mitt.» Et spøkelse av tørrhet vendte tilbake til stemmen av jern og regn. «Jeg blir fortalt at det er slik man får ting til å holde i dette huset.»

Vigfús førte Vitnets reviderte embete inn i protokollen samme morgen, alvorlig, med sin svarte, nøyaktige hånd — *gi råd, før protokoll, motsi; ingen befaling med en død manns stemme; ingen kunnskap holdt tilbake; fare lært sammen med kunnskapen* — og Þórólfur undertegnet nedenfor og bemerket at han nå hadde satt navnet sitt på mer pergament på én uke enn i de foregående åtti årene, at han kunne kjenne det ta år av livet, og spiste en større frokost enn noen annen ved bordet.

Da rommet var tømt, stanset Vigfús den gamle mannen i døren med et ord, og Guðríður, som samlet de sandede arkene, lot ikke som om hun ikke lyttet; huset hadde nå lover om slikt.

«For tjuefem år siden», sa Vigfús, «så en rik mann i Norge på naboene, kreditorene og døtrenes fremtid, og av alt han eide, valgte han *deg* til å bære den delen som betydde mest. Jeg har brukt en vinter på å lese ordningene hans. Han tok feil om mye og valgte redskapene sine fullkomment. Jeg ville at det skulle sies av en som ikke er forpliktet til å elske deg: Sviktet du satte navnet ditt under i morges, er virkelig, og det er et trofast menneskes svikt. Kirken har en hel kalender med verre.»

Þórólfur ble stående et øyeblikk med hånden mot dørkarmen.

«Din far», sa han til slutt, «sa en gang at kjennetegnet på en førsteklases magistrat er at han dømmer og frikjenner i samme åndedrag, så mannen går ut med begge.» Han så tilbake. «Jeg ser at embetet fant sin arving.»

«Det», sa Vigfús og vendte tilbake til papirene, «er den første bestikkelsen jeg noensinne er blitt tilbudt som jeg har tenkt å beholde.»

Til slutt var det Ari som avgjorde husstandens uuttalte spørsmål om den gamle mannen skulle bli. Gutten hadde betraktet morgenens hendelser i stallen fra fjøsloftet — han betraktet alt nå, etter å ha lært prisen for havner ingen vocket — og ved middagstid stilte han seg foran Þórólfur på tunet med et forslag som tydeligvis var blitt satt sammen gjennom flere timers ettertanke.

«Halla sier du kan høre forskjell på trygg og råttan is. Det kunne ikke broren min.» Stemmen til gutten holdt seg jevn, noe som i seg selv var nytt. «Jeg vil lære det. Og sporing, og det med hestebittet. Før vinteren.»

Tunet ble stille i en ring omkring dem, slik tun gjør.

Þórólfur så lenge ned på smedens siste sønn — den gamle vokteren av døde menns oppdrag og gutten som vocket en død brors — og noe gikk mellom dem som ikke trengte ordet de begge bar.

«Ask», sa Þórólfur. «Du slår i isen foran føttene og lytter til svaret. En ren lyd er trygg. En dump lyd er råde. Vi begynner med slaget, for armen din er som en spurvs.» Han var allerede på vei

mot vedskjulet, gutten allerede etter. «Den første loven er denne: Isen bryr seg ikke om hvor god grunn du har til å krysse. Gjenta det.»

«Isen bryr seg ikke om grunner.»

«Nettopp. Det gjør heller ikke hester, ild eller hav. Det er én lærdom i fire kapper, og den er halvparten av alt jeg vet.»

Guðríður så dem gå — den høye, bøyde skikkelsen og den lille, rette, med skrittene tilpasset hverandre — og gikk for å hente den lille boken, for noen oppføringer kunne ikke vente til kvelden.

Og den ettermiddagen, under de nye vilkårene, ga han henne den første fullstendig ærlige undervisningen i hva det innebar å bære.

De gikk ut til klippene over bukten, de to, med begge hornene — nå båret åpent for husstandens øyne, under biskopens kjennelse, Vigfús' ansvar og hennes egen skrevne lov — og han fortalte henne hele historien, med navn, som han tidligere bare hadde vist skyggen av: Bæreren som hadde stanset et barns hjerte.

«Hun het Áslaug. Søsteren til din tippoldemor — slekten delte seg, og hennes gren tok slutt, og du vil straks forstå hvorfor ingen noensinne fortalte historien hel. Hun var sytten år.» Han lot det stå et øyeblikk, med hensikt. «Det mørke hornet var kommet til henne uten opplæring, nøyaktig slik det lyse kom til deg: et dødsfall, en natt, en fremmed med en bylt. Før måneden var omme, fikk søstersønnen feber — en liten gutt, brennende, skrikende i tre dager. Ingen lærer levde. Det var bare hornet og de gamle ordene: *Det mørke legger ned*. Hun ville legge feberen ned, kusine. Bare feberen. Hun blåste i hornet over sengen med hele hjertet fullt av ingenting annet enn barmhjertighet — og barmhjertighet er ikke et mål. Hornet spurte *hvor mye skal jeg legge ned?*, og sorgen hennes svarte *alt*, og feberen stanset, og hjertet stanset, og skrikene stanset, og alt stanset, og hun levde i førti år til ved siden av søsteren, og i den generasjonen ble det aldri igjen blåst i hornet.»

Havet arbeidet nedenfor dem. Guðríður sto med Hrímskálds kulde sivende gjennom innsvøpningen mot siden og tvang seg til å ta imot fortellingen hel, uten å vike for en eneste vegg i den.

«Hvorfor betyr det noe at den blir fortalt nå?» spurte hun — ingen utfordring; undervisningens eget spørsmål.

«Fordi du stille gjennom hele vinteren har bygd en lov av Margréts og Ketills død — jeg har sett deg legge skiftene. *Hver bruk koster et liv*. Og den er falsk, og falskheten er like farlig som hornene. Þórshöfn kostet lungene dine og intet liv. Sólveigs barn kostet svette og intet liv. Og Áslaugs verk kostet et liv *ikke fordi verden krevde betaling* — men fordi en umålt barmhjertighet er en flom, og flommer drukner. Loven er ikke *hver gave dreper*. Loven er den faren din hamret inn: Alt som blir gitt, blir betalt for. Alt som blir tatt, blir skyldt — og *hele Bærerens kunst ligger i å måle*. En avmålt gave med ærlig fastsatt kostnad æres av verden. Det er de umålte — fra sorg, fra frykt, fra kjærlighet med lukkede øyne — som griper inn i den nærmeste vuggen for å gjøre opp.» Han så på henne. «Det var lærdommen jeg skyldte deg den natten jeg rakte deg det lyse hornet, og holdt tilbake fordi jeg dømte deg for ubearbeidet til den. Under de nye vilkårene får du den elleve måneder for sent, med min svikt vedlagt som opphav. Gi råd, før protokoll, motsi.»

Og på den samme klippen begynte han endelig å lære henne Bærerens håndverk som et håndverk — ikke advarsler, men øvelser.

«Du skal ikke blåse i noe horn i dag, heller ikke denne måneden. Biskopens kjennelse forbyr det offentlige verket; min kjennelse forbyr det private til du har lært målingen uten horn. Hver kunst har sine tørre øvelser. En sverdkjemper hugger luft i et år. En jordmor knytter snor rundt en sengestolpe. Dette er vår.» Han satte føttene hennes på berget med en skulderbreddes avstand og sto bak skulderen som en mann som veileder en bueskytter. «Pust til bunnen av deg selv, og stans. Ikke forbi — ved Þórshöfn gikk du

forbi den, og brystet plystrer på frostmorgener for å minne deg. Bunnan. Finn hvor den er. Du kan ikke måle en gave før du har målt karet.»

Hun pustet, fant bunnan og fant den grunnere enn den hadde vært i oktober — arven etter riften, et rom i henne som var blitt varig mindre — og tvang seg til å notere den nye størrelsen uten sorg, slik en helbreder noterer skjevheten i et sammenvokst brudd.

«Så prissettingen. Før ethvert verk, alltid, tre hele setninger, høyt eller i hjertet, fullført før hornet berører leppen. *Dette er hva jeg ber om.* Nøyaktig — ikke ‘hjelp dem’, ikke ‘gjør det godt’. En vind som stiger ned en skråning. En feber som løsner grepet så mye og ikke mer. Hornet utfører ikke barmhjertighet, jente; det utfører *mengder*, og umålt barmhjertighet er grunnen til at Áslaugs gren av familien tok slutt. For det andre: *Dette er hva jeg gir.* Navngitt, og ditt — pust, styrke, blod, søvn; aldri unavngitt, aldri en annens. For det tredje: *Dette er når jeg stanser.* Fastsatt før du begynner, for inne i et verk er det ingen dømmekraft til overs for å fastsette det. Ved Þórshöfn stanset du da barna var ute. Det var instinkt, og det reddet deg. Under min undervisning skal det være regning, og regning avhenger ikke av hell.»

De øvde til lyset svant — be, gi, stanse; be, gi, stanse; små tenkte verk prissatt og avslått, prissatt og godtatt, slik moren en gang hadde øvd med henne på giftdoser — og nær slutten ga han henne den ene hun hadde ventet på, stille, mens han så på ansiktet hennes:

«Et skip må krysse til Norge utenfor sesongen med papirer som skal redde søsterens jord. Fastsett prisen.»

Hun sto lenge med vinden trekkende i kappen.

«Det jeg ber om, er en måned av Nordsjøens vær bøyd bort fra sin vei», sa hun til slutt. «Det jeg må gi, er mer enn jeg eier — karet er mindre enn det jeg ber om, så forskjellen tas fra det som står nærmest: mannskapet, kysten, fiskerbygdene under den bøy-

de måneden med himmel. Når jeg stanser —» hun åpnet øynene. «Det finnes ingen stans. Vær har ingen kanter. Prissatt og avslått.»

Þórólfur så på henne et øyeblikk i det sviktende lyset og bøyde hodet — ikke tjenersbøyen hun hadde sett på terskler, men den håndverkere gir hverandre over et ferdig stykke.

«Faren din satte to mennesker til å vokte denne linjen», sa han. «Den som var verdt å ha, viste seg å være deg.»

Hun skrev alt sammen inn i den lille boken den kvelden — Áslaugs navn gjenopprettet i familiens bok etter fire generasjoner med beskyttende taushet, historien og loven ved siden av, og under begge de tre setningene i prissettingen, innført som en oppskrift: *Dette er hva jeg ber om; dette er hva jeg gir; dette er når jeg stanser* — og forsto at hun nettopp hadde sett forskjellen mellom en hemmelighet som ble bevart, og noe som ble bevitnet, at forskjellen var hele embetet, og at den gamle mannen endelig, åtti år gammel, hadde begynt å utføre det.

Ingimundurs siste vitnemål var aldri blitt skrevet på pergament.

To dager senere tok Þórólfur henne med ned til strandlinjen nedenfor Bessastaðir ved lavvann, der lyst rekved samlet seg etter uvær fra vest. Der — sittende på en saltforsølvet stokk med hele bukten grå og tålmodig foran dem — tok han ut en smal stripe av ask fra innsiden av kanten på det medtatte skjoldet, ikke lenger enn en underarm, med merker skåret langs hele lengden, for små til å leses før han vendte dem mot solen.

«Faren din skar denne den vinteren han sendte Aurbjartur til meg for oppbevaring. Han sa papir tilhørte domstoler og ild. Tre tilhørte vann og minne.»

Merkene var ikke runer, ved første øyekast slett ingen skrift: en opptelling. Ni grupper med streker for ni års avgifter — hun telte

dem mens hun holdt pusten, tvillingen til Ragnhilds marsjerende marg, skåret av skyldnerens egen hånd et hav borte fra vitnet — så vitnetegnene til to menn, og ved enden et personlig merke hun hadde sett presset i voksen på halvparten av dokumentene fra jentetiden uten noensinne å vite at det var mer enn pynt: en loddrett strek krysset av en bue. Pust, krysset av bro.

«Snu den», sa Þórólfur.

På baksiden, med små, dype bokstaver skåret med vinterkveldenes tålmodighet, hadde faren risset inn ord.

Intet barn svarer for en gjeld som allerede er betalt. Ingen gave fra kvinnene føres inn i en herres regnskap. Jeg valgte taushet og kalte den ly. La den som arver, bare tilgi meg om hun kan gjøre det av fri vilje.

Guðríður leste det to ganger.

Tidevannet arbeidet mot singelen. Et sted bak dem kranglet en måke med hele familien. Faren hennes hånd — hånden som hadde presset ryllik i neven hennes, hånden på regnskapsboken, hånden som hadde signert bort plasseringen hennes før fødselen og brukt ni år på å betale løsepengene for den — hadde også, en vinternatt med døren stengt, skåret *dette*: bekjennelsen, kvitteringen og løslatelsen av henne, alle tre, i en strimmel tre på lengde med underarmen hennes, og betrodd den til den ene mannen som var for lydig til å lese den høyt så lenge en eneste befaling gjensto å adlyde.

«Hvorfor ga du meg ikke denne før?» spurte hun, og stemmen var jevn, og jevnheten var hele vinterens opplæring.

«Fordi innskriften kaller hornene kvinnenens eiendom — *ingen gave fra kvinnene* — og kaller gjelden betalt. Hvis Losnas menn hadde tatt meg på noen vei de siste tre årene og funnet den, ville strimmelen bevise det ryktet bare antydte: at Dale holdt noe verdt en generasjons velvilje, og at Erlends krav allerede var dødt. Det var din fars egen befaling at jeg skulle ødelegge den hvis det lyse

hornet ikke valgte deg.» Han stanset. «Jeg adlød ham igjen, ser du. Selv i det jeg holdt tilbake for deg, utførte jeg det gamle embetet.»

«Og nå?»

Han rakte strimmelen over rekvedet til henne, på begge åpne håndflater, slik han en gang hadde lagt en bylt på en terskel.

Hun så lenge på den. Så lukket hun fingrene hans over den igjen.

«Bær den til skipet», sa hun. «Vis den til de edsvorne mennene før de seiler, og få opplesningen bevitnet og ført inn — opptellingen, ordene, merket, alt sammen, slik at strimmelen og erklæringen aldri igjen kan gå tapt i samme ild. Så tar du den hjem.» Hun reiste seg og så ned på ham på den forsølvde stokken — Vitnet for hennes linje, åtti år gammel, med tjuefem år av tre og taushet i to arrmerkede hender. «Et Vitne skal bevitne, Þórólfur. Det var aldri ment som et annet ord for *holde skjult*. Det er det eldste ordet vi har for *å få sannheten til å holde*.»

«Hjem», gjentok han.

«Hvis du har tenkt å bli.»

Han bøyde hodet over asketreet og var taus så lenge at tidevan-
net hørbart flyttet seg oppover singelen.

«Jeg har tenkt å bli», sa han.

Den bevitnede opplesningen ble holdt i hallen samme kveld, og Guðríður gjorde den med hensikt til det motsatte av alt strimmelen hadde levd gjennom.

Tjuefem år i en skjoldkant, i mørket, mot ribbeina på én mann. Derfor: lamper, langbordet og åpne dører. Vigfús' to edsvorne menn, som skulle seile med kopiene. Rannveig, spesielt hentet, fordi strimmelen talte om kvinnenenes gave, og en kvinne med anseelse burde høre den navngitt. Ari i hjørnet han hadde gjort til sitt, fordi huset nå hadde en lov om barn og unavngitt gjeld. Og Halla,

fordi Halla ville bære historien langs hele kysten før søndag, og for én gangs skyld — så mye hadde Guðríður lært av Vigfús' håndverk — skulle historien reise *korrekt*.

Pórólfur la askestrimmelen på bordet og leste den i sin helhet: de ni gruppene med streker, år for år, hver lest høyt mot Ragnhilds pergament der de samme årene marsjerte; vitnetegnene; merket av pust og bro. Så snudde han den og leste de utskårne ordene langsomt, med stemmen han brukte til eder, og hallen var så stille at lampene kunne høres.

Intet barn svarer for en gjeld som allerede er betalt. Ingen gave fra kvinnene føres inn i en herres regnskap. Jeg valgte taushet og kalte den ly. La den som arver, bare tilgi meg om hun kan gjøre det av fri vilje.

Vigfús førte inn i protokollen at strimmelen var fremlagt, lest og funnet å samsvare med den edsvorne erklæringen fra Ragnhild av Dale i ni punkter, og de to edsvorne mennene satte sine merker som vitner til opplesningen. Det var gjort: tre og pergament, opp-telling og vitnemål, farens hånd og vitnets minne, alt vendte nå samme vei, alt var nå *holdt fast*.

«Han skrev 'bare om hun kan gjøre det av fri vilje'», bemerket Rannveig inn i stillheten etterpå og samlet sjalet. «De fleste menn i hans stilling ville ha skrevet 'og hun skal'. Jeg har begravd en an-selig mengde ektemenns ordninger i min tid, og dette vil jeg si om din, jente: Han satte ingen slå for tilgivelsen. Det er sjeldnere blant døde menn enn man skulle håpe.»

Den natten drømte Guðríður for første gang om faren uten at magien trengte inn i drømmen.

Intet kor sang under noe gulv. Intet horn talte; ingen sølvlinjer løp; i drømmen var håndflatene hennes umerkede. Han satt på Dale i det alminnelige lampelyset fra en alminnelig vinterkveld, på

sin egen benk, og bømte et garn — hun kunne høre den nøyaktige lyden, den myke klikken fra trenålen gjennom maskene, en lyd hun ikke hadde visst at hun husket — og han forklarte ikke hornene eller gjelden eller koret eller Losna eller hvorfor kjærligheten i huset deres så ofte hadde kledd seg i taushetens klær. Han forklarte ingenting. Han så bare opp slik han pleide å se opp når hun kom inn med snø i håret, rakte frem trenålen og ba henne — i drømmen trengtes ingen ord — sette seg og holde linen stram mens han arbeidet.

Hun satte seg. Hun holdt linen. Garnet vokste, maske for maske, mellom dem.

Da hun våknet, sto grått lys i vinduet og huset var i ferd med å begynne nedenfor, og hun lå stille og gjorde ærlig opp, slik hun hadde lært.

Hun hadde ikke tilgitt ham. Steinmarken av taushet lå fremdeles der og måtte ryddes, én stein om gangen, så lenge det tok; hun kunne kjenne hele vidden.

Men hun hadde husket hvordan det føltes å arbeide ved siden av ham — varmen fra benken, klikkingen fra nålen, linen holdt stram mellom to par hender fordi det var slik garn ble laget, av to mennesker som betrodde spennet til hverandre — og det var ikke det samme som tilgivelse.

Det var ikke det samme, og det var ikke ingenting.

Hun sto opp, kledde seg og gikk ned til arbeidet — og fant Þórólfur allerede på tunet med Ari. De to slo øvelsesslag mot en vedkubbe med askestaver, den gamle stemmen rettet tålmodig vinkelen på den lille armen, begge fullstendig oppslukt; og hun sto et øyeblikk i døråpningen med morgenkulden mot ansiktet og tok opptelling over sin merkelige, bømte, ufullendte husstand før noen visste at hun var der.

Garnet vokste, maske for maske. Spennet holdt mellom hender.

Det var slik alt ble til.

Kapittel tolv — Et brev til Ragna

Fire kopier av bevisene lå til tørk utover Vigfús' bord, tynget i hjørnene av strandsteiner Ari var blitt sendt ut for å velge og hadde valgt med enorm høytidelighet.

Den første var til kongens råd i Bergen, der innfrielseserklæringen var blitt beseglet og der kronens egen samvittighet, om noe sted, kunne tvinges til å undersøke sitt eget papir. Den andre var til Skálholt — fordi Kirkens arkiver overlevde stridene som fortærte private haller, og fordi broder Matthías, som Guðríður bemerket uten at noen motsa henne, hadde insistert på at alt måtte skrives ned, og det fantes en viss rettferdighet i å ta ham på ordet for alltid. Den tredje skulle bli på Bessastaðir, i den jernbeslåtte kisten, ved siden av hornene, Þórshöfn-beretningen og Vitnets undertegnede forklaring. Den fjerde tilhørte Dale.

Den fjerde trengte et brev.

Guðríður skrev selv følgebrevet til Ragna ved det samme bordet mens kopiene tørket — og ødela tre innledninger før hun forsto hva som var galt med dem alle.

Kjære søster, far inngikk en avtale — Nei. Det lød som en anklage, og anklagen ville komme frem før beviset, og Ragna ville lese hele resten av pakken gjennom røyken fra den.

Kjære søster, du må ikke være redd — Verre. Det lød som hver løgn som noensinne var blitt fortalt kvinner umiddelbart før de fikk en utmerket grunn til å frykte; deres egen mor hadde fått en hel generasjon slike setninger, hver av dem en glo innsvøpt i ull.

Ragna, jeg kjenner sannheten — Ikke sant nok. Hun kjente ni års avgifter, ett fremtvunget løfte og en hjort som løy. Hun visste ikke hva Erlend ville gjøre når han ble trengt opp i et hjørne, om morens hoste ville overleve vinteren, eller hvorfor et gulv på Island

hadde banket i seksti år. Et brev som begynte *jeg kjenner sannheten*, ville miste sin autoritet ved det første det ikke visste.

Hun tok et fjerde ark og begynte med setningen hun hadde kretset omkring hele morgenen:

Ragna. Dette vet vi, dette mistenker vi, og dette forstår vi fremdeles ikke. Jeg skal ikke blande de tre.

Deretter skrev det seg selv, for det var bare familiens eldste håndverk: den ærlige opptellingen.

Under *Dette vet vi* skrev hun ned hele strukturen i saken, nummerert: Gyrids helbredelsesarbeid gjennom pestårene; beskyttelsen og avgiftene for den; de ni årene, betalt og innfridd før Guðríður ble født — *betalt, søster, alt betalt, jeg har det edsvorne regnskapet under hånden mens jeg skriver* — det senere løftet som ble presset ut av faren deres da ingenting var skyldig; innfrielse-serklæringen og kvitteringen som manglet; Ragnhilds erklæring, bevitnet to ganger; opptellingen på askestrimmelen, som samsvarte i ni punkter. Under *Dette mistenker vi* skrev hun resten: at Erlend visste at kravet var hult og hadde ventet på at embetsmennene som beseglet det, skulle dø; at Bárðurs vårbesøk ville komme med en skriver og et forslag utformet som barmhjertighet; at Losnas faktor vokter flere havner enn Bergens. Under *Dette forstår vi fremdeles ikke* skrev hun ærlig det som gjensto — gjemmestedet på Brautarholt og de seksti årene med banking, opptellingen tre-to-tre, hvorfor beskjeden fra en død kvinne hadde trengt en levende lytter når papirene allerede av seg selv var gått inn i kongens varetekt.

Så ga hun instruks, like klare som en oppskrift: Legg dokumentene frem for vitner, aldri alene, aldri alle kopier i samme rom; navnene på tre kongelige embetsmenn som duplikater skulle sendes til hvis Bárður presset på; ordlyden — utarbeidet av Vigfús — som skulle brukes til å avvise enhver forhandling til Bergen svarte. Hun fortalte Ragna hvor det ennå rådet usikkerhet, så søsteren aldri kunne bli overrumplet av den iført visshetens kappe.

Først etter alt dette — opptellingen gjort opp, rustningen levert — skrev hun som søster.

Hver dag har jeg tenkt på hvordan du sto på jorden mens skipet mitt dro. Jeg tok avreisen for den vanskelige delen og det å bli for den enkle. Tilgi meg. Du har holdt Dale mot sorgen, mors hoste, Losna og hver taushet far etterlot, og du har gjort det med to brev i året fra meg og ingen forklaring på hvorfor stormen samlet seg. Nå ser jeg hva det koster å bli. Det koster alt det avreisen koster, og ingen synger om det.

En gang sa du at det var du som kom til å stå i hallen når gjelden ankom. Søster: Du står ikke alene. Det som kommer med dette brevet, er hele fars svar, fullført av andre hender. Papir er en dårlig erstatning for en søster, men det er den formen jeg kan krysse havet i før skipene lar kroppen følge etter.

Vigfús smiler. Sjelden. Jeg har tenkt å studere det videre.

Hun leste hele brevet én gang til før hun forsegle det — opptellingen og ømheten, oppskriften og bekjennelsen — og forsto, med pennen fremdeles i hånden, at hun nettopp hadde skrevet det første dokumentet av et nytt slag i familiens lange arkiv: et brev som ikke holdt noe tilbake. Generasjoner med papirer under gulv, i skjoldkanter, under ildstedsteiner — alle gjort nødvendige av taushetene omkring dem. Dette reiste med hele sannheten på ryggen, åpent, bevitnet, fordi taushetene var avsluttet og papiret endelig kunne gjøre det papir var til for.

Hun presset tommelen i den kjølnende voksen, og ved siden av sitt eget segl satte hun et lite merke til med knivspissen, bare for Ragna, som ville kjenne det: tre korte linjer, to, tre.

Tell omhyggelig, hadde en gammel kvinne sagt. Hun ville at hele familien skulle lære vanen.

Skipet som skulle frakte brevet, brakte først posten det hadde samlet på veien vestover — og i oljeskinnsjakken fra Rennesøy, under Ragnas velkjente skrå hånd, lå et annet, tykkere brev, skrevet med en hånd Guðríður hele livet hadde kjent fra urteetiketter og husstandsregnskaper, men aldri én gang på et brev stilet til henne.

Moren hadde endelig skrevet.

Guðríður tok brevet med ut i hagen for å lese — Margréts hage, nå hennes, der kvannen hun hadde plantet om høsten sto knehøy og levende — fordi enkelte brev ikke bør leses under tak.

Datter. Jeg lovet deg hele historien med mine egne ord, og jeg har begynt på dette brevet elleve ganger gjennom en vinter, noe du kan ta som mål på gjelden. Ragna forteller meg hva du har gravd frem der. Dermed har de harde delene nådd deg langs andre veier, slik harde deler gjør, og alt jeg fremdeles skylder, er begynnelsen. Godt. Jeg betaler.

Og det gjorde hun — rett frem, uten utsmykning, morens stemme så nærværende i strekene at Guðríður kunne høre den, kjennelukten av knust kvann på hendene som hadde holdt pennen. Gyrid og Önundur Torsteinsson bodde på hans ættejord innenfor Talgje- og Ryfylke-kretsen da pesten kom. Gyrid bar legemidlene sine fra gård til gård mens Önundur holdt det som gjensto av husstanden stående; begge overlevde den første ødeleggelsen, og Hólmfríður vokste opp mellom dem, med de to hornene skjult under samme tak og uten anelse om hvor mange hender som senere skulle begjære dem. *Min mor fortalte lite om de verste husene hun gikk inn i, og jeg har slått meg til ro med at noen dører ble spikret igjen før jeg noensinne kunne banke på.* Gyrid helbrederen, Gyrid omtalt i hvissing; så Losnas kalde ly og avgiftene familien betalte år etter tålmodig år. Ved siden av henne sto Önundur — *min far, som du aldri spurte om, fordi denne familien tidlig lærte deg hvilke navn som fikk rommet til å gå langsommere* — en stillferdig mann av høy ætt og med jord og anseelse, som hadde elsket sin

sterke hustru fullt og helt, ført nøyaktig regnskap over det andre senere kunne lyve om, og dødd én vinter før jeg giftet meg med Ingimundur. Min mor levde til hun så meg gift; pesten tok henne fem år senere. *Kongene i hans slekt har andre nå fortalt deg om; han bar dem lett, som en gammel frakk for fin til å pløye i. I din mormors og morfars blod, datter, møttes i meg to elver som hadde rent fra hverandre siden verdens ungdom — og de rant videre til deg, og jeg kjente dem våkne i deg før du kunne gå, og da innledet jeg den tausheten jeg først nå avslutter.*

Den natten du var tre dager gammel, holdt jeg deg ved ildstedet og hvisket ditt andre navn, slik det gjøres, slik det alltid er blitt gjort i morslinjen. Jeg ga deg hennes. Gyrid. Ikke fordi du lignet henne — tre dager gammel lignet du ikke annet enn sult — men fordi navnet er ringen linjen lar gå fra hånd til hånd, og hånden den hopper over, er hånden som slipper tråden. Min mor bar det som den fjerde i sin linje. Du er den sjette. Når du får en datter, vil du kjenne natten, ordene og tyngden av et tre dager gammelt hode over underarmene, og du vil forstå hver taushet jeg noensinne har bevart og, håper jeg, tilgi flere av dem enn jeg har fortjent.

Bruk det eller begrav det, datter. Et nedarvet navn er ingen lenke. Det blir ditt gjennom bruken du velger for det.

Guðríður satt lenge i hagen med brevet åpent på knærne, vinden i kvannen, mens hele formen på livet hennes for siste gang forskjøv seg omkring sin sanne akse — ikke horn, ikke gjeld. Kvinner som rakte en ring av lyd ned en korridor av vintre, hver av dem valgte taushet eller tale i det lyset hun hadde, hver tok feil om noe, ingen slapp tråden.

Så gikk hun inn, tok pennen og undertegnet brevet til Ragna med begge navn: *Guðríður*, navnet gitt foran prest og lov; og under det, for første gang i livet, med egen hånd, navnet som var blitt hvisket i øret hennes som spedbarn: *Gyrid*.

Hun spurte ikke om hun hadde rett. Morens brev lå ved siden av siden, og retten var hele arven i det.

Ragnas eget brev, lest sist fordi Guðríður hadde rasjonert det som det beste i et måltid, bar vårens nyheter i vanlig stil — rustning først, følelser i marginen.

Bárður kom ved tøværet, som lovet, med skriveren og et nytt smil. Han ba om å få se fars papirer «for å bistå med å løse misforståelsen mellom husene». Jeg sa at misforståelsen utelukkende var Losnas og ikke trengte noen av våre papirer for å bli løst, bare bedre manerer fra deres side. Skriveren noterte det. Jeg ba ham lese det tilbake. Han avslo. Jón sto i døråpningen hele tiden med øksen han bruker til opptenningsved, uten å kløyve noe.

De har begynt å spørre i sognet om grensene til far — gamle menn får kjøpt øl og blir spurt hva de husker av hjemmelen til Dale. Erlend graver altså etter et nytt krav i tilfelle det første svikter ham. La ham grave. De gamle mennene drikker ølet hans og husker på mirakuløst vis svært lite; dette sognet har sin egen mening om hjorter.

Mors hoste gikk ned i brystet i den våte måneden. Rannveig ville ha likt henne; hun behandler hvert middel som en personlig fornærmelse og tar det likevel. Hun satt tre kvelder og skrev noe hun nektet å vise meg, og brente to utkast. Jeg går ut fra at du nå holder det tredje. Uansett hva hun til slutt sa, søster — hun gikk lettere etter at skipet tok det.

Send det du har funnet. Jeg er trett av å forsvare en festning i mørket.

Festningen i mørket fikk lampene sine med det samme skipet som brakte denne tanken hjem, og symmetrien i det — de to som hver sendte lys til den andre over det samme vannet i den samme uken — var så fullstendig lik familien de kom fra at Guðríður lo alene i hagen, ett kort åndedrag, og presset brevet flatt inn i den lille boken ved siden av setningene hun hadde bevart.

Skipperen var en danske ved navn Mikkell, som mislikte juridiske papirer, islandsk vær og ansvar i enhver form som ikke var sikret inne i en tønne, og som Vigfús hadde valgt nettopp på grunn av formen på hans motvilje — en mann for fantasiløs til å bestikkes og for pessimistisk til å være uforsiktig.

«Hvis Losna ransaker skipet?» spurte han og skulte på de forseglede pakkene som om de kunne formere seg.

«Én kopi reiser i dokumentkisten din på vanlig måte, under kongens frankering», sa Vigfús. «Én sammen med mine to edsvorne menn, som er oppført som passasjerer uten betydning. Én er sydd inn i fôret på en ullballe merket for biskopens faktor i Bergen, og nummeret på ballen er kjent for meg, min kommende hustru og nå deg.»

«Det er tre muligheter for vanskeligheter.»

«Det er tre muligheter for å nå frem. Du har krysset dette havet i tretti år, Mikkell. Fortell meg at regnestykket er galt.»

Dansken tygde på hele forslaget som på brusk og svelget det. «Ullballe», mumlet han på vei ned kaien. «Tjue år med lov mellom to land, og nå er jeg blitt smugler av vitnemål» — men han sa det med stemmen til en mann som allerede utformet vertshusversjonen, der Guðríður mistenkte at han selv ville spille en betydelig rolle.

Þórólfur skulle bare seile med dem til Bergen — legge rådets kopi i de rette hendene med sitt levende minne ved siden av, få lesningen av askestrimmelen innført hos en notar i Bergen og vende tilbake, dersom været tillot det, før vinteren lukket havet. Han bar strimmelen innenfor skjoldkanten som før. De var blitt enige om at enkelte former for varetekt burde endre betydning snarere enn metode.

Ved kaien omfavnet han Guðríður, klosset, en handling ingen av dem hadde øvd på, og som begge overlevde.

«Gi råd, før protokoll, motsi», sa han.

«Og kom tilbake.»

«Det også. Det står i vilkårene.» Han holdt henne et øyeblikk på armlengdes avstand, og øynene av jern og regn vandret over ansiktet slik de en gang hadde vandret over en terskel i mørket. «Faren din påla meg å komme til deg den dagen pusten forlot ham. Han tenkte aldri på å gi meg en befaling om det jeg fant. Jeg skal si det i Bergen så notaren hører: Det var verdt rideturen.»

Skipet gled fra land med et alminnelig tidevann, under en alminnelig vind.

Guðríður sto på kaien med Vigfús og blåste ikke i hornene. Hun ba ikke vinden skynde farens svar østover, havet oppføre seg eller blodet huske veiene sine. Hun hadde satt pris på dette verket på en klippetopp og avslått det, og avslo det igjen nå, sto stille og så menneskehender arbeide med seil og årer til avstanden gjorde fartøyet lite — og det å nekte hadde en smak, og smaken var ikke søt, og hun hadde sluttet å vente at den skulle være det.

«Det kjennes utilstrekkelig», sa hun.

«Det gjør de fleste lovlige midler.»

«Finner du det trøstende?»

«Jeg foretrekker det fremfor midler som kjennes storslagne og etterlater lik.» Han så ned på henne med havlyset mot det grå i øynene. «Du har nettopp sendt hele svaret ditt over havet med et alminnelig skips fart, når halve denne kysten tror du kunne ha plystret det dit før morgenen. Ingen protokoll kommer noensinne til å nevne verket du ikke utførte i dag. Derfor protokollfører jeg det.» Han tilbød armen, formell som på landingsdagen, fullstendig annerledes under. «Det var det største jeg har vært vitne til.»

Hun tok hånden hans i stedet for armen.

Svaret kunne ikke komme før høsten. Ventingen ble sitt eget arbeid, og hun lærte det slik hun hadde lært hvert annet håndverk vinteren hadde gitt henne: med hendene, dårlig, så bedre.

Hun behandlet hoster, kutt, en betent tann som hadde overbevist en hel husstand om alveskudd, og en fisker som hadde fått hånden revet opp fra krok til håndledd og først besvimte etter å ha spurt om han ville kunne trekke en åre igjen — hun kunne love ja og holdt løftet. Hun doserte Lífs lunger da familien reiste forbi mot sitt nye hjem, og erklærte parkingen uhelbredelig. Hun lærte opp de to jentene fra nabogårdene — Steinunn, som hadde utmerkede hender og ingen tålmodighet, og Dagný, som hadde endeløs tålmodighet og besvimte av blod; mellom dem, fortalte hun Rannveig, kunne det med tiden kanskje bli én helbreder, og Rannveig sa at dette var fagets vanlige regnestykke og bedre odds enn hennes egen generasjon hadde tilbudt.

Hun lærte dem slik hun selv var blitt lært, lag for lag: først hagen, så trådene og knutene i Margréts kode — et språk nå tre voktere dypt, og trygt — deretter selve arbeidet. Steinunn sydde sitt første sår ved midtsommer, leggen på en torvskjærer, med fullkomne hender og avskyelige kommentarer; Dagný, som ikke fikk delta i blodarbeidet, avslørte i stedet en evne som forbløffet alle: Jenta som besvimte, kunne sitte med døende, time etter time, fullstendig uten frykt, holde hender og skrive ned siste instruksjoner med en stødig, slyngende skrift. «Blodet er bare kropp», sa hun forundret da Guðríður spurte hvordan. «De døende er fremdeles mennesker.» Guðríður skrev setningen i den lille boken — hyl- len med andres hardt tilkjempede setninger fylte nå flere sider — og begynte å sende Dagný dit krukkene ikke kunne gjøre mer. Distriktet, som hadde trengt et slikt embete i hundre år uten å navngi det, begynte å kalle jenta *den stille*, med respekt.

Ingen av elevene ble fortalt hva som lå under gulvet i arbeidsrommet. Guðríður var fullstendig sikker på at begge visste det. Husstanden hadde lært å holde sine egne ildstedsteiner nede.

Og hun førte biskopens protokoll, slik hun var pålagt, over hver bruk av uvanlig syn — med egen hånd, datert, åpen for inn-

syn. Etter hvert som sommeren gikk, lød de fleste oppføringene likt:

En gjenspeiling forandret seg. Jeg så bort. Ingen handling utført.

Det var ikke at Synet var blitt svakere. Hun hadde sluttet å mate det med oppmerksomhet, og som ethvert halvvt vesen kom det sjeldnere til en dør der ingen satte ut mat. Koret beholdt sitt land under øya, tålmodig som grunnfjell; noen netter kjente hun det vende seg under søvnen slik dype fisker vender seg under en båt; det presset ikke, hun svarte ikke, og våpenhvilen holdt og var nesten blitt til et naboskap da høsten kom.

Fader Jón red ut ved midtsommer for å foreta Kirkens første kontroll av protokollen, slik kjennelsen krevde — og gjorde en dårlig forestilling av å late som det var en byrde, ettersom han hadde lagt plikten, la Guðríður merke til, til uken da Vigfús hadde sitt beste øl.

Han leste hver oppføring samvittighetsfullt ved langbordet mens hun arbeidet på den andre siden. Lesingen tok kortere tid enn rideturen.

«‘En gjenspeiling forandret seg. Jeg så bort. Ingen handling utført’», leste han høyt ved den fjerde eller femte forekomsten. «‘En gjenspeiling forandret seg. Jeg så bort. Ingen handling utført.’ Frú, tre fjerdedeler av Deres forbudte overnaturlige praksis består, etter det edsvorne beviset fra Deres egen hånd, i å avstå fra å praktisere den.»

«De høres skuffet ut. De og vortekvinnen begge.»

«Jeg høres lettet ut, noe som hos en kirkemann ofte blir tatt for skuffelse.» Han vendte det siste bladet, der beretningen om Þórshöfn var krysshenvist i Vigfús’ margskrift, og tidde et øyeblikk. «Jeg skal fortelle Dem hva denne boken er, for jeg er ikke sikker på om De vet det. Ved hvert tilsyn sitter jeg over bord fra menn som har gjort langt mindre enn Dem og skrevet ned ingenting, og deres uskyld er en tåke — den kan ikke føres inn, bare hevdes. Deres uskyld har *sider*. Når brevene til Matthías kommer

tilbake over havet — og det gjør de, med norske segl — vil biskopen stille denne boken mot dem. Tåke mot murverk.» Han lukket den med varsomhet. «Fortsett å bygge, frú. Og la ølet fortsette å komme; tilsyn er tørst arbeid.»

Han velsignet helbredelsesrommet før han dro — krukkene, sperrene, de to elevene og Aris hjørne spesielt, på Aris egen bryrskke anmodning — og førte i sin egen rapport, fikk hun vite langt senere, én setning som skulle få betydning: *Jeg finner husstanden velordnet, protokollen ærlig og helbrederen mer styrt av sin egen lov enn de fleste sogn av min.*

Ari lærte bokstavene den sommeren og kopierte etiketter til urtekrukkene med en neve som bedret seg fra forbrytersk til bare skremmende. Han tok til seg lese- og skrivekunsten slik han tok til seg alt etter havnen — som befestning, enda en bemannet mur — og i august leste han krukkeetikettene høyt for Dagný med eierens strenghet, hadde utnevnt seg selv til vokter av etikettesken, rettet Steinunns rettskrivning én gang og overlevd det.

Det første ordet han skrev uten oppfordring, var ikke hans eget navn. Flere uker senere fant hun strimmelen av bjørkebark skjult under en stein utenfor døren til helbredelsesrommet og lot den ligge nøyaktig der, og sa det ikke til noen: *KETIL*, bokstavene høye og skjeve, et navn presset under stein slik denne familien presset papirer under gulv — fordi gutten et sted i løpet av vinteren hadde lært husstandens håndverk: Det som er skrevet og skjult, er ikke tapt, men *bevart*.

Vigfús begynte å ta arbeidet med til bordet hennes. Det skjedde uten avtale eller kunngjøring: En kveld ankom kongens korrespondanse ganske enkelt den lange arbeidsplaten i helbredelsesrommet og pakket seg ut på den andre siden av urtekrukkene, og deretter tilbrakte Islands magistrat og helbrederen på Bessastaðir kveldene med åtte fots avstand i et varmt rom som luktet av timian og blekk. De kunne la en time gå uten ett ord og tok ikke lenger tausheten for å holde noe hemmelig; den var blitt den andre

formen, den fulle, den hun først hadde møtt på en terskel som ikke var deres under vårstjernene. Noen ganger så hun opp og fant ham betrakte henne over et halvferdig brev med et uttrykk han ikke brydde seg med å skjule. Noen ganger var det hun som så. Husstanden, som visste alt, ordnet det slik at ingen trengte noe fra rommet etter kveldsmaten.

Hun var lykkelig. Hun la merke til det en helt vanlig kveld mellom en krukke med blóðberg og en strid om havneavgifter, merket det slik man merker et leget ribbein — gjennom stillheten — og førte det inn i den lille boken, datert, fordi hennes egen lov krevde alt nedskrevet, særlig det som ennå ikke ga mening: *Jeg er lykkelig. Ingen handling utført.*

En kveld sent i innhøstingen sovnet hun ved langbordet — først oppreist, deretter gradvis ikke, kinnet fant sin egen underarm blant de oppstilte krukkene mens Vigfús arbeidet seg gjennom en skipsstrid åtte fot unna. En ubestemmelig tid senere våknet hun uten å røre seg, den gamle vanen fra overfarten: Lampen var stilt lavt, en kappe hun kjente på vekt og lukt, lå over skuldrene — igjen; mannen var uforbederlig; hun hadde nå en hel samling — og høyre hånd, som hadde ligget åpen på bordet, var ikke lenger tom.

Han hadde tatt den. Han satt med havnedokumentene i venstre hånd og fortsatte å lese, mens hånden hennes ganske enkelt hvilte i hans høyre på bordet, tommelen beveget seg over knokkene langsomt som tidevann, ubevisst som pust — en mann som holdt fast i noe mens han arbeidet slik andre menn har en stein i lommen, ikke for å se på den, bare for å vite at den er der.

Hun lå bak øyevippene og lot ham holde den, lot varmen stige opp armen og innta sin nå velkjente plass under brystbeinet, og tenkte: *Ingen hall, ingen vitner, ingen lov, intet papir noe sted i verden krever dette av ham. Han tror jeg sover. Dette er hva mannen gjør når ingenting er skyldig.*

Det var det fineste beviset hun hadde samlet hele året. Hun førte det ikke inn noe sted, men bevarte det slik familien bevarte sine sanneste ting — under sitt eget gulv, bortenfor alle segl.

Da hun til slutt «våknet» seremonielt og strakte seg, var hånden hennes igjen hennes egen og magistraten dypt inne i dokumentene, fattet som en kirke — bortsett fra at munnviken holdt den aller minste spenning, spenningen hos en mann som hadde hørt pusten endre seg for en time siden og med klokskap valgt å tie. De ønsket hverandre en korrekt god natt. Gulvbordene i trappen var fra seg av opphisselse.

Ved sommerens slutt kom det bud fra Þórólfur med et handelsskip på vei hjem — et brev på seks linjer, forfattet med anstrengelsen til en mann som fremdeles oppfattet pergament som et fremmed land:

Rådets kopi er levert i den tredje hånden vi navnga, og opplesningen er bevitnet. Notaren tok imot hele opptellingen på strimmelen; skriveren hans gråt, noe jeg blir fortalt er sjeldent blant notarer. Bergen er full av Losnas venner, og jeg har gjort et poeng av å drikke der de drikker og si ingenting, høylytt. Været avgjør min hjemreise, slik det avgjør alt. Hold gutten ved askestaven. — Þ.

«Skriveren hans gråt», leste Vigfús igjen og så opp. «Forstår du hva det betyr? Notarskrivere kopierer hele verdens sorg til en fast pris per linje. Hvis opptellingen rørte en av *dem* — da leser den for en fremmed slik den leste for oss. Beviset bærer sitt eget vær, Guðríður. Hvor det enn går nå, fremfører det argumentet vårt uten oss.»

Den kongelige budbringeren kom en kveld tidlig på høsten, tilsølt med gjørme til lårene, med et privat brev til Vigfús.

Han leste det stående ved ildstedet. Hun så varmen forlate ansiktet — ikke sinne som kom; varme som *forsvant*, noe som var verre, slik heten forlater en steinhall i oktober, gradvis og fullstendig.

«Hva er det?»

Han rakte henne siden uten et ord, noe som i seg selv var målestokken for husstanden de hadde bygd: ingen doser, ingen halvdeler.

Brevet kom fra en venn i rådet — *venn* var Vigfús' egen tolkning av hånden; selve ordene tilhørte det slaget råd som holder vennskapet mulig å benekte. Rådet hadde mottatt, het det, visse fremstillinger fra berørte parter i Norge — *ordlyden er Erlends skriver iført rådets kappe*, sa Vigfús flatt — om de uløste sakene omkring magistratens husstand: undersøkelsen på Skálholt, gjenstandene under Kirkens begrensning, urolighetene i øst. Rådet berømmet hans lange tjeneste. Rådet bemerket at foreningen med fruene av Dale ennå ikke var høytidelig inngått. Og rådet rådet — *rådet*, to ganger understreket av ingen, bare understreket av måten setningen lå på siden — til at bryllupet, av hensyn til embetet og kronens verdighet på Island, skulle utsettes til biskopens endelige kjennelse og rådets egen gjennomgang var avsluttet.

Ordlyden var mild gjennom hele brevet. Valget under den var det ikke, og begge kunne lese arkitekturen.

Utsett bryllupet, og behold embetet. Eller behold kvinnen og sett embetet på spill — og med embetet hver vektstang som vaktet Dale, kopiene, hele den lovlige veien de hadde valgt ved en kai om våren. Og under begge dørene det dypere håndverket: Brevet var fremprovosert. Erlends skrivere i Bergen, Matthías' brev som reiste med norske segl — noen hadde brukt sommeren på å lære rådet å se henne som en vekt på kronens skåler, og nå sørget for at mannen som elsket henne, var blitt rakt kniven, varsomt, av vennlige hender. Det var hele hjortens metode, så hun. Den krevde aldri. Den sørget for at andre rådet.

Guðríður brettet brevet og la det nøyaktig på bordet mellom dem, slik bevis ble lagt frem.

«Nå», sa hun, «finner vi ut om jeg kom hit for å bli din hustru eller din byrde.»

Kapittel tretten — Vigfús' valg

Vigfús leste rådets brev én gang til, stående ved ildstedet, og ga det til flammene.

Guðríður grep siden før ilden hadde spist seg forbi margen.

«Nei.»

«Det var et privat råd, ingen ordre.» Stemmen hadde gått over i det flate leiet hun hadde hørt ham bruke nøyaktig to ganger — én gang mot broder Matthías over et middagsbord, én gang mot en mann på vårtinget som hadde slått en hest. «En privat meddelelse kan avhendes privat.»

«Det er bevis.»

«På feighet.»

«Da bevarer du den nøyaktig.»

Hun kvalte det brennende hjørnet mot ildstedsteinen med den flate hånden, raskt og sikkert, slik hun hadde slått ut hundre ermer som hadde tatt fyr av gnister i et helbredelsesrom — og la siden på bordet mellom dem, svidd inn til kanten av første setning, det kongelige seglet brunet, men helt. Rommet luktet av svidd pergament, noe hun senere skulle tenke var nøyaktig den rette lukten for samtalen.

Vigfús stirret på henne over siden, og for første gang siden hun hadde kjent ham, samlet sinnet seg åpent i ham — ikke det forvaltede slaget, det virkelige, det han holdt innelåst dypere enn noen kiste.

«Må hvert valg mellom oss bli en protokoll for fremmede?»

«Når valget truer embetet ditt og min trygghet, ja.» Hun hevet ikke stemmen; ved å betrakte ham hadde hun lært at det er den jevne stemmen rommet adlyder. «Tenk, Vigfús. Ikke som mannen — jeg vet hva mannen vil gjøre med brevet; jeg grep det ut av ilden. Som magistraten. Hvis du brenner det og gifter deg med meg,

da finnes det om et år, når Erlends skrivere forteller rådet at rådet ble ignorert, ikke noe brev — bare deres minne om hva det sa, og minnet vil ha fått tenner. Beholder du det, er det for alltid det det er: varsom ordlyd, et råd, ingen ordre — og en domstol kan få se den nøyaktige størrelsen på det du satte til side. Vi har begge lidd nok dette året på grunn av menn som ødelegger papiret og kaller tausheten kjærlighet.»

Den siste setningen landet synlig i ham. Hun hadde siktet med den, angret ikke, og så ham ta imot den stående.

Han vendte seg mot vinduet, og sinnet forlot langsomt skuldrene, erstattet av noe som holdt dem lavere.

For første gang siden hun kom — gjennom storm, begravelse, rett, fjell og arkiv — så Guðríður ikke den beherskede magistraten, men mannen som bar ham: stolt, redd og trett, trett inn i margin av at hver privat ømhet øyeblikkelig ble oversatt til offentlig fare; en mann som i tjue år hadde bygd seg selv av nøyaktighet fordi nøyaktighet var den mynten embetet betalte i, og som dette ene året hadde sett alt unøyaktig og elsket komme inn i huset og sette hele byggverket i arbeid med å forsvare det.

«Jeg utsetter ikke bryllupet», sa han til vinduet.

«Du har ikke spurt om jeg vil.»

Han snudde seg. Uansett hva han hadde ventet at hun skulle si, var det ikke dette; hun så det treffe ham under argumentet, ved vannlinjen.

«Vil du?»

«Jeg vet ikke.»

Svaret såret ham. Hun så det såre ham og lot det gjøre det mens hun sto fullstendig stille med den svidde hånden langs siden — fordi alt vennligere ville ha vært mindre ærlig, og de hadde bygd hele året, planke for planke, på det ærligere.

«Hør hvordan det ser ut fra der jeg står», sa hun. «Jeg krysset havet fordi en konge, en far og flere menn med segl besluttet at jeg skulle gifte meg med deg. Jeg var last med et navn, Vigfús — du

vet det; du kvitterte for forsendelsen. Så våknet hornene, moren din døde, Kirken kom, fjellet åpnet seg, og gjennom alt sto du der du hadde sagt du skulle stå. Og et sted blant disse tingene — jeg kunne ikke datere oppføringen, og jeg har forsøkt — begynte jeg å elske deg.» Ansiktet hans forandret seg ved ordet; hun så hele byggverket bevege seg som sperrene i en hall når vinden snur; men han avbrøt ikke, og hun elsket ham enda mer for det, noe som var vanskeligheten med denne mannen i én setning. «Men jeg er datter av en avtale og datterdatter av en beskyttelse, og jeg har brukt et helt år på å lære hva det koster når kjærlighet og ordening får gå i hverandres klær. Derfor må jeg vite at det jeg føler, ikke er takknemlighet med brudekrone. Og jeg må vite —» hun berørte det svidde brevet én gang — «at du ikke gifter deg med meg for å bevise motet ditt for menn som satte spørsmålstegn ved det. Rådet har gjort deg til en dør som skal smelles igjen. Jeg vil ikke giftes som en dør som smelles.»

Ilden arbeidet med kubbene. Langt under gulvet vendte koret seg i sin lange søvn og ble stille.

«Hva ville overbevise deg?» spurte han til slutt. Ikke såret nå. Arbeidende — hun hørte magistraten vende tilbake til stemmen, men forandret, spent for mannen i stedet for å styre ham: *Nevn beviskravet.*

«Et valg tatt et sted der ingen ser», sa hun. «Det finnes ikke noe slikt sted i noen av livene våre — jeg har telt. Kongen ser seglet ditt. Kirken ser hendene mine. Husstanden ser trappen; kysten ser husstanden; Losna ser kysten; og under alt, bestandig, ligger noe eldre enn dem alle og lytter under gulvet. Vi er de to mest bevitnede menneskene på Island, Vigfús, og hvert bevitnet valg er en forestilling enten det ønsker det eller ikke.» Hun skjøv det svidde brevet en tomme mot ham. «Finn derfor det ene stedet publikum ikke kan følge. Det er mitt beviskrav. Oppfyll det, og spør meg der.»

Den ettermiddagen gikk hun til Rannveig, for spørsmålet hun bar, kunne ikke stilles til noen som elsket noen av dem, og Rannveig elsket ingen av prinsipp og alle i praksis, noe som gjorde henne til distriktets eneste pålitelige domstol.

Hun fant jordmoren mens hun smeltet talg og hjalp til, for Rannveigs råd ble betalt i arbeid. Mens alle fire hendene arbeidet, spurte hun rett ut: «Du var gift. Hvordan visste du at valget var ditt — selve det å velge? At det ikke bare var strømmen som førte deg dit alle allerede hadde gravd løpet?»

Rannveig skummet gryten en stund.

«Det visste jeg ikke», sa hun til slutt. «Ikke ved kirkedøren. Jeg var nitten, han var passende, begge mødrene var fornøyde, og jeg gikk ned midtgangen slik en båt glir ned en utsettingsrampe — den beveger seg riktignok, men ikke ved noe åretak fra min side.» Hun slo øsen mot kanten. «Jeg fant det ut etter tre år. Han druknet fire dager utenfor Snæfellsnes — de kom og fortalte meg det, og jeg sto på kjøkkenet mens ordene gikk gjennom meg, og jente, jeg *lyttet* til meg selv slik du ville lytte ved en sykeseng. Og under frykten og under opptellingen — gården, barnet, vinteren — lå det, tydelig som et hjerteslag: Jeg ville ha gått ut i havet etter ham. Ikke av plikt. Plikt dykker ikke.» Hun fortsatte å skumme. «Han var på den tredje båten, viste det seg. Kom hjem og stinket av hell. Jeg slo ham med en tørrfisk og giftet meg med ham på nytt i hjertet samme natt, og *det* bryllupet var mitt. Det første arrangerte familiene. Det andre arrangerte jeg på mitt eget kjøkken uten annet vitne enn fisken.»

«Og om budet hadde vært sant — da hadde du aldri visst hvilket ekteskap du levde i.»

«Så ikke vent på at havet skal fortelle deg det.» Rannveig så sidelengs på henne, skarp som alltid. «Du vil vite om du ville ha valgt ham av hele verden dersom ingen konge noen gang hadde

skrevet navnet hans ved siden av ditt. Det finnes ikke noe orakel for det — du av alle kvinner kjenner prisen for å spørre orakler. Det finnes bare dette: Kom deg dit ordningen ikke kan se deg, og lytt til deg selv i stillheten. Det som taler først og tydeligst, før opptellingen begynner — det er ditt.»

Guðríður bar rådet hjem langs strandstien, og da hun nådde porten, besto planen av seks ord: *Ingen ser. I morgen går vi.*

De forlot Bessastaðir før daggry neste morgen og gikk vestover, uten følge, uten embete, uten horn og uten mål — noe som var hele planen, og de hadde lagt den sammen i seks ord ved foten av trappen: *Ingen ser. I morgen går vi.*

Han hadde latt embetsseglet bli i arbeidsrommet oppå det svidde brevet, som en papirvekt med et budskap. Hun hadde latt hornene ligge i den jernbeslåtte kisten og den lille boken ved siden av; selv hennes egen protokoll kunne tåle én dag som ikke ble nedskrevet. De tok med brød, hard ost, en skinnsekk med tynt øl, hverandre og ingen tredje ting.

Dagen klarnet mens de gikk. Regnet hadde dratt forbi om natten, og den svarte klippen holdt på det overalt i grunne sølvdammer, slik at hele det brutte landet var dekket av speil — og hun tvang seg til bevisst å se i hvert eneste de passerte, slik man trener et leget lem. Speilene holdt himmel. Bare himmel, to ganger en lyngfugl og én gang de to mens de gikk. Ingen fremtid. Synet, uten næring, hadde trukket seg langt bort; eller kanskje — tanken kom som dagen selv, enkel og nyvasket — til og med det hadde forstått at denne dagen skulle være én ting om gangen.

Langt ute brøt en hval overflaten, blåste en langsom, hvit sky og gikk ned uten å bli et varsel eller en budbringer. Hun pekte; han så; det var alt den trengte å være, og det var nok, det var faktisk

så mye — en hval, på den ene dagen i året da ingen krevde noe av den — at de begge lo uten å utveksle ett ord.

De snakket om ting som var for alminnelige for profetier, noe som, innså hun utpå formiddagen, hadde vært hele årets appetitt: en sult etter det som ikke varslet noe, like skarp som noen sult etter brød.

Han fortalte at han hatet tørket torskeskinn — hatet det med en nøyaktighet han hadde skjult for hver husstand han noensinne hadde ledet, fordi magistraten i et fisketørkende land ikke hadde rett til den meningen. Han fortalte at han fryktet lukkede rom om bord på skip, hvert eneste, på hver overfart i livet, og hadde lært å stå ved rekken og se værbitt og tankefull ut fordi det holdt ham borte fra lugarene. Han fortalte at han som åtteåring hadde gjemt seg for en besøkende biskop i en kornkiste gjennom en hel bispemiddag, og først var blitt funnet fordi han nøs agner gjennom sprekken i lokket, rett ned på biskopens oppvarter; at faren hadde slått ham, moren hadde ledd til hun måtte forlate hallen, og at han den dag i dag ikke kunne lukte byggstøv uten å høre henne.

Som betaling bekjente Guðríður det blå begeret.

«Jeg var sju. Det var mors — blåglasert, fra et Bergen-skip, den eneste glaserte gjenstanden i huset. Jeg slapp det på ildstedsteinene, så på bitene, hørte noen komme og gikk bort fra det. Og da mor gråt — hun gråt, Vigfús, over et beger, og det skremte meg mer enn sinne — lot jeg Ragna få skylden. Ragna, som aldri anga meg. Som tok skylden med den kjeven sin og ikke sa noe, og ikke har sagt noe på elleve år.»

Han mottok dette med domstolens alvor. «Og straffen?»

«Ekstra karding gjennom en hel vinter. Hun hatet karding mer enn alt annet arbeid på gården.»

«Da påløper det renter på uretten. Du må skrive øyeblikkelig», sa han. «Dale kan ikke leges så lenge dette står i protokollen.»

«Ragna *visste*, forstår du. Hele tiden visste hun at det var meg. Jeg så henne se at jeg ikke bekjente.»

«Da setter jeg spørsmålstegn ved hennes troskap mot sannheten.»

«Hun sparte kunnskapen», sa Guðríður, «til en mer nyttig time. Det er ikke en svikt overfor sannheten i min familie. Det er bankvirksomhet.»

Ved middagstid spiste de i le av et sammenrast gjeterskjul, torven var blitt til en tue, den ene gjenværende veggen brøt vinden nøyaktig slik den døde byggmesteren hadde ment — gjestfrihet som overlevde verten med hundre år, noe som rørte henne på et uklart vis. Hun sa det, og Vigfús så en stund på veggen.

«Det er alt jeg noensinne har ønsket av embetet», sa han. «At en vegg av det fremdeles bryter vinden for noen etter at navnet mitt er slitt bort fra skjøtet.» Han rakte henne ølsekken. «Det har jeg aldri sagt høyt. Tidligere har det ikke funnes noe sted å si det.»

Brødet var grovt, osten hard, og hun skulle huske måltidet hele livet med en klarhet festdagene aldri fortjente: vinden som kjemmet lyngen til sølv, skulderen hans varm mot hennes langs den gamle veggen, de to som sendte skinnsekken frem og tilbake i en stillhet uten skjuling noe sted — sultne, usette, ubetydelige og så fullstendig lykkelige at hun tok seg i å rasjonere øyeblikket, slurk for slurk, slik lungene rasjonerte dype åndedrag: ikke fordi det aldri ville komme igjen, men fordi hun endelig hadde lært hva ting kostet og kjente dette som en skatt mens hun holdt det, noe som er den sjeldneste form for rikdom.

De gikk videre til Bessastaðir forsvant bak høyden og landet glemte dem — til intet tak syntes i noen retning, intet seil på vannet, ingen øyne noe sted bortsett fra lyngfuglenes, og den eneste protokollen som ble ført om noen av dem, var fotspor som langsomt fyltes med himmel.

Ved stranden, på en bred stein som ennå holdt på morgenens varme, satte Vigfús seg og trakk av den ene støvelen med en grimase han aldri ville ha tillatt en hall å se. Blod hadde mørknet strømpen ved hælen, der nytt lær hadde gnidd opp den gamle blemmen.

«Den store magistraten», sa Guðríður, «beseiret av lær.»

«Dette forblir privat.»

«Alt i dag forblir privat. Det var avtalen.» Hun knelte på steinen uten seremoni, tok hælen hans i fanget og gjorde det hendene hadde gjort hele året og skulle gjøre hele livet: vasket såret med sjøvann og hjørnet av ermet, rev opp den indre falden — godt lin, det nest beste; dagen hadde råd til det — og bandt hælen med sparsommeligheten til en kvinne som hadde forbundet hundre verre sår. Han så henne arbeide. Hånden hans kom til ro på skulderen mens hun knyttet linet, lett, vekten av en hånd og ikke noe annet.

Ingen så. Ingen arv summet mot ribbeina; hornene var et land unna i sitt jernmørke. Ingen lov, intet segl, intet vitne, ingen gjeld krevde eller forbød én eneste ting noen av dem gjorde.

Hun satte seg tilbake på hælene, foten hans fremdeles i fanget, absurd og naken, og så opp på ham.

«Spør meg nå», sa hun.

Han forsto. Hun så ham forstå — så mannen trekke ett langt åndedrag ved kanten av det usette stedet hun hadde krevd at han skulle finne, og tre inn i det.

«Guðríður Ingimundardóttir.» Ingen tittel foran navnet hennes, ingen foran hans eget. «Når du vet at embetet mitt kan svikte denne vinteren, at husstanden min blir iaktatt av tre forskjellige makter, at familiens fiender har gjort seg til mine — noe jeg for øvrig regner blant mitt livs æresbevisninger — og at jeg har flere vaner du vil finne uutholdelige før den første snøen: Vil du gifte deg med meg?»

«Hvilke vaner?»

«Jeg ordner korrespondanse etter segl i stedet for dato. Jeg leser under måltider når saken haster, og min dømmekraft om hva som haster, er fordervet. Jeg mener dører skal forbli lukket etter at noen har gått gjennom dem, og av oppførselen til alle jeg noensinne har elsket, forstår jeg at denne læren bare holdes av meg.»

«Uhyrlig.»

«Det finnes flere. Jeg holder dem tilbake som lokkemiddel.»

«Da er svaret ja.»

Han kysset henne ikke straks. Lettelsen beveget seg først gjennom ham — synlig, helt, så utislørt at hun elsket ham mer fordi hun hadde sett den: Hele magistratens nøyaktighet løste seg ett ubeskyttet øyeblikk opp i den enkle, oversvømmende gleden hos en mann som virkelig ikke hadde visst hva svaret ville bli. *Det* var dette hun hadde gått en dag ut i villmarken for å se, og ingen domstol, råd, konge eller kor ville noensinne se det, og det var hennes.

Så berørte han kinnet, og hun vendte ansiktet inn i håndflaten — den gamle bevegelsen, lært i et lampelyst sykerom, modnet siden — og han kysset henne mens den salte vinden beveget seg rundt dem og én ustøvelkledd fot sto absurd på den varme steinen. Kysset var langt, uten hastverk og grundig på samme måte som en mann som ordnet selv glede etter segl i stedet for dato; og da de endelig skiltes, lo hun, han smilte det sjeldne, hele smilet, og hvalen, som steg opp igjen langt ute, blåste skyen sin for ingen i det hele tatt.

Det var ikke skjebnen. Ingenting noe sted denne dagen hadde summet, glødet, merket, valgt eller talt. Det var skjønnheten — hele skatten. Av alt som noensinne hadde hendt henne, tenkte hun på hjemveien, mens hun gikk lett som barfot gjennom den lange, gylne kvelden med hånden i hans, hadde denne ene tingen ganske enkelt, fritt, skjedd *fra* henne.

De kom tilbake etter mørkets frembrudd og fant fader Jón ventende i hallen, og allerede på tjue skritts avstand visste de at han ikke var kommet for ølet.

«Jeg har med biskopens svar», sa han.

Kjennelsen hadde reist formelt, med segl og renskrift: biskopens endelige avgjørelse i saken som var blitt åpnet på Bessastaðir vinteren før. Vigfús leste den høyt ved langbordet med husstanden samlet for å høre — hennes egen regel, nå brukt på alt: Hvert menneske som bindes av et papir, hører hva det sier. Og bundet var de, alle sammen, og visste det: Halla, som hadde gjort tegn over kinnen; de to elevene, som aldri hadde spurt om det de aldri spurte om; Ari i hjørnet; mennene som hadde bundet hverandre med tau på Þórshöfn etter hennes ene lov. Et hus bindes av hva fruen blir dømt til å være. De sto i rekker nedover langrommet og hørte sitt eget år bli lest tilbake i kanonisk prosa, og Guðríður så den underlige alkymien bevege seg langs benkene: lettelsen, stoltheten og her og der — hun merket seg hvor — den lille, hardnakkede skuffelsen hos dem som hadde foretrukket henne mirakuløs.

Kjennelsen anerkjente Guðríður Ingimundardóttir som helbreder, virksom under husstandens myndighet og kirkelig tilsyn. Den forbød påkallelse av navngitte hedenske makter; salg av overnaturlige tjenester mot noen form for vederlag; og offentlige påstander om guddommelig godkjenning eller myndighet. Den krevde at den skriftlige protokollen skulle videreføres til evig tid. Den erklærte ikke hornene demoniske. Den frikjente dem heller ikke. Den lot dem bli nøyaktig der tinget hadde latt dem — i hennes varetekt, under lov, nedskrevet — og der argumentet ikke kunne nå dem lenger.

Nederst, under den formelle hånden, sto én ekstra linje i biskopens egen bryske bondeskrift:

Usikkerhet er ikke uskyld, men det er heller ikke skyld.

«Matthías motsatte seg dette», sa Guðríður.

«Med imponerende utholdenhet», svarte fader Jón. «Fire brev fra Bergen, hvert lengre enn det forrige. Biskopen fikk det siste lest høyt i sin helhet ved bordet foran gjester. Jeg blir fortalt at stillheten etterpå gjorde mer for saken Deres enn noen talsmann.» Nå tok han imot ølet. «Han er ikke ferdig, frú. Menn som Matthías

blir aldri ferdige; de fyller bare på blekket. Men for denne sesongen er han besvart av sin egen lære: Alt er skrevet.»

Vigfús la biskopens kjennelse på bordet, gikk så til arbeidsrommet, kom tilbake med rådets svidde brev og la det ved siden av — de to papirene sammen, Kirkens *verken uskyld eller skyld* ved siden av kronens varsomme kniv, hele sesongens vær i to dokumenter.

«Vi har tenkt å gifte oss før neste måne», sa han til fader Jón med embetet i stemmen.

Presten så fra den ene til den andre. «Rådet anbefalte utsettelse.»

«Rådet må gjerne utsette sine egne bryllup. Dets råd er bevart —» han berørte den svidde siden — «nøyaktig. Mitt svar skal bli like godt dokumentert. Jeg har tjent kronen i tjue år ved å skrive ned hva jeg gjør og gjøre det jeg skriver. Jeg endrer ikke metoden for den ene beslutningen i mitt liv jeg er best forberedt på å forsvare.»

Fader Jóns smil kom langsomt og ankom helt.

«Da bør jeg gjøre kirken klar», sa han. «Den er liten. Det er min erfaring at de viktige bryllupene vanligvis er det.»

Samme kveld skrev Vigfús svaret til rådet og leste det for henne før han forseglet det, fordi huset nå hadde lover, og han var den beste eleven.

Det takket rådet for omsorgen. Det bemerket, med henvisninger, at biskopens endelige kjennelse i den kirkelige saken var avsagt og vedlagt i renskrift — *verken uskyld eller skyld* på vei til Bergen i Kirkens egen hånd. Det påpekte at urolighetene ved Þórshöfn var undersøkt på offentlig ting foran to hundre vitner og begge segl, og at protokollen var tilgjengelig. Det meldte at ekteskapet, inngått ved kongelig forhandling ni år tidligere, skulle høytidelig stadfestes ved neste måne, hvorved kronens egen mangeårige instruks endelig ble oppfylt — «du vil legge merke til», sa han og så opp, «at gjennom denne konstruksjonen er utsettelsen det uregelmes-

sige og bryllupet lydigheten; en skriver utformet kniven deres, så skriverens kunst kan vende den» — og det avsluttet med å invitere ethvert rådsmedlem som hadde bekymringer som ennå ikke var ført i skrift, til å føre dem i skrift.

«Det er et vakkert brev», sa hun. «En rustning formet som et bukk.»

«Det er tjue års læring om hvilke setninger som overlever å bli lest høyt av ens fiender.» Han varmet voksen. «Det finnes også et privat brev til vennen hvis hånd bar rådet. Én linje.» Han leste ikke dette høyt, men vendte det så hun kunne se, og hun bar linjen opp til sengen som en stjålet glo: *Jeg har brukt embetet mitt på å holde orden i andre menns hus; jeg nekter å kjøpe embetets trygghet med uorden i mitt eget.*

Husstanden trengte ingen kunngjøring.

De hadde kommet inn i mørket, vindbrente og uten støvler — én av dem uten støvler, i alle fall; magistraten med den bandasjerte hælen hadde gitt etter og gått den siste milen barfot med verdigheten på underlig vis forstørret av det — og Halla tok ett blick på dem i døråpningen, neide så dypt som hun vanligvis bare gjorde for biskoper, og skjenket det gode ølet før noen hadde sagt ett ord. Da fader Jóns nyheter var lest og besvart, hadde kjøkkenet allerede ordnet provianten til bryllupet i prinsippet og kranget lykkelig om bakingen.

Ari stilte seg foran Guðríður med armene i kors.

«Halla sier dere skal gifte dere før månen.»

«Som vanlig har Halla fakta før jeg selv er ferdig med å få dem.»

Gutten veide dette. «Skal du dra?»

«Nei, Ari. Det er nesten hele poenget. Jeg blir — i dette huset, ved det bordet, med de krukene. Det blir bare skrevet ned.»

«Bra.» Han foldet ut armene; domstolen var tilfreds. Så, med den sidelengse likegyldigheten han nå arkiverte alt viktig under: «Ketill sa herren så på deg slik far ser på smieilden når trekken er riktig. Den første uken du var her. Han sa det før noen andre.» Han var borte mot uroen på kjøkkenet før hun kunne svare, noe som var like godt, for hun hadde intet svar som ville ha overlevd hennes egen stemme — bare det plutselige, klare bildet av en leende, bredskuldret gutt ved en esse, som så alt, overså ingenting, et helt år tilbake, og bevarte iakttakelsen slik dette huset bevarte alt: trygt, til det var bruk for den.

Før hun sov, skrev hun til Ragna ved lyset fra en sivveke, brevet løp om kapp med sin egen glede:

Søster. To saker, i aldersrekkefølge. Først: Det blå begeret. Det var meg. Det var alltid meg. Jeg slapp det, jeg lot deg bære det, og du har kardet elleve vintre med ull på grunn av gjelden fra min taushet. Jeg bekjenner det nå skriftlig, under segl, fordi denne familien har gjort slutt på begravde regnskaper, og dette var det eldste jeg hadde. Send meg regningen.

For det andre: Jeg skal gifte meg før neste måne. Du vil si — jeg hører deg si det over hele havet — at jeg har vært trolovet siden jeg var barn, og at nyheten er ni år gammel. Nei. Den kontrakten var fars og kongens, og jeg har brukt et år inne i den slik man lever inne i vær. Dette er annerledes, og jeg vil ha det skrevet et sted der du kan bevare det: I går, på en navnløs strand, uten segl, uten vitne og uten horn innenfor en dags gange, spurte han, og jeg valgte. Fritt, søster. Slik innskriften sier. Det kan gjøres likevel — jeg har gjort det — og kan det gjøres for et ekteskap, kan det gjøres for en gård, en festning, et liv. Hold Dale. Jeg blir holdt, og det var jeg selv som holdt.

Han smiler, for øvrig. Ofte nå. Jeg beklager å måtte melde at jeg fullstendig har mistet evnen til å være objektiv om emnet, og regnskapet er derfor avsluttet.

— Guðríður. Gyrid.

Sent den kvelden, etter at hallen var sunket ned til glør og husstanden i sengene, låste Guðríður opp den jernbeslåtte kisten.

Hornene lå der hun hadde forlatt dem en dag og et liv tidligere — lyse og mørke i innsvøpningene, nær hverandre uten å berøre, varmen og kulden steg mot hendene som to gamle hunder som våknet.

«Jeg velger ham», sa hun til dem.

Det var ikke en anmodning og ikke en rapport. Det var fastsettelsen av en grense, uttalt på hele slektens måte — høyt, rett frem, foran vitner; og hornene var vitnene, og grensen var denne: Det som sov i blodet hennes, uansett alder og pris, hadde ingen stemme over det ene verket hun hadde priset i sin helhet og selv betalt fritt, på en varm stein ved havet uten noen av verdens makter som tilskuere.

Ingen av hornene svarte. Ingen summing, ingen puls, intet ord.

For én gangs skyld krevde hun ikke noe svar.

Hun låste kisten, hengte nøkkelen i fullt syn på stolpen og gikk opp trappen — som knirket sine kommentarer og ble ignorert — for å sove, usett, i det alminnelige mørket i huset der hun hadde valgt å leve.

Kapittel fjorten — De to løftene

Om morgenen på bryllupsdagen våknet Guðríður før klokkene.

Noen åndedrag lå hun i grålysningen uten å vite hva som hadde vekket henne — ikke noe kor, ingen banking, ingen hovslag, ingenting noe sted i huset bortsett fra den tidlige knirkingen og setningen i selve bygningen. Så nådde det henne igjen, og hun forsto, og lå urørlig mens øynene fyltes, for det var lukten av kvann.

Den kom fra stolen ved sengen, der brudekjolen hadde ligget natten over — og der Rannveig, en gang mellom midnatt og denne timen, like stille som bare tungtrådte sekstiårige kvinner kan være når de bestemmer seg for det, hadde sydd en smal, vridd bit tørket kvannrot inn i falden.

«Moren din ville ha protestert dersom vi sendte deg inn i ekteskapet uten den,» sa jordmoren fra døråpningen da hun oppdaget henne med funnet — ikke selvtilfreds; saklig, som alltid; men øynene hennes var mistenkelig blanke, og hun trakk seg straks tilbake med et oppdiktet ærend. «Avstand gjør ikke mødre mindre meningssterke. Ingenting gjør det. Det kommer du til å lære.»

Guðríður satt lenge med falden mellom hendene.

Gyrid hadde sydd kvann inn i Hólmfríðurs fald da Hólmfríður var ung, og deretter lært henne de samme små, sikre stingene. Senere hadde Hólmfríður sydd kvann inn i Guðríðurs nest fineste skjørt, en måned etter en begravelse, en kveld da hun sydde uten å se. Og nå hadde en bredskuldret islandsk jordmor med mel på underarmene tatt opp tråden fra en norsk morslinje uten å bli bedt om det, uten å bli fortalt det, bare etter å ha sett henne gjennom ett år — og falden var sydd, og linjen gikk videre, og den hadde tydeligvis aldri vært avhengig av geografi.

Selve kjolen var av blå ull, finere enn noe hun hadde båret siden hun forlot Dale — en gave fra husstanden, vevd gjennom hele

høsten i en så fullkommen sammensvergelse at hun virkelig ikke hadde visst noe, noe som i dette huset var den største anerkjennelsen en vevstol kunne gi. Ved halsen dannet sølvtråd et bitte lite løpende mønster av blader. Ingenting ved kjolen merket henne som Bærer, seerske, stormkaller eller gjenstand for kirkelig bekymring. Hun stilte seg foran det lille speilet av hornrute da hun hadde fått den på, og tvang seg til å se — hele regelen hennes, anvendt en siste gang på det vanskeligste speilbildet — og så det kjolen var vevd for å vise henne, og ikke noe annet: en ung kvinne som skulle gifte seg.

Ari viste seg i døren mens fletten hennes ennå bare var halvferdig, med en bylt innpakket i lin og den ytterste høytideligheten han forbeholdt gjenstander med stor betydning.

«Denne kom med morgenbåten.»

Inni lå et vevd belte, smalt og sterkt, rødt og grått i et mønster hun kjente før fingrene var ferdige med å brette det ut — Dales mønster, morens farger — og sammen med det et brev som ikke var lengre enn ett åndedrag:

Til å holde det du velger. Dale står. Det gjør jeg også.

Guðríður presset stoffet mot ansiktet. Det luktet av loftet, av fjorden og av elleve vintre med kardet ull — det luktet helt og fullt av Ragna — og hun sto der i bryllupsblått i et torvhus ved verdens rand og gråt uten en lyd.

«Er det gladgråt?» spurte Ari og betraktet henne med en fagmanns kliniske interesse.

«For det meste.»

«Den virker dårlig konstruert.»

«Det er den.»

Han overveide konstruksjonsfeilen et øyeblikk til, ga den så opp og hjalp henne med å feste beltet — de små fingrene hans overraskende fingernemme ved knuten, tungen i munnviken — før han trådte tilbake, gransket henne grundig og avsa husets dom:

«Du ser ut som krukkene,» sa han. «Når lyset faller på dem og alt har merkelapp.»

Hun lo — gråten endret konstruksjon midt i strømmen — og fortalte ham at det var det fineste noen kom til å si til henne hele dagen. Det var det, og hun sørget for å huske det, og hun husket det hele livet.

Så kom kvinnene, og i en time tilhørte hun dem.

Halla ledet foretaket som en sjøsetting, med ordrer og albuer; Steinunn bygde fletten — de raske, ufeilbarlige hendene hennes hadde for én gangs skyld funnet arbeid som svarte nøyaktig til farten deres — mens Dagný holdt hårnåler og med jevne mellomrom kom med sine flate, forbløffende iakttakelser («Bruder puster feil hele morgenen. Pust som om det er tirsdag»). Rannveig førte tilsyn fra døråpningen med armene i kors, bidro med ingenting og styrte alt. Og rommet fyltes av den særegne varmen Guðríður først hadde møtt i fødestuen og siden lært å kjenne som kvinnes eget land — et rom uten menn og med arbeid i midten, der praten gikk fritt og ingen opptrådte for noen.

Det var Halla som sa det mens hun festet den siste nålen — Halla, som en gang hadde satt navnet sitt under kinningen mot henne, og hvis troskap siden hadde fått tenner nettopp fordi det hadde kostet henne noe å komme dit: «For et år siden fortalte jeg søsteren min at husbonden skulle gifte seg med en norsk heks.» Hun sa det til fletten, rent saklig. «I går fortalte jeg henne at husfruen gifter seg under sin stand, uansett hva kongen mener han er verd. Søsteren min sier jeg er ustadig. Jeg sier jeg har sett et års beviser og endret konklusjonen min, og det er det ærlige folk gjør.» Hun trådte tilbake. «Der. La den stakkars mannen få se hva som kommer.»

Kirken var så liten at alle som var til stede, ble nødvendige for rommet.

De gikk dit i prosesjon over det froststive gresset, med hele husstanden strukket ut bak henne under en himmel som nattens regn hadde skurt blåhvit. Bukten lå flat og skinnende på venstre hånd hele veien, og siden skulle hver eneste en av dem hevde at været hadde vært et tegn, mens hun alene visste hva det var — vær, ubestukket, vakkert for sin egen skyld, og dét var bedre.

Det var dette hun kom til å bevare fra dagen, forbi latinen og klokkene: en kirke av torv og tømmer ved en grå bukt, fylt akkurat til randen. Fader Jón foran alteret i messeklær som var altfor storslåtte for bygningen, uten at han på noen måte lot seg affisere av det. Rannveig sto for kvinnene i husstanden, monumental, som om hun utfordret selve byggverket til å frembringe en komplikasjon hun ikke kunne håndtere. Halli hadde ridd i fire dager fra Brautarholt, omfavnet Vigfús i døren og kalt ham *gutt* foran kongens representanter, til representantenes synlige ærefrykt. Steinunn og Dagný i sitt fineste, den ene urolig, den andre stille. Halla og husstanden fylte benkene; Ari sto ved midtgangen i en tilstand av krigersk høytidelighet; Sólveig bakerst med et velvoksent spedbarn ved navn Margrét på hoften. Og to medlemmer av kongens islandske råd var til stede med den gravalvorlige ubekvemmeligheten til menn som ikke visste om nærværet deres betydde godkjennelse eller overvåking, og som oppdaget at ingen i rommet var det minste interessert i å avklare spørsmålet for dem.

Þórólfur var ikke der.

Fraværet hans sto ved siden av Guðríður gjennom hele seremonien som et utent lys. Hun hadde selv satt koppen hans på festbordet den morgenen og hadde ombestemt seg to ganger om kirken — om en tom plass på benken ville leses som sorg og mørkne dagen — før hun til slutt hadde dømt etter husets egen lov: sannheten, kalt ved sitt rette navn. Han tilhørte husstanden; han var på havet; plassen der han skulle ha stått, var hans og skulle stå åpen.

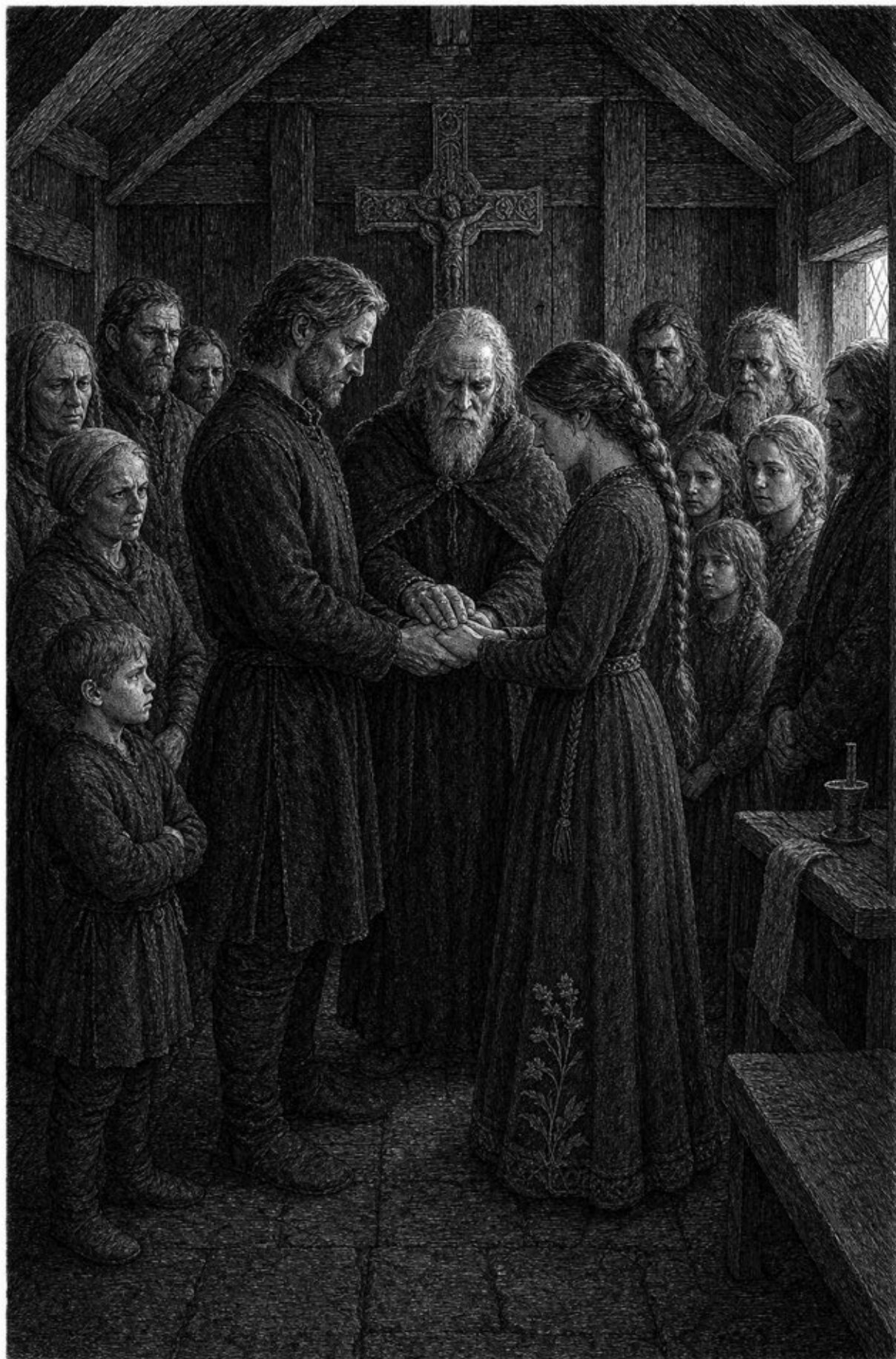
Ikke noe skip hadde kommet fra Bergen på tre uker. Været hadde snudd tidlig og hardt; sjøveiene holdt på å stenge; hver sjømann langs kysten sa de samme fornuftige tingene om sene overfarter som sjømenn alltid sa. *Vær, ikke varsel.* Hun gjentok det til gjentakelsen nesten lignet tro, og tok seg to ganger i å strekke seg mot horisonten med det gamle indre øret — og stanset begge gangene før det å strekke seg ble til et spørsmål. Hun hadde fått prisen på den letingen oppe på klippen. Noen dører beholdt sin pris.

Vigfús ventet under det utskårne korset i mørk ull, uten embetssegl — fullstendig blottet for kronen, for første gang i en offentlig stund av sitt voksne liv. Det hadde vært hans egen stille kjennelse: *Kongen ordnet trolovelsen; ekteskapet er mitt.* Da han snudde seg og så henne komme inn med lyset bak seg, brast det omhyggelige arrangementet i ansiktet hans, fullstendig og offentlig og uten noe forsøk på å reparere det.

Ragna, tenkte Guðríður mens hun gikk mot ham gjennom den lille, nødvendige forsamlingen, ville ha vært tilfreds. Hele brevet hadde stilt ett spørsmål, alle de månedene tidligere. Nå hadde hele kirken fått svaret.

Fader Jón prekte så lenge som ett tilbakeholdt åndedrag, og det var hans gave blant kirkens menn. Han sa bare dette: at han hadde viet mange par langs denne kysten som havet hadde ført sammen av sine egne grunner, og noen som slektene hadde ført sammen av sine, og at kirken velsignet alt sammen etter beste evne; men at det én eller to ganger i en prests liv ble ham tillatt å besegle noe han selv hadde sett bygge seg — planke for planke, gjennom stormår, med vitner — «og på slike morgener,» sa han, «er ikke presten byggmesteren, og han vet det, og er bare glad for å være mannen som ble betrodd spikeren.» Så kalte han dem frem.

Løftene var de kristne løftene, og de var enkle. Fader Jón, som hadde begravet husets døde og gransket oppteignelsene og drukket ølet deres, viet dem som en mann som håndterte noe han visste allerede var skapt og bare trengte sakramentets segl — og ingen av

Foran den lille forsamlingen på Bessastaðir avla de det første av sine to løfter.

dem lovet lydigheit i noen formulering han kunne ha tvunget frem, og han forsøkte heller ikke å tvinge den frem, siden han hadde møtt dem.

Vigfús ga henne en enkel sølvring uten våpenmerke — *ikke noe hus, ingen hjort, ingen krone; bare sølv, veid og ekte* — og hun ga ham en smalere ring laget av den samme smelten. Hvis han undret seg over den ene linjen som var inngravert på innsiden, rett og ubrutt, spurte han ikke foran vitner. Den natten skulle hun fortelle ham hva den var: en horisont. Linjen man styrer etter, som ingen eier, og som alltid er nøyaktig der den er.

Da fader Jón la hendene deres sammen og talte ordene over dem, begynte klokkene å ringe — og under bryllupskappen hennes lød ikke noe horn, under kirkegulvet rørte intet kor seg, ingen vind skiftet, ingen speiling forandret seg, og Islands jord anerkjente ikke foreningen deres med skjelv eller flamme eller noe tegn overhodet.

Hun var takknemlig hinsides rekkevidden av enhver bønn hun kjente. Den stillheten var bryllupsgaven fra hele den usynlige verden: den ene virkningen hun hadde ønsket seg fra den, nemlig ingen.

Festen tok hallen slik våren tar en dal: plutselig, fullstendig og med svært mye støy.

Halli holdt den første skålen, stående med begeret hevet, og den artet seg karakteristisk nok som en rekke befalinger: De skulle være lykkelige; de skulle besøke Brautarholt før lammingen; Vigfús skulle huske at faren hans en gang hadde tapt et hesteveddeløp mot Halli, og at storhet derfor ikke var arvelig på noen av sidene; og distriktet skulle merke seg — her la den gamle mannen fra seg brammet i nøyaktig én setning — at Margrét Özurardóttirs sønn hadde giftet seg med en helbreder, og at den gamle kvinnen

et eller annet sted var uutholdelig tilfreds denne kvelden, og om alle vennligst ville løfte begrene for brudgommens mor. Hele hallen reiste seg og gjorde det, Vigfús sammen med dem, med blanke øyne og fast kjeve, og øyeblikket gikk over i musikken slik den beste sorgen får passere.

Rådets to observatører holdt ut som observatører i en time. Så bestemte Rannveig seg for at ubehaget deres var en sykdom som hørte inn under hennes myndighet, og doserte dem — med øl, med spørsmål om jordmødrene i Bergen, med et blankt avslag på å la verdigheten overleve den andre dansen — og før mørket falt, hadde de overgitt seg fullstendig, og det viste seg at en av dem kunne synge.

Sólveigs lille Margrét ble sendt langs hele høybordet som en liten, rasende stormann og fullførte reisen sovende i armkroken til brudgommen, til rommets åpne henrykkelse og brudens dype, omhyggelig skjulte oppløsning.

Ari lo den kvelden. På ordentlig — den fulltonende, hodestups latteren til en syvåring, av Hallis historie om hesteveddeløpet, helt til han hikket og Steinunn måtte dunke ham i ryggen — og Guðríður hørte den gjennom hele den tettpakkede hallen slik en helbreder hører et bryst åpne seg, og møtte Rannveigs blikk i samme øyeblikk. Ingen av kvinnene sa noe, og begge førte det inn i sine private regnskaper: *Gutten lo. Første gang siden havnen. Ingen handling foretatt; ingen nødvendig.*

Bare én gang kom kvelden ut av vater. Sent, i en stillere stund, fant blikket hennes plassen som var holdt av ved enden av høybordet — holdt av med vilje, etter hennes ordre: et fylt og urørt beger, en tom benkeplass, husstandens gamle, enkle høflighet overfor den fraværende — og et øyeblikk sto det utente lyset ved siden av henne igjen midt i all glansen. *Vær, ikke varsel.* Vigfús fulgte blikket hennes, og under bordet fant hånden hans hennes, og han sa lavt under musikken: «Han har ridd gjennom verre ting enn et stengt hav. Og han har noe han skal bringe hjem, og en un-

dertegnet grunn til å gjøre det. Jeg har ennå aldri møtt det været som kunne argumentere Þórólfur bort fra et oppdrag.» Det var ikke kunnskap. Det var bedre enn det meste av kunnskapen. Hun beholdt det.

Før midnatt, mens hallen langsomt ble tømt, stjal hun et kvarter og skrev til moren.

Brevet var seks linjer langt, og det tok hele kvarteret, fordi hver linje måtte bære mer enn sin egen vekt, slik urter tørkes for å bære en hel sommer i én klype:

Mor. Jeg ble gift i morges, i blått, med kvann i falden — Rannveig sydde den inn; det ser ut til at linjen holder seg med egne syersker på hver kyst. Ragnas belte holdt det jeg valgte. Brevet ditt har jeg lest så ofte at brettene blir myke, som de eldste sidene dine.

Det andre navnet gikk med meg til alteret, under det kristne, der det alltid har levd. Begge ble gift i dag. Begge sa ja.

Du skrev at jeg ville forstå tausheten din når jeg selv fikk en datter. Jeg trenger ikke vente så lenge. Jeg forsto den den dagen jeg lærte hva den hadde vaktet. Den sjette i linjen, til den fjerde: Tråden er ikke sluppet. — G. & G.

Hun forseglet det med tommelen i voksen og la det i kassen til det første vårskipet, og sto et øyeblikk med hånden på kassen — enda et brev sendt ut i mørket foran dem, slektens eldste tros-handling — før hun gikk for å finne ektemannen sin.

De andre løftene ble avlagt etter midnatt.

Festen hadde brent ned til latterglør; husstanden sov sin velfortjente søvn; rådets to observatører var blitt helt i seng med alle æresbevisninger. På arbeidsrommet sto mann og hustru, nå for Gud og loven, på hver sin side av bordet der årets kamp var blitt

ført — og på bordet lå de to hornene, uten klede, det lyse og det mørke, skilt av en håndsbredd. Mellom dem lå en ny bok, innbundet i ufarget skinn, med blanke blader.

Vigfús hadde bestilt den hos den samme bokbinderen i Bergen som leverte kronens registre, og ikke fortalt det til andre enn bokbinderen. Det var husets fineste gjenstand, og den var tom, og nettopp det var hensikten: Alt som betydde noe, var frem til denne kvelden blitt *nedtegnet etterpå* — vitnesbyrd som jaget etter hendelser, avskrifter som forfulgte løgner, hele slektens håndverk en baktroppskamp ført tjuefem år bak sin egen front. Denne boken begynte på høyde med sitt eget liv og skulle følge ved siden av det fra første side: for én gangs skyld ikke et forsvar, men en bevaring.

Det hadde vært hennes idé å avlegge de andre løftene her, foran hornene, og hun hadde forklart det for ham i én setning, og han hadde ikke trengt en til: Kirken hadde vært vitne til det de lovet hverandre; noe burde være vitne til det de lovet alt annet.

De første sidene var pent innlimt: biskopens dom. Beretningen om Þórshöfn. Þórólfurs undertegnede vitneforklaring, i avskrift. Det reviderte Vitne-embetet. Deretter blanke sider som strakte seg fremover og ventet.

«Mitt løfte,» sa Vigfús. Han tok ikke opp boken; han la den åpne hånden flatt på den, slik han hadde lagt den på kongens brev den natten hun først fortalte ham om koret. «Er å bevare opptegnelsen hel. Jeg skal ikke gjøre deg mindre i skriften for at andre lettere skal kunne forsvare deg. Jeg skal ikke gjøre deg større for at de skal finne meg modig som står nær deg. Det som skjer, det som er kjent, og det som fortsatt er uvisst, skal hver for seg kalles ved sitt rette navn, i sin egen spalte, så lenge jeg holder en penn — og der jeg er partisk, skal jeg skrive at jeg er partisk, slik at leseren er rustet mot meg. Du har giftet deg med en mann som mener at sannheten trenger vitner mer enn den trenger forkjempere. Det er alt jeg har å bringe til det du bærer. Det er ditt.»

Guðríður la hånden sin på boken ved siden av hans.

«Mitt,» sa hun, «er at intet liv blir betalingsmiddel bare fordi makt gjør handelen mulig. Jeg skal bare bruke det jeg bærer etter at kunnskap, arbeid og alminnelig barmhjertighet har nådd sin grense — hagen før hornet, alltid; tauet før vinden. Jeg skal si prisen før jeg velger, når jeg kan: hva jeg ber om, hva jeg gir, når jeg stanser. Og der jeg ikke kan si den — der timen er for trang og behovet for stort — skal jeg ikke etterpå late som om uvitenhet gjorde meg uskyldig. Jeg skal med min egen hånd skrive i denne boken hva det kostet, hvem det enn kostet, og stå der skriften kan nå meg.» Hun løftet blikket fra skinnet til ansiktet hans i lampelyset. «Du har giftet deg med en kvinne som iblant skal veie liv med sitt eget åndedrag. Det er alt jeg bærer inn i det du bevarer. Det er ditt.»

På bordet mellom hendene deres ble det lyse hornet varmt — én langsam, umiskjennelig puls, som en hånd lagt over deres.

Det mørke hornet kjølnet — den rene, dype kulden i dets eget samtykke, det eneste ja det noen gang hadde kunnet si.

De rørte dem ikke. Hornene var ikke blitt spurt, og hadde likevel svart, og hele årets disiplin lå i det lille rommet av å la være å strekke seg etter dem: vitner, ikke parter. Det var, tenkte Guðríður, første gang arven noen gang hadde oppført seg som familie.

Vigfús tok opp pennen og skrev begge løftene på den første blanke siden, med den svarte, nøyaktige hånden, og daterte dem. Hun undertegnet med begge navnene under — *Guðríður*, og nedenfor, *Gyrid* — og han undertegnet under der igjen og strødde sand over skriften, og det var gjort: grunnleggelsessiden til et hus.

«En temmelig streng begynnelse på en bryllupsnatt,» bemerket han og la fra seg pennen.

«Ble du lovet noe annet?»

«Jeg hadde forhåpninger.»

Hun lukket boken, så på ham over den og lot hele årets tålmodighet endelig komme til enden av sin løpetid.

«Det har jeg også,» sa hun.

Han kom rundt bordet til henne — uten hastverk selv nå, mannen som ordnet glede etter segl snarere enn dato — og sto så nær at lampen måtte velge mellom skyggene deres, og lot være. Ennå rørte han henne ikke.

«For et år siden,» sa han lavt, «gikk du i land fra en båt og korrigerste filosofien min under ditt første forsøk på å stå oppreist. Siden har jeg med jevne mellomrom tapt diskusjoner mot deg, alltid til min egen fordel. Jeg vil gjerne få ført til protokolls —» hånden hans løftet seg og fulgte, fjærlett, linjen langs kjeven hennes og ned til stedet der pulsen hadde oppgitt all diskresjon — «at jeg har til hensikt å tape svært mange flere, over et svært langt tidsrom, og at protokollen gjerne må vise at ektemannen inngikk ordningen med åpne øyne og sitt—»

«Vigfús.»

«Hustru.»

«Protokollen er lukket for natten.»

«Så ført,» sa han alvorlig, og alvoret brast omsider i det hele, sjeldne, fullstendig private smilet — hennes nå, overskjøtet, holdt for seg selv, uangripelig for ethvert krav mot boet — og han bøyde hodet.

Dette kysset rommet verken desperasjon eller avskjed — det første, forsto hun et sted inne i det, av alle kyssene deres som bar ingen av delene, og forskjellen var forskjellen mellom å drikke under en brann og å drikke ved en brønn.

De hadde tid. Det var det usedvanlige, bryllupets sanne medgift: tid, lovlig og bevitnet og hel — ingen trappebord å rådføre seg med, ingen innkalling som red nærmere, ingen seng i et våkerom, ingen tilmålt stripe naken hud mellom hanske og erme. De hadde tid nok til å være uten hast, og de brukte den — lampen brant stille ut et sted midt i sin egen uvesentlighet; den blå kjolen med kvann i falden ble lagt over stolen med en omsorg som selv var et

slags løfte; sølvet ved tinningene hans var det siste som var synlig i mørket, og hennes eget navn, begge navnene hennes, lavt i stemmen hans, det siste som ble hørt. Det husstanden alltid hadde visst uten å si det, ble sagt den natten, alt sammen, på det eldste språket som finnes, et språk som ikke fører protokoll og ikke trenger det — og ingen *hirðstjóri* ga noen gang sin godkjennelse til lydene arbeidsrommets lukkede dør ble spart for, og hornene på bordet i den andre enden beholdt varmen og kulden for seg selv, siden de omsider var blitt reist i et hus som forsto hva som tilhørte hvem.

Senere — mye senere — lå Guðríður i mørket og lyttet til regnet som beveget seg mykt over taket, da det gamle instinktet steg i henne: å strekke seg ned med det indre øret, kjenne etter i dypet, stå sin nattlige vakt ved kanten av korets rike.

Koret var der. Umåtelig langt nede, fullkomment tålmodig, ett langsomt åndedrag i et mål ingen menneskelig søvn kunne telle. Det hadde ventet i tre hundre år på en bærer ved denne kysten. Det kunne vente videre.

Hun lot instinktet fare og lyttet i stedet til ektemannens åndedrett — den nære, alminnelige, dødelige tidevannsrytmen i det, ett menneskes ene tilmålte del av all luften i verden, som gikk inn og ut ved siden av henne i mørket — og fant at av disse to veldighetene var dette uten sammenligning den fineste å lytte til.

Hun sov før regnet tok slutt.

Ved daggry våknet hun først, slik hun alltid skulle gjøre, og lå en stund og lærte sengens nye regnestykke — vekten ved siden av henne, varmen hun ikke hadde bygd med torv, armen som hadde funnet henne et sted midt på natten og lagt seg over henne slik kappen hans hadde gjort to ganger før, bortsett fra at eieren denne gangen hang fast og hadde til hensikt å bli værende. Hun gled ut under den med en helbreders lydløshet. Han rørte på seg, sa

noe dømmende til puten og sov videre; og et øyeblikk sto hun i kulden og så ned på Islands magistrat, fullstendig avvæpnet — all nøyaktigheten borte fra ansiktet, ti år med den — og la synet i sitt uregistrerte skattkammer før hun gikk ned.

Hun gikk alene gjennom den sovende hallen.

Ilden var falt sammen til grå aske og én levende glo. Et glemt beger sto på langbordet blant festens hederlige vrakgods. Et barn hadde lagt igjen én sko under en benk, uten make, gåtefull og evig. Gjennom østvinduet lå bukten gråsølv og holdt morgenens første farge slik en skål holder vann — og hallen luktet av gårsdagens fett og øl og einerøyk, og under alt sammen, svakt og bestandig, av urtene i sperrene, duften som hadde vært det første Island noen sinne sa til henne.

Guðríður la et nytt torvstykke på glørne og så flammen overveie det, ta det og falle til ro i arbeidet.

Dale forble hjemme. Det skulle alltid være det — hagen nedenfor hallen, loftet med to senger, rullesteinstranden der alle skipene i livet hennes hadde gått på land; ordet kom aldri til å bety mindre enn den jorden hadde betydd.

Men hjemme, forsto hun nå, der hun sto i grålysningen med den nye ringen på hånden og hele huset pustende rundt seg — hjemme var ikke én eneste jord man fikk tildelt ved fødselen og mistet når man dro. Det var også dette: stedet der sannheten hadde rom til å forbli vanskelig. Der arbeidet ventet på hendene hennes og ikke ville vente på noen andres. Der en gutt gjemte navnet til broren sin under en stein ved døren hennes, og en jordmor sydde urten fra en død morslinje inn i en fald, og en mann førte en bok med spalter for det uvisse — og der et annet menneskes åndedrett var blitt en del av stillheten i stedet for et avbrudd i den.

Bessastaðir var hjemme.

Erkjennelsen kom uten klokke, uten vær, uten en eneste linje av sølvlys — den kom slik de sanneste tingene hadde lært å kom-

me det året, stille, i den alminnelige morgenen, mens hun holdt på med noe annet.

Hun sto fremdeles ved ildstedet da Vigfús kom ned, trukket dit av tomrommet ved siden av seg som nå gjorde det det alltid skulle komme til å gjøre, og han stilte seg bak henne ved ilden og la et sammenbrettet pergament i hendene hennes.

«Morgengaven,» sa han. «Det er skikk og bruk. Jeg bestilte dokumentet for en måned siden, noe du gjerne kan føre som bevis for at turen langs stranden alltid skulle ende slik.»

Hun brettet det ut i lyset fra ilden. Det var ikke smykker, og ikke jord i vanlig forstand. Det var et skjøte — utformet med hans egen nøyaktige, svarte hånd på sitt mest omhyggelige — som overdro til Guðríður Ingimundardóttir, *i hennes egen rett, og til døtrene i hennes linje etter henne, hvem de enn måtte gifte seg med og hva som enn måtte ramme eiendommen omkring det*: helbrederhuset på Bessastaðir, hagen, krukkene og lagrene og redskapene, og bøkene med legemidler og opptegetelser som nå ble ført eller senere skulle skapes innenfor veggene. Holdt for seg selv. Uangripelig for ethvert krav mot eiendommen, embetet eller ektemannen. *Ingen gave fra kvinnene føres inn i en herres regnskap* — farens innskårne setning, vendt fra bønn til rettslig redskap, gitt vegger og hengsel og en lås som var hennes egen.

«Det er det første skjøtet av sitt slag jeg noen gang har utformet,» sa han. «Det vil kanskje ikke overleve enhver domstol i enhver generasjon. Men det er beseglet, bevitnet og kopiert — én kopi er allerede sendt til arkivet i Skálholt, én til Bergen med høstens siste post — og enhver mann som ønsker å gjøre det ugjort, må først finne og beseire tre papirer i tre land.» Hun hørte smilet komme inn i stemmen hans. «Jeg har det fra pålitelig hold at det er vanskelig.»

Guðríður så fra skjøtet til ilden og tenkte på Gyrid, som beveget seg fra gård til gård gjennom det pestherjede distriktet med legemidlene sine, og hver kveld vendte hjem til Önundur og dat-

teren de oppdro sammen, med kunnskap verden søkte, fryktet og likevel nektet henne å eie.

Seksti år. Og nå hadde kunnskapen fått selveiergrunn.

Hun varmet hendene ved sin egen ild, med skjøtet trygt mot hjertet, og lot alt sammen få være sant.

Kapittel femten — Det blodet husker

Ved den første frosten hadde folk sluttet å komme til Bessastaðir bare for å se på Guðríður.

Hun merket forandringen slik hun nå merket alt, i dets rette årstid og med dets beviser. Høysommeren hadde fremdeles samlet tilskuere ved porten — ullkjøpere som ikke trengte ull, søskenbarn av søskenbarn med oppdiktede ærender, den langsomme paraden av nysgjerrige. Da myrene stivnet og ponniene fikk vinterpels, var paraden tynnet ut til ingenting, og det som sto igjen, var bedre: De kom fremdeles, men de kom *for* noe. En krukke. En fødsel. En vurdering av et sår. Underet var blitt slitt av henne slik nyheten slites av en bro, og som en bro var hun blitt det hun hele tiden hadde ønsket å være — brukt, betrodd og stort sett ubemerket, en del av måten distriktet kom seg gjennom vintrene på.

En mor kom med et spedbarn som hadde en skranglende hoste, og Guðríður bygde et telt av tepper over damp, lot islandslav og kvann trekke og snakket med stor omhu om ullprisen til frykten løsnet grepet om kvinnens skuldre — for frykten var som alltid halve sykdommen i rommet, og ingen urt nådde den, men det gjorde ullpriser. En fisker kom med en krok gjennom håndflaten, og Ari holdt lampen mens hun skar den fri, hendene hans like stø som en hylle, kommentaren («Du skulle sett hva hun gjorde med den forrige») av tvilsom terapeutisk verdi. En gammel mann red i to timer for å spørre, med omhyggelig likegyldighet, om hornene kunne gi knærne hans ungdommen tilbake.

«Hvis de kunne det,» sa hun, «ville jeg ha brukt dem på Rannveig først og tatt betaling av deg for å se resultatet.»

Rannveig, som var til stede, kastet en klut på henne. Den gamle mannen red hjem dosert med pilebark og henrykt, etter å ha fått det han egentlig var kommet for, nemlig historien.

Hornene lå i sederkassen på arbeidsrommet — nå ulåst, etter hennes egen kjennelse en stille kveld om høsten: En lås argumenterer med en tyv, hadde hun sagt, og inviterer ham; en opptegnelse argumenterer med alle, og vinner. Vigfús hadde overveid rettslæren i dette et helt minutt og deretter, til hennes varige tilfredshet, skrevet det inn i marginen på protokollen som *læren om den åpne kassen*, der det en dag ville forvirre en arkivar til visdom. Ulåst, og nedskrevet. Hver berøring innført. Enkelte uker rørte hun dem ikke i det hele tatt, og stillheten deres, som en gang hadde kjent som svik eller bebreidelse, kjent ikke lenger som annet enn det den var: to gamle slektninger som dormet ved ilden i blodet hennes, uten å kreve noe, tilgjengelige når hun spurte, uten selv å spørre om noe tilbake.

Steinunn sydde nå alt distriktet lot henne sy, og hadde begynt — under protest, stønnende og under Dagnýs uforstyrrelige tilsyn — å lære bokstavene, for koden av tråder og knuter skulle en dag gå videre til henne, og Guðríður hadde bestemt at dens fjerde vokter også skulle kunne lese. Dagnýs virke hadde vokst forbi alt tilsyn: Nå sendte folk bud etter den stillferdige ved navn, to fjorder i begge retninger, og hun satt hos de døende langs hele kysten og hadde på sin flate, uredde måte begynt å føre sin egen bok over deres siste beskjeder — bevitnet, datert og overlevert til familiene etterpå. Ingen hadde lært henne det. Husets håndverk lå ganske enkelt i luften nå, som lukten i sperrene, og festet seg til enhver som ble lenge nok.

Vigfús førte protokollen, slik han hadde lovet.

Han utelot ikke kranlene deres. Hun kontrollerte — det var hennes rett til innsyn, stadfestet i de andre løftene med overlagt symmetri — og der sto de, ført med den svarte, nøyaktige hånden og samme alvor som stormer og dommer: *Saken om vinduet på arbeidsrommet, der jeg tok feil. Saken om vårregnskapet, der hun tok feil og innrømmet det i den tredje uken, en innrømmelse som herved føres som historisk.* Hun hadde ledd til det legede brys-

tet verket, og så, mens hun leste videre, sluttet hun å le: For mellom de tørre innførslene løp hele årringen i året deres, bevart hel og ærlig — mannen hadde lovet ikke å gjøre henne mindre eller større i skriften og hadde gjennom bevaringen oppdaget at den samme loven, anvendt på et ekteskap, ganske enkelt var kjærlighet med regnskapet i orden.

Pórołfur kom tilbake en morgen med sludd langs kantene, da husstanden i stillhet hadde sluttet å si *når* og forsiktig begynt å la være å si noe som helst.

Ropet fra utkikkgutten fikk dem alle ut på tunet, og skikkelsen som red ned den frosne veien, var tynnere enn da den dro, og hang skjevt i salen for å skåne gamle knokler som var blitt hardt brukt — men den satt på den grå hesten med all staheten i sine åtti år og frembrakte, innenfor den saltstive skjorten og før han ville ta imot så mye som en skål kraft, en forseglet dom fra kongens islandske råd.

Guðríður omfavnet ham før hun husket at hun fremdeles var sint fordi han hadde seilt så sent på året, og så husket hun det og fortsatte likevel å holde rundt ham, og den gamle mannen bar selvmotsigelsen uten kommentar, slik han hadde båret alt annet vær i sin tjeneste.

Ved ilden, mett og tørr og med fargen krypende tilbake i ansiktet, fortalte han alt i riktig rekkefølge, som en opptelling, mens Vigfús brøt seglet og leste med, og de to beretningene stemte overens i alle enkeltheter.

Rådet hadde godtatt Ragnhilds edsvorne vitnemål, bekreftet av opptellingen på askestrimmelen og notarens bevitnede opplesning. Losnas krav mot ekteskapet til Guðríður Ingimundardóttir ble erklært ugyldig — ikke oppgjort, ikke inngått forlik om: *ugyldig*, en nullitet, noe som aldri hadde eksistert i loven. Kravet mot

Dale ble henvist til lovretten med rådets egen merknad vedlagt, der det ble påpekt at de opprinnelige leiene så ut til å være betalt fullt ut, en formulering som på rådsspråk, sa Vigfús, var en dom iført henvisningens kappe. Og Erlend Filippsson ble invitert — ordet gjorde igjen tungt arbeid — til å fremlegge for rådet alle dokumenter som støttet ethvert ytterligere krav, en invitasjon gitt til en mann hele rådet nå visste ikke satt med noen.

«Han kommer ikke til å like oppmerksomheten,» sa Þórólfur med den dype tilfredsheten til en mann som hadde brukt høsten på å drikke i taushet der Losnas venner drakk. «Et slikt hus lever på den kreditten trusselen gir det. Nå er trusselen en rettsprotokoll enhver skriver i Bergen kan lese for prisen av en høflighet. Jeg kjøpte en runde til to av ulloppkjøperne hans den kvelden dommen ble ført inn i registeret. De snakket om været. Været på Losna er, har jeg hørt, svært dårlig.»

Til slutt tok han frem Ragnas brev fra den tørreste innerlommen, etter å ha båret det — merket Guðríður seg, og arkiverte for alltid — nærmere huden enn kongens egen dom.

Skriveren leste bevisene dine foran tolv vitner i vår egen hall. Jeg sto der jeg kunne se ansiktet til Bárður. Søster: Smilet hans sviktet ham endelig. Det sluknet som en talglysestump i trekk, med ett, med litt røyk. Jeg anbefaler synet til enhver som har overvintret under det.

Losna kan fortsette en stund — mektige menn tar ofte feil av nederlag og innledningen til forhandlinger. Men naboene kom til opplesningen, og soknet kom, og de gamle mennene som drakk Erlends øl, kom, og nå kjenner alle langs denne kysten både kravets form og svarets. Hemmeligheter var dets beste våpen. Du har brukt et år på å gjøre det beste våpenet om til papir. Det er ingenting igjen i sliren annet enn manerer.

Mor har lest alt. Alt sammen, to ganger, alene på fars gamle plass. Hun gråt over innskriften hans — over treverket, søster, hardere enn hun gråt ved graven — og kalte ham et modig fjols, så et

feigt fjols, så bare et fjols, i løpet av én kveld. Dette kan være tilgivelse på hennes språk. Jeg har valgt å føre det som det i familieprotokollen, som jeg nå forstår at vi holder oss med.

Dale står. Jeg står. Du står også, har jeg hørt, skjønt tydeligvis først etter at du skremte halve Island. Kledde beltet deg? Jón sier bryllup får ham til å tenke. Jeg har bedt ham slutte å tenke og snakke med mor før lammingen.

Under navnet sitt hadde hun tegnet et lite, dårlig proporsjonert smileansikt.

Guðríður lo til hun gråt, noe som fremdeles var dårlig konstruert, og leste brevet tre ganger til før kveldsmaten og sov med det under puten den natten som en ungjente, uten å skamme seg.

Det dårlig proporsjonerte smileansiktet skar hun forsiktig av nederst på brevet før hun arkiverte resten i jernkisten sammen med årets øvrige dokumenter, og limte det — under Vigfús' ene hevede øyenbryn og med Aris fulle redaksjonelle godkjennelse — på innsiden av lokket til sederkassen der hornene sov, slik at hver registrerte åpning for all ettertid skulle begynne med Ragna, som gliste opp fra mørket mot hva arven enn fant på videre. Det forekom henne å være det rette vaktholdet. Hornene var blitt bevart på svært mange vis gjennom århundrene: skjult, begravet, løyet om, krevd, priset. De var ennå aldri blitt bevart av en familie som lo. Det var på tide at linjen forsøkte.

Den kvelden ba Þórólfur om boken — det ufargede skinnet, løftenes protokoll — og bladde forbi dommene og løftene til den første blanke siden. Han tok pennen i det arrete, uvante grepet og førte sin egen hjemkomst inn med fem ord, undertegnet med merket for åndedrettet og broen som han hadde båret gjennom tjuefem år i en annen manns tjeneste, og nå endelig satte ned i sin egen rett:

Bevitnet, og brakt hel hjem.

Kirken fortsatte å holde øye med henne. Hun hadde sluttet å forvente noe annet; overvåkingen var vilkårene, og vilkårene var levelige, og det fantes en form for ærlighet i en våpenhvile som ikke lot som om den var fred.

Fader Jón kom på besøk én gang i måneden — først for å granske protokollen, etter hvert i stadig større grad for å drikke Vigfús' øl og tape for Ari i et spill med saueknokler, der reglene ifølge presten endret seg etter hvem av dem som vant. Broder Matthías sendte spørsmål fra Norge i en håndskrift så behersket at selve pertentligheten røpet sinnet, hvert brev et lite mesterverk av raseri brettet inn i henvisninger til kirkeretten; Vigfús besvarte dem alle, fullstendig, straks og med en høflighet beregnet på å sære, og korrespondansen var blitt — det visste begge sider — en beleiring som hadde overlevd sin krig. Biskopen verken roste eller fordømte. På årsdagen for forsamlingen kom en pakke fra Skálholt uten brev eller seglmerknad: en finskåret penn av nøyaktig samme slag som biskopens egne skrivere brukte. Vigfús undersøkte den og erklærte at den enten var en velsignelse eller en advarsel. «Det er en gave fra en biskop,» sa Guðríður. «Det er begge deler. Det er det jeg har i stedet for absolusjon, og den skriver vakkert.»

Guðríður lærte å leve uten avklaring. Det var, begynte hun å tro, hele læreplanen for voksenlivet, og året hadde bare undervist henne tidlig og hardt: Kirken ville ikke bli ferdig med å avgjøre hva hun var; Losna ville ikke bli ferdig med å være Losna; koret ville ikke navngi seg selv; farens steinmark ville aldri bli ferdig ryddet. Man levde likevel. Man førte protokollen og stelte hagen og lot de store spørsmålene stå åpne som dører om sommeren, og fortsatte med krukkene.

Synet kom sjeldnere nå som hun ikke oppsøkte speilende flater — og når det kom, hadde hun sin lov: skriv først, handle etterpå, vei alltid. To ganger den vinteren beviste synet ingenting — en hånd ved en klinke som aldri ble løftet, et seil som aldri rundet odden — og hun skrev ingenting ned like trofast som underne,

for en protokoll som bare bevarte sine egne suksesser, var en protokoll av Matthías' slag. Én gang viste det henne lampen i helbredderrommet i en skjevhet hun ikke kunne sette navn på, og uten noe bedre argument enn kulden i nakken flyttet hun den fra kanten av hyllen til veggfestet. Den natten brakk en bjelke i sovehyllen og slapp et hjørne med torv ned i halmen, nøyaktig der lampen hadde stått.

Ingen døde noe annet sted. Hun undersøkte det — ærlig, grundig, alle nyheter fra distriktet gjennom en måned — og ingen døde, og ingenting betalte, og Rannveigs gamle kjennelse sto fast: *Verden har ikke skaffet et lik for å straffe deg fordi du hjalp.*

Ikke enhver endring krevde en tragedie. Noen var bare oppmerksomhet som kom i tide. Den kunnskapen visket ikke ut Ketill — ingenting ville gjøre det, og hun hadde sluttet å be noe om det — men den lot døden hans langsomt bli hans egen igjen: en gutt, en hammer, en hinne av is, en sorg; og ikke det grunnleggende beviset på en universell lov hun hadde skapt av skyld og nesten bygd et liv inni.

Ari uttalte brorens navn igjen den vinteren. Det skjedde uten seremoni, i helbredderrommet, en ettermiddag uten betydning: Han hengte opp ryllik, dårlig, og sa: «Ketill hengte smieverktøyet slik, så far fikk tak i tangen først,» og fortsatte å arbeide. Navnet gikk gjennom rommet, gjorde ingen skade og lot døren stå åpen etter seg. Guðríður hengte sin egen bunt ved siden av hans i nøyaktig samme vinkel og sa: «Da er det et godt system.» Det var alt, og det var alt sammen, og steinen utenfor døren bevarte hemmeligheten av bjørkenever gjennom frosten slik den bevarte alt annet dette huset hadde lært å bevare: trygt, og ikke for alltid.

Det siste skipet før frosten stengte havet, kom med enda en pakke fra Norge, liten og tung for størrelsen, adressert med morens hånd.

Inni, svøpt i en rest av den blå ullen Guðríður med et rykk kjente igjen som et avklipp fra sin egen barndomskappe — moren

kastet ingenting; familiearkivet omfattet tydeligvis også stoff — lå to ting. Den første var en kniv: liten, med enkelt skaft, bladet slipt til en halvmåne gjennom tiår med bryning. Formen var like kjent for hendene hennes som deres egne knokler, for morens urtekniv var dens tvilling, og hun hadde lært å skjære med en maken.

Den var hennes, sa brevet. Gyrids. Hun skar førti år av legemidlene langs denne kysten med den, og mor la den i hånden min vinteren før pesten tok henne, og siden har jeg skåret med min egen og holdt hennes innoljet i kisten mens jeg ventet på å forstå hvilken datter den tilhørte. Ragna holder jorden; kniven var aldri hennes å holde. Nå har den krysset havet til deg. Hav er tydeligvis det den gjør.

Den andre tingen var ett enkelt pergamentblad, mykt som stoff av alder, tettskrevet med den krokete hånden som aldri skjenket leseren noen velvilje, og som Guðríður kjente fra de eldste sidene i den lille boken: et legemiddel med nøyaktige doser mot barnas hostesyke, kvann og honning og islandslav. I marginen, med samme hånd, sto det mindre: *prøvd på Hólmfríður, hennes tredje vinter. Hun sover ved siden av meg mens jeg skriver dette. Sykdommen er borte. Bevar denne.*

Lim den inn i den boken du fører, skrev moren. Ragna forteller at du fører en; selvsagt gjør du det; du er hennes. La sidene fra linjen ligge sammen. Det er så nær de fire av oss noen gang kommer ett bord.

Den kvelden limte Guðríður bladet inn i husets bok, mellom Margréts tydede tråder og sine egne innførsler, og Vigfús bevitnet innlimingen med full seremoni og ett hevet øyenbryn, og de fire hendene fra morslinjen — Gyrids, Hólmfríðurs, Margréts ved adopsjon, hennes egen — lå omsider mellom to permer, i én bevaring, under et tak med skjøte på.

Fra den uken av skar hun med halvmånekniven. Den kjente arbeidet.

Julen kom, og huset holdt den dobbelt — kirkens høytid i kirken, og deretter, i hallen, den eldre skikken som ingen biskop noen gang helt hadde klart å fordrive fra den nordlige midtvinteren: ild og øl og året gjenfortalt høyt, noe som i dette huset var blitt bokstavelig. Vigfús leste de enkleste sidene i protokollen for benkene, dommer og stormer og den historiske innrømmelsen i saken om vårregnskapet, og husstanden jublet over sin egen livshistorie som over den beste saga, noe den var, tenkte Guðríður mens hun så lyset fra ilden i alle ansiktene.

På årets korteste dag tok Þórólfur Ari med ut på den frosne grunnen i bukten med to askestaver, foran hele den iakttakende husstanden, og gutten gikk først — slo foran sine egne føtter, leste svarene, valgte veien over svartisen ingen av mennene ville prøve før ham — og førte dem begge tørrskodd til det ytterste skjæret og tilbake, til jubel. Uten at noen sa et ord, forsto alle at det var en prøve; og da de kom på land, la Þórólfur hånden én gang på guttens hode, slik en smed prøver en sveis, og sa: «Hel.» Ari bar ordet slik han hadde båret hennes dom over Halla, synlig, i en måned.

«Du gjør helbrederassistenten min til en villmarksmann,» anklaget Guðríður det gamle Vitnet den kvelden.

«Jeg lærer opp husstandens neste vokter av vanskelig kunnskap,» sa Þórólfur uten anger. «Krukkene er dine. Isen er min. Han der kommer til å trenge begge fagene. Han har de to egenskapene.»

«Hvilke?»

«Han ser alt. Og han har lært tidlig at det man ikke passer på, mister man.» Den gamle mannen så inn i ilden. «Det er hele læreplanen, frende. Resten er materialer.»

Mellom jul og nyttår, på en stille blå ettermiddag, gikk Guðríður alene opp til varden i åssiden over bukten.

Hun hadde kommet dit nå og da gjennom året — luket sommerens ugress mellom steinene, lagt igjen kvister av hagens beste når årstiden tillot det — men dette besøket hadde et formål hun hadde spart. Hun satte seg på den flate steinen ved siden av varden, i kulden, tok husets bok frem under kappen og leste året for Margrét Özurardóttir.

Høyt, enkelt, innførsel for innførsel — trådkoden tydet og lært bort til en fjerde vokter; navnene på alle krukene hadde trukket gjennom; Sólveigs datter, som nå gikk, like rasende som før og kalt Margrét; skjøtet som gjorde helbrederhuset til kvinnes selveierjord, utenfor enhver herres rekkevidde; biskopens ene butte linje; ekteskapet. Vinden tok ordene med seg ut over bukten mens hun leste, slik den skulle — det var dit den gamle kvinnens åndedrag hadde gått, inn i landet og været, for å pustes inn igjen når tiden var inne.

«Du sa at hagen valgte meg først,» sa hun til slutt og lukket boken. «Du hadde rett, og jeg har ført det inn i protokollen, som er den høyeste æren dette huset for tiden deler ut.» Varden sto i snøen og sa det var der sier. På vei ned kom den lave solen plutselig frem over bukten, gull på isen fra rand til rand, og hun avslo å føre det i protokollen som noe annet enn vær — og sto likevel stille i det en lang stund med ansiktet vendt mot lyset.

Vinteren lukket seg rundt gården.

Guðríður og Vigfús lærte ekteskapet slik hun hadde lært Island — gjennom små nederlag som ble ærlig nedtegnet. Papirene hans koloniserte urtebordet hennes gjennom strategiske fremstøt til de ble drevet tilbake ved traktat. De våte kappene hennes dukket opp på hver stol i huset, et fenomen han dokumenterte med datoer.

Han holdt fast ved sin livslange lære om at en dør som først var lukket, skulle forbli slik; hun hadde aldri i sitt liv lagt merke til hvilken tilstand en dør befant seg i og kunne ikke begynne nå; husstanden dømte etter trekken. De kranget — ordentlig, to ganger, med hevede stemmer og én praktfullt slamret dør, hvis ironi ingen av dem overså — og gjorde begge ganger opp før de sovnet, fordi de hadde begravet for mange som lot ting stå ureparert gjennom natten. De sov varmt.

Ingen profeti hadde forberedt henne på at lykke var arbeid av dette alminnelige slaget. Synene handlet om stormer og hjorter og brennende gult; ikke én sølvlinje hadde noensinne brydd seg med å vise henne en mann som dokumenterte kappene hennes, eller den særegne gleden ved to mennesker som arbeidet med åtte fots avstand i et varmt rom. Hun konkluderte med at Synet ganske enkelt ikke kunne se det — at tilfredsheten løp under været, slik dyphavet løper under bølgene — og førte funnet inn i den lille boken sammen med de andre oppdagelsene sine: *Lykke er ikke synlig ovenfra. Man må være inne i den. Ingen handling foretatt; ingen nødvendig.*

Drivveden kom i land etter årets første storm fra vest.

Guðríður fant den mens hun gikk nedenfor klippene i den harde, klare stillheten som følger slikt vær — en svart trelengde som sto fast mellom to lyse steiner, som om noen hadde satt den der. Årringene var for rette til at den kunne være vrakgods fra noen båt hun kjente, og da blikket hennes fant den, ble morgenen stille rundt den på en måte hun hadde lært å merke seg.

Hun bar den ikke hjem med det samme.

Slik visste hun at hun hadde forandret seg. Et år tidligere ville hun allerede ha vært halvveis opp klippestien med den, sulten, lent inn i draget. Nå satte hun seg på en stein ovenfor tidevannss-

linjen, i vinden, og undersøkte den først — hele årets disiplin foldet inn i det å sitte: *Spør hva den er før du spør den om noe*. Ikke noe merke etter tau. Ingen jernfleck, ingen rur, ingen markgang. Den ene enden var revet av, som fra noe levende; den andre rent skåret av et redskap ingen bølge hadde holdt. Og varm. Forsiktig la hun en finger på den, og treet var varmt som en strupe i den iskalde morgenen, varmt slik gamle, beinhvite horn var varme — og koret, langt under verden, rørte seg ikke, og hornene, langt oppe i bakken i sederkassen, ga ikke noe svar hun kunne kjenne.

Hva det enn var, gjorde ingenting hun kjente, krav på slekt-skap med det. Det var nytt. Det var, i et år av arv, virkelig nytt.

Først da løftet hun det og bar det hjem.

På Bessastaðir behandlet hun det slik hun behandlet alt som uforklart kom inn i hennes varetekt: Hun vasket det, røkte det med einer, registrerte det — *svart drivved, varm, revet og skåret, funnet morgenen etter stormen fra vest; intet svar fra hornene; ingen bevegelse der nede* — og la det på vinduskarmen i helbrederrommet, fullt synlig, der hemmeligheter ble lagt for å slutte å være hemmeligheter.

I syv dager gjorde det ingenting.

Den åttende dagen oppdaget Ari merket.

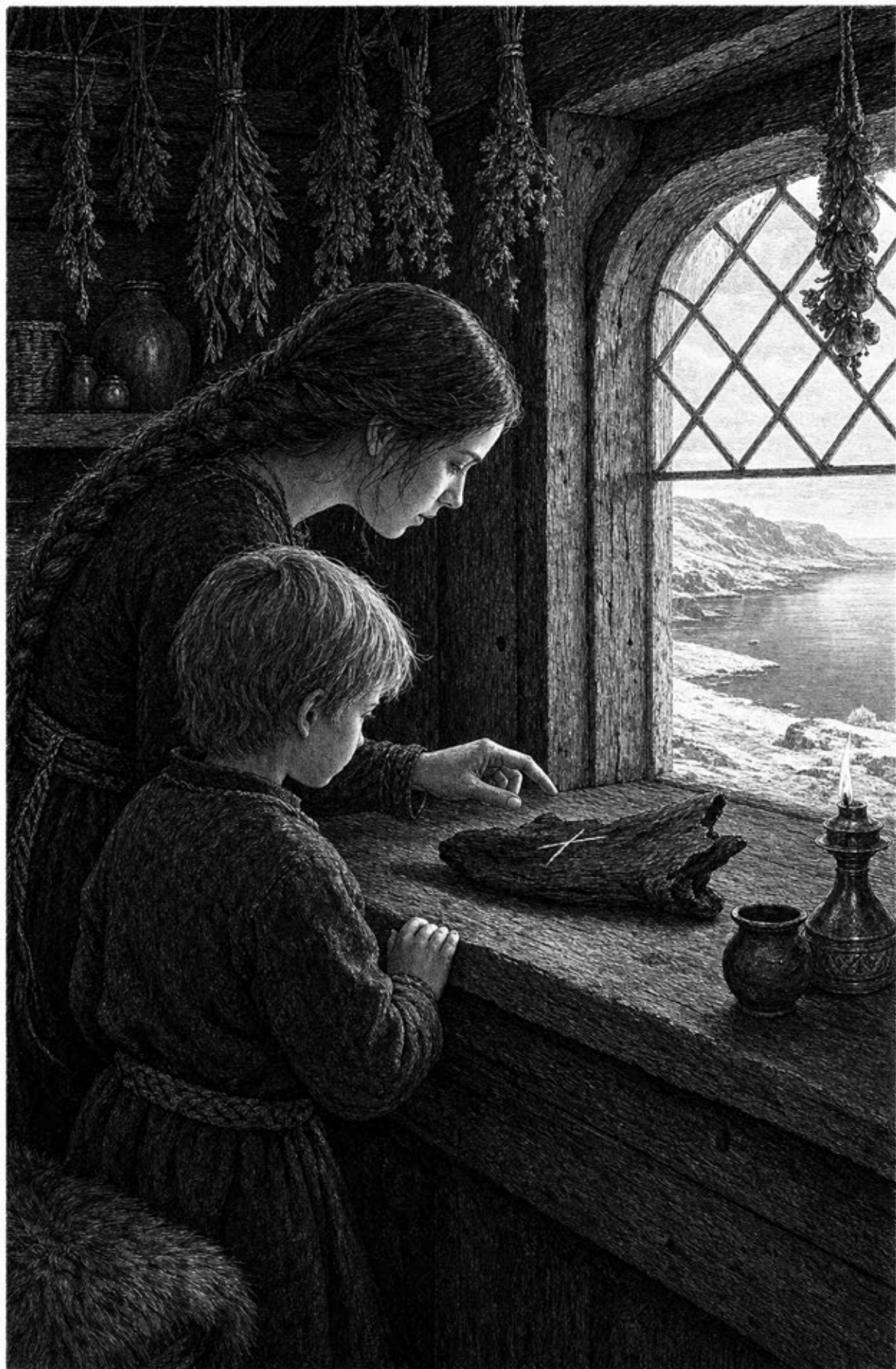
«Har du skåret det?»

Hun kom bort til karmen. Langs den svarte veden hadde én linje hevet seg, grunn som en ripe og mørkere enn mørket i treet — hevet seg, ikke blitt skåret; selve veden hadde samlet seg og sto opp, slik et arr står opp. Mens de så på — gutten fullstendig stille ved siden av henne, rommet som holdt pusten rundt lampen — krysset en annen linje den første, langsam som frost som vokser over en rute.

Ikke nok til en rune. Begynnelsen på en.

Guðríður berørte den uferdige formen med én fingertupp.

Og fra sederkassen på arbeidsrommet, gjennom to rom og en vinter, talte det lyse hornet — ikke høyt, ikke med et ord, bare én

Den uferdige runen ba ikke om å bli løst — bare om å bli hørt.

varmepuls som nådde henne slik den første hadde nådd henne en frosthvit morgen over farens ferske grav, et helt liv og et ekteskap og et hav siden.

Spør.

Merket i treet ble én hårsbredde lengre og stanset.

En gang — og hun kunne måle hele året sitt etter dette ene før — ville hun ha krevd resten. Hun ville ha svart koret den natten for å få vite et navn; hun ville ha trukket i tråden for å se hva som holdt den; hun ville ha klatret opp på fjellet, åpnet døren, blåst i hornet, betalt hva det enn kostet og oppdaget prisen etterpå, for det å ikke vite hadde kjentes som et sår, og hun hadde tatt såret for en innkalling.

Nå tok hun hånden bort fra treet.

«Hva står det?» spurte Ari.

«Ikke nok ennå.»

«Hva skal du gjøre?»

Guðríður så seg rundt i helbrederrommet. Urter hang fra Margréts sperrer i sine kodede tråder, tre voktere dype. Ragnas belte lå varmt rundt livet hennes; skjøtet fra morgengaven lå i jernkisten under gulvet ved siden av hornene og hele det nedskrevne året. Gjennom veggen hørte hun Vigfús' penn, og gjennom vinduet Þórólfurs stemme ute på tunet, der han motsa noen om is, slik vilkårene for embetet hans krevde. Livet hun hadde valgt — valgt på en varm stein, av fri vilje, uten at noen så på — sto omkring mysteriet som en inngjerdet hage omkring et frø, og det var nå sterkt nok, rot og stein, til å la frøet få sin egen årstid.

«Vent til det har snakket ferdig,» sa hun.

Utenfor åpnet vinterlyset seg langsomt over bukten, slik det gjør i nord — motvillig, så gavmildt, så plutselig gull fra rand til rand, som om solen hele tiden bare hadde samlet argumentet sitt.

På vinduskarmen ventet den uferdige runen sammen med henne, tålmodig som blod.

Den natten, da huset hadde sunket ned i vintersøvnen, skrev hun årets siste innførsel i husets bok ved lyset fra én lampe, med Gyrids halvmånekniv liggende på bordet ved siden av blekket — for noen innførsler ville ha hele linjen til stede.

Først skrev hun inn drivveden, slik loven krevde: den åttende dagen, de hevede linjene, hårsbredden, stansen. Det lyse hornets ene ord, innført ordrett. *Ikke noe svar fra det mørke. Ingen bevegelse der nede. Vi venter. Det kan fullføre i sin egen årstid; dette huset har lært å la ting få tid.*

Så satt hun en stund med blekk på pennen og så på den lille flammen, og føyde til det loven ikke krevde — den typen innførsel hun en gang hadde vært for ung til, deretter for redd, og nå endelig ikke var noen av delene:

For et år siden holdt jeg et tau på Talgje og kjente ikke navnet til mormoren min. I kveld ligger kniven hennes på bordet mitt, legemiddelet hennes er i denne boken, navnet hennes er halvparten av underskriften min, og arven hennes sover to rom borte, registrert, overskjøtet og gjort rede for. Jeg har lært det hun visste og det moren min visste, og hva det kostet dem begge å vite det i stillhet: at blodet husker lenger tilbake enn noen tanke kan følge det.

Men dette har jeg lært, og jeg tror ikke det noen gang før er ført inn noe sted i vår bevaring, og jeg skriver det ned for datteren som en dag skal lese denne siden i sin egen vanskelige time. Minnet løper begge veier. Noe der ute — eldre enn koret, eldre enn hornene, gammelt nok til at avrevet svart tre lar runer vokse slik håndflate-ne våre får frost — husker oss. Det har begynt, svært langsomt, å si det. Når det fullfører setningen, må den som holder denne boken, vite hva vi var: ikke trollkvinner, ikke ofre, ikke innførsler i noen herres regnskap. Voktere. Av hager, av oppteignelser, av hverandre. Begynn der, hvem du enn er. Alt annet er materialer.

Hun undertegnet med begge navnene, strødde sand over siden og blåste ut lampen — og i mørket i helbrederrommet, på vinduskarmen, svakt hinsides alt syn, begynte runens tredje linje.

*Dokumentene overlevde.
Dette er det de utelot.*

Slekten i denne sagaen er virkelig. Pergamentet som skildrer dens verden henger fortsatt med seglene sine i København. Og i året 1391 seilte datteren deres ut.

Når Guðríður fra Dale begraver sin far, går tre ting i hennes varetekt: jord herrene på Losna har krav i, en legegave hele kysten hvisker om — og et blekt horn, varmt som noe levende, hvis mørke tvilling forsvant fra slekten for fire generasjoner siden.

På den andre siden av vinterhavet venter en mektig fremmed med øyne grå som vintersjøen, en kirke som har begynt å stille forsiktige spørsmål — og en øy der jorden selv puster ild. Det Guðríður gjør der, vil binde navnet hennes til loven slekten fortsatt holder: Alt som blir gitt, blir betalt for. Alt som blir tatt, blir skyldt.

Hver eneste slekt er like gammel som denne. Denne skrev det ned.

Første bok av femtien i BLODSARV — sagaen om én blodslinje, fra nordens guder til forfatterens egne dokumenterte forfedre.

María Hrefna Hjálmarsdóttir
Ringdal er urtekone på Falkasete ved
Boknafjorden, der falkene fortsatt våker
over slekten. Der underviser hun i den
gamle plantekunnskapen — den samme
som lever i denne sagaen.

ISBN 978-82-8496-002-9

